

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT VE TASARIM ANA SANAT DALI
MÜZECİLİK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTLİĞİ VE
SÜRDÜRÜLEBİLİR KÜLTÜR ODAKLI YENİLEME
DENEYİMLERİ KAPSAMINDA
2010 İSTANBUL AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTLİĞİ
DEĞERLENDİRMESİ

NESLİHAN ALBAYRAK
04714006

TEZ DANIŞMANI
Prof. TOMUR ATAGÖK

İSTANBUL
2009

ÖZ

AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTLİĞİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KÜLTÜR ODAKLI YENİLEME DENEYİMLERİ KAPSAMINDA 2010 İSTANBUL AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTLİĞİ DEĞERLENDİRMESİ

Neslihan Albayrak

Haziran 2009

Avrupa Kültür Başkentliği, başta kültür olmak üzere birçok alanda kentlere önemli katkılar sağlamakta ve her tür altyapı gelişiminin hızlanmasına fırsat yaratmaktadır. Çalışmanın amacı, Avrupa Kültür Başkentliği deneyimi yaşamış kentlerdeki sürdürülebilir kültür odaklı yenileme yaklaşımlarının uzun dönemdeki etkilerini analiz ederek; İstanbul 2010 AKB'liği için yapılanları değerlendirmek ve öneriler geliştirmektir.

Çalışmada Avrupa Kültür Başkentliği kültür odaklı kentsel yenileme çalışmalarının sürdürülebilirlik ekseninde incelemesinde; "Palmer Raporu, çeşitli akademik makale ve tezler ve Avrupa Kültür Başkenti olmuş ya da olacak kentlere 2008'de yapılan inceleme gezilerinden" yararlanılmıştır. İstanbul 2010 sürecinin değerlendirilmesinde ise İstanbul 2010 Ajansından ilgili direktörlerle, 2010'un danışma kadrosunda yer alan veya almış isimler ile gerçekleştirilen görüşmeler (röportaj), İstanbul 2010 Ajansı'nın yayınladığı doküman ve bu süreçte yayınlanan çeşitli makaleler esas alınmıştır. 1990 – 2007 yılları arası Avrupa Kültür Başkenti olan kentlerden kentsel uygulama projeleriyle dikkat çeken örnekler incelenmiş ve kentlerin, kültür odaklı yenilenme hedeflerinde sadece fiziksel altyapıların iyileştirilmesi, kente yeni mekânlar kazandırılması değil, halkında gelişimi ve katılımı yönünde amaçlar belirledikleri görülmüştür. Ancak hedeflenenin aksine halkın katılımının sürekliliğini sağlamanın da her zaman mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır. AKB olmanın sürdürülebilirlik boyutunun ise kentlerin politikalarıyla doğrudan ilgili olduğu ve kentten kente büyük değişiklikler gösterdiği görülmüştür. Fiziksel ve kültürel altyapının geliştirilmesine yönelik çalışmalarda uzun vadeli olduğuna dikkat edilmesi gerekliliği, geçmiş Avrupa Kültür Başkentleri'nin başarılı ve başarısız yönlerinin incelenmesiyle ortaya çıkmaktadır. İstanbul 2010 değerlendirmesinde ise; hedefi, kenti sanat ve kültür yoluyla geliştirmek ve zengin potansiyelini tüm Avrupa ve dünya için esin kaynağı olacak şekilde değerlendirmek olan İstanbul 2010 AKB'liği için, geçmiş AKB deneyimlerinden yararlanma ve buna göre stratejilerin güncellenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Kültür Başkentliği, Sürdürülebilirlik, Kültür Odaklı Yenileme, İstanbul 2010,

ABSTRACT

STATUS OF BEING EUROPEAN CAPITAL OF CULTURE AND ASSESSMENT OF İSTANBUL 2010 EUROPEAN CAPITAL OF CULTURE WITHIN THE SCOPE OF URBAN-REGENERATION EXPERIENCES

Neslihan Albayrak

June 2009

The institution of European Capital of Culture (ECOC) has much to contribute to the cities in many areas led by cultural field and helps the cities to accelerate every kind of infrastructural development as an ECOC. The aim of the study is to assess of the Istanbul 2010 ECOC process and give recommendation according to long term impact analysis of the other ECOC cities which have experienced sustainable urban renewal approach to culture-oriented.

In this study, in the context of ECOC culture is focused on the examination of the sustainability of urban renovation operations references to “Palmer Report, different articles and thesis and travels to the past or future ECOC cities in 2008.” However the interviews with current managers of Istanbul 2010 Agency, Istanbul 2010 Agency publications as well as different publications and articles published by Istanbul 2010 Agency in this process in the evaluation of studies for Istanbul 2010.

The examples that conspicuous as an urban implementation projects from ECOC cities between 1990-2007 were examined and it has been seen that the aims of culture were focused on renovations not only for the development of physical infrastructures but to add new places to the city; with the determination for the improvement and participation of people. But in opposition to what has been aimed, it is found out that to provide the continuity of participation of people is not possible all the time. However it is observed that the continuity dimension of being ECOC is directly related to urban politics and changes from city to city. The necessity of paying attention to sustainability in the operations in the direction of physical and cultural infrastructure development has resulted by the examination of ECOC's successful and unsuccessful sides. It is seen/concluded that it is necessary to benefit from past ECOC experiences and to update the strategies for the Istanbul 2010 ECOC and its aims to improve the city by art and culture and to evaluate its rich potential as inspiration source for all Europe and world in the assessment of Istanbul 2010.

Keywords: Istanbul 2010, European Capital of Culture, Culture-led Regeneration, Sustainability.

ÖNSÖZ

Kentler sosyal değişimin somut olarak yaşandığı, değişimlerin derecesini ve doğasını yansıtan büyük aynalar gibidir. Kentleri araştırarak sosyal değişimin boyutu ve problemleri hakkında pek çok şey öğrenmek mümkündür.

Türkiye'nin finans, medya, kültür, iletişim ve hizmet endüstrisinden kaynaklanan yaratıcı enerji ve dönüştürücü dinamizm bağlamında resmi olmayan başkenti diyebileceğimiz İstanbul, kentsel yapıyla bağlantılı hızla değişen bir mega kenttir.

Kentlerin değişim ve dönüşümleri kültürel ve sosyal dinamiklere doğrudan bağlıdır. Bu nedenle kentin sahip olduğu değerleri farklı bir pencereden gösterecek ve kentlilerde kenti benimseme, koruma, yaşam kalitesini yükseltme gibi dürtüler yaratacak bir takım yönlendirmelere ihtiyaç vardır. 2010 yılında Macaristan'ın Pécs, Almanya'nın Essen kenti ile Avrupa Kültür Başkenti unvanını paylaşan İstanbul için bu süreç sanat ve kültür yoluyla dönüşümü ve iyileştirmesi için bir fırsat olarak görülmektedir.

Peki, neden bir kent Kültür Başkenti olmalı? Bu hiç de kolay bir organizasyon değildir. Örneğin, Olimpiyatları ya da EXPO Fuarı'nı düzenlemek gibi bir şey değildir. Herkes bu etkinliklerin ne olduğunu bilir, ancak kültür için aynı şeyi söylemek zordur.

Avrupa Kültür Başkenti programı, umut vaat eden bir Avrupa Birliği girişimi olarak ortaya çıkmış ancak müthiş beklentiler doğuran kültür yenilenmesi için cazip bir katalizör olarak algılanmaya başlamıştır. Programın özü, kentsel kültür politikasının önceden tasarlanmış bir modelini öngörmek yerine, kentlerin ihtiyaç ve isteklerine göre bir düzenleme olmasıdır. Bu kapsamda çalışmada söz konusu olan, bu programın beklenen getirilerini doğru olarak anlatmayı başarıp başaramadığıdır.

Tezin araştırma ve yazımı sırasında değerli vaktini ve yardımlarını esirgemeyen Tez Danışmanım Prof. Tomur Atagök'e,

İstanbul 2010 sürecini takip etmek, bu konuda araştırma yapan biri olarak benim için önemli bir süreçti. Bu aşamada her türlü paylaşım ve dostlukları için İstanbul 2010 AKB Ajansı çalışanlarına;

Tezin konu sıralamasındaki yardımı, önerileri ve emeği için mimar Dr. Gül Yücel'e; Tezimin gidişatıyla ilgili umudumu kestiğim her aşamada bana cesaret veren ve her zaman arkamda olduğunu bildiğim mimar Ümit Elgin'e,

ve bu süreç boyunca gösterdikleri sabır ve destek için aileme ve arkadaşlarıma, teşekkür ediyorum.

İstanbul; Haziran 2009

Neslihan Albayrak

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Problemin Tanımı	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Metodu.....	4
1.4. Araştırmanın Sınırları	6
2. AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ	7
2.1. Avrupa Kültür Başkenti Kavramının Ortaya Çıkışı	7
2.2. Avrupa Kültür Başkenti Kavramının Tarihçesi	7
2.3. Avrupa Kültür Başkenti Seçilme Süreci	9
3. AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTLERİNDE KÜLTÜR ODAKLI KENTSEL YENİLEME	12
3.1. Kentsel Yenileme Kavramı ve Amaçları	12
3.1.1. Kent Merkezlerindeki Yenileme Yaklaşımı	14
3.1.2 Sürdürülebilir Kentsel Yenileme	15
3.1.3 Sürdürülebilir Kültür Odaklı Kentsel Yenileme	16
3.1.4 Kültür Odaklı Kentsel Yenileme ve Avrupa Kültür Başkentleri	16
3.2. Avrupa Kültür Başkentlerinde Altyapı Çalışmaları	18
3.2.1. Altyapı Hedefleri.....	19
3.2.2. Altyapı Çeşitleri.....	19
3.2.3. 1990 - 2007 Arası Kültür Odaklı Altyapı Uygulamalarıyla Dikkat Çeken Kentler	21
3.2.3.1. Glasgow 1990.....	21
3.2.3.2. Dublin 1991	27

3.2.3.3.	Selanik 1997	32
3.2.3.4.	Rotterdam 2001	36
3.2.3.5.	Lüksemburg 1995 - 2007	41
3.3.	Bölüm Değerlendirmesi	46
4.	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTLİĞİ.....	47
4.1.	Sürdürülebilirlik Kavramı	48
4.1.1.	Sosyal Sürdürülebilirlik	48
4.1.2.	Mekânsal Sürdürülebilirlik	49
4.1.3.	Kültürel Sürdürülebilirlik	49
4.2.	Avrupa Kültür Başkenti Olmanın Uzun Süreli Etkileri.....	50
4.2.1.	Ziyaretçi Etkisi.....	52
4.2.1.1.	AKB olan Yeri Ziyaret Etme Güdüsü	55
4.2.1.2.	Ziyaretçi Sayısındaki Uzun Süreli Değişimler	56
4.2.1.3.	Kültürel Ziyaretlerde AKB Olmanın Etkisi	60
4.2.2.	Ekonomik Etki	61
4.2.3.	İmaj Etkisi	64
4.2.4.	Sosyokültürel Etki	64
4.2.4.1.	Sanata Erişimin Kolaylaştırılması	65
4.2.4.2.	Sosyal Problemleri Çözmenin Bir Yolu Olarak Kültürü Kullanmak.....	67
4.2.4.3.	Kültürel Katılımı Arttırmak	69
4.2.4.4.	Kültürel Ziyaretlerde AKB Olmanın Etkisi	60
4.3.	Bölüm Değerlendirmesi	70
5.	İSTANBUL VE AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTLİĞİ.....	72
5.1.	İstanbul'un Mevcut Kültür ve Sanat Altyapısının Değerlendirilmesi.....	74
5.1.1.	İstanbul'un Mevcut Kültür ve Sanat Altyapısının Durumu	74
5.1.2.	İstanbul'un Sunduğu Kültürel ve Sanatsal Olanakların Avrupa Ölçeğinde Değerlendirilmesi	75
5.2.	İstanbul'un 2010 yılı AKB Olması	79
5.2.1.	İstanbul 2010 AKB Misyonu	80
5.2.2.	AKB'liğin İstanbul'a Getirmesi Beklenen Katkılar	83
5.2.3.	İstanbul 2010 Hedef Projeler.....	84
5.3.	İstanbul 2010'un Sürdürülebilir Perspektifte Değerlendirilmesi	96
5.3.1.	Sosyokültürel Boyut	98
5.3.2.	Finansal Boyut	101
5.3.3.	Fiziksel Boyut.....	104
5.3.4.	Siyasi Boyut.....	106
5.4.	Bölüm Değerlendirmesi	110

6. SONUÇ	112
KAYNAKÇA	118
EKLER	124
Ek 1. Robert Palmer Kimdir?	124
Ek 2. Avrupa Kültür Şehri Etkinliği Hakkında 1985 Tarihli Karar	125
Ek 3. Avrupa Birliği ve Avrupa Kültür Başkentleri Haritası.....	126
Ek 4. Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in AKB Faaliyeti İçin 1999 ve 2005 Tarihli Yasaları	127
Ek 5. 1985-2004 arası AKB'lerin Kentsel �zellikleri	135
Ek 6. 1985-2007 arasında AKB'lerde Altyapı �alışmaları	136
Ek 7. İstanbul Kültür Haritası	147
Ek 8. İstanbul 2010 Hakkında Kanun.....	148
Ek 9. Çalışma Kapsamında Yapılan Görüşmelerde Yönetilen Sorular ...	158
Ek 10. Çalışma Kapsamında Görüşme Yapılan İlgililer	159
Ek 11. İstanbul 2010 AKB 2009 Programı Hedef Projeler	160
Ek 12. İstanbul AKB Olmaya Hazır Değil mi?	165
Ek 13. İstanbul 2010 Ajansındaki 6 Mart 2009 Tarihli İstifaların Basın Açıklaması	166
Ek 14. İstanbul 2010 Ajansı Organizasyon Şeması	167
�ZGE�Mİş	168

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: “Avrupa Kültür Ayı” Etkinliği Düzenlenen Kentler.....	8
Tablo 2: Geçmiş – Gelecek Yıllardaki Avrupa Kültür Başkentleri.....	11
Tablo 3: AKB’lerin Programa Ayırdıkları Bütçe.....	37
Tablo 4: 1985-1994 Arası Kültürel Merkezlerdeki Gecelik Ziyaretçilerin Değişimleri.....	53
Tablo 5: 1995-2003 Arası Kültürel Merkezlerdeki Gecelik Ziyaretçilerin Değişimleri.....	53
Tablo 6: Tourmıs’ten Seçilen AKB 1995-2000 Toplam Tek Gecelik Kalma Değişimi	54
Tablo 7: Aynı Yıl Diğer Avrupa Kentleriyle Karşılaştırıldığında AKB’de Tek Gecelik Kalma Değişimleri.....	55
Tablo 8: AKB Ziyaret Etme Güdüsü	55
Tablo 9: 1990-1995 AKB Boyunca Kültürel Ziyaretlerdeki Artış.....	60
Tablo 10: Lüksemburg’daki Müzelere ve Tarihi Varlıklara Ziyaretler	60
Tablo 11: Kentlerin Ziyaretçi Sayıları ve Kültür Sanat Olanakları	75
Tablo 12: İstanbul’daki Devlet Müzelerinin Ziyaretçi Sayısı (2008).....	76
Tablo 13: İstanbul’un Kültür Başkenti Olma Yolunda Geçirdiği Süreç	80
Tablo 14: İstanbul 2010 Hedefleri	81
Tablo 15: Yeni Kültür ve Sanat Kurumları	85
Tablo 16: Mevcut Kültür ve Sanat Kurumlarının ve Alanların İyileştirilmesi	87
Tablo 17: Atıl Mekânların Kültür ve Sanat Yaşamına Katılması	92
Tablo 18: Kent Kültürü	94

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Şekil 1: Glasgow Kentinden Fotoğraflar	26
Şekil 2: Dublin Kenti Temple Bar Bölgesi'nden Fotoğraflar	31
Şekil 3: Rotterdam Kentinden Fotoğraflar.....	40
Şekil 4: Lüksemburg Kentinden Fotoğraflar.....	45
Şekil 5: Glasgow Gecelik Kalış İndeksi	56
Şekil 6: Weimar Gecelik Kalış İndeksi	57
Şekil 7: Helsinki Gecelik Kalış İndeksi.....	57
Şekil 8: Selanik Gecelik Kalış İndeksi.....	58
Şekil 9: Brüksel Gecelik Kalış İndeksi	58
Şekil 10: Bergen Gecelik Kalış İndeksi.....	59
Şekil 11: AKB'ler İçin Ekonomik Kazanç Taslağı	63
Şekil 12: İstanbul'daki Müze Ziyaretçi Sayısı (2008)	76
Şekil 13: En Çok Ziyaret Edilen Müzelerin Ziyaretçi Sayıları (2007)	78
Şekil 14: İstanbul'daki Seçilmiş Özel Müzelerin Ziyaretçi Sayısı (2007) ...	78

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AKB	: Avrupa Kültür Başkenti
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
İMP	: İstanbul Metropoliten Planlama Merkezi
DİB	: Dış İşleri Bakanlığı
KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
DK	: Danışma Kurulu
YK	: Yürütme Kurulu

1. GİRİŞ

Kültür kavramı genelde sosyal ve beşeri bilimlerin, özelde ise tarih, sosyoloji ve antropoloji dallarının çalışmalarının temelinde yer alır. Antropoloji alanında çalışanların bir ara 164 farklı tanımı olduğunu tespit ettiği, günümüzde ise 200'ü aşkın tanımının bulunduğu ileri sürülen kültürün, böylesi bir tanım çokluğundan dolayı, neredeyse tanımlanamaz bir kavram olduğunu belirtmeye varan görüşler mevcuttur. Her uzmanlık alanının perspektifinden kültür kavramı farklı tanımlanmaktadır. Bu noktadan başlatılacak tartışmaları bir mutabakat dâhilinde sonuçlandırmak pek kolay değildir. İngiliz antropolog Edward B. Tylor'un artık klasikleşmiş olan ve hayli yaygın bir kabul gören kültür tanımı şu şekildedir:

“Kültür, bir toplumun üyesi olarak insanın öğrenerek kazandığı bilgi, inanç, gelenek, sanat, hukuk, ahlak ve diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür.”

Bu tanım kültürün insani-evrensel anlamı ile toplumsal-özgül anlamı arasında bağlantı oluşturabilmemize yardımcı olmaktadır. Çünkü kültür, her toplumda farklı içerik ve kapsamda karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda da “kültürler”den söz edilebilir. Dolayısıyla kültürün, “millet olarak ürettiğimiz ve hayat tarzımızı belirleyen değerler bütünü”; “davranış ve yaklaşımlarımızı belirleyen birikimlerimiz”; “kimliğimizi belirleyen değerler” olarak kabul edilmesi mümkündür.

Ancak ulusal kültüre yönelik bu hassasiyetin, insanlığın geçmişte ve günümüzde mevcut evrensel kültür birikiminden uzaklaşmak veya ondan yararlanmaktan kaçınmak gibi içe kapalı ve dışlayıcı bir noktaya varmaması gerekir. Globalleşen dünyada artık kültür başka bir boyutuyla da öne çıkmaktadır. Önceleri kültürel birikime sahip olan ve olmayan insanlar veya toplumlar arasında hiyerarşi yaratarak ayrışmalara neden olan bu kavram günümüzde, önce toplumları sonra kentleri zenginleştiren, birleştiren kavram olmaya başlamıştır.

1985 yılından itibaren her yıl bir ya da birkaç kente verilen “Avrupa Kültür Başkenti” unvanı seçilen kentin kültürel yaşamını ve kültürel gelişimini sergilemesi, başka kültürlerle tanışabilmesi adına oldukça iyi bir fırsattır. Bu kentler, uluslararası platformda kendi kültürlerine has özellikleri sergilemeleri için bir takım değişimler yaşamaktadırlar. Bu yaşanan değişimleri bazı kentler mevcut kent, kültür

altyapılarını geliştirmek, yenilemek için bir araç olarak kullanılırken; bazı kentler ise seçilen o yıla yönelik olarak uygulanan etkinlikler düzeyinde gerçekleştirmektedir.

Örneğın 1990 yılında Avrupa Kùltür Başkenti olan Glasgow (İskoçya), kentsel ve kùltürel anlamda uzun vadeli olarak planlandığı değişimlerle Kùltür Başkentliği oluşumunda diğer kentlere örnek olmuştur. 1990 yılından sonra pek çok kent için Avrupa Kùltür Başkentliği sadece bir senelik bir festival programı niteliğinde değil o kentin sosyokùltürel yaşamına, kimliğine etki eden bir sürecin başlangıcı olarak görùlmeye başlamıştır.

1.1. Problemin Tanımı

İstanbul, 2010 yılı için Almanya'nın Essen, Macaristan'ın Pécs kentiyle beraber Avrupa Kùltür Başkenti unvanını almıştır. Tarih boyunca pek çok medeniyete başkentlik etmiş, her dönemde önemli konumuyla bir çekim alanı niteliği taşıyan İstanbul, yalnız İstanbullular için değil bu süreçle birlikte Avrupa'da da kùltür ve sanatla anılma fırsatı elde edecektir. Bu yolla İstanbul'un Avrupa kùltürüyle yüzyıllardır süren karşılıklı etkileşimi vurgulanmış olacaktır. İstanbul, bu süreç planlanırken uzun vadeli hedefler gözetildiği takdirde, kentsel yenileme, şehircilik ve sosyal anlamda kazanımlar elde edebilecektir.

AKB olma, seçilen kent için fırsatlar içermekle birlikte bir takım sorunları da kentin gündemine taşıyabilmektedir. Bu sorunlar ve fırsatlar her ÷lke ve kent için farklı ölçek ve konuları kapsamaktadır. Bu nedenle her kentin kendine özgü strateji belirlemesi gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak bu kendine özgü strateji belirleme sürecinde de geçmiş AKB deneyimlerinden faydalanma ihtiyacı bulunmaktadır.

Kùltür başkentliği programının geçmiş deneyimlere göre ortaya çıkan temel problemleri üç temel sorun altında gruplamak mümkündür;

- **Sosyal sorunlar:** Geri kalmış bölgeleri de içine alacak şekilde kùltürel etkinliklerin kent geneline yayılmasına dair örnekler vardır. Ancak AKB programı sona erdikten sonra bu dengeyi koruyabilecek, sürdürülebilir yapılar oluşturulması çoğu örnekte başarılamamıştır. En çok rastlanan sorun, kùltür odaklı yatırımların yerel halkın koşullarını geliştirmekte kullanılamamış olması ve kùltürel etkinliklere ve hedeflenen gelişim sürecine halkın dâhil edilememiş olmasıdır.

- **Finansal sorunlar:** AKB'lerin yaşadıkları sorunlar arasında en önemlisi etkinlik senesinden sonraki süreçte projeleri devam ettirecek finansal kaynak yetersizliği ile karşılaşmalarıdır.
- **Yönetimsel sorunlar:** Kültür başkentliği hazırlıklarını yürütmede yönetimsel deneyim eksikliği ve AKB yılının bitişinden sonra hedeflenen gelişimleri sürdürmek adına kent yetkililerinin pek istekli olmaması hem programa hazırlık döneminde hem de ileriki dönemlerde çalışmaların sürdürülebilirliği adına en önemli sorunlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu sorunların İstanbul için de var olabileceğinden yola çıkarak AKB öncesi deneyimlerin ortaya konması ve İstanbul'da yapılmakta olan çalışmaların, ortaya konan bu sorunlara göre değerlendirmesi gereklidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, Avrupa Kültür Başkentliği deneyimi yaşamış kentlerdeki sürdürülebilir kültür odaklı yenileme yaklaşımlarının uzun dönemdeki etkilerinin analizi doğrultusunda; İstanbul 2010 AKB'liği için yapılmakta olan çalışmaları değerlendirmek ve öneriler geliştirmektir. Bu çalışmanın İstanbul 2010 AKB'liğinde kültür alanında sürdürülebilir stratejiler belirlemede yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Bu amaç doğrultusunda inceleme araştırma ve değerlendirme yapılan temel konuları dört başlıkta toplamak mümkündür.

- **Avrupa Kültür Başkentliği:**

Avrupa Kültür Başkenti programının genel kapsamı, programın tarihçesi, Avrupa Kültür Başkenti seçilme ölçütleri ele alınmaktadır.

Bu kapsamda ele alınan konular tarihsel süreç dikkate alınarak çalışmanın 2. bölümünde ayrıntıları ile açıklanmaktadır.

- **Avrupa Kültür Başkentlerinde Kültür Odaklı Kentsel Yenileme:**

Kentsel yenileme kavramının kuramsal ve kavramsal olarak ele alındığı bölümde ayrıca kültür odaklı kentsel yenileme kavramına değinilmiştir. Kültür odaklı kentsel yenileme ile bağlantılı olarak geçmiş Avrupa Kültür Başkentlerindeki altyapı çalışmaları ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Bölümün devamında kültür odaklı kentsel yenileme kapsamında 1990-2007 arası AKB seçilmiş örnekler incelenmiştir.

- **Sürdürülebilirlik ve Avrupa Kültür Başkentliği:**

Sürdürülebilirlik kavramının Avrupa Kültür Başkentliği kapsamında incelendiği bu bölümde AKB olmanın yerli ve yabancı ziyaretçi üzerinde, ekonomik, imaj etkisi yönünde ve sosyokültürel boyutta etkileri araştırılmıştır. Sürdürülebilirlik ve Avrupa Kültür Başkentliği ilişkisi 4. bölümde ayrıntıları ile ele alınmaktadır.

- **İstanbul ve Avrupa Kültür Başkentliği:**

İstanbul'un mevcut kültür-sanat durumunun genel olarak ele alındığı bölümde İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti programına hazırlık çalışmaları değerlendirilmiştir.

İstanbul'un AKB seçilme süreci, hedefleri, misyonu ve AKB olmaktan beklediği katkılara değinilmiş ve AKB sürecinde hedeflenen projelerden örneklerle 5. bölümde yer verilmiştir. Bölüm devamında ise İstanbul'un Avrupa Kültür Başkentliği'nin sürdürülebilir perspektifte değerlendirmesi başlığı altında çalışma kapsamında röportaj yapılan yetkili ve ilgililerin görüşlerine yer verilerek değerlendirme yapılmıştır.

1.3. Araştırmanın Metodu

Çalışma literatür araştırması, periyodik yayınların incelenmesi, bu konuda yayınlanmış makalelerin, tezlerin, çalışmaların incelenmesi, kentlere yapılan inceleme gezileri, internet kaynaklarının araştırılması, konuyla ilgili Robert Palmer'ın 2004 yılında yayınladığı araştırma raporunun incelenmesi ve bu çalışmaya konuyla ilgili kent örneklerinin eklenmesi şeklindedir. İstanbul 2010 değerlendirmesi için röportaj yöntemi kullanılarak yetkili ve ilgililerin görüşlerine başvurulmuştur.

Robert Palmer (Ek 1) öncülüğünde hazırlanan Palmer Raporu (2004), kentlerin ellerindeki kayıtlı belgelerin araştırılmasına, soru cevaplı anketlere ve görüşmelere dayanmaktadır. Verilerin kalitesi görüşülen kişi ve kentlere göre değişmektedir. Raporun, AKB olmuş kentlerin gelişimi ve de başarılarını kıyaslama gibi bir özelliği bulunmamaktadır. Ancak AKB konusunda temel başvuru kaynaklarındandır.

Kültür başkentliğine seçilmiş kentler, Avrupa Kültür Başkenti olunan yıl için pek çok hazırlıklar yapmaktadır. Çoğu kent bu sürece aynı amaçlarla girse de kültür başkenti yılından sonraki dönemlere bakıldığında etkileri her kent için farklı yönde olmaktadır. Bundan yola çıkarak; Avrupa Kültür Başkenti olan kentlerin, Kültür Başkenti olmadan önce yaptığı altyapı, kültür odaklı kentsel yenileme çalışmaları ve de Kültür Başkenti yılından sonraki mevcut durum incelenmiştir.

AKB olmuş kentler ile gerek inceleme gezilerinde gerekse e-posta yoluyla bu süreçte çalışan uzmanlar ya da kurumlar ile iletişime geçilmeye çalışılmıştır (2008). Ancak ilgili ajansların ve sorumlu uzman birimlerin çoğunun dağıtılması ve de AKB yılını hatırlayan bilgili katılımcıların bulunamaması nedeniyle araştırmının bu kısmı zorlaşmıştır.

Araştırmada Avrupa Kültür Başkentliği, kültür odaklı kentsel yenileme ve sürdürülebilirlik ana başlıklarında ele alınmış ve bu kapsamda İstanbul 2010 süreci incelenmiştir.

Araştırmanın kapsamı dâhilinde;

- Palmer Raporu (2004),
- Avrupa Kültür Başkentleri resmi web siteleri,
- İlgili konulardaki akademik makaleler, yapılan araştırma çalışmaları ve tezler incelenmiştir.

Yerinde inceleme gezisi kapsamında (2008);

- Kültür başkenti olan ya da olacak olarak kentlerden; Glasgow, Linz, Graz, Lille, Paris, Floransa, Madrid, Lüksemburg, Brüksel, Prag kentleri ziyaret edilmiştir.

İstanbul kültür başkenti 2010 için;

- İstanbul 2010 Ajansından ilgili yöneticilerle (Müzeler ve Kültürel Miras Direktörü Suay Aksoy ve Kentsel Uygulamalar Direktörü Korhan Gümüş), 2010'un danışma kadrosunda yer alan veya almış ilgililer ile (Asu Aksoy, Eyüp Muhcu, Melih Görgün, Mahir Namur, Murat Güvenç, Serhan Ada) Şubat 2009 – Mayıs 2009 tarihleri arasında röportaj yoluyla görüşmeler gerçekleştirilmiş,
- İstanbul 2010 üzerine hazırlanan bilimsel makaleler ve Ulusal Basında yer alan haberler takip edilmiş,
- İstanbul 2010 Ajansı'nın yayınladığı veya hazırladığı her türlü doküman incelenmiştir.

1.4. Araştırmanın Sınırları

Bu çalışma kapsam olarak Avrupa Kültür Başkenti olmuş kentlerin kültür odaklı yenileme ve altyapı çalışmaları ve bu çalışmaların sürdürülebilirlik boyutu ile sınırlı tutulmuştur. Kentlerle ilgili araştırmanın kapsamı ağırlıklı olarak 1990 yılından sonra 2007'ye kadar seçilen kentlerin incelenmesiyle sınırlandırılmıştır.

Avrupa kültür başkenti olmuş kentlerde karşılaştırmalı olarak;

- Kültür odaklı kentsel yenileme ve altyapı çalışmaları,
- Avrupa Kültür Başkenti olmanın sürdürülebilirlik boyutu: Ziyaretçi etkisi, Ekonomik etki, İmaj etkisi, Sosyokültürel etki (AKB öncesi, AKB sırası, AKB sonrası),

konu başlıklarında ayrıntılı inceleme ve değerlendirme yapılmıştır.

İstanbul 2010 AKB;

- İstanbul'un mevcut kültür ve sanat olanaklarının Avrupa ölçeğinde incelenmesi,
 - İstanbul'un 2010 seçilme süreci, 2010 amaç ve hedefleri,
 - İstanbul'un 2010 yılı Avrupa Kültür Başkentliğinin sürdürülebilir perspektif boyutu,
- başlıklarında ele alınmıştır.

2. AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ

Çalışmanın bu bölümünde Avrupa Kültür Başkenti programının genel kapsamı, programın tarihçesi, Avrupa Kültür Başkenti seçilme süreci ele alınmaktadır.

2.1. Avrupa Kültür Başkenti Kavramının Ortaya Çıkışı

13 Haziran 1985'te Atina'da toplanan Avrupa Topluluğu'nun Kültür Bakanları, dönemin Yunanistan Kültür Bakanı Melina Mercouri'nin önerisi sonrasında, Avrupa Kültür Kenti adlı projenin ilk adımını atmıştır (Avrupa Kültür Kenti etkinliğine ilişkin karar için bkz. Ek 2 / EKLER bölümü). Melina Mercouri'nin proje hayata geçmeden önce; *"Artık teknokratlar kadar bizim de sesimizin duyulmasının vakti gelmiştir. Kültür, sanat ve yaratıcılık, teknoloji, ticaret ve ekonomiden daha az önemli değildir"* dediği ve projenin tohumlarını bu sözleriyle attığı söylenmektedir.

Avrupa Kültür Başkenti (AKB) projesinin ilk hedefi "Avrupa halkına bir kentin, bölgenin ya da ülkenin kültürünün belirli yönlerini açmak ve kararlaştırılan kente, diğer üye ülkelerin kültürel katkılarını arttırmak" olarak özetlenmiştir (Avrupa Parlamentosu ve Konsey, [C153/2 Sayılı Avrupa Kültür Şehri Etkinliği Hakkında Kanun], 1985, 1).

2.2. Avrupa Kültür Başkenti Programının Tarihçesi

AKB projesinin ortaya çıkışında, her yıl üye ülkelerinden birinin bu etkinliği organize etmesi için bir kenti aday göstermesi ve ülkelerin birbirini alfabetik sırayla izlemesi kararlaştırılmıştır. Seçilen ilk AKB 1985 yılında, Melina Mercouri'nin katkısı sebebiyle, Atina (Yunanistan) olmuştur. 1992 yılına gelindiğinde, yaklaşmakta olan milenyum coşkusunun da etkisiyle, 2000 yılı için Konsey birden fazla kenti AKB olarak seçmeye karar vermiş ve dokuz kent birden 2000 yılının AKB'si olmaya hak kazanmıştır. Böylelikle birden fazla kentin AKB olarak seçilmesi de prosedürün içinde yer almaya başlamıştır. Kasım 1990'da Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkeler için AKB'nin bir alternatifi olarak Avrupa Topluluğu tarafından her yıl bir kentte "Avrupa Kültür Ayı" düzenlenmesi kararı alınmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: “Avrupa Kültür Ayı” Etkinliği Düzenlenen Kentler (1992-2003)

Kent/Kentler	Bulunduğu ülke	Yıl	Program Dönemi
Krakov	Polonya	1992	?
Graz	Avusturya	1993	?
Budapeşte	Macaristan	1994	?
Lefkoşe	Kıbrıs	1995	15 Eylül – 15 Ekim
St. Petersburg	Rusya	1996	26 Mayıs – 30 Haziran
Ljubljana	Slovenya	1997	01 Mayıs – 30 Ağustos
Linz	Avusturya	1998	28 Ağustos – 04 Ekim
Valletta	Malta	1998	01 Haziran – 30 Haziran
Plovdiv	Bulgaristan	1999	28 Mayıs – 08 Ağustos
Riga	Letonya	2001	27 Temmuz – 30 Eylül
Basel	İsviçre	2001	01 Kasım – 30 Kasım
St. Petersburg	Rusya	2003	27 Eylül – 02 Kasım

Avrupa Komisyonu, [15.02.2008])

1999’da ise, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi, projenin içeriğinde ve koşullarında değişikliğe gitmiştir. Bu değişiklikler içinde en önemlisi Avrupa Birliği üyesi olmayan ülkelerin de bu organizasyona katılabilmelerine ilişkin alınan yeni karardır. AB Konsey ve Parlamentosu’nun 25 Mayıs 1999 tarihli ortak kararı uyarınca, etkinlik 2005-2019 yılları arasında üye olmayan ülkeleri de kapsayacak biçimde genişletilmiştir ve hangi yıl, hangi ülkeden kentlerin AKB olabilecekleri saptanmıştır (Avrupa Parlamentosu ve Konsey, [1419/1999 Sayılı 2005-2019 Yılları Arasında Avrupa Kültür Başkenti İçin Bir Topluluk Eylemi Düzenlemek], 1999, 3). Bu kararla AB üyesi olmayan diğer Avrupalı ülkelerin de aday kentlerini bildirme şansı olduğundan, Avrupa Kültür Başkentliği organizasyonu İstanbul için bu anlamda başka bir önem daha taşımaya başlamıştır. Ayrıca 1999 yılında “Avrupa Kültür Kenti” ifadesi “Avrupa Kültür Başkenti” olarak değiştirilmiştir.

Avrupa Kültür Başkentleri 2004 yılına kadar hükümetlerarası esaslara göre seçilmiştir. Üye devletler oybirliğiyle etkinliğe ev sahipliği yapmayı hak eden kentleri belirlemiş ve Avrupa Komisyonu her yıl seçilen kente maddi yardımda bulunmuştur. 2005 yılından itibaren bu prosedür değişerek yerini kültür sektöründe deneyimli, yedi belirli ve bağımsız üyeden oluşan bir komisyonun önerisiyle, konsey tarafından belirlenmesi yöntemine bırakmıştır. Komisyon, Avrupa Kültür Başkenti tayin sürecini geliştirmeyi amaçlayan bu teklifi kabul etmiştir. Avrupa Parlamentosu’nda ve Konsey’de ilerleyen aylarda tartışılan bu teklif, üye ülkeleri bu unvanı almakla ilgilenen kentler arasında yarışmalar organize etmek konusunda cesaretlendirmiştir (2009 itibarıyla Avrupa Birliği üye/aday ülkeleri ve 1985-2012 arası Avrupa Kültür Başkentlerinin gösterildiği harita için bkz. Ek 3 / EKLER bölümü).

2.3. Avrupa Kültür Başkenti Seçilme Süreci

Kentler AKB adaylığı için, Avrupa kurumlarına gönderdikleri başvuru paketinde: Avrupalılarla paylaşılan, onların ilham verdiği ya da önemli bir katkıda bulundukları sanatsal hareketleri ve üslupları nasıl vurgulayacaklarını; Avrupa Birliği'ne  ye devletlerdeki diğer kentlerin kültürel alanda aktif olan sakinlerini kapsayacak ve kalıcı kültürel işbirliğini sağlayacak etkinlikleri ne şekilde teşvik edeceğini, geliştireceğini ve destekleyeceğini; toplumun büyük kesimlerinin hareketliliğini ve katılımını sağlamanın yollarını; Avrupa Birliği vatandaşlarının ziyaretlerini ne yaparak teşvik edeceğini ve mümkün olduğunca geniş bir kitleye hangi yolla ulaşacağını; tarihi mirası, kentsel mimarlığı ve kentteki yaşam kalitesini nasıl yükseltebileceğini belirlemeleri gerekmektedir.

Aday olmak isteyen kentlerin başvuruları öncelikle devlet yetkilileri tarafından değerlendirildikten sonra karar verilen kent ya da kentler (bir ülkeden birden fazla kent aday olarak gösterilebilir) Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu, Bölge Meclis ve Komiteleri'ne bildirilir. Son olarak da Avrupa Birliği Meclisi, Avrupa Komisyonu'nun önerilerini dikkate alarak Avrupa Kültür Başkenti'ni seçer.

Kentlerin aday olurken planlamaları beklenen unsurlar şunlardır (Avrupa Parlamentosu ve Konsey, [1419/1999 Sayılı 2005-2019 Yılları Arasında Avrupa Kültür Başkenti için Bir Topluluk Eylemi Düzenlemek], 1999, 4) (İlgili kanun için bkz. Ek 4 / EKLER bölümü):

- Esinlendiği ya da gözle görülür katkıda bulunduğu ortak Avrupa sanatsal hareket ve tarzlarını ön plana çıkarması,
- Diğer  ye devlet kentlerindeki kültür etkinliklerinde faal kişilere yer veren ve kalıcı kültürel işbirliği sağlayan ve Avrupa Birliği dâhilindeki faaliyetlerini destekleyen çalışmaları teşvik etmesi,
- Tüm kültürel çalışma süreçlerinde önemli bir unsur olan yaratıcı çalışmayı destekleyip geliştirmesi,
- Geniş nüfus kitleleri arasında seferberlik ve katılımı; sonuç olarak da takip eden yıllarda faaliyetin toplumsal etkisini ve devamlılığını temin etmesi,
- Tüm oklu medya organlarını devreye sokarak Avrupa Birliği vatandaşlarının kabullenme ve çeşitli faaliyetlerin yayılmasının desteklemesi,
- Avrupa kültürleri ile dünyanın farklı kültürleri arasında iletişim sağlayıp, bu ruh içinde diğerlerine karşı açık olup temel kültürel değerler kapsamında onları anlamayı etkinleştirmesi,
- Kentteki tarihsel miras, kentsel mimari ve yaşam kalitesini kullanması.

Her kent, 12 ayı kapsayan ve kültürünü, kültür mirasını ve Avrupa kültür mirasıyla olan ilişkisini vurgulayan bir kültürel etkinlik programı hazırlamalı. Aday kentlerin aynı zamanda bu programı uzun soluklu dinamik bir sürecin içine dâhil etmeleri gerekiyor.

Atanmış kentlerin (Tablo 2 / 1985-2004 arası AKB olmuş kentlere ilişkin ayrıntılı veriler için bkz. Ek 5 / EKLER bölümü) programlarında olabilecek unsurlar (Avrupa Parlamentosu ve Konsey, [1419/1999 Sayılı 2005-2019 Yılları Arasında Avrupa Kültür Başkenti İçin Bir Topluluk Eylemi Düzenlemek], 1999, 5):

- Kentin, gelişiminde önemli rol sahibi olduğu düşünülen ortak sanatsal faaliyetleri teşvik etmesi,
- Sanatsal faaliyetlerin (müzik, dans, tiyatro, görsel sanatlar, sinema, v.s.) düzenlenmesi ve sanatın teşvik ve idaresinin geliştirilmesi,
- Kent tarihinde ve kültüründe iz bırakmış olan kişiler ve olaylar hakkında Avrupa çapında kamu bilinci oluşturulması,
- Sanatsal yenilik ve yeni kültürel faaliyet ve iletişim biçimleri üretmek amacıyla tasarlanmış özel etkinliklerin düzenlenmesi,
- Taşınır ve taşınmaz sanatsal varlıklara ve kente özgü sanatsal yapıtlara erişimi geliştirmek ve bunlar hakkında kamu bilinci geliştirmek için ölçütler geliştirilmesi;
- Gençleri sanata yönlendirmek için tasarlanmış özel kültürel projelerin düzenlenmesi,
- Toplumsal uyumu artırmaya yönelik özel kültürel projelerin düzenlenmesi,
- Planlı faaliyetleri daha geniş kitlelere, özellikle çoklu medya ve işitsel – görsel araçlar yoluyla ve çok dilli yaklaşımlarla taşınması,
- Ekonomik faaliyetlere, özellikle istihdam sağlama ve turizm bakımından katkıda bulunması,
- Gerekli ödeneğin sağlanmasıyla, sürdürülebilir bir temelde kültürel mirasın idaresi ve yerel halk ile ziyaretçilerin isteklerinin uzlaştırılması bağlamında önem arz edecek yüksek kaliteli ve yenilikçi bir kültür turizmi ihtiyacı oluşturması,
- Mimari miras ve yeni kentsel gelişim stratejileri arasındaki bağları sağlamlaştırmak için tasarlanmış projeler düzenlenmesi,
- Avrupa kültürleri ile dünyanın diğer yerlerindeki kültürler arasındaki iletişimi güçlendirmek için tasarlanmış birleşik girişimlerin organize edilmesi, şeklindedir.

Tablo 2: Geçmiş – Gelecek Yıllardaki Avrupa Kültür Başkentleri

Yıl	Seçilen Kent/Kentler	Bulunduğu Ülke
1985	Atina	Yunanistan
1986	Floransa	İtalya
1987	Amsterdam	Hollanda
1988	Batı Berlin	Batı Almanya
1989	Paris	Fransa
1990	Glasgow	İskoçya
1991	Dublin	İrlanda
1992	Madrid	İspanya
1993	Antwerpen	Belçika
1994	Lizbon	Portekiz
1995	Lüksemburg	Lüksemburg
1996	Kopenhag	Danimarka
1997	Selanik	Yunanistan
1998	Stokholm	İsveç
1999	Weimar	Almanya
2000	Reykjavík	İzlanda
	Bergen	Norveç
	Helsinki	Finlandiya
	Brüksel	Belçika
	Prag	Çek Cumhuriyeti
	Krakov	Polonya
	Santiago de Compostela	Galiçya, İspanya
	Avignon	Fransa
	Bologna	İtalya
2001	Rotterdam	Hollanda
	Porto	Portekiz
2002	Brugge	Belçika
	Salamanca	İspanya
2003	Graz	Avusturya
2004	Genova	İtalya
	Lille	Fransa
2005	Cork	İrlanda
2006	Patras	Yunanistan
2007	Lüksemburg	Lüksemburg
	Sibiu	Romanya
2008	Liverpool	İngiltere
	Stavanger	Norveç
2009	Linz	Avusturya
	Vilnius	Litvanya
2010	İstanbul	Türkiye
	Essen	Almanya
	Pécs	Macaristan
2011	Turku	Finlandiya
	Tallinn	Estonya
2012	Guimarães	Portekiz
	Maribor	Slovenya

İstanbul 2010 Ajansı, 2008

3. AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTLERİNDE KÜLTÜR ODAKLI KENTSEL YENİLEME

Kentlerin dinamik bir organizasyona benzediği, zaman içinde sosyokültürel, ekonomik, teknolojik ve fiziksel açılardan değişime, dönüşüme uğradıkları yadsınamaz bir gerçektir (Özden, 2005, s.23). Son otuz yılda endüstriyel kentleri hizmet eğilimli ekonomilere dönüştürme çabaları da kültürün kent yenileme aracı olarak kullanılması konusunda artan bir ilgi ile eş güdümlü ilerlemiştir.

Geçmişten günümüze Avrupa Kültür Başkentlerine bakıldığında başarılı ya da başarısız pek çok kültür eksenli girişimin kent yenileme aracı olarak kullanıldığı örnekler görülebilir. Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak kentsel yenileme kavramı kuramsal ve kavramsal olarak ele alınmış ve ardından kültür odaklı kentsel yenileme kavramına değinilmiştir. Kültür odaklı kentsel yenileme ile bağlantılı olarak 1990-2007 arası AKB seçilmiş örnekler incelenmiştir. Bölümün sonunda ise özet bir değerlendirme yapılmıştır.

3.1. Kentsel Yenileme Kavramı ve Amaçları

Kentsel yenileme olgusunun anlamı irdelendiğinde, yenilemeyi anlatan çeşitli ifadeler bulmak mümkün olmaktadır. Bir tanıma göre yenileme, “zaman içerisinde eskimiş ve yıpranmış kent dokularının, günün sosyal ve ekonomik şartlarına uygun olarak değiştirilmesi ve yenilenmesini sağlayan süreç”tir (Atalık ve diğerleri, 1985).

Daha geniş bir ifadeyle; kamu-özel sektör ve halk katılımını savunan, yoksul bölgelerin ıslahına ve yapı-çevre-donatı üçlüsünün iyileştirilmesine çalışan, kişilerin yaşam mekânlarının yanında ticaret ve sanayi sayesinde ekonominin de ilerlemesini amaçlayan; bununla birlikte, kent merkezlerini, günümüz yaşamına entegre olabilecek niteliğe kavuşturmak bakımından geliştirilmiş bir planlama çalışması olarak tanımlanabilmektedir (Özden, 2003) .

Dilimizde, “urban regeneration” ya da “urban renewal” kavramının karşılığı olarak “kentsel yenileme-kent yenileme” kavramı kullanılmıştır. İngilizce “regeneration”

kavramının Türkçe sözlük karşılığı; “yeniden hayat verme, canlandırma”dır (The Oxford Dictionary, 1994).

Görüldüğü üzere, kentsel yenileme kavramının özünde değişim, dönüşüm, canlanma, hayat bulma gibi kavramlarla ifade edilen bir dinamizm saklıdır. Bu dinamizm, zamanın doğal ve yapay unsurlarının tahrip ettiği kent dokusunu kente kazandırmada temel faktördür. Bu tanımlardan yola çıkarak kentsel yenilemeyi, en genel anlamıyla, “zaman süreci içerisinde eskiyen, köhneyen, yıpranan, sağlıklı/sıvı/yasadışı gelişen ya da potansiyel arsa değeri üstyapı değerinin üzerinde seyreterek değerlendirilmeyi bekleyen ve yaygın bir yoksunluğun hüküm sürdüğü kent dokusunun, altyapısının sosyal ve ekonomik programlar ile oluşturulup beslendiği bir stratejik yaklaşım içinde, günün sosyoekonomik ve fiziksel şartlarına uygun olarak değiştirilmesi, geliştirilmesi, yeniden canlandırılması ve bazen de yeniden üretilmesi eylemi” olarak tanımlamak mümkündür (Özden, 2005, 44).

Kentsel yenileme dört temel ölçütü sağlamayı hedeflemektedir (Coombes, 1992, 14):

- Kentlerdeki fiziksel çöküşü durdurmak ve tarihi dokunun sürdürülebilirliğini sağlamak:

Kentlerde, özellikle tarihi merkezde yaşanan fiziksel çöküş ve kültürel mirasın yok olması sorunu karşısında kentsel yenileme, sürdürülebilir ve bütüncül bir yaklaşımla sorunlu dokuların iyileştirilmesini hedeflemektedir. Kentsel yenileme yalnızca tarihi kent dokularındaki fiziksel çökme sorunu ile değil, aynı zamanda, gecekondulu alanları ya da terk edilmiş kentsel alanlar gibi yeni oluşmuş alanlarla da ilgilenir. Kentsel yenileme, sorunlu alanların belirlenmesi aşamasından sonra, öncelikle fiziksel dokunun iyileştirilmesi ve korunması amacı ile programlar geliştirme ve operasyonel araçlarla alana müdahale etme yöntemini uygulamaktadır.

- Ekonomik yaşamı canlandırmak:

Kentsel yenileme, fiziksel ve sosyal çöküntü içinde olan alanların yeniden canlandırılması ve iyileştirilmesinde, yerel ekonominin güçlendirilmesini bir araç olarak kullanmayı hedeflemektedir. Terk edilen alanlarda yeniden işlevlendirme, çöküntü konut alanlarında yerel ticareti ya da üretimi harekete geçirecek yeni mekânsal ya da örgütsel oluşumlar yaratma ya da küresel ölçekte uluslararası finansı alana çekme gibi yöntemlerle ekonomiye ait dinamikleri harekete geçirerek, fiziksel yenilemeye itici bir güç oluşturmayı hedeflemektedir (Erden, 2003, 62).

- Kentsel yaşam kalitesini arttırmak ve kültüre dayalı dinamikleri harekete geçirmek:

Kentsel yenileme, fiziksel çevrenin iyileştirilmesi ve yerel ekonominin canlandırılması yolu ile yenileme alanındaki kentsel yaşam kalitesinin artırılması, daha yaşanabilir bir kentsel mekân yaratılması ve yerel kültüre ait dinamikleri harekete geçiren; mekâna yeniden işlev kazandırılması veya eski işlevlerin canlandırılması politikaları yolu ile kentsel yaşam kalitesinin artırılmasını amaçlamaktadır.

- Her ölçekte katılımı sağlamak:

Kentsel yenileme, fiziksel, sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde geliştirdiği modellerde yukarıdan aşağıya karar süreçleri ile aşağıdan yukarı doğru katılımı birleştirmeyi hedeflemektedir. Kentsel yenileme alanlarında sorunların çözümüne yönelik olarak geliştirilen kararların oluşum süreçlerinde; yerel halk, yerel inisiyatifler ve sivil toplum kuruluşlarının aktif olarak katılımını amaçlamakla ve uygulama süreçlerinde de hem geri bildirim alınması hem de merci ile kullanıcının işbirliği içinde olmasını amaçlamaktadır.

3.1.1. Kent Merkezlerindeki Yenileme Yaklaşımı

Kent merkezlerindeki ekonomik yeniden yapılanma, nüfus hareketleri, fiziksel eskime, yoksulluk ve ona bağlı sosyal sorunlar “kent merkezi sorunları”nı oluşturan faktörlerdir.

Kent merkezleri, bir yandan fiziksel eskime yaşarken, bir yandan da yerel, ülkesel ve küresel etkilerle sürekli bir değişim içerisinde. Kentlerin nüfuslarının büyümesi ve kentsel alanların genişlemesi giderek daha da artan kentsel yenileme alanlarını ortaya çıkarmaktadır.

Büyüyen kentlerde nüfus, merkezden kent dışına doğru kaymakta ve kent merkezleri terk edilmektedir. Günümüz kentlerinde bütün bu nedenlerle eskime, yıpranma, hava ve deniz kirliliği gibi çevresel problemler, sınıflar arası çatışmalar gibi sosyal problemler oluşmaktadır (Erden, 2003, 68).

Sanayi sonrası kentlerinde, özellikle kıyı alanlarında terk edilmiş, boş, kullanım dışı, eski sanayi alanları oluşmuştur. Bu alanlar çoğunlukla da çevre sorunları yaratan alanlar olarak ortaya çıkmaktadırlar. Sanayinin desantralizasyon politikaları ile terk ettiği alanlar, işlevsiz alanlar olarak kalmalarına rağmen kentteki merkezi konumları dolayısıyla hala değerli arsalardır. Alanların fiziksel görüntüleri çoğunlukla kurtarılabilecek bir imaj vermezler ya da yatırım yapılması bağlamında güven veren bir görüntüleri yoktur. Ancak, gerçekte kent içindeki konumları, büyüklükleri ve

ulaşılabilirlik kriterleri taşıdıkları diğer birçok potansiyel ile değerlendirildiklerinde çok değerli alanlar olarak ortaya çıkmaktadırlar.

Bu alanlar genellikle kentin su kıyılarında oluşmaktadır. Londra Doklan, Barselona, Boston, Melbourne, Lizbon, İstanbul ve diğer birçok örnek kent sayılabilir.

Sorunlu kent merkezleri, kentlerin birer parçasıdırlar. Bu alanlar genellikle, sosyal, ekonomik ve çevresel problemlerin yoğunlaştığı konut alanlarıdır. Bu sorunlar, o alanda yaşayan kesimi ve yerel girişimcileri farklı ölçeklerde doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. Bu tür alanların kentin diğer kesimlerindeki fırsatlar, kaynaklar ve servisler üzerinde gittikçe artan olumsuz bir etkisi vardır.

Kentsel yenileme yaklaşımının kent merkezlerindeki bu eskime ve değişimin sorunlar ve potansiyeller dengesini sağlayacak olan yapısı; sosyal fiziksel, ekonomik ve çevresel sorunları birlikte ele almasıdır (Erden, 2003, 71).

Büyük kentlerdeki çöküntü alanlarında yapı bloklarının yıkılması ya da terk edilmesinin ardından, eski altyapı bir süre daha kalmaktadır. Kaynakların boşa harcanmaması için yenileme politikaları, mevcut kaynakların yeniden kullanımını amaçlamaktadır.

Bir kent parçasının canlandırılması, kentsel politikalar içindeki en önemli konulardan biridir. Kentsel yenilemenin, kentsel politikalar içindeki önemi, ekonomik, fiziksel ya da sosyal açıdan çöküntü süreci yaşayan ya da böyle bir süreç sonucunda terk edilmiş olan kent parçalarındaki çöküntüye neden olan faktörlerin ortadan kaldırılması ile birlikte o alanın yeniden yaşam kazanmasını ve özellikle de tarihi kimliğin korunması ve kültürel sürekliliğin sağlanmasını hedeflemesidir.

3.1.2. Sürdürülebilir Kentsel Yenileme

1990'lardan itibaren, özellikle uluslararası ölçekte kentsel sorunların ortak politikalar ile yönlendirilmeye başlamasından sonra, sürdürülebilirlik kavramı, her ölçekte kent planlamasının gündemine girmiştir. Kentsel yenileme, sürdürülebilir planlama yaklaşımıdır. Bir alanın yaşamını, uzun dönemli canlandırmayı hedefler. Ancak, çoğunlukla geçici ve paraya bağımlı propaganda ve müdahale aracı olmakla eleştirilir.

Gibson ve Kocabaş (2002) bütüncül planlama yaklaşımı ile geliştirilen planların ve kentsel yenilemenin üç bileşeni olduğu görüşünü savunmaktadırlar.  “e” olarak tanımladıkları bu üç bileşen:

1. Ekonomi (Economics)
2. Çevre (Environment)
3. Sosyal Eşitlik (Equity)

Bütüncül kentsel yenileme yaklaşımı ekonomik yarışabilirlik, toplumsal farklılaşmalarının azaltılması ve çevrenin korunarak geliştirilmesi hedeflerine yönelik olarak üç amacı (üç “e”) kapsamaktadır (Gibson, Kocabaş, 2002, 183).

3.1.3. Sürdürülebilir Kültür Odaklı Kentsel Yenileme

Uzun dönemli etki yani beş yılı aşkın süre yaşamayı ve gelişmeyi başaran kent ve onun sakinleri için kazanç olarak değerlendirilen “süreklilik” kavramı, kentsel yenileme programlarında gittikçe daha çok başarının anahtarı olarak görülmeye başlamıştır (Bianchini, 1999, 842’den Garcia 2005). Bunun nedeni “yenilemenin, belki bir jenerasyon belki de daha fazla yıllara ihtiyaç duyan ve gelişen parçalı bir süreç olması” (Evans ve Shaw, 2004, 57) ve “yenileme sürecinin karışıklığı nedeniyle özellikle de kısa bir zaman diliminde sonuca etki etmesinin güç olmasıdır” (Evans ve Shaw, 2004, 29). Kültürel etkiler de (fiziksel, ekonomik ve sosyal etkilerin ötesinde) kendi içlerinde arzu edilen bir etki olarak gittikçe daha çok değer görür olmuşlardır. Dolayısıyla, araştırmacılar dördüncü etki tipini; “kültürel etkiyi” incelemeye başlamışlardır. Bu terim, hâlihazırda oldukça farklı iki etkiyi tanımlamak için kullanılmaktadır. Birinci tanımı, bir yerin kültür yaşamındaki etkisi için kullanılır; mesela, daha önce hiç galeri olmayan bir bölgeye bir galerinin açılması gibi...

Diğer tanımı ise kültürel faaliyetlerin, bir yerin veya halkın idari yönetim ilkeleri, kimliği ve birikimi anlamına gelen kültürü üzerindeki etkisi ve kültür yönetimini belirleyeninin ne olduğunu ifade eder (yurttaşlık, katılım, temsil, çeşitlilik gibi) (Evans ve Shaw, 2004, 6).

3.1.4. Kültür Odaklı Kentsel Yenileme ve Avrupa Kültür Başkentleri

“Kültür Odaklı Kentsel Yenileme” (culture-led urban regeneration) deyimini, kent gelişim politikasına ilginç bir alternatif olarak ortaya çıkmış ve dünya çapında sayısı artan kent ve bölgelerde temel strateji haline gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri kökenli “festival pazarı”ndan, “tüketim, eğlence ve görüntüye odaklanan metruk sahil alanlarının yeniden geliştirilmesi için bir çözüm” den, (Stevenson, 2003, 141) gittikçe daha çok kabul gören, kentteki yerel kültür etkinliklerini artırmayı ve desteklemeyi hedefleyen “kültürel planlama” yaklaşımı Avrupa Kültür Başkentleri’nde de temel öncelik olmaya başlamıştır.

Londra Met Üniversitesi Şehir Enstitüsü'nde direktör olan ve AKB alanında çalışmalar yapan Prof. G. Evans, AKB'nin belirgin özelliğinin; yapısal ekonomik değişim politikalarını ve yatırımı sanat odaklı yenilenmeye yönlendiren etkili bir 'Truva Atı' gibi olduğu ve bu doğrultuda yapılan çalışmaların da genellikle ulusal kültür, kent kültürü ve ekonomik gelişim politikasını baypas ederek hareket etmek üzerine olduğunu ileri sürmüştür (Evans, 2003, 426).

Avrupa Kültür Başkenti seçilme nedenleri 1990'dan itibaren değişiklik göstermeye başlamıştır. 1983 yılında, o zamanlar Yunanistan Kültür Bakanı olan Melina Mercouri tarafından oluşturulduğu zaman programın amacı, Avrupa Topluluğuna kültürel bir nicelik kazandırmaktı. Nitekim o zamanlar Avrupa Topluluğunu birbirine bağlayıcı anlamda Avrupa kültürünü kutlamak için veya kültür faaliyetleri için belirlenmiş bir uygulama henüz yok idi. Unvanı taşıyan ilk kentler, zaten bilinen kültür değerlerinin bir işareti olarak yılı kutlayan büyük Avrupa "kültür merkezlerinin" – Atina (1985), Floransa (1986), Amsterdam (1987), Batı Berlin (1988), Paris (1989) gibi– sıra ile seçilmesi gibiydi. 1990'da ev sahipliği yapacak kentin İngiltere'de olmasının planlanmasıyla; 1986'da bu programın tarihinde bir ilk olarak İngiliz hükümeti hangi kentin aday gösterileceğine karar vermek için bir yarışma düzenlemiştir. Glasgow ile birlikte; Bath, Bristol, Cambridge, Edinburgh ve Liverpool da dâhil olmak üzere, dokuz şehir yarışmış ve 1986'da yarışı Glasgow kazanmıştır.

Glasgow'un seçilmesi, kültür odaklı siyasette kent pazarlaması çağına geçişi yansıtan AKB'nin yöneliminde radikal bir değişiklik yaratmıştır. Glasgow, AKB'yi kent yenilemesini hızlandırmak için bir katalizör olarak kullanan ilk kent olmuştur. Glasgow'un kent yenileme girişimi, özel sponsorlar ve yerel yönetimler aracılığı ile daha önce görülmemiş düzeyde bir fon oluşturularak kültür faaliyetlerinin iddialı bir programı ile sonuçlanmıştır.

Kültür odaklı yenilemeye olan yaklaşımlar, 1980'lerde ve 1990'larda kent yenilemesinin katalizörleri olarak özellikli altyapılar ve büyük etkinliklerin kullanımının değerini de anlamış olan Barselona ve Paris gibi kentlerde de geliştirilmiştir. Ancak her durumda uzun dönemli başarısı tartışılrsa da Glasgow kendini ayrıcalıklı tutabilmiş ve kültürü geniş bir çerçevede ele almak ve prestijli sanat mekânlarının yanı sıra mahrumiyet bölgelerinde de kültür faaliyetlerini desteklemek adına yeni bazı yaklaşımlar ortaya koymuştur.

3.2. Avrupa Kültür Başkentlerinde Altyapı  alışmaları

Atina 1985'te Avrupa'nın ilk Kültür Başkenti olmuştur. O zamandan beri, etkinlik Avrupa Birliği  ye ve aday ülkeleri arasında dönüşümlü olarak yapılmakta ve her yıl farklı bir kent bu unvanı almaktadır. Etkinliğin amaçları temelde iki tanedir: birincisi Avrupa izleyicilerine kentlerin kültürünü ulaşılabilir kılmak; ikincisi ise bütün bir Avrupa kültürü resmini oluşturma (Corijn, Praet, 1994). Fakat etkinlik büyüdükçe, kentler tarafından çeşitli yollar orijinal AKB kavramını desteklemek, b y tmek ya da zorlamak için kullanılmıştır. Bu doğrultuda pek çok başarılı ya da başarısız çalışma olmuştur: Örneğin **Atina** büyük yabancı isimler üzerinde yoğunlaşarak Antik Yunan Sanatı'nı göz ardı etmiş; diğer taraftan **Floransa** kendi tarihi önemini göz önüne çıkarmıştır. **Amsterdam** ise kendisini Avrupa Sanat Kenti olarak göstermiştir. **Berlin** etkinliği elitist bir yaklaşım takınması nedeniyle eleştirilmiştir. Bu kentlerin hepsinin ortak özelliği zaten zengin kültürel faaliyetlere sahip olan, ispatlanmış Avrupa Kültür Başkentleri olarak tanımlanmış olmalarıdır.

Norveç'te ekonomi alanında profesör olan P. S  holt 1999 yılındaki çalışmasında önceki ev sahibi kentlerin yaklaşımlarının ortak öğelerini belirlerken şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. "Festival prototipi" (prototype: ilk  rnek): Floransa '86 ve Dublin 91,
2. "Atölye prototipi": Amsterdam '87 ve B. Berlin '88,
3. "Yaratıcı gelenek prototipi": Madrid 92,
4. "Altyapısal uygulama prototipi": Atina 85, Lizbon 94 ve Glasgow 90

AKB etkinlikleri için dönüm noktası 1990'da bir "altyapısal uygulama prototipi"  rneği ve Lizbon 1994 ve Atina 1985 karakteristiği olan Glasgow'un seçilmesidir. Glasgow'un bir farklı özelliği de kendinden öncekilerinin aksine başkent ya da ispatlanmış bir Avrupa Kültür yeri (destinasyonu) olmamasıdır. Bu tarihten sonra bazı kentler için altyapı geliştirme ihtiyacı, AKB olmayı teklif etmek için asıl sebep haline gelmeye başlamıştır. Örneğin Porto, Selanik, Cenova kentlerinde altyapı gelişmesi AKB için ana amaç olarak belirlenmiş ve sadece AKB oldukları yıla odaklanmayıp başladıkları altyapı çalışmalarını daha sonraki yıllarda da devam ettirmişlerdir. Helsinki, Bergen, Reykjavik, Stockholm gibi kentler ise altyapı çalışmalarının asıl amaç olarak belirlemeseler de bu kentler bile tarihi binaların yenilenmesi, kamu alanlarının düzenlenmesi, ışıklandırılması gibi altyapı çalışmalarını gerçekleştirmişlerdir (Palmer, 2004, 67).

3.2.1. Altyapı Hedefleri

Avrupa Kültür Başkenti seçilen kentler için mevcut altyapıyı geliştirmek; turizmi arttırmak, kentin imajını yükseltmek gibi öncelikli amaçlardan sonra gelse de altyapı çalışmaları birçok AKB tarafından bu amaçlara ulaşma yolu olarak görülmüştür.

Ancak belirtilmeli ki AKB projelerinin çoğu AKB seçilmesi nedeniyle başlatılan projeler değildir. Uygulanan bazı projeler kentlerin programında zaten var olan, ancak AKB olma umuduyla hız kazandırılmış ve geliştirilmesine yardımcı olunmuş projelerdir (1985-2007 arası AKB'lerin gerçekleştirdikleri altyapı çalışmalarına ilişkin ayrıntılı liste için bkz. Ek 6 / EKLER bölümü). Bunda seçilmiş olmanın getirdiği motivasyonun yanı sıra gecikmiş projeleri gerçekleştirmek için gerekli fonların bulunması da rol oynamıştır.

Bazı kentler kültürel altyapı çalışmalarına başlamadan önce nasıl bir politika izleyecekleri üzerinde yoğun bir şekilde çalışmışlardır. Örneğin; Stokholm'da açılan Tensta Sanat Müzesi kent varoşlarında görsel sanatı geliştirmek amacıyla bu bölgeye inşa edilmiş bir girişimdir. Selanik'in inşa programı ise evre belediyelere ve bölge dışındaki kalıntı alanlarına kadar genişlemiştir. Lille, bölge dışındaki ve komşu  lke Belçika'daki on iki binanın "Maisons Folie" olarak adlandırılan sanat merkezi olarak yenilenmesini teşvik etmiştir (Palmer, 2004, 68).

3.2.2. Altyapı eşitleri

Kültürel altyapıyı (müzeler, tiyatrolar, galeriler, kültür merkezleri vs.) iyileştirmek, genellikle kültürel olmayan altyapıya yatırım yapmaktan daha öncelikli olmasına rağmen pek çok uygulamada iki altyapı çakışmaktadır. Caddelerin iyileştirilmesinin, tarihi kent merkezini onarmak için gerekli bir adım olması buna örnek olarak verilebilir.

Altyapı çalışmalarını başlıca beş başlık altında toplamak mümkündür:

Ulaşım; Ulaşım sistemleri, kentsel yaşamın can damarları ve kurgusal düzenin temel bağlayıcı öğeleri olarak, her planlama kuramı ve yaklaşımının ilgi alanına giren öncelikli konu olmuştur (Otaner, 2004, 77) . Palmer Raporu (2004) sonuçlarına göre kentlerin yaklaşık üçte biri ulaşım altyapısı işlerini tamamlamışlardır. Örneğin; Bruges ve Santiago'da kent merkezlerine yeni otopark alanları yapılmış, Selanik'te havaalanı tekrar düzenlenmiş, Weimar'da tren yolundaki istasyonlar yenilenmiştir.

Kamusal Alanların Yenilenmesi; Kamusal alana/mekâna, dönüşüm aracı olabilmek niteliğini yükleyen özelliği, sosyal ve ekonomik nedenlerle bir araya gelme alanları olması ve kamu (toplum) tarafından kullanılabilirliğidir. Bu nitelikleriyle, kentsel

kamusal alanlar, kentsel yeniden yapılandırma stratejilerinin oluşturulması ve uygulanmasında gelişmeyi biçimlendirmek, yönlendirmek ve motive etmek için yararlanılabilecek en önemli araç olma özelliği taşımaktadır (Otaner, 2004, 101). Bu nedenle hemen hemen bütün AKB olmuş kentler kamusal alanları yenilemiş ve ışıklandırmışlardır. Birçok kent için bu iyileştirmeye yeşil alanları genişletmek de dâhildir. Prag kentinde Mala Strana'daki bahçelerin geliştirilmesi buna örnek verilebilir.

Belirli Bölgelerin Yenilenmesi: Her kentin ölçeği ve yapısı farklı olsa da kentlerin hemen hemen yarısı belirli bölgeleri yenilemek için çalışmışlardır. Örneğin; Brüksel ve Porto kültürel bölgeleri ve tarihi alanları yenilerken; Salamanka ve Graz yeni sanat merkezleriyle kültürel bölgeler yaratmaya çalışmıştır. Kopenhag, kent merkezindeki eskiden donanmaya ait olan sahaları akademisyenleri ev sahibi yapmak için yenilemiştir.

Tarihi Alanların Yenilenmesi: Kentlerde, özellikle tarihi merkezde yaşanan fiziksel çöküş ve kültürel mirasın yok olması sorunu karşısında kentsel yenileme; sürdürülebilir ve bütüncül bir yaklaşımla sorumlu dokuların iyileştirilmesini hedeflemektedir. Kentsel yenileme yalnızca tarihi kent dokularındaki fiziksel çökme sorunu ile değil, aynı zamanda, gecekondulu alanları ya da terk edilmiş kentsel alanlar gibi yeni oluşmuş alanlarla da ilgilenir (Erden, 2003, 62). Artık kullanılmayan atıl durumdaki eski sanayi ya da liman alanları genellikle kent merkezinde ya da kent merkezinin yakın çevresinde yer alırlar. Yeni işlevler genellikle kent merkezinde ya da kent merkezine yakın olmayı gerektiren kültür, sergi, rekreasyon gibi işlevler oldukları için erişilebilir olmaları önemlidir. Dolayısıyla terk edilen alanlar bu tür projeler için önemli bir potansiyel sunar (Erden, 2003, 82). AKB'lerin neredeyse tümü tarihi binalarını yenilemiştir. En sık rastlanan uygulama ise eski sanayi tesisi ya da eski binaların müzelere, galerilere, kütüphanelere ve sahne sanatları alanlarına dönüştürülmesidir. Örneğin; Salamanka'da bir manastırın bir kısmı ve bir hapishane galerilere dönüştürülmüştür.

Yeni Kültür/Sanat Merkezleri: Birçok kent yeni sanat ve kültür merkezleri inşa etmiştir. Örneğin; Avignon'daki Yvon Lambert Çağdaş Sanatlar Müzesi, Cenova'da Deniz ve Gemicilik Müzesi, Graz'da Çocuk Müzesi, Helmut-List Konser Salonu, Lüksemburg'da Çağdaş Sanatlar için açılan Casino Forum gibi (Palmer, 2004, 67).

3.2.3. 1990-2007 Arası Kültür Odaklı Altyapı Uygulamalarıyla Dikkat Çeken Kentler

AKB, umut vaat eden bir Avrupa Birliği girişimi olarak başlamış ancak İngiltere, Hollanda ve Yunanistan gibi birçok ülkede kentler için müthiş beklentiler doğuran kültür yenilenmesi için cazip bir katalizör olarak algılanmaya başlamıştır. Program ilginç bir örnek olay incelemesidir. Çünkü kültür odaklı yenilenmenin tanımları ve kullanımları hakkında büyüyen tartışma ile geçen son yirmi yılla beraber bu programda evrim geçirmiş ve bütün Avrupa Birliği ülkelerinde sırası ile etkisini göstermiştir.

Avrupa Kültür Başkentliği neyin, nasıl oluşturulacağını, uygulanacağını belirleyen kesin kurallardan oluşmamaktadır. Programın özü, kentsel kültür politikasının önceden tasarlanmış bir modelini önermek yerine kentlerin ihtiyaç ve isteklerine göre bir düzenleme olmasıdır.

Çalışmanın bu bölümünde programın Avrupa Kültür Başkentliği'nden beklediği sürdürülebilir gelişimi ne ölçüde sağladığı ya da sağlayamadığı nedenleriyle ele alınmıştır. AKB gibi önemli bir etkinliğin devamlılığı pek çok farklı boyutu içermesine bağlı olduğundan; **“Sosyokültürel, Ekonomik, Fiziksel ve Siyasal Boyut”** kapsamında 1990 ile 2007 yılları arasında AKB olmuş ve kültür odaklı kentsel altyapı projelerine önem veren bazı kentler (Glasgow 1990, Dublin 1991, Selanik 1997, Rotterdam 2001, Lüksemburg 1995/2007) daha detaylı incelenmiştir.

3.2.3.1. Glasgow (İskoçya) 1990

Kent Hakkında Genel Bilgi

İskoçya'nın nüfusunun üçte birini barındıran Glasgow İskoçya'nın en büyük ve en yoğun nüfuslu kentidir. Kente ilk ne zaman yerleşildiği bilinmemektedir. 6. yüzyıl dolaylarında bir Hristiyan topluluğunun buraya yerleştiği bilinmektedir. 18. yüzyıldan itibaren Glasgow, Amerika ile Transatlantik ticaretinin merkezi olmuştur. Endüstriyel devrimle kent ve çevresi birkaç devrimci ve ünlü gemilerin yapımı ile gemi inşa ve mühendisliğinin dünyadaki tek ve ilk merkezi olmak için çabaladı. Victoria devrinde Britanya İmparatorluğu'nun ikinci kenti olarak bilinen bölgenin nüfusu 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyıl başında 1 milyonun üzerine çıkmıştır. O yıllarda Londra, Paris ve Berlin'den sonra Avrupa'nın 4. büyük kentiydi. 1960'larda kent nüfusunun büyük bir kısmı civardaki kasabalara taşınmıştır. Birbirini izleyen sınır değişimleriyle 2001 nüfus sayımı baz alınarak kentte civarındaki bölgelerle beraber 1.749.154 kişi yaşasa da Glasgow'un şu andaki nüfusu 629.501'e düşmüştür (Wikipedia, [18.09.2008]).

1970'lere kadar önemli bir liman olan Glasgow'a eskiden gemilerin yanaşması olanaklı değilken, 18. yüzyılda Clyde Irmağı'nın dibinin taranması ve derinleştirilmesi sonucu büyük gemilerin kolaylıkla limana yanaşması sağlanmıştır. 18. yüzyıl ortalarında Glasgow tütün ticareti alanında önemli bir merkez durumuna gelmiş; daha sonraları ise pamuklu dokumacılık ve çömlekçilik de önem kazanmıştır (Wikipedia, [18.09.2008]).

19. yüzyılda Glasgow yakınlarında kömür ve demir yataklarının bulunmasıyla kurulan demir-çelik sanayisi hızla gelişmiş ve bu hızlı sanayileşme İskoçya'dan ve İrlanda'dan çok sayıda insanın iş bulmak umuduyla Glasgow'a gelmesine yol açmıştır. Kentin nüfusu 1800'den 1850'ye kadar her 10 yılda bir, ikiye katlanmış; insanlar sağlık koşullarına aykırı izbe yerlerde barınmak zorunda kalmışlardır. Kömür madenciliği, özellikle de gemi yapımı I. Dünya Savaşı'na kadar önemini korumuştur (Glasgow Şehir Konseyi, [18.09.2008]).

Günümüzde ise kumaş, besin, içki, tütün ve kimyasal madde üretimi önem kazanmaktadır. Maden ocaklarının birçoğu kapatılmıştır. Tersaneler de güçlükle ayakta durabilmektedir. 19. yüzyılın sonlarında kent merkezindeki sağlığa aykırı yerleşme alanlarının kaldırılması için başlatılan yıkım, kentin birçok eski ve tarihsel binasının da yok olmasıyla sonuçlanmıştır. Bugün Glasgow'da 200 yıldan daha eski yapılar çok azdır. Kent daha çok, 19. yüzyıl sonlarında yapılmış, ünlü mimar Mackintosh'un tasarımı yaptığı binalarıyla tanınır. Kentte ayrıca 1451'de kurulmuş olan Glasgow Üniversitesi'nin yanı sıra 1964'te açılan yeni bir üniversite, sayısız parklar ve başta Kelvingrove Sanat Galerisi olmak üzere, dünyanın en zengin sanat koleksiyonlarını barındıran müze ve galeriler vardır (Glasgow Şehir Konseyi, [18.09.2008]) (Şekil 1) .

Glasgow'un 1990 Avrupa Kültür Başkentliği

AKB'nin kültür odaklı yenilemeye olan yaklaşımlar üzerindeki etkisini anlamakta İngiltere deneyimi özellikle dikkat çekicidir. Glasgow'un AKB ile kent yenilemesini buluşturan ilk kent olduğu iddiasının ötesinde İngiltere hükümeti, özellikle kültürü AKB'nin başlıca hedeflerinden biri olarak tasarlayan ve "Yenilenmenin Kalbindeki Kültür" isimli büyük bir yenilenme programı başlatarak Kültür, Medya ve Spor Departmanı (KMSD) ile yenilenme için kültürün araç olarak kullanılması taraftarıydı (DCMS, 2004).

Glasgow, AKB programının gelişimini, hatalarını ve başarılarını incelemek için iyi bir örnektir. Çünkü Glasgow, AKB sürecinde bir dönüm noktası olmuştur. Glasgow, açık bir ulusal yarışın sonunda unvanı kazanmış, faaliyeti üç yılı aşkın süre planlamış,

faaliyetin özel girişimlerine fon yaratmak için kamu ve özel kuruluşların önemli miktarda desteğini toplamayı başarmış ve AKB olmanın kent kültüründeki yenilemedeki katalizör etki potansiyelini anlamış ilk kenttir. Bununla birlikte Glasgow, zengin ve fakir arasındaki dikkat çekici uçurumun çözüme kavuşturulması gereken bir durum olduğu ve kentteki kültürel etkinliklerin bu amaçla kullanılması gerektiği hakkındaki tezleriyle şekillenmiş bir vakadır (Boyle, Hughes, 1991, 1994; Mooney, 2004, 844'den aktarma Garcia, 2005).

Programın Sürdürülebilirliği

Avrupa Kültür Başkenti olmanın Glasgow için uzun dönemdeki etkileri, Palmer Raporu'nda yer alan anket sonuçlarındaki görüşlerden faydalanarak düzenlenmiştir.

Sosyokültürel Boyut

- 1990'da başlatılan kültürel projelerin bazıları birkaç yıl ya da daha uzun zaman devam etmiştir ("Streetbiz Festivali" ve "Call That Singing!" etkinliği). Birçok sanatsal organizasyon ise ki bazıları 1990'dan önce kurulmuş olmasına rağmen Glasgow 1990'ın tecrübesinden esinlenilerek ve değiştirilerek gerçekleştirilmiştir ("Fablevision Project Ability", "Birds of Paradise", "Giant Productions", "Cranhill Arts Project").
- Glasgow 1990, birçok özel etkinliğin düzenlemesine de ilham kaynağı olmuştur. "1999 Mimari ve Tasarım Yılı" (Scottish Centre of Architecture and Design) ağırlama kararı ve ona ev sahipliği yapma hakkını kazanmak gibi. Benzer şekilde, kentin 1996'daki "Görsel Sanatlar Festivali"ne ev sahipliği yapma kararı da 1990 tecrübesinden doğan önemli kazançları devam ettirmek istemesinden kaynaklanıyor.
- 1990 öncesinde, Glasgow İskoçya'nın dağlık bölgesine, diğer doğal veya tarihi yerlerine bir geçit olarak görülüyordu ve önemli kültürel bir mekân haline gelme başarısı Glasgow 1990 faaliyetine atfedilebilir.
- Önemli uzun vadeli bir etki de Glasgow'un imajını aşırı postmodern bir kent olarak algılanmaktan Büyük Britanya'nın kültürel ve eğlence merkezi olan en canlı kentlerinden biri olarak değiştirmesidir.
- 1997'de, yeni kurulan sanat departmanının direktörü bazı bölümleri azaltma ve sorumlulukları birleştirme uygulamasının bir parçası olarak sanat ve müzelerin sorumluluklarına parklar ve rekreasyon alanlarını ekledi, böylece sanat kurumları 1990 Glasgow deneyiminin ardından edindiği belirgin odağı kaybetti.

- 1991 sonrasında kültürel sunumdaki azalmadan ötürü katılım sayısının azalmasına rağmen, Glasgow 1990'ın mahrum edilmiş topluluklar arasında sanata erişim ve katılımı artırmada doğrudan etkisi olmuştur.
- Kentte artan özgüven, yerel sanatçılar ve sanat organizasyonlarınca kazanılan büyük ulusal ve uluslararası çıkış özellikle de 1987 ve 1994 arasındaki zaman zarfında büyük oranda etkisini sürdürmüştür.
- Kentin çevresindeki alanlarda kalan topluluklarla kurulan sanatsal girişimleri geliştirmek için 1990'da kurulan taban organizasyonlar kullanılmıştır.

Ekonomik Boyut

- 1990 ve izleyen yıllar süresince müzik, film üretimi, kitap yayınlama ve tasarım sektörünü de içeren kültürel ve yaratıcı endüstrilerdeki işlerde önemli bir artış olmuştur.
- 1990'ın yatırım ve iş üretimindeki (özellikle yaratıcı endüstriler ve “bilgi ekonomisi”) tutarlı büyüme gibi ekonomik gelişmeler bağlamındaki başarıları direk hızlandırıcı bir etkisi olduğuna dair kesin bir kanıt yok. Ancak, dolaylı olarak bu başarıyla 1990'ın Glasgow'un imaj değişikliğindeki etkisi ve özellikle de film ve müzik endüstrisiyle ilgili 1990 süresince pilot projelerin tanıtımı arasında bir bağlantı kurulabilir.
- 1990'ın turistleri çekmedeki etkisi aynı zamanda otel koşulları ve kentteki alışveriş ve eğlence merkezlerini geliştirmeyi de içeren diğer olanaklar üzerinde de bir etkisi olmuştur.
- 1990'a bağlanan iş turizmi, konferanslar ve kongrelerdeki önemli gelişme devam etmiş; Glasgow bugün Avrupa'nın en hızlı gelişen konferans yeri olmuştur.
- Glasgow, Britanya'daki üçüncü büyük deniz aşırı turist merkezi haline gelmiştir.
- Kentin mali koşulları (azalmış kamusal finansman, sponsorluklar) organizasyonların devamını sağlamak için yetersiz kalmış ve bu yüzden birçok girişim ortadan kaybolmuştur (Yerel hükümetin 1996'da yeniden örgütlenmesinden bu yana, Glasgow Kent Konseyi sanatlara erişimi artırmak ve sosyal içermeyi artırmak için sanatsal gelişime odaklanmıştır).

Fiziksel Boyut

- Pek çok yeni kültür mekânı açılmış veya restore edilmiştir, kent merkezindeki kamusal alanların yenilenmesi gibi altyapı faaliyetlerine de önem verilmiştir.

Siyasi Boyut

- Siyasi değişimler ve kültürel konularla ilgili güçlü bir siyasi liderliğin yokluğu (kentin siyasi otoritesi 1992’de değişmişti) kentin önceliklerinin değişimine neden olmuştur. Kültürel organizasyonlarda finansman kaybına yol açan yerel hükümetin yeniden yapılanması 1995-96 yıllarında gerçekleşmiştir. 1999’dan beri Milli Piyango yoluyla sağlanan artmış imkânlar bir dereceye kadar telafi etse de 1990’lı yılların ortalarında Konsey’den sağlanan finansman seviyesine bir daha ulaşılammıştır.
- Orta vadeden uzun vadeye Glasgow 1990’ın etkilerini koruyabilmek için bir miras programı kurma yönündeki öneriler tartışılmış fakat kabul edilmemiştir. Çünkü, o zamanlar AKB hareketi başlangıç evresindedir ve etkilerin devam etmesi gibi bir beklenti bulunmamaktadır. Bu da Glasgow 1990 öncesindeki faaliyetin etkisinin sürdürülebilirliği ve kalıcılığı hakkında bir düşüncenin olmadığını göstermektedir.

Glasgow’un Avrupa Kültür Başkentliğinin Değerlendirilmesi

Glasgow’un kültür odaklı yenileme yaklaşımlarının lehinde ve aleyhinde üretilen çok çeşitli görüşler mevcuttur. Ancak çeşitli bakış açılarını irdeleyebilen uzun dönemli çalışmalara ulaşmak çok zordur; çünkü iddiaların çoğu 1990’ların başında yapılan çalışmaları temel almaktadır, bu nedenle 1995 sonrası son durum yer almamaktadır.

Tüm yayınlarda olmasa da çoğunda vurgu, kenti endüstriyel merkezden cazip bir yaratıcı merkeze dönüştüren imaj değişikliğine ve bu değişiminden kaynaklanan serbest ve iş turizmindeki artışa odaklanmaktadır. Bu da Glasgow’un başarısını değerlendirmek için ekonomik temelli bir çoğunluğu ve onun daha geniş sosyal ve kültürel anlamlarını göz ardı eden bir eğilimi ortaya koymaktadır.

1990’ın hizmet sektöründe iş alanı yarattığı reddedilemeyecek bir gerçek olsa da işlerin kalitesi genellikle düşük ve de uzun dönemde iş yaşamında kalmak isteyenler için gerekli olan becerileri sağlayabilecek nitelikte olmamıştır (Garcia, 2004, 322).

Glasgow hakkında yapılabilecek en genel yorum, Glasgow’un imaj dönüşümünü gerçekleştirdiğidir.

Eski bir sanayi kenti olan Glasgow'un kültür odaklı d n    m nden sonra Glasgow kıyı şeridinin g r n     (Fotoğraf: Ed O'Keeffe Photography, [12.05.2009]).

Glasgow'un AKB olduğu 1990 yılında açılan Glasgow Kraliyet Konser Salonu'nun g r nt    (Fotoğraf: Neslihan Albayrak)

Glasgow'un kültür başkenti olduğu 1990 yılı için yeniden restore edilerek müze olarak kullanılmaya ba layan okuldan bir g r nt   (1906'da okul olarak C.R. Mackintosh tarafından tasarlanan  sko ya Sokağı Okulu (Scotland Street School) 1979 yılında kapatılmıştır). (Fotoğraf: Neslihan Albayrak)

Şekil 1: Glasgow Kentinden Fotoğraflar

3.2.3.2. Dublin (İrlanda) 1991

Kent Hakkında Genel Bilgi

Dublin, İrlanda'nın başkenti ve aynı zamanda en büyük kentidir. Ülkenin doğu kıyısının ortasında, Liffey nehrinin ağzında yer almaktadır. Viking yerleşimlerinin merkezi olarak kurulan kent, Orta Çağ'dan beri İrlanda'nın başkentidir.

Dublin kenti dendiği zaman aslında Dublin konseyine bağlı bölge kastedilse de, halk arasında Dublin'den çevre bölgelerden bazılarını, (Dun Laoghaire, Fingal ve Güney Dublin gibi), kapsayacak şekilde de bahsedilmektedir. Bu bölgeye bazen Dublin metropolü ya da Dublin kenti de denmektedir.

2006 sayımında Dublin konseyine bağlı bölgenin nüfusu 505,739 ve Dublin ilinin nüfusu 1.186.159'du.

BBC'nin 2003 yılında, Avrupa genelinde 112 kent ve kırsal kesimden, 11.200 kişiye uyguladığı bir ankette, Dublin Avrupa'nın yaşanacak en iyi başkenti ve İrlanda Avrupa'nın en mutlu ülkesi seçilmiştir (BBC, [18.04.2008]).

Dublin'in 1991 Avrupa Kültür Başkentliği

Dublin, 1980'lerde 1,1 milyon İrlandalının kültürel ve politik merkeziydi. Fakat kentin Avrupa'daki coğrafi çevresi ile ticari alandaki rekabet problemleri 1970'lerden sonra özellikle imalat endüstrisinde çok ciddi ekonomik zorluklar yaşamasına neden olmuştur. Birçok iş alanının kapanması, Dublin'in iç kesimlerindeki sosyal yapının değişmesini beraberinde getirmiş; araba mülkiyetinin artışıyla beraber de nüfusun kent merkezi dışına doğru yayılması, iç kesimlerde mağdur insanların özellikle yaşlıların ve nispeten düşük eğitim seviyesi ve niteliklere sahip insanların aşırı derecede yoğunlaşmasına sebep olmuştur ki bu da sosyal kutuplaşmanın daha da artmasına yol açmıştır (MacLaren, 1993).

Bu çöküntüyü önlemek için ekonomik ve kültürel canlanmanın gerekliliği İrlanda hükümeti ve Avrupa Birliği'nin kentte yeniden yapılanma projelerinin başlatılması kararının alınmasının ana etmenidir. Dublin'in 1991 yılının AKB olarak seçilmesi de kentin kültür ağırlıklı bu yenilenmesine ivme kazandırmıştır.

Temple Bar projesi kültür ağırlıklı bu yenileme projeleri içinde önemli bir yere sahiptir; çünkü Temple Bar bölgesi sanat ve kültür birikimine sahip; dolayısıyla da kültür ağırlıklı yenileme projesinde Avrupa Birliği'nin Yapısal Fonundan yararlanmada büyük bir fırsat niteliğinde olmuştur. Temple Bar projesinde amaç, önemli sayıda ziyaretçiyi çekerek cıvılcı bir kültür, ikametgâh ve küçük miktarda bir iş bölgesi geliştirmektir (Şekil 2). Ayrıca, alandaki mevcut yapıların yenilenmesine

ilişkin vergi kolaylıkları sağlamak ve de kent merkezinde yaşamının avantajlarını ortaya koyan “Kentte Yaşamak” adlı bir programın bu proje dâhilinde yürütülmesi amaçlanmıştır (Özden, 2003, 435).

Programın Sürdürülebilirliği

Dublin’in 1991 yılında kültür başkenti olmasının kente uzun dönemli getirilerinin olup olmadığı konusunda net bir bilgi bulunmasa da Temple Bar projesine sağladığı fon ve bu proje de dâhil olmak üzere pek çok proje üzerindeki (İrlanda Modern Sanat Müzesi ve Dublin Yazarlar Müzesi) hızlandırıcı veya başlatıcı etkisi doğrudan ya da dolaylı mirası olarak düşünülebilir.

Sosyokültürel Boyut

- 1991’den sonra ele alınan projelerin yapısı ve kalitesinde AKB sürecinde kazanılan tecrübeden yararlanmıştır.
- Dublin 1991 ekibi tarafından sanat konseyi ve yerel yetkililer arasında ilişkileri inşa etmek için bir araç olduğunu ispat eden Dublin Sanatları Raporu komisyona verilmiştir. Bu rapor, kentteki ve ülkedeki sanat gelişim gündemini etkilemeye devam etmektedir.
- Temple Bar’ın gelişimi uzun vadede bir miras olarak anılabilir.
- 1991 Dublin kent yaşamında ve ekonomisindeki kültürün önemi tartışmasının artışını sağlamıştır.
- Dublin 1991, daha önce edebi ve müzikal açıdan geleneksel mirası ile tanımlanan bir kent için çağdaş kültürle ilişkili geliştirilmiş kimliğini elde etmeye yardımcı olmuştur.
- Sanatları halka açan projeler; toplum merkezleriyle yapılan bağlantılar sürdürülmüştür.
- Çocuklar için kültürel merkez olan Ark’ın kuruluşu bir miras olarak listelenmiştir.
- Palmer Raporu’ndaki anket sonuçlarında katılımcılar; başarı duygusunu etkileyen; yerel nüfus tarafından oluşan bir sahiplenme yoksunluğundan ve olumsuz medya haberlerinden bahsetmişlerdir.
- Toplum programında, 1991 Dublin’inin başarılı hareketlerinden bazıları devam etmemiştir.

Ekonomik Boyut

- Hiçbir gelişim hareketi doğrudan 1991 AKB'sine bağlanmamasına karşın, bazı kişiler etkinliğin ekonomide yaratıcı değeri doğrultusundaki artırılmış vizyonuna katkıda bulunmuş olabileceğini savunmuşlardır.

Fiziksel Boyut

- 1991 sonrası fiziksel altyapıdaki gelişime bakıldığında; 10 yıldır ilk kez kent merkezinde bir inşaat sektörü oluşması başarı olarak değerlendirilebilir. 1996 Temmuz ayı itibariyle, 133 apartman, 63 yeni perakende satış dükkânı ve yedi otelin yapılmış, bunun yanı sıra, 108 zemin katı perakende satış dükkânının da dâhil olduğu en az 140 yeni işletme açılmış ve bu girişim kültürel ve hizmet sanayisinde 1900 civarında uzun süreli, inşaat ve geliştirmede olmak üzere 3000'e yakın geçici iş imkânı sağlamıştır.
- Ek olarak yaya yolu 1991'de iki katına çıkarılmış ve Dublin'deki dördüncü en popüler turistik merkez haline gelmiştir. Ayrıca, Temple bölgesinde 1996 yılında kültürel etkinlikler merkez olabilecek bir kültür ve sanat merkezi kurulmuştur.

Siyasal Boyut

- Temple Bar'ın Dublin'in turistik merkezi haline gelmeye başlaması üzerine İrlanda Turist Birimi (Bord Failte) bölgeyi 1989'da turizm planı kapsamına almıştır (Tiesdell ve diğerleri, 1996, aktaran McCarthy 1998). Temple Bar'ın yenilenmesine verilen öncelik sonucunda Finans Kanunu ve Temple Bar Yenileme ve Gelişme Kanunları olan iki önemli kanun 1991'de geçmiştir. Finans Kanunu bölgenin tümüyle gelişmesini kolaylaştıran iki tane şirketin, Temple Bar Mülk Şirketi (TBPL) ve Temple Bar Yenilenme Şirketi (TBRL), kurulmasını sağlamıştır (Montgomery, 1995, aktaran McCarthy 1998).

Dublin'in Avrupa Kültür Başkentliğinin Değerlendirilmesi

Avrupa Birliği Yapısal Fonu'ndan yararlanma isteği ve Dublin'in 1991'deki Avrupa Kültür Başkenti seğilmesiyle sonuçları hızlandırma güdüsü güçlü merkezi bir düzenlemeye büyük katkıda bulunmuş görünmektedir. Bununla birlikte terk edilmiş bölgelerde festival ve sergiler için geçici sanat tesisleri kurmanın yanında sanatçılara uzun süreli tercihe bağlı kiralık alanlar (Landry ve diğerleri, 1996, 63) ayrılmasına rağmen bu sanatçıların çoğu, sermaye değerleri ve fiziksel yenilemelerden doğan kiraların artmasından dolayı binaları terk etmek zorunda bırakılmışlardır (Reidy, 1997, aktaran McCarthy 1998). Birçok işletme de bölgeye yapılan yenileme çalışmalarının sonucu olarak yerinden olduğundan projeden beklenen gelişmiş yaşam kalitesi oluşturma hedefine ulaşılamamıştır. Ayrıca bölgede, m lk  daha zengine satarak daha fazla gelir elde etme süreci başlamış, artan mülk ve kira değerleri, ikamet edenlerin yer değiştirmesi ve zenginlerin g  etmesi yüzünden orijinal "bohem" havası da kaybolmuştur (Fitzsimons, 1996, 63).

Ayrıca, bölgedeki Essex Rıhtımı'ndaki 18. yüzyıla ait beş binanın yıkılması gibi uygulamalarda önemli binalar değişmiş ya da kaybolmuştur, ayrıca binaların yenilenmesi de bina cepheciliği (facadism) olarak eleştirilmiştir (McDonald, 1993, aktaran McCarthy 1998). Sonuç olarak, An Taisce'nin 1996'daki Temple Bar Projesinin sonuçlarını açıkladığı raporunda da bölgenin orijinal havasını kaybettiği için asıl hedeflerine ulaşmada başarısız olduğu vurgulanmıştır (McDonald, 1996). Buna ek olarak, kültürel etkinlikler kısa vadeli olan vergi ve diğer teşviklerle desteklendiği için Temple Bar Projesi'ndeki başarının sürdürülebilirliği de tartışmaya açıktır (Montgomery, 1995, aktaran McCarthy 1998).

Dublin, kültür odaklı yenilemede ortaya koyulan çoğu hedefe ulaşamamıştır. Genel olarak, Temple Bar'da toplumsal, ekonomik ve çevresel unsurların birleştirildiği "bütünsel" bir yenilenmenin başarısı kısmen de olsa taslak geliştirilirken toplumsal hedefler önemsenmediği için başarısız olmuştur.

Temple Bar Bölgesi'nden bir sokak görüntüsü (Fotoğraf: Semra Uygun)

Temple Bar Bölgesi'nden bir sokak görüntüsü (Fotoğraf: Mariusz Rudnicki)

Şekil 2: Dublin Kenti Temple Bar Bölgesi'nden Fotoğraflar

3.2.3.3. Selanik (Yunanistan) 1997

Kent Hakkında Genel Bilgi

Selanik, Yunanistan'ın ikinci büyük, Yunan Makedonya bölgesinin ise en büyük kenti ve aynı zamanda bölgenin başkentidir. Bugün Akdeniz'in en önemli ticaret kentlerinden biri olarak kabul edilen Selanik, Avrupa'nın da en eski kentlerinden biridir.

2001 nüfus sayımına göre kentin nüfusu 1 milyondur. Nüfusun yarıya yakını kent merkezinde yaşamaktadır. Ekonomik ve ticari aktivitelerin yoğunluğu, ayrıca coğrafi konumu ve altyapısı kente önemli avantajlar sunmaktadır. Selanik kenti, Yunanistan'ın Atina'dan sonra ikinci büyük endüstri merkezidir. Ticaret, dağıtım ve lojistik kentin ekonomisinde önemli yere sahiptir. Selanik limanının ülke ticaretinde rolü büyüktür. Kent, Güneydoğu Avrupa'nın en önemli taşımacılık kavşaklarından biridir. Selanik ayrıca ana aktarma limanı olarak, Balkan ülkeleri dış ticareti için de önem taşımaktadır (Wikipedia, [23.06.2008]).

Selanik'in 1997 Avrupa Kültür Başkentliği

Selanik'in AKB olduğunda ana amacı: Kentin kültür altyapısını daha iyi konuma getirerek Balkanların metropolü olma olarak belirlenmişti. Kültürel altyapıyı geliştirmek Selanik 1997 programı için büyük önem taşıyordu. Kentin uluslararası imajını yükseltme; kültürel olmayan altyapının iyileştirilmesi (ulaşım, otel olanakları gibi); uzun dönemli kültürel gelişimin sağlanması; artmış gurur ve kendine güven de programın öncelikleri arasındaydı. Daha az öncelikli hedefler arasında ise; topluluğun gelişiminin sağlanması, yerel sanatçıların kariyerlerini destekleme/geliştirme, kenti, kentli ve yabancı ziyaretçiler için çekici kılma, yer alıyordu.

Teknik altyapıya Selanik 1997 toplam bütçesinin % 81,4'ünün ayrılması Selanik'i diğer bütün AKB'lerden ayıran bir nitelik gösterir. Bu, programın genel içeriği; tarihi ekseninin yeniden tasarlanması, kentin inşasıyla önemli anıtlarının yenilenmesi/restorasyonu, kent ve liman bölgesi arasındaki ilişkilerin yeniden tanımlanması, kent kompleksinin her alanındaki kentlilik hissinin yeniden canlandırılması olarak sayılabilir (Kalogirou, 2003, 247'den aktaran Deffner ve Labrianidis, 2005).

Selanik 97 için altyapı projelerine yaklaşık 232,6 milyon Euro bütçe ayrılmıştı. Bu kadar büyük bir miktarda bir yatırımın nedenleri şöyle sıralanabilir:

- Selanik'in 'Balkanların Metropolü' olmak isteği (Labrianidis, 1996, 248'den aktaran Deffner ve Labrianidis, 2005).
- Yaşanılan yere ilginin çok düşük olduğu bir dönem olması ve bu açıdan Selanik'in AKB 1997'ye adaylığının kenti canlandırmaya ve onun üst düzey Avrupalı profiline ışık tutmaya yardımcı olmasının beklenmesi.
- Kentin modern kültürel binalara ihtiyaç duyması: Bu ihtiyaçlar, Selanik'in adaylığından sonra daha büyük bir aciliyet getirdi, çünkü hükümet Yunanistan'ın aldığı bu unvanı onurlandırmak istemişti. Ayrıca, o dönemde Selanik'in kültürel altyapısı önceki AKB'lerle (özellikle Paris, Berlin, Amsterdam, Floransa, Kopenhag ve Madrid) karşılaştırılmaz durumdaydı.
- Hükümetin Atina'yla Selanik'ten daha çok ilgilendiği şüphesini gidermek istemesi: Önemli projelerin birçoğunun Atina'da yapıldığı endişelerinden kaynaklanan tepkileri gidermek için hükümet Selanik'e Balkanların Kültür Merkezi olmasını sağlayacak altyapıyı kazandırmak istiyordu.

Programın Sürdürülebilirliği

Sosyokültürel Boyut

- Bitmiş işler Selanik'e Yunanistan'da kültürel boyut olarak Atina'dan sonra ikinciliği verdi. Kentte birçok kültür kurumu açıldı: Modern Sanat, Fotoğraf, Sinema ve çeşitli devlet müzeleri, yeni bir opera salonu, kent için bir Edebiyat Arşivi gibi.
- AKB olunması, belki geçici de olsa, kentte kültürel etkinliklere karşı ilgisizliği değiştirmiştir.
- Popüler kültürel etkinliklere hevesli katılım kadar diğer kültürel etkinliklere de yüksek katılım sanatın her çeşidine bir istek olduğunu belirtmiştir (Richard, 1999, 411).
- Yıllık olarak yapılan etkinlik sayısını artıracak ve ayrıca Selanik'teki sanat kalitesini yükseltebilecek bir sanat ortamı oluşturmamıştır (Richard, 1999, 411).
- AKB olmak Selanik için tüketim ve üretim açısından kültürel etkinlikler için sürdürülebilir uzun dönemli bir gelişim yakalayamamıştır.

Ekonomik Boyut

- Sanatsal etkinlikler desteklenerek birçok iş imkânı yaratılması yerel ekonomiye yardım etmiştir. Uzun vadede, bu, yerel sanatçılar ve gruplar arasındaki faydalı rekabeti büyüttüğü gibi, kentteki sanat eğitimi standardını da yükseltmeye yardım etmiştir.
- Kente sunulan kültürel etkinliklerdeki iyileştirme, kentsel gelişme için bir etmen olarak görülebilir. Bu bağlamda, doğrudan veya dolaylı faaliyetlerle önemli bir ekonomik getiri olarak sanatın rolü, dikkate alınmaya başlamıştır (Landry ve diğerleri, 1996, 15).
- Kent, kültür turizmi alanında yeni bir merkez olma amacıyla başarıya ulaşamamıştır.

Fiziksel Boyut

- Selanik, temel kültürel altyapıdan ve mega etkinlikler için bir hazırlık sisteminden yoksundu. Bu anlamda Selanik zayıf kültürel altyapısını ve kent imajını güçlendirmek için AKB olmanın avantajını kullanmayı başarmıştır.
- Birçok kültürel kurum açılmasına rağmen tam kapasite bir program koyabilmek için gerekli fon ileriki yıllarda yetersiz olmuştur.
- Pek çok altyapı projesinin iyi planlanmamış olması yatırımların sürdürülebilirliğini zorlaştırmıştır. Örneğin, yeni opera salonu gibi açılan bazı mekânlar toplamda kentin izleyici kitlesinden çok daha büyük bir kapasiteye sahipti.

Siyasal Boyut

- Organizasyona altı bin kadar proje teklifi sunulmuştu. Proje seçimi için objektif kriterlerin olmaması, heyet üyeleri, sanatsal komite ve direktörler arasında muhalefete neden olmuş; bir sanat direktörünün bu yüzden ayrılması ve de son direktörün etkinlik yılından sekiz ay önce göreve başlaması fazlaca ertelenmiş programın daha da aksamasına, birçok projenin iptal edilmesine ya da çok kısa sürede toparlanmasına neden olmuştur.

Selanik'in Avrupa Kültür Başkentliğinin Değerlendirilmesi

Selanik 1997'de Avrupa Kültür Başkenti olmasının bütün ayrıcalıklarından akıllıca yararlanmasa da bunu altyapıyı doğru ve sağlam kurarak ve kullanarak on yılda Güneydoğu Avrupa'nın kültür merkezi olmayı başarmıştır denebilir. "2007'de düzenlenen Bienal de bu başarının en anlamlı sonucu"dur (Madra, 6 Haziran 2007).

Merkez Selanik dışındaki yerel idareler de projelere ev sahipliği yapmıştır. Bu bir açıdan nüfusun değişik bölümlerini katmak için yapılmış bir strateji sonucuydu, ama 1997'de birçok etkinlik mekânı zamanında hazır olmamasından yürürlüğe girmiştir. Proje sözleşmelerinin geç imzalanması, yönetimsel zayıflıklar, kültür politikasının eksikliği bunun nedenleri olmuştur. Çoğu altyapı projesi 1996 yılında başlamış ve 2002/03'te tamamlanmıştır.

Selanik rneği; kültürel planlama ve zaman planlamasının birleştirilerek kesin bir stratejiyle projelerin uygulanmasının uzun dönem gelişim için temel oluşturabileceğini gösteren bir AKB deneyimidir.

3.2.3.4. Rotterdam (Hollanda) 2001

Kent hakkında genel bilgi

Hollanda'nın Amsterdam'dan sonra ikinci büyük kenti olan Rotterdam nüfus bakımından da (2007'de 584.046) 2. büyük kentidir. İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya bombardımanından kurtulamayarak, Ortaçağ'dan kalma tarihi dokusunu yitirmiş olsa da, savaş sonrası kendini toparlayarak dünyadaki sayılı liman kentlerinden biri olmayı başarmıştır. Avrupa'nın en büyük, dünyanın ikinci büyük limanına ev sahipliği yapmaktadır. Dünyanın dört bir yanından getirilen kargoların kıtaya kuzeyden giriş noktasıdır.

Rotterdam, İkinci Dünya Savaşı sonrası ekonomik ve kültürel yenilenme sürecinden geçmiştir (Meurs ve Verheijen, 2003, 1938'den aktaran Richards ve Wilson). Ayrıca bölgesel ekonomisi bu savaş sonrası büyüme yaşamıştır. Fakat 1960'larda kent ulaşım ve geleneksel üretime fazla dayalı olması nedeniyle problemler yaşamaya başlamış; 1980'lerde ticari hizmetler sektöründe tekrar büyümeyi yakalamış ve uluslararası firma yetkililerinin dikkatini çekmeyi başarmıştır. 1990'larda ise telekomünikasyon, görsel-işitsel hizmetler ve tasarım-medya alanında kentte yeni oluşumların ağırlık kazanması kentin kültür ve sanat alanında gelişmesini sağlayan temeli oluşturmuştur (Van den Berg ve diğerleri, 1999, 1938'den aktaran Richards ve Wilson).

Rotterdam'ın 2001 Avrupa Kültür Başkentliği

Kültürel alanda her zaman Hollanda'nın başkenti Amsterdam'ın gölgesinde kalmasının yarattığı rekabet ortamı Rotterdam'ın endüstriyel liman kenti imajının yanında kültürel bir imaj geliştirmesi için iyi bir güdü olmuştur. Bu yüzden Rotterdam için kültür, turizm alanının temel teması olmuştur. Kentin zayıf yanı, Amsterdam gibi uluslararası boyutta kültür merkezi denebilecek kentlerle karşılaştırıldığında geleneksel kültür olanaklarının göreceli azlığıdır. Bu yüzden Rotterdam futuristik mimarisini öncü olarak kullanarak modern bir sanat kenti imajı sergilemeye karar vermiştir (Şekil 3).

AKB etkinliğinin 2001'de yürütülmesi Rotterdam'ın bu genel stratejisine tam olarak uyuyordu. Etkinliğe teklif kararı, yerel hükümet görevlilerinin 1993 Antwerp etkinliğine katılmalarından sonra alındı. Çünkü, yalnızca ziyaretçilerin 2.2 milyonu kültürel başkent programındaki etkinliklere katılmış olsa da toplamda etkinlik senesi on milyon ziyaretçiyi çeken Antwerp'in başarısından etkilenen Rotterdam en yakın liman kenti rakibiyle rekabet etmeye karar verdi. Rotterdam etkinliği için bütçe yaklaşık 24 milyon Euro'ydu ki bu diğer AKB etkinliklerininkinin altındadır (Tablo 3).

Tablo 3: AKB'lerin Programa Ayırdıkları Bütçe

Yıl	Kent	Bütçe (milyon €)
1985	Atina	27.2
1986	Floransa	20.4
1987	Amsterdam	9.0
1988	Batı Berlin	27.2
1990	Glasgow	54.4
1991	Dublin	45.3
1992	Madrid	22.6
1993	Antwerp	40.8
1994	Lizbon	23.6
1995	Lüksemburg	136.1
1996	Kopenhag	86.2
1997	Selanik	285.8
1998	Stockholm	54.4
1999	Weimar	28.1
2001	Rotterdam	23.6
2001	Porto	104.0

Richards ve Wilson'a dayanılarak hazırlanmıştır (2004).

Rotterdam AKB 2001 etkinliğinin başlıca amaçları:

- Bütün kenti hedef alan etkinliklerle bir festival yürütmek, sanatseverlerin yanı sıra geniş bir izleyiciyi çekmek,
- Kentin kültürel alt yapısını olanaklar, etkinlikler ve katılım açısından güçlendirmek,
- Rotterdam'ın kültürel ve uluslararası imajını iyileştirmeye yardım etmek,
- Uzun süreli ekonomik kazançlar üretmek (örneğin turizmi teşvik ederek),

olarak belirlenmişti.

Programın Sürdürülebilirliği

Sosyokültürel Boyut

- AKB olmak Rotterdam için olumlu bir imaj etkisi yaratmıştır. ATLAS (Kültürel Turizm Araştırma Programı) anket sonuçlarına göre Rotterdam'ın Avrupa'daki en iyi 5 kültürel gezi alanı arasında olduğunu düşünenlerin oranı 1999'da %3'ken 2001'de %5'e çıkmıştır. Yani bu sonuçlara göre Rotterdam 22 Avrupa kenti arasında kültürel gezi alanı sıralamasında 20. sıradan 15. sıraya çıkmıştır.
- Veriler Rotterdam'ın imajında yerli halk ve dış ziyaretçiler arasında en azından ziyaretten hemen sonra önemli bir olumlu değişimin olduğuna işaret etmektedir.

- Görüş birliği, AKB etkinliğinin Rotterdam'ın imajına çok büyük etki yaratacak katkıları olduğu değil, bundan çok kentin uzun dönemde yeniden canlanma sürecinin bir parçası olarak görülmesi idi.
- Kültürel etkinliklere yerel halkın katılımının sağlanması adına çaba gösterilmedi. Bu da yerel halktan ve basından çok fazla eleştiri aldı. Etkinliği organize etmekle uğraşanlar ise “Bu insanlar zaten kültürel etkinliklere katılmıyor”, dedi (Rotterdam Tarih Müzesi Pazarlama Departmanı, 1939'dan aktaran Richards ve Wilson).

Fiziksel Boyut

- Rotterdam AKB 2001 etkinliği için birkaç bina yenilemesi dışında neredeyse hiçbir fiziksel kültürel altyapı geliştirilmesi yapılmadı.

Siyasal Boyut

- 2002'de daha muhafazakâr yerel bir yönetimin seçimi kültürel etkinlikler ayrılan bütçenin azalmasına sebep olmuştur; bu da daha önceki yatırımların devamının etmesinin zorlaşmasına neden olmuştur.
- 2001 boyunca etkinliğin Rotterdam'da gelecekte yapılacak etkinliklere ve diğer kentlere referans kaynağı olacak bir arşiv oluşturma planları vardı ama 2001 etkinliği tamamlandıktan sonra bu plan dağıldı.

Rotterdam'ın Avrupa Kültür Başkentliğinin Değerlendirilmesi

Kentte 1990 Avrupa Kültür Başkentliği hazırlıklarında; Kunsthal ve Ulusal Mimari Müzesi'nin açılışı ve "Museum Quarter" ve "Witte de With" kültür alanlarının geliştirilmesi gibi kültürel turizme yönelik pek çok yatırım yapılmıştır (Hitters ve Richards, 2002, 234). Rotterdam yaptığı bu yatırımlarla kültürel hayatı ve kentin profilini zenginleştirerek turist çekme, yatırım ve iş imk nları konusunda Barselona, Frankfurt ve Milano gibi kültür turizminde ikinci sıradaki kentler ile rekabet edebilmeyi hedeflemiştir. Kültür festivali, sanatsal etkinlikler, tasarım ve fotoğrafçılık gibi uygulamalı sanatları destekleyen bir kent imajı yaratmaya yönelik pek çok kalkınma projeleri geliştirilmiştir. Rotterdam için kültürel kent imajı yaratma önemli bir hedef olmuş ve bu süreçte kent iletişim bölümünde imaj yönetimi kadrosu açılmıştır.

2001 yılında AKB olmak Rotterdam'ın kültür kenti olarak algılanmasına yönelik imajında olumlu bir etki yaratmıştır. Ancak değişen kültür politikaları, etkinlikler planlanırken halk katılımının göz ardı edilerek sadece kültürel turizm yaratmaya yönelik olunması gibi faktörler Rotterdam'ı kültür kentine dönüştürme hedeflerinin uzun dönemde başarısız olmasına neden olmuştur.

Rotterdam'ın kültür başkenti olduğu 2001 yılı için yenilenen Las Palmas Kültür Merkezi'nden bir görünüm (Fotoğraf: Rotterdam Day Life İnternet Sitesi)

Rotterdam'ın kültür başkenti olduğu 2001 yılında açılan Luxor Tiyatrosu'ndan bir görünüm (Fotoğraf: Daniel Charite).

2001 yılında yenilenen De Boompjes kıyı şeridinden bir görünüm (Fotoğraf: Archiguide Architecture, [12.05.2009]).

Şekil 3: Rotterdam Kentinden Fotoğraflar

3.2.3.5. Lüksemburg (Lüksemburg) 1995/2007

Kent Hakkında Genel Bilgi

Lüksemburg, Lüksemburg Dukalığının başkentidir (Yerel kaynaklarda ülkenin ismi Grand Duche De Luxembourg olarak geçmektedir). Batı Avrupa'da yer alan Lüksemburg, Fransa, Almanya ve Belçika ile komşudur. Denize kıyısı olmayan kent Brüksel'e 188 km, Paris'e 289 km, Köln'e 190 km uzaklıktadır.

Lüksemburg 1839 yılında Hollanda'dan bağımsızlığını kazanmıştır. 2.586 km²'lik yüzölçümü ile dünyanın en ufak ülkelerinden biridir. Kentin nüfusu 76.420'dir (2005 yılı sayımı). Avrupa Birliği'nin kurucu ülkeleri arasında yer alan ülkenin Lüksemburg kentinde Avrupa Birliği'nin birkaç kurumu bulunmaktadır (Wikipedia, [26.10.2008]).

Lüksemburg'un 1995 ve 2007 Avrupa Kültür Başkentliği

Lüksemburg, AKB'liğe iki kez ev sahipliği yapan tek kent olmuştur. Bu da 1995'te yapılanların tekrarlanmaması ve de 1995'te ortaya konan önemli kültürel gelişmeleri artırmak adına daha büyük zorluklara sebep olmuştur. Bu durum kent yetkilileri için şunu ifade ediyordu; Lüksemburg 2007'de yeni şeyler denemeli; denenmiş veya test edilmiş -Lüksemburg ya da başka yerlerde- AKB modellerini kullanmaktan ziyade, yenilikçi ve riskli bir şeyler denemeliydi.

1995'in başarısının ardından kentteki kurum ve kuruluşların zengin çeşitliliğe ve yüksek kaliteye sahip bir program önermesiyle düzenlenen projeler ülkenin kültürel altyapısını oldukça değiştirmiştir. Bu bakımdan 1995-2007 arasındaki dönemde kültürel donatılara ciddi yatırımlar yapıldığı için 2007 yılına hazırlanırken ek kültür mekânları yapılmasına dair az sayıda öneri getirilmiştir.

2007'nin 1995'ten Farkı

- Lüksemburg'daki klasik kültürel manzarada bir gelişim programının temel amaçlarından biri değildi. Örneğin, 1995'te olduğu gibi müzelere katılımda çarpıcı bir artış yoktu, fakat bunun sebebi müzelerin 1995'te olduğu gibi AKB programındaki önemli faaliyetlerin merkezi olmamasıdır.
- Genç neslin kültürel faaliyetlere katılımlarının, Lüksemburg'un uzun vadede kültürel katılımının gelişmesinde önemli olacağı düşünülerek: Gençlere yeni yerler oluşturulmuş, geçmişte bir hayli ihmal edilmiş bu izleyici kitlesine ulaşılmaya çalışılmıştır (Luxemburg Final Report, 2008, 97-105).

Programın Sürdürülebilirliği

Sosyokültürel Boyut

- 1995 yılında başlayan kültürel altyapı alanındaki önemli derecedeki yatırımlar uzun dönemde daha fazla müze katılımı bakımından meyvesini almaya başlamıştı.
- 1995'te AKB tarafından başlatılan kültürel gelişim, 2005 yılında Philarmoney Konser Salonu (La Philharmonie), 2006'da da MUDAM'ın (Modern Sanat Müzesi) açılmasıyla devam eden yeni kültürel yerlerin devamı açısından önemli bir etkiye sahiptir.
- Kültür sektöründeki insanlarla yapılan röportajların çoğunda katılımcılar 2007'de başlatılan projeleri devam etmeye gönüllü olduklarına değinmişlerdir.
- 2007 yılı Lüksemburg'da ve çevresinde katılım artışında başarılı oldu. Katılanların büyük çoğunluğu yıl esnasında normalden daha fazla etkinliğe katıldıklarını dile getirdiler ve bu etki çoğunlukla gençler arasında yoğunluğa ki bu Lüksemburg 2007 için anahtar hedef gruptu.

"Genç programın iki tane farklı yönü olduğuna inanıyorum; birincisi genç izleyicileri etkilemek ki biz bu kadar gencin bizim etkinliklerimizi görmeye geldiğini görünce çok şaşırdık. Fakat bizim için daha önemli olan şey projede genç insanların katılımıydı. Kişisel olarak benim için ve kurumumuz için bu 2007'deki genç programın başarısıdır." (Genç program proje lideri)

"AKB sadece gençler için bir etkinlik ortamı değildir ayrıca bir kültür yeridir" (Genç Program Uzmanı) (Luxemburg Final Report, 2008, 97-105).

Ekonomik Boyut

- AKB 2007 yılında Lüksemburg ve çevresinde turizm üzerinde de pozitif bir etki yaratmıştır. Lüksemburg'daki turist gecelik kalış oranları Avrupa'daki diğer kentlere oranla daha fazla artış göstermiştir bu da AKB'nin olumlu bir etkisinin göstergesi olarak düşünülebilir.
- Turizmdeki büyüme 1994-2004 döneminde ortalama %12 civarında artışa varan önceki AKB'lerden daha azdı fakat Lüksemburg'da otel doluluğu 1995'ten daha iyiydi.

Fiziksel Boyut

- 2007'nin önemli miraslarından biri de yeni kültür mekânlarının kazandırılmasıdır. Bu mekânlar 1995 yılı AKB yapılarından çok farklı olarak; yeni yapılar değil ama yeniden kullanılan fabrika yerleridir.

Siyasi Boyut

- 1995 AKB'si Lüksemburg kentiyle sınırlandırılmıştı; 2007'de olduğu gibi başka bölge ve kentlerle işbirliği yapılmamıştı. Bu, geçmişteki bazı AKB'lere kıyasla bir hayli göz ardı edilen bölgesel işbirliği fikrine yeni bir boyut katarken, aynı zamanda AKB kavramının asıl amaçlarına da geri dönüyordu (Luxemburg Final Report, 2008, 97-105).

Lüksemburg'un Avrupa Kültür Başkentliğinin Değerlendirilmesi

Pek çok insan için, 1995 anısı 2007 gerçeğinden daha olumluydu. Bu farklılık, iki etkinliğin de organize edilme biçiminden kaynaklanmaktadır. 1995'te AKB'nin görünürlüğünü arttıran ve daha iyi bir atmosfer yaratan etkinliklerin yoğunlaştırılmış ve halk çevresinde daha fazla yer almıştır. 2007'de, büyük orandaki halk etkinliklerinin yerine yaratıcılık ve katılımı içeren pek çok etkinlik gençleri amaçladığı için genel halk için pek de etkili olmamıştır.

Özellikle, Lüksemburg'daki müzeler, diğer kültürel faaliyetler içinde açığa alındıkları hissine kapılmışlar ve bu bütün olaylara karşı olumsuz bir tavır takınmalarına sebep olmuştur. Bu demek oluyordu ki, iki ekip de kaybetti; AKB ekibi, müzelerin örgütsel deneyiminden faydalanamadı ve müzeler de k  k bir AKB programı yürüttüler. Bunun aksine, temel sahne sanatları merkezleri ve organizasyonun ilişkileri oldukça olumluydu. Program onların başka türlü yapamayacakları şeylere bütçe ayırmıştı ve AKB organizasyonu da bu yerleşik merkezlerin oluşturduğu platformdan önemli bir şöhret kazanmıştı.

Lüksemburg'daki sergilere olan toplam katılım 1994 yılında 85.000 kişiyken 1995 yılına 494.000 kişiye ulaşarak önemli ölçüde artış göstermiştir. Bu artış büyük ölçüde AKB yılı için düzenlenen sergiler sebebiyledir çünkü normal müze katılımları 1995 yılında sadece %3 büyüme göstermiştir. Lüksemburg kentindeki veriler göstermiştir ki müze katılımlarındaki 1995 etkisi bir sonraki yıldaki ziyaretlerde önemli ölçüde düşüşle ve sonraki on yılda da çok büyük değişiklikler olmadan seyretmiştir (Myerscough Araştırması, 1996, 97-105'den aktaran Luxemburg Final Report, 2008).

Dönüm noktası MNHN'ye (Mus e National D'histoire Naturelle) olan ziyaret sayılarının nerdeyse iki katına çıktığı 2005 yılında yaşanmıştır ve 2006'da büyüme MUDAM'ın (Museum of Modern Art) açılmasıyla devam etmiştir. Bu oran 2005 ve 2006 yılındaki büyüme oranından daha az olmasına karşın, 2007 yılında da katılımlarda büyük ölçüde artış olmuştur (+%14).

Lüksemburg'daki tarihi Wenzel bölgesinden bir görünüm (1994'te UNESCO dünya mirası listesine giren Wenzel bölgesi Lüksemburg'un AKB olduğu 1995 yılında "Wenzel Kültür Rotası" adlı yürüyüş güzergahı şeklinde düzenlenmiştir)
(Fotoğraf: Neslihan Albayrak).

1995 yılında kültür ve sanat merkezine dönüşen Neumünster Manastırı'ndan bir görünüm
(Fotoğraf: Neslihan Albayrak).

Lüksemburg Çağdaş Sanat Forumu'ndan bir görünüm (1882 yılında inşa edilen kentin merkezindeki Casino binası Lüksemburg'un 1995 Kültür Başkentliğiyle beraber yeni bir sergi mekânı olarak kullanılmaya başlanmıştır)
(Fotoğraf: Neslihan Albayrak).

2007 Kültür Başkenti çalışmaları çerçevesinde 2006 Temmuz ayında açılan MUDAM (Modern Sanat Müzesi)'dan bir görünüm
(Fotoğraf: Christian Aschman).

Şekil 4: Lüksemburg Kentinden Fotoğraflar

3.3. Bölüm Değerlendirmesi

Altyapı, AKB'nin en gözle görülür miraslarından biridir. Her kentte, küçük veya büyük ölçekte mutlaka altyapıda iyileştirmeler programa alınmış ve gerçekleştirilmiştir. Kentin kamusal mekânlarında ışıklandırma, iyileştirme uygulamaları ile tarihi merkezlerde yapılan yenileme çalışmaları hemen hemen tüm AKB'lerde görülen yaygın bir uygulamadır. AKB'nin kültürel programlarıyla ilgili etkinlikler için yeterli mekân olmadığı bazı durumlarda yeni kültürel altyapıyı gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bazı kentlerde bu gereklilik kalıcı büyük çözümler yerine geçici yapılarla karşılanmıştır. Örneğin Zeltstad, büyük müzik programları mekânı olarak Lüksemburg'un ortasına kurulmuştur. Lille'deki, Barnum des Postes sirk çadırları ise geniş çaplı performanslar ve etkinlikler için bir mekân olarak kullanılmıştır.

Kentler incelediğinde; bazı kentlerin çok merkezli bir kent yaratma ve kent genelinde birçok kültür merkezi oluşturma konusunda başarılı oldukları görülür. Ancak düşük gelirli kesimin bu sistemin bir parçası olarak kalabilmeleri mümkün olmamıştır. Cazibesini kaybetmiş tarihi yerlerin, eski sanayi alanlarının yeniden kullanımına yönelik projelerde olduğu gibi her yeni yükselen kültür çevresinin gelişimi, orada yaşayan kesimin uzaklaşmasıyla paralellik göstermiştir.

AKB programdaki ilginç değişimlerden biri de kentin yeniden markalaşmasında özellikli bir kültür altyapısına yatırım yapmak yönünde olmuştur. Eski bir sanayi kenti olan Bilbao (İspanya)'da açılan ve kentin imajında ve bilinirliğinde büyük bir dönüşüm yaratan Guggenheim Müzesi (1997) tüm kentlere ve dolayısıyla AKB seçilen kentlerin bazılarında da böyle bir yatırım yapmak adına örnek olmuştur. Bu açıdan bazı kültür başkenti olan yerlerde temel prensip, kente sürekli ve dikkat çekici yapı ya da yapılar kazandırmak olmuştur. Bu yaklaşım, kentin imajının geliştirilmesinde ve turizmde çekicilik yaratmada başarılı olmuştur. Ancak genellikle yerel halkın kültürel ve sosyal ihtiyaçları göz ardı edilmiş ve bölgenin uzun dönemli ekonomik iyileşmesinde ve iş sahası yaratmada sınırlı bir etkisi olmuştur (Gomez, 1998, 425'den aktaran Evans, 2003).

Birçok kent AKB'yi kentin uzun süreli kültürel gelişimine katkıda bulunacak bir fırsat olarak görmüş, bu yolla uzatmalı projeler bitirilmiş ya da kentin kültürel hayatındaki "uçurumlar"a dikkat çekilmiştir. Kentin yenilenmesinde kültürel girişimlerin önemli bir araç, hızlandırıcı unsur olmasına karşın, kent yönetiminin önemli bir parçası olan kent kültür politikalarının gelişimi oldukça yavaş ve istikrarsız olmuştur. Bu durum, nitelikli kültür faaliyetleri ve altyapılarını üretmek için gerekli olan yüksek hacimli yatırımların, kazançların fiziksel ve sosyal olarak dengeli dağılımını sağlamayı hedefleyen uzun dönemli kültür birikimi ve birbiriyle uyumlu stratejiler ortaya konulamamasını beraberinde getirmiştir (Garcia, 2004).

4. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTLİĞİ

“Avrupa Kültür Başkenti” etkinlikleri başlangıçta sadece kültürel amaçlar taşımıştır. Bu etkinlik, Avrupa Birliği üye ülke halklarının tarih içerisinde gelişimini, ortak değerlerini ve bu süreçte ortaya çıkan kültürel çeşitliliğini “kültürün yansıtılması” (Avrupa Komisyonu, 1985) yoluyla Avrupa halklarını bir araya getirmek ve onları yakınlaştırmaya katkıda bulunmak için düzenlenmiştir.

Programının bu amacında ve programa bakışta 1985 yılından bugüne pek çok değişim ve gelişim meydana gelmiştir. Özellikle 1990’a kadar olan süreçte amaç, genellikle kültür yılını çeşitli etkinlik ve organizasyonlarla bir festival havasında geçirmek olmuştur. 1990’da ise AKB olan Glasgow, kentsel yenilemede, katalizör görevi gören AKB’nin başlangıcını işaret etmektedir. Bu da programın, kentin kültür yaşamını yükseltecek, her türlü kentsel gelişimi sağlayacak çeşitli altyapı çalışmalarının başlatılması ve tamamlamasında adeta hızlandırıcı, motive edici bir etki olarak görülmesini sağlamıştır. Avrupa Kültür Başkentliği’nin sürdürülebilir bir projeksiyona sahip olması gerekliliği de bu noktada doğmaya başlamıştır.

Bu doğrultuda Avrupa Parlamentosu’nun ve Konsey’in Avrupa Kültür Başkenti etkinliği ile ilgili çeşitli yıllarda aldığı kararlar şu şekildedir:

“Geniş nüfus kitleleri arasında seferberlik ve katılımı; sonuç olarak da takip eden yıllarda faaliyetin toplumsal etkisini ve devamlılığını temin etmesi” (Avrupa Parlamentosu ve 25 Mayıs 1999’da toplanan Konsey’in 1419/ 1999/ Sayılı Kararı, 1999, 3).

“Sürdürülebilir olacak ve kentin uzun süreli kültürel ve sosyal gelişiminin içsel bir parçası olacaktır” (Avrupa Parlamentosu’nun ve Konsey’in 2007 ile 2019 yılları için Avrupa Kültür Başkenti Organizasyonuna İlişkin Bir Topluluk Eylemi Oluşturması Hakkında Kararı, 2006, 1).

Kentin kazandığı edinimleri nasıl sürdürebilir kılacağı, ne ölçüde kıldığı hep bir tartışma konusu olmuştur. Çalışmanın bu bölümünde önce sürdürülebilirlik kavramının tanımı ve çeşitli boyutları ele alınmış daha sonra ise bu kapsamda Avrupa Kültür Başkenti olmanın uzun süreli etkileri irdelenmiştir.

4.1. Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik kavramı, ekonomik, sosyal, kültürel, politik alanlara konu olmuş bir kavramdır. Her alanda kaynakların devamlılığı esas alınarak oluşturulan bir olgu olmakla beraber günümüzün tüketim toplumunun neden olabileceği olumsuzlukları ortadan kaldırmayı hedefleyen bir kalkınma, planlama ve gelişme sistemidir.

Sürdürülebilirlik, gelecek nesillerin gereksinimlerini de dikkate alarak bugünkü neslin gereksinimlerinin karşılanması olarak da tanımlanmaktadır. Burada hedef, insan ile insan ve insan ile doğa ilişkilerinde uyumu yakalamak ya da arttırmaktır. Sürdürülebilirliğin sağlanması ise, bir taraftan etkin halk katılımı diğer taraftan ekonomik sistem oluşturulması, yeni sosyal sistemler bulunması, ekolojik tabanın korunması ve keza çözüm getiren yeni teknolojiler ve tüm bunların organizasyonu ve stratejilerin bütünleşmesiyle olası görülmektedir (Çubuk, 1995, 463).

Sürdürülebilirlik kavramı çok boyutludur. Bu kavram değişik boyutları içerirken her boyut içerisinde salt korumayı değil, koruma ile kullanma arasındaki dengeyi bulmaya çalışır. Çünkü sürdürülebilirlik içerisinde uzun vadeli olmak, gelecek bağlantısı, insanın hem doğa hem de toplumsal hayatla iç içe olması gibi özellikler mevcuttur (Beyhan, 2004, 11).

4.1.1. Sosyal Sürdürülebilirlik

İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere sosyal alanda yaşantı şartlarının sürdürülebilirliği ve yaşam şartlarında toplum içinde insanların gelir dağılımları arasındaki dengenin sağlanmasına yönelik, dolayısıyla eşitlik ilkesine de bağlı kalınarak bir yaşam sürdürülebilmesi anlamında bazı saptamaların yapılması bir gerekliliktir.

Sürdürülebilirliğin sosyal anlamı,

1. Halkın kararlara katılımı,
2. İnsancıl bir topluluk sistemi oluşturulması,
3. Kişisel sorumluluk ve bölgesel bilincin geliştirilmesini, içermektedir (Scharpf, 1999, 19).

Sosyal sürdürülebilirlik, toplumların, sosyal, doğal ve yapay çevre etkileşiminin bilinçli ve sorumluluk içinde geliştirilmesi şeklinde tanımlanabilir (Beyhan, 2004, 12).

4.1.2. Mekânsal Sürdürülebilirlik

Mekânsal sürdürülebilirlik kavramsal olarak; kır ile kent arasında daha dengeli bir yapılanmanın ve yerleşmeler ile ekonomik etkinliklerin daha uyumlu dağılımının sağlanması anlamındadır (Baycan, 1999, 319).

Mekânsal sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kent kavramı içinde de irdelenebilmektedir. Sürdürülebilir kentler kavramı, kentleri daha iyi organize etmek ve daha iyi kaynaklandırmanın ötesinde; insan gereksinimlerine bugünkü kentlerden daha iyi yanıt verebilecek kentlerin oluşturulması düşüncesine dayanmaktadır (Ertürk, 1996, 49).

Mekân kavramının coğrafi, mimari ve sosyal anlamları mevcuttur. Mekân, yaşanılan çevredir. Mekânın bölge, kent, bina, mahalle gibi farklı ölçeklerde değerlendirilmesi mekânın ölçeği ne olursa olsun düzenlemelerin devamlılığını esas alır. Mekânsal sürdürülebilirlik ölçek boyutu ne olursa olsun yerel halkın yaşam şekilleri doğrultusunda yerleşime uygun alanların belirlenmesi, hangi faaliyetlerin nerede ve ne ölçüde yer alacağının tespit edilmesi, bölgesel ve kentsel gelişme planları ile oluşturulacak sürekliliğin sağlanması hedeflerini içermektedir (Beyhan, 2004, 14).

Yapısal çevrenin doğa ile dengesinin kurulması, doğal çevrenin sürdürülebilirliğinin yapısal çevre ile dengelenmesi anlamındadır. Mekânda bir istikrar yaşamak ve kırsal ve kentsel alanlardaki yerleşmeler arasında bir denge oluşturmak sürdürülebilirliği sağlayıcı bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir (Beyhan, 2004, 14).

4.1.3. Kültürel Sürdürülebilirlik

Kültür, insanın tüm hayatı boyunca edindiği biriktirilmiş yaşam öğeleridir. Bu sebeple; kültür, bir insanın hayatında ve toplum içindeki konumunda önemli bir unsurdur.

İnsanların çevre kapsamında oluşturdukları, kültürel çevre oluşumunun göstergeleridir. “Kültürel çevre”, mekândaki, bölgedeki sosyal yaşantı, folklorik özellikler, yöresel-geleneksel öğeler, mimari yapılanmalar, vb. gibi unsurlarsa bu öğelerin devamlılığı da o yöre kültürü ve kimliği açısından önem taşıyacaktır.

Kentlerin devam edebilmeleri için kente ait özelliklerin sürekli olması gerekmektedir. Kültür bir toplumun mirası olarak tarih boyunca geçirdiği evrelerin toplumsal hayatta yansımalarıdır. Kültürün tarih ve doğa ile bağlantısı kurularak, geçmişten günümüze aktarılanlar ve geleceğe taşınacak öğelerin zaman faktörü ile ilişkilendirilerek önemli bir kaynak olduğunun fark edilmesi ve vurgulanması günümüzün önemli konularından biri olmuştur. Kültürel sürdürülebilirlik, kültürel değerlerin sürdürülmesi

için koruma politikalarının geliştirilmesini, salt koruma yanında kullanımın da sağlanması ve çağdaş koşulların kültürel değişime tabi tutulacağı göz önünde bulundurularak doğru ilke ve stratejilerin oluşturulmasıdır (Beyhan, 2004, 15).

4.2. Avrupa Kültür Başkenti Olmanın Uzun Süreli Etkileri

Avrupa Kültür Başkenti olmayı sürdürülebilirlik çerçevesinde değerlendirirken geçmiş kültür başkentlerinin kültür yılı için yaptığı pek çok yatırım ve faaliyetin daha sonraki yıllardaki yansımalarını incelemek gerekir.

Bu doğrultuda Avrupa Kültür Başkenti olmanın bir kente bıraktığı miras iki türlü ele alınabilir. İlki ölçülebilir, görülebilir kanıtları sunan “somut” miraslardır ki kurulan fonların ya da organizasyonların yaklaşık yarısı bu doğrultuda harcanmaktadır. Bu kategoride kente yapılan yapılar, altyapı çalışmaları, etkinlik ve organizasyonlar, kentin kazandığı turist oranı gibi getiriler sayılabilir. Genel olarak ölçülmesi ve birçok kişiye göre görünmesi zor olan diğer bir miras türü ise ‘somut olmayan’ miraslardır. Kentin imajının arttırılması, kazanılmış deneyim gibi miraslar bu kategoride incelenebilir. Somut miraslar hakkında bilgi edinmek somut olmayan mirasları değerlendirmekten çok daha kolaydır ki AKB’lerden toplanmış verilerin çoğu somut miraslar üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak tabii ki somut miraslar, AKB’nin etkilerini incelerken hikâyenin sadece bir kısmını anlatacaktır (Palmer, 2004, 133).

Palmer Raporu’nda yer alan anket değerlendirmesinde katılımcılar AKB olmanın kentlerine getirdiği üç önemli etkiyi ağırlıklı olarak vurgulamıştır:

- **Kültürel altyapı gelişmeleri:** AKB seçilmiş pek çok kent tarihi binaları ya da tarihi bölgeleri yenileme yolunu seçmiştir. Ayrıca var olan kurumları geliştirmek de sık rastlanan bir uygulamadır (Reykjavik’teki Modern Sanat Müzesi’ne yeni bir bölüm eklenmesi gibi). Yapılan bu binalar ve yeni mekânlar yerel inşa endüstrisine pozitif etki getirmenin yanı sıra hem kentteki izleyiciye kültür-sanat alanında yeni mekânlar sunmuş hem de yerel sanatçılara artan imkânlar sağlamıştır.
- **Kültürel etkinliklerin ve organizasyonların daha gelişmiş programları:** Palmer Raporu’ndaki değerlendirmede katılımcılar AKB olmanın kentlerinde bıraktığı etki için yeni kültürel ağlar veya yeni kültürel yapılardan çok; daha gelişmiş kültürel ve sanatsal etkinliklere dikkat çekmişlerdir. Katılımcıların vurguladığı bir diğer somut olmayan miras da bu süreçte kazanılan deneyim ve bu sayede kentin, yapabileceklerine dair artmış güvenidir. Deneyimin bir sonucu olarak süregelen organizasyonlardaki gelişmeler de kente kalan

miras olarak gösterilebilir. Bir festivalin devamı ya da başka festivalleri doğurması gibi. Bu kazanılan deneyimin birey bazında da önemli etkileri olmuştur. Örneğin; bazı kentlerde kültür programlarının koordinatörleri kazandıkları deneyimlerle kentin önde gelen kültür kurumlarının müdürleri olmuşlardır.

- **Kentin ya da bölgenin uluslararası imajındaki değişim** (Diğer bölümlerde bu madde ayrıntılı olarak ele alınacak)

Belirtilen diğer altı adet uzun süreli etki ise şu şekildedir (Palmer, 2004, 134):

- Kentte/bölgede yükselmiş özgüven ve övünç: Katılımcılardan çoğu bu etkiyi vurgulamışlardır, fakat bu görüşleri kanıtlamak çok zordur.
- Kültür sektöründe yeni ağlar ve arttırılmış işbirliği: Kültürde oluşan yeni ağlardan bir kısmının daha sonra sürmesinin yanı sıra birçok kent kültür yılı bittikten sonra da devam eden daha az resmi denilebilecek işbirliklerini sürdürmüşlerdir. Örneğin Brüksel'in Sanat Dağı bölgesindeki kültürel kurumlar, kültür yılı deneyiminden sonra da belirli festivaller ve projeler üzerine işbirliklerine devam etmişlerdir.
- Süregelen yeni kültürel etkinlikler: AKB'nin bir parçası olarak başlayan işbirlikleri bazen yeni kurumsal yapıların oluşumuna da önderlik etmiştir. Örneğin; Santiago'daki INCOLSA turist ofisi, Selanik'te manastırlar ve kent arasındaki önemli bir işbirliği niteliğinde düzenlenen büyük sergi sonrasında bağın devamı niteliğinde Mt.Athos Sivil Şirketi'nin kurulması gibi.
- Kent/bölge için uzun süreli kültürel gelişim: Birçok kentte AKB sürecinde başlatılmış olan festivallerin sonraki yıllarda da devam ettiği görülmüştür. Bergen'deki ustalık festivali, Rotterdam'daki disiplinlerarası gençlik festivali Motel Mozaique, Kopenhag'daki Yaz Sahnesi (Summer Stage) tiyatro festivali gibi.
- Kente/bölgeye gelen yabancı ziyaretçi sayısında artış.
- Kültürel faaliyetlerin artan ve genişleyen yerel izleyicileri.

Anket katılımcılarının belirttiği bu etkilerden yola çıkarak kültür başkenti olmanın uzun dönemde ziyaretçi sayısı, ekonomik, imaj, sosyokültürel alandaki etkileri bu bölümde daha ayrıntılı olarak incelenecektir.

4.2.1. Ziyaretçi Etkisi

Birçok kent kültürel kazançların etkinliğin başta gelen mirası olduğunu savunsa da, başarı büyük çoğunlukla kentin etkinlik yılında çektiği ziyaretçi sayısı ile ölçülmüştür. Birçok kentte, etkinliğin öncesindeki ziyaretçi sayılarına nazaran yıllık ziyaretçi sayıları büyük ölçüde artmıştır. Örneğin, 1996 Kopenhag'da yüzde 12 (Kaleidoscope; Fridberg ve Koch Nielsen, 1997), 1998'de Stokholm ve 1993 Antwerp örneğinde iddia edilen 3 kat yaklaşık yüzde 10'luk bir artış görülmüştür (Richards, 2000).

AKB olan kentler yaklaşık bir yıl boyunca birçoğu ücretsiz ve açık hava etkinliği şeklinde gerçekleşen pek çok etkinlik düzenlediği için ziyaretçilerin ya da katılımcıların gerçek sayısının hesaplanması genellikle kesin verilere dayanmamaktadır. Özellikle kamusal alanlarında uzun süre açık kalan bir sergi ya da enstalasyon çalışmasında ziyaretçi sayısını tahmin etmede problemler çıkabilir. Çünkü, bu tür etkinlikler bütün AKB etkinlikleri içinde düşünüldüğünde ziyaretçi sayısı oluşturma açısından çok önemli olabilir. Örneğin Graz (1993)'da Mur Nehri'nde oluşturulan yapay ada tahminlere göre 966 bin ziyaretçi çekmiştir ki bu toplam ziyaretçi sayısı olan 2.7 milyon rakamının üçte birinden daha fazladır.

Ziyaretçi sayısı hesaplanırken dikkate alınması gereken bir nokta ise kültürel yıl boyunca o kente yapılan "başka amaçlı ziyaretler"in AKB programına katılan ziyaretçilerin toplam sayısı ile karıştırılmasıdır. Şöyle ki 1993 yılı kültür başkenti olan Antwerp'in ziyaretçi sayısının 10 milyon olduğu ve de normal dönemlerdeki ziyaretçi sayısından üç kat fazla olduğunu iddia edilmiştir. Oysa ki bu sayı o yıl gerçekleşen ve resmi AKB programının bir parçası olmayan "Uzun Tekne Yarışları"nı da içermektedir.

Aşağıdaki değerlendirmede Palmer Raporu'ndaki (2004) ziyaretçi verileri kullanılmıştır. Rapordaki veriler kültürel yıl boyunca kentteki konaklama tesislerinde kalan insanların sayısına dayandırılmıştır (Bu veriler aynı zamanda "Avrupa Kentleri Turizm"i tarafından gerçekleştirilen TourMIS tarafından da uygundur). Ancak bu gibi belirsizlikler olsa da birçok kent ziyaretçi hedeflerinde tek gecelik kalmalara önem verdiği için bu kıstası temel karşılaştırma göstergesi olarak kullanmak mantıklı bir yöntemdir. AKB olmanın kente etkilerini ölçmenin bir yolu olarak ziyaretçi sayısındaki değişimlerin izlenirken kente gelen ziyaretçi sayısı kültürel etkinlikten önceki ve sonraki yıllarla karşılaştırılmıştır. Bu verilerin pek çok istisnası vardır. Örneğin günlük ziyaretçiler dâhil değildir (Tablo 4).

**Tablo 4: 1985-1994 Arası Kültürel Merkezlerdeki
Gecelik Ziyaretçilerin Değişimleri**

Kentler	AKB yılında kalan ziyaretçi sayısının bir önceki yıla göre değişimi (%)	AKB'den bir yıl sonra kalan ziyaretçi sayısındaki değişim (%)
Paris 1989	+22,8	+5,1
Glasgow 1990	+39,6	-28,4
Dublin 1991	-3,9	+11,1
Madrid 1992	-11,5	-14,3
Antwerp 1993	+11,1	
Lizbon 1994	+11,4	-2,0
Ortalama	+11,6	-5,7

Gecelik kalmalardaki ortalama yüzdeler artışa göre, 1989-1994 arasında AKB yılı için %11,6'lık bir artışı ve sonraki yıl için yaklaşık %6'lık bir düşüş görülmektedir. Bu tablo yorumlanırken dikkate alınması gereken hususlar vardır: 1989'da Paris'te en çok ilgiyi çekenin AKB etkinliğinden bağımsız olarak Fransız İhtilali'nin 200.yıldönümünün kutlanması olduğunu da göz önüne almak gerekir. 1989-1994 dönemi verileri, etkinliğin her zaman ziyaretçi sayısında artışa neden olmadığını da gösterir. Örneğin Dublin ve Madrid'de AKB olunan yılda ziyaretçi kalış sayısı bir önceki yıla göre düşüş göstermiştir.

**Tablo 5: 1995-2003 Arası Kültürel Merkezlerdeki
Gecelik Ziyaretçilerin Değişimleri**

Kentler	AKB yılında kalan ziyaretçi sayısının bir önceki yıla göre değişimi (%)	AKB'den bir yıl sonra kalan ziyaretçi sayısındaki değişim (%)
Lüksemburg 1995	-4,9	-4,3
Kopenhag 1996	+11,3	-1,6
Selanik 1997	+15,3	-5,9
Stokholm 1998	+9,4	-0,2
Weimar 1999	+56,3	-21,9
Helsinki 2000	+7,5	-1,8
Prag 2000	-6,7	5,6
Reykjavik 2000	+15,3	-2,6
Bologna 2000	+10,1	5,3
Brüksel 2000	+5,3	-1,7
Bergen 2000	+1,0	1,2
Rotterdam 2001	+10,6	-9,6
Salamanca 2001	+21,6	-
Brugge 2002	+9,0	-
Graz 2003	+22,9	-
Ortalama	+12,7	-3,9

1995-2003 arasında da ortalama değerler daha önceki dönemin rakamlarına benzer sonuçlardadır. AKB olunan yılda ortalama yüzde 12,7'lik bir artış ve sonraki yıl için yaklaşık yüzde 4'lük bir düşüş kentler tarafından saptanmıştır. Burada dikkat çeken nokta AKB'den sonraki yıldaki kalan ziyaretçi sayısındaki düşüşlerin ziyaretçi artışından çok daha az oranda oluşudur (Tablo 5).

Tablo 6: Tourmıs'ten Seçilen AKB 1995-2000
Toplam Tek Gecelik Kalma Değişimi

12 Kent	AKB-1	AKB	AKB+1	AKB Süresince Değişim Oranı (%)	AKB'den Bir Yıl Sonraki Değişim Oranı (%)
Toplam	30.375.083	31.752.535	31.856.367	4,5	0,3

Tablo 6, TourMIS (Avrupa genelinde turizm araştırmaları yapan bir kuruluş) sisteminde kaydedilen Lüksemburg, Kopenhag, Selanik, Stockholm, Weimar, Helsinki, Avignon, Bergen, Bologna, Brüksel, Prag, Reykjavik için gecelik kalmaların toplam sayısını vermektedir. Gecelik kalmalardaki en fazla artış Weimar ve Graz gibi küçük kentlerde görölmesine rağmen (bkz. Tablo 5) gerçek anlamda ziyaretçi sayısı çok fazla değildir. Büyük kentler gecelik kalımların büyük çoğunluğunu elinde tutar ve de aynı zamanda AKB gibi etkinliklerin sonucu olarak daha küçük ziyaretçi değişimlerini kaydeder. Bu, AKB yılında bu 12 kentde %4,5 lik toplam büyüme oranı görölmüştür. Toplam rakamlar ayrıca AKB'nin devam eden etkisini gösteren sonraki yılda %0,3 lük küçük bir artışı da gösterir.

Yine de bazı rakamların Avrupa turizm sektöründeki genel artıştan alınması gerekir. 2000'e kadarki yılların genelinde Avrupa kentlerinde tek gecelik kalan turist sayısında yıllık %2'lik sabit bir artış vardı. Bu, AKB'ye ev sahipliği yapan kentlerdeki turizmin tamamen etkinliğe bağlı olarak artmadığı sonucunu çıkarır. Aynı yıllarda Avrupa kentlerindeki genel değişim oranıyla AKB'deki artışlar karşılaştırılırsa, ziyaretçi artışı açısından AKB kentlerinin diğer kentlerden daha az performans gösterdiğini en azından 2000 yılında görölebilmektedir. Bu, dokuz kent tarafından paylaşılan etkinliğin 2000 yılında yapılan birçok Milenyum etkinliğiyle yarışmasına bağlanabilir (Tablo 7).

Tablo 7: Aynı Yıl Diğer Avrupa Kentleriyle Karşılaştırıldığında AKB’de Tek Gecelik Kalma Değişimleri

Kentler	AKB Değişimi (%)	Avrupa Kentlerindeki Değişim (%)	FARK
Lüksemburg 1995	-4,9	+2,1	-7
Kopenhag 1996	+11,8	+1,5	+10,3
Selanik 1997	+15,3	+2,7	+12,6
Stockholm 1998	+9,4	+3,8	+5,6
Weimar 1999	+56,3	+3,7	+52,6
2000 (7 kentin verisi)	+1,3	+4,7	-3,4

4.2.1.1. AKB Olan Kenti Ziyaret Etme Talebi

Bazı kentlerde yapılan araştırmalar AKB olmanın yerli ve yabancı turistler için o kenti ziyaret etme isteği yaratma yönünde önemli bir etken olduğunu göstermiştir.

Tablo 8: AKB Ziyaret Etme Güdüsü

Kentler	Öncelikle AKB Güdülü Ziyaret (%)	Etkinliğin İçeriğine Göre Ziyaret (%)
Lüksemburg 1995	+15	
Bologno 2000		+27,1 (Kültürel motivasyon)
Rotterdam 2001	+7,2	+40,0 (Belirli bir AKB programı)
Porto 2001	+16,4	
Salamanca 2002	+34	

Verilere göre **Rotterdam**’da ziyaretçilerin % 7’si AKB programının önemli olduğunu belirtmiş, buna rağmen daha büyük bir oran (%40) programdaki etkinliklerden birini görmek için özel olarak seyahat ettiklerini söylemiştir. **Salamanca** ziyaretçilerinin üçte biri AKB’yi ziyaretleri için başlıca motivasyon olarak görmüşlerdir.

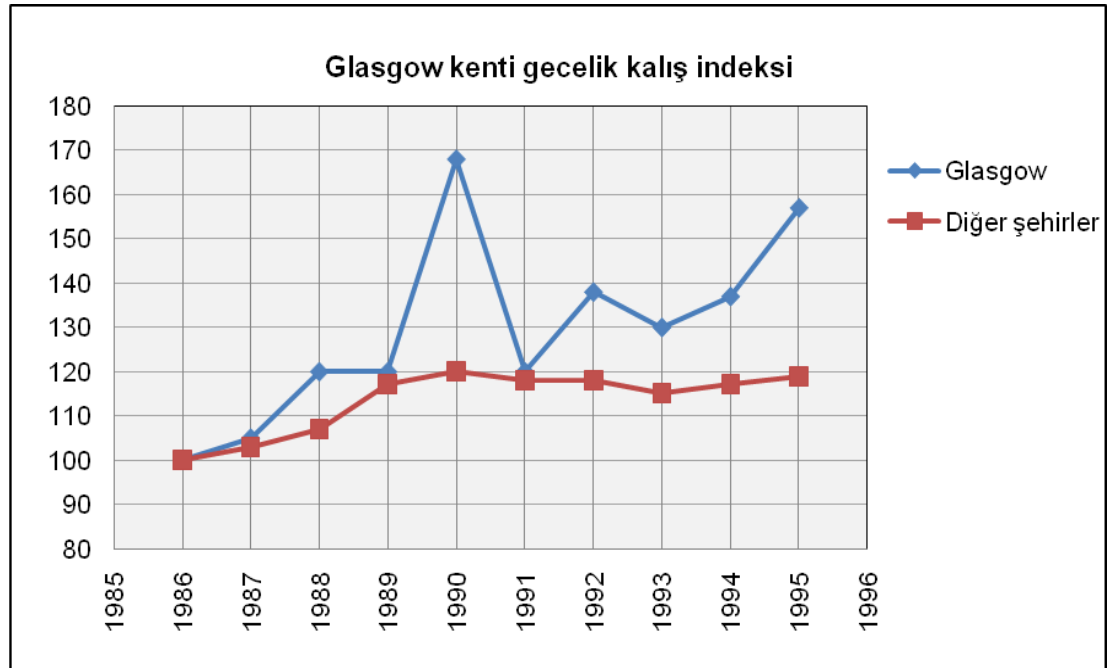
Kentler arasındaki bu farklılıklar ev sahibi kentin şartlarıyla bir şekilde açıklanabilir. Rotterdam’da günlük ziyaretçilerin büyük bir bölümü özel etkinlikleri ziyaret etmek için Hollanda’nın diğer bölgelerinden gelmiştir, birçoğu kente gelmek için bir saatten daha az yolculuk yapmıştı. Diğer taraftan, Salamanca, Madrid’den en az iki saat uzaklıkta ve Rotterdam kadar rahat bir ulaşımına sahip değildi. Bu da insanların sadece programdaki bir etkinliği görmekten çok, kentin özel imajı nedeniyle ziyaret ettikleri anlamına gelebilir.

Bologna araştırması, ziyaretçilere etkinliğin farkında olup olmadığını ve kentteyken AKB etkinliklerine gerçekten katılıp katılmadıklarını sorarak toplam turizm akımlarında AKB olmanın rolünün bazı belirtilerini vermiştir. İtalyan turistlerin %72'si ve yabancı turistlerin yaklaşık %70'i 2000'de Bologna'nın AKB etkinliğinin farkında olduğunu söylerken, İtalyan turistlerin sadece %44'ü ve yabancı turistlerin %42'si kentteyken programda yer almıştır. **Lüksemburg**'da turistlerin %48'i kente gelmeye karar vermeden önce AKB etkinliğinden haberdar olduğunu belirtirken, yaklaşık %30'u etkinlikten, kenti ziyaret ederken haberdar olmuşlardır.

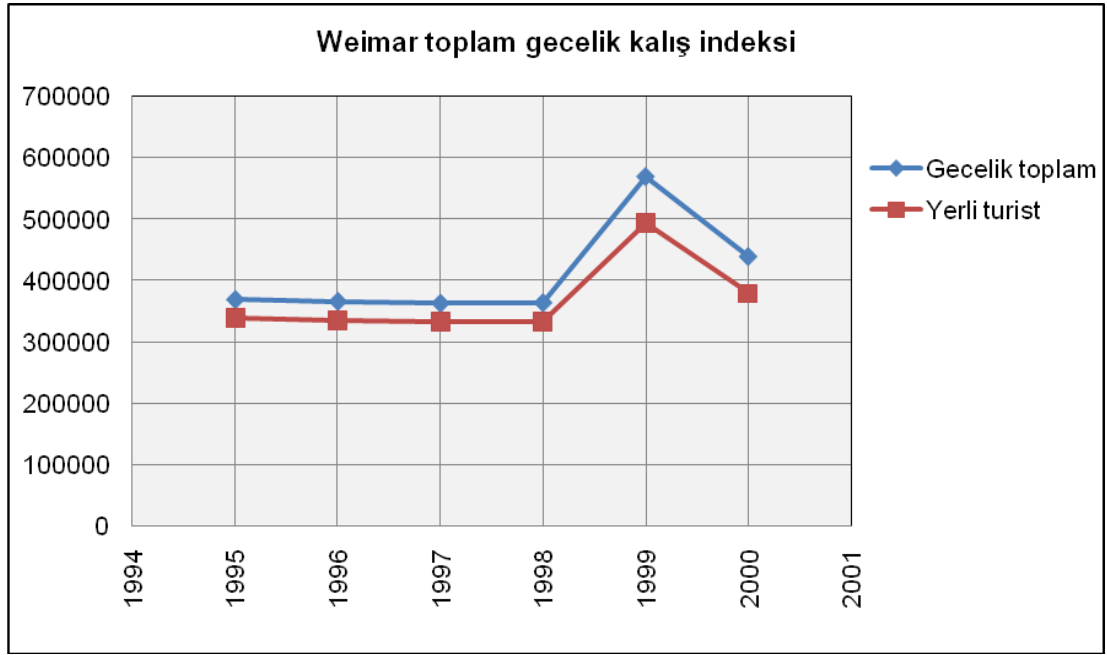
4.2.1.2. Ziyaretçi Sayısındaki Uzun Süreli Değişimler

Kentlerin uzun dönemdeki ziyaretçi grafiği her kent için farklı bir değişkenlik göstermekle birlikte bu değişim AKB yılından sonraki ziyaretçi rakamlarına bakıldığında üç kategoride incelenebilir:

Birinci gruptaki kentler, “geleneksel turist merkezleri” olmayıp, az sayıda ziyaretçi gelirken AKB olmanın getirdiği olumlu etkiyle yükselen bir grafikte turist ve ziyaretçi çeken kentlerdir. Bu kentlerde AKB yılından sonra büyük düşüş yaşanmıştır ancak genellikle bu düşüşün AKB öncesindeki ziyaretçi rakamlarından daha yüksek bir oranda olduğu gözlenmiştir. Glasgow ve Weimar kentleri bu grupta değerlendirilebilir (Şekil 5-6).

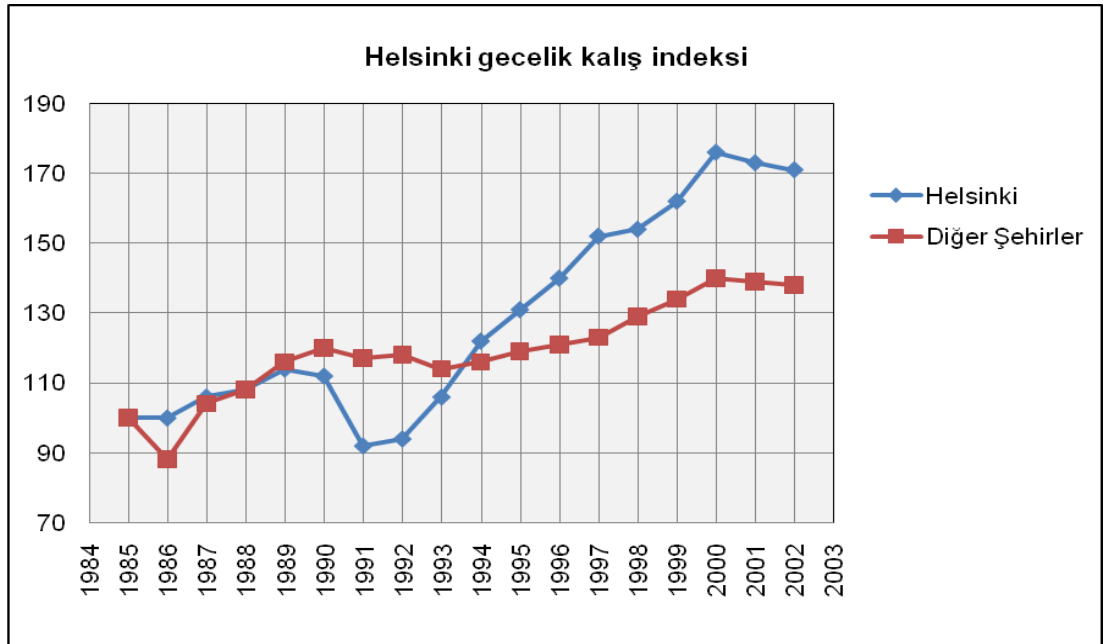

Şekil 5: Glasgow Gecelik Kalış İndeksi

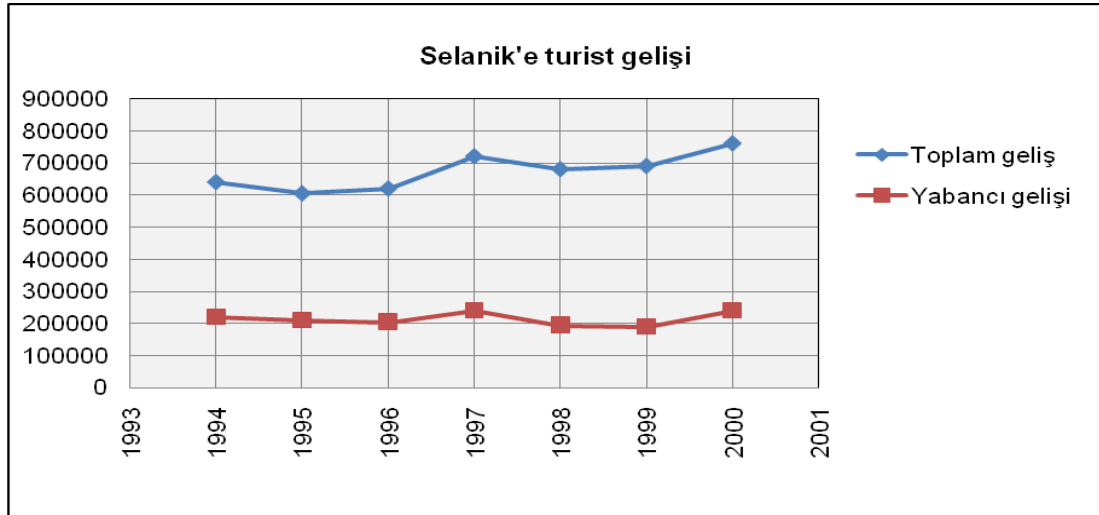

Şekil 6: Weimar Toplam Gecelik Kalış İndeksi

İkinci gruptaki kentler ise AKB'den sonraki yılda gecelik ziyaretçi kalış sayısında küçük bir düşüş yaşamalarına rağmen bu düşüş AKB yılından önceki döneme göre bir artış gösterir (genellikle %10 civarında). Kopenhag, Helsinki, Reykjavik, Selanik kentleri böyle bir ziyaretçi grafiği çizmişlerdir. Bu kentlerin ilk gruptaki kentlerden önemli bir farkı da AKB öncesi dönemde de çok büyük turizm akımına ve kültürel aktiviteye sahip olmalarıdır. AKB yılının ise bu kentlerde gecelik kalmalarda ve toplam ziyaretçi sayısında genel olarak önemli bir etkisi olmuştur (Şekil 7-8)

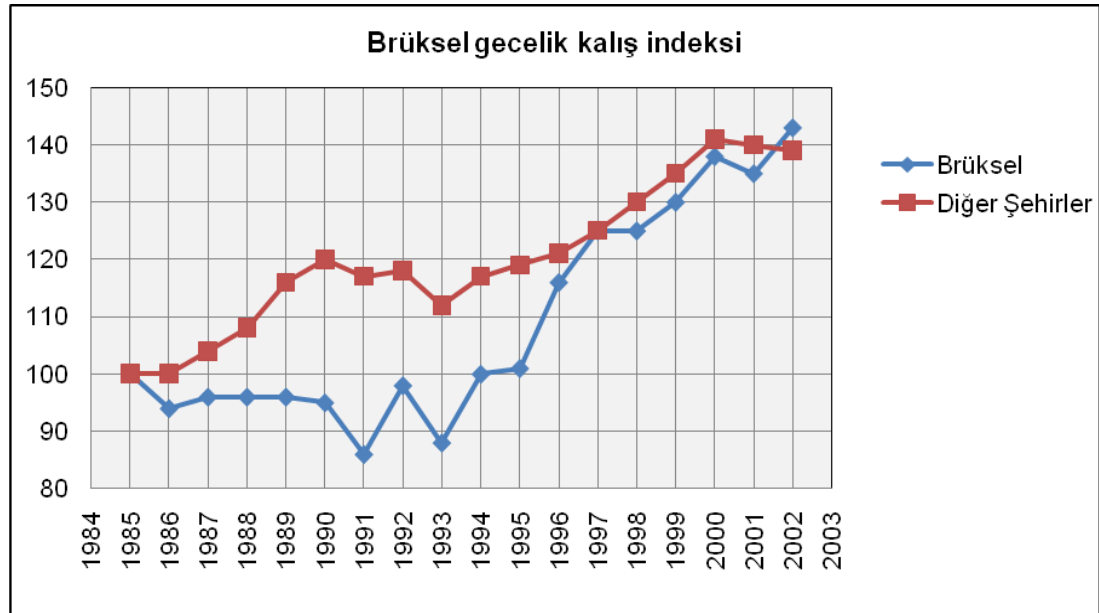

Şekil 7: Helsinki Gecelik Kalış İndeksi

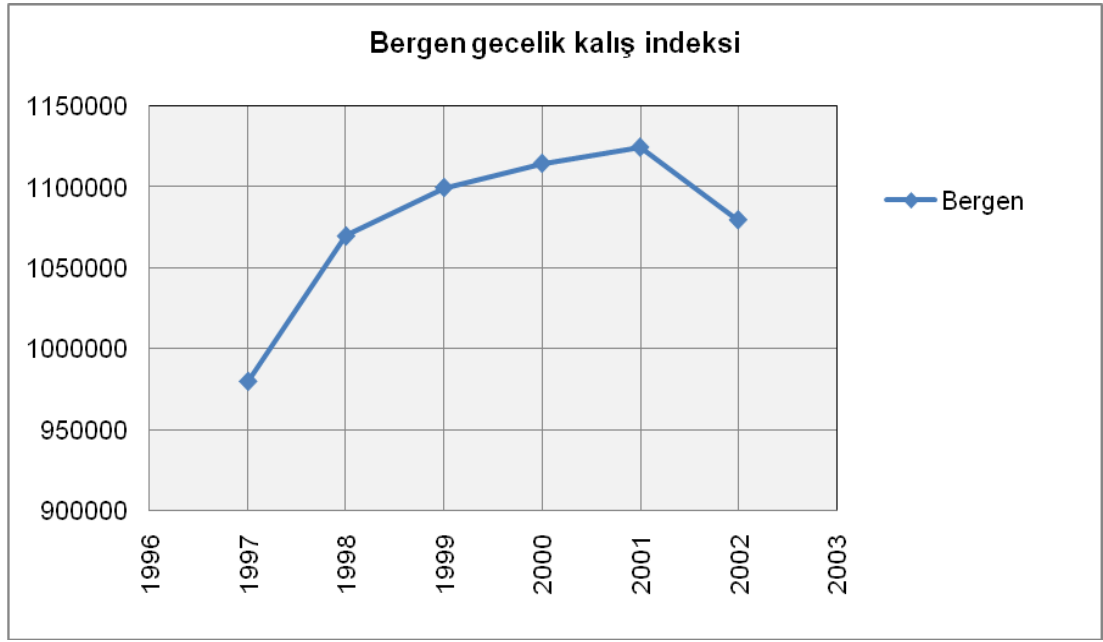

Şekil 8: Selanik'e Gelen Turist Sayısı

Üçüncü grup, AKB'nin gecelik ziyaretçi kalış sayısına çok az etki ettiği veya hiç etkilemediği kentleri kapsar. Bu kentler, Brüksel, Lüksemburg ve Bergen'dir. Brüksel'de 2000 yılında gece kalış oranında %5'lik bir artış vardı, ama bu diğer Avrupa kentlerinde kaydedilen artıştan küçük bir oranda yüksekti (%4,7). Bu yüzden Brüksel'de AKB olmanın mevcut turist gelişine ilave bir etki yaptığı söylenemez. Bergen'in göreceli izolasyonu, kentte kalıcı bir turizm kültürünün gelişmesini engellemiş olabilir; özellikle de 2000'de yer alan AKB'lerle karşılaştırıldığında bu durum daha açık görülebilir (Şekil 9-10).

Şekil 9: Brüksel Gecelik Kalış İndeksi

Şekil 10: Bergen Gecelik Kalış İndeksi

4.2.1.3. Kültürel Ziyaretlerde AKB Olmanın Etkisi

AKB'nin kültürel doğası gereği, etkinliğin kentte bütün olarak kültürel kurumlara ziyaretlerde güçlü bir etkisinin olduğu beklenebilir. 1995'e kadar süren dönemdeki rakamlar, ziyaretçi sayılarındaki artışın kentler arasında büyük oranda değiştiğini göstermektedir (Tablo 9).

Tablo 9: 1990-1995 AKB Boyunca Kültürel Ziyaretlerdeki Artış

Kentler	Müze/sergiler	Performanslar
Glasgow 1990	+40%	
Dublin 1991	+72%	+31%
Madrid 1992	+10%	+21%
Antwerp 1993	+87%	+2%
Lizbon 1994	+50%	
Lüksemburg 1995	+50%	+45%

Genel olarak kültürel ziyaretlerdeki artış kente günlük ziyaretlerdeki artışla ve daha az olsa da kalma turizmindeki artışla bağlantılıdır. Kültürel ziyaretlerdeki artışlar müze ve diğer kalıcı etkinliklere nazaran sergilerde en fazla orandadır. Örneğin Lüksemburg'da kentteki müzeler ve tarihi varlıklara gelen ziyaretçi sayısı 1995'te %3 artmıştır, ancak bu artış sadece, önceki yılda yaşanan azalmanın tersidir (Tablo 10).

Tablo 10: Lüksemburg'daki Müzelere Ve Tarihi Varlıklara Ziyaretler (AKB 1995)

	Ziyaretler	Değişim (%)
1991	540.000	
1992	535.000	-0,9
1993	531.000	-0,7
1994	515.000	-3,0
1995	529.000	2,7

Myerscough, 1996'dan uyarlanmıştır.

Bazı kentlerden örnekler:

- **Bologna**'da kentin müzelerine ve kültürel kurumlarına yapılan toplam ziyaretler, 1999'la karşılaştırıldığında 2000'de %17,4 artmıştır.
- 1999'da **Weimar**'da müze ve kültürel etkinlik ziyaretlerinin sayısı 1998'le karşılaştırıldığında iki kat artmıştır. 2000'de ziyaret sayılarının yeniden düşmesine rağmen, rakamlar halen 1998'de olduğundan önemli derecede daha yüksekti.
- **Kopenhag**'da 1996'da, gecelik kalımlardaki artışla da yakından ilgili olarak, müze ziyaretlerinde yaklaşık %13'lük bir artış vardı.1997'de büyük bir düşüş vardı ama ayrıntılı ziyaret seviyeleri AKB'den önceki halinden daha yüksek kaldı.
- **Helsinki**'de müzeleri ve diğer kültürel etkinlikleri ziyaret edenlerin sayıları 1999'la karşılaştırıldığında 2000 yılında %9'luk bir artış göstermiştir. Ziyaretçi sayıları ayrıca 2001'de de benzer rakamlarda seyretmiştir.
- **Lüksemburg**'da tiyatro ve konser performanslarına ziyaretçi katılımı 1994'te 299.000'den 1995'te 450.000'e (+%50,5) çıkarak büyük bir artış göstermiştir. Sergilere katılım ise 1994'te 85.000'ken 1995'te 494.002'e çıkmıştır. Toplamda Lüksemburg'daki kültürel katılımlar AKB boyunca yaklaşık 600.000 ziyaretin ilavesiyle %64 artmıştır. Bu ilave ziyaretlerin çoğu da AKB programı için özel olarak düzenlenen sergilere bağlıydı.
- **Santiago**'da 2000'deki müze ziyaretçilerinin sayısı, "Kutsal Yıl" olan 1999'dan daha düşüktü. Buna rağmen, müze ziyaretçileri önceki yıllardan daha yüksekti.

4.2.2. Ekonomik Etki

Kentin ekonomik performansını geliştirmek bütün AKB'ler için ana amaçken, belli bazı kentlerde turizmin dışında ana altyapı yatırımları bunun yerini almıştır. Ancak ekonomik kazancın ana amaç olduğu kentlerde bile ekonomik performansı herhangi bir şekilde gösterecek gerçek bir çaba harcandığı da pek gözlemlenmemiştir.

Şekil 11, Palmer Raporu (2004)'ndaki çalışmada elde edilen verilerle oluşturulmuş ve kentlerin önemli olarak belirlediği beş gruptan oluşan ekonomik kazanç taslağını göstermektedir. Taslak AKB olmakla elde edilen geleneksel ekonomik kazanç çeşitlerini göstermektedir. Genel olarak, bu kazançlar, gerçekleştirilen etkinliklerin sonucunda artan giderlerin ve yatırımların doğrudan sonucu olarak ortaya çıkmıştır ki bu da kentte ek gelir oluşturmayı mümkün kılmıştır.

Şekil 11’de yer alan “Ekonomik Kazanç Taslağı” genel olarak şu bilgilerden oluşmaktadır:

Kutu 1, etkinliklerin düzenlenmesinden ve yönetiminden kaynaklanan giderin yanı sıra kültürel menkullerin ve hizmetin sunulmasında harcanan parayı göstermektedir.

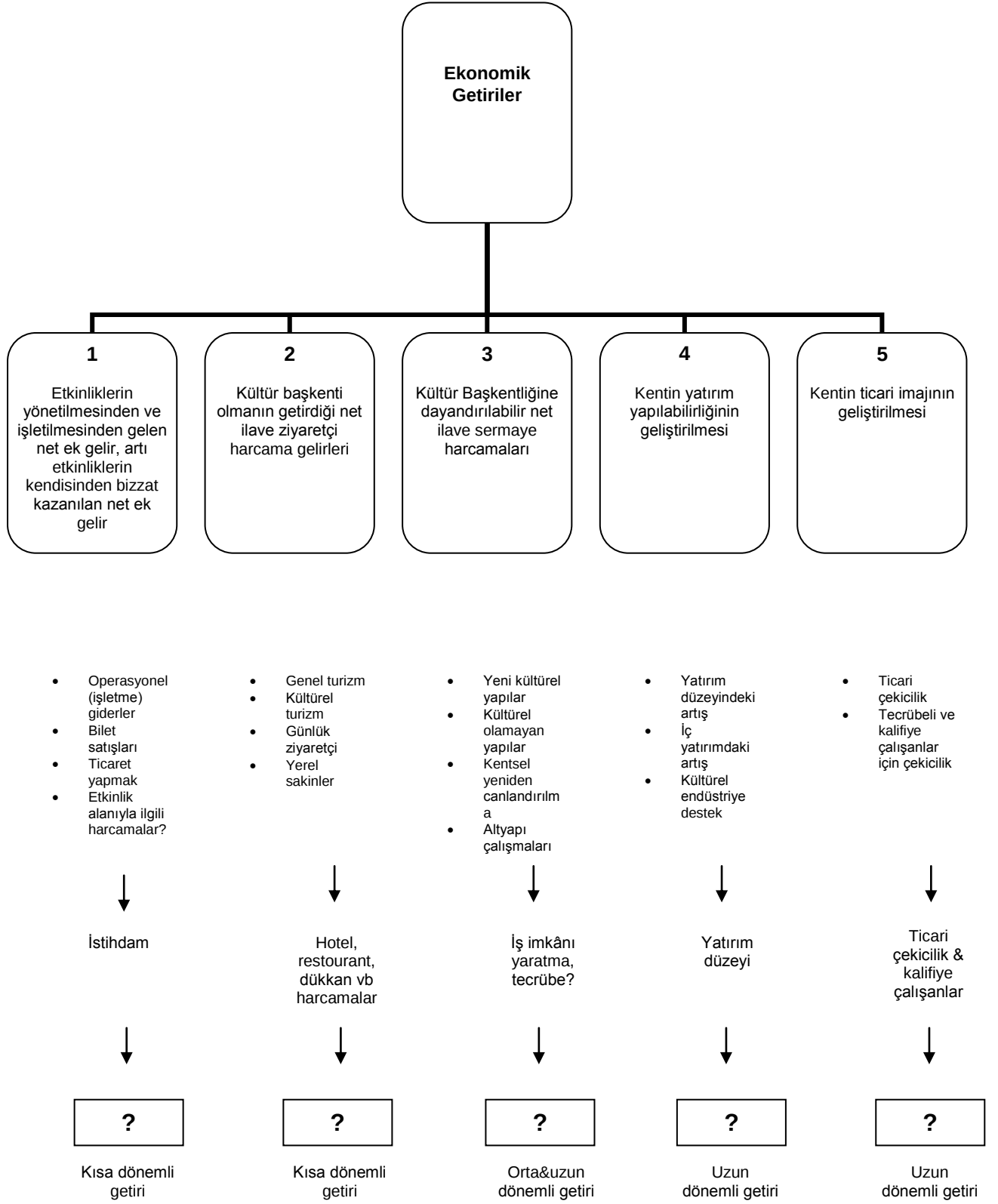
Kutu 2, özellikle kentlerdeki artan ziyaretçi harcamalarının etkisini belirtmektedir. Yılsonuna gelindiğinde ziyaretçi gelirlerinde aynı seviyeyi koruyabilmek için özel bir önlem alınmadıkça, bu gelirler kısa ya da orta vadeli olacaktır.

Kutu 3, AKB parçası olarak geliştirilmiş doğrudan ve teşvik edilmiş bütün ana projeleri kapsamaktadır. Bunların kent üzerinde orta ya da uzun vadede etkileri olacaktır.

Kutu 4, bazı kentlerin AKB arasında olmakla yatırımcıların ve işletmecilerin dikkatini bu şehre çekmedeki başarılarının artacağı konusunda inançları olduğu için burada yer almıştır. Prensipte, ilgi çekici bir süreç olsa da çok az AKB, yatırımcıları ve işletmeleri doğrudan etkilemeye yarayacak bir strateji tasarısı geliştirmek için AKB statüsünü kullanmıştır. Bu, ilgiyi uzun süreli tutmak için gerekli olan uzun vadeli bir strateji oluşturulmasıdır.

Kutu 5’te yer alan artan imaj, birçok kent tarafından önemli öncelik olarak gösterilmiştir. Şehrin öz imajı, turist imajı ve işletme imajı arasında belirli bir ayrım yapılmamıştır. İmajdaki herhangi bir değişiklikten fayda elde etmek için uzun dönemli strateji gerekir. İlginçtir ki kültür ve sanat konusunda belirli bir ün kazanan ve çeşitlilik konusunda önde gelen bu kentlerin, dinamik ve rekabete dayalı ekonomilerinin önemli bir parçası olan bilgili/kalifiye işçilerin de ilgi odağı olduğu konusunda artan bir düşünce vardır. AKB’nin, kentin bu yönde gelişmesine izin verecek yeterli teşviki sağlayıp sağlamadığı açık olmasa da kentin bu yolla gelişmesinde farkındalığını ve profilini arttırmak iyi bir başlangıç olabilir.

Bu çalışmada AKB için ekonomik getirilerin bütün anlamda güvenilir ve ölçülebilir hesaplamaları yapılamayabilir, bu yüzden bu tasarıda hala soru işaretleri vardır.

Şekil 11: AKB'ler İçin Ekonomik Kazanç Taslağı

4.2.3. İmaj Etkisi

Genellikle, kentler turizmi ve ziyaretçi akınlarını kent ekonomisine en çok katkısı olan konu olarak görmüşlerdir. Dış imajı geliştirmek birçok kent için ana amaç olarak tanımlanır, fakat çok az kent AKB olmakla imajlarının sürdürüldüğü konusunda araştırma yapmıştır.

Ziyaretçi çekmek AKB olmuş bir kent için ilk bakışta en önemli etken olarak görülmesine rağmen temel amaçlarından biri değildir, kentin imajını değiştirmek veya artırmak, çalışmanın daha önceki bölümlerinde belirtildiği gibi, genellikle temel amaçtır.

Birçok kent için 'kültürel' bir imaj geliştirmek, AKB sürecindeki en önemli kazanımdır. Glasgow örneğini takip ederek, Rotterdam ve Porto gibi diğer endüstriyel merkezler, imajlarına kültürel bir hedef eklemeye çalışmışlardır. Özel bir kültürel imaja sahip olan, Bruges gibi kentlerde ise kültürün yeni hedeflerini eklemek için bir çalışma yapılmıştır.

Yine de, AKB'nin imaj etkilerini ölçmek çok zordur. İmaj etkilerini oluşturmak için bazı kentler tarafından kullanılan başlıca araçlar, ziyaretçileri imaj elementlerinin önceden oluşturulan listesinde sunan ziyaretçi araştırmalarıdır. Ancak, AKB'lerde ve diğer kentlerde yapılan imaj araştırmalarının çoğundaki problem, verilerin, zaman içinde imaj değişimlerini göstermek için nadiren toplanmasıdır.

4.2.4. Sosyokültürel Etki

AKB olmak, seçilen kent için ekonomik getiri dışında, kentte yaşayanlar için de sosyokültürel ve sosyoekonomik olumlu etkiler taşır. Kentlinin bütün toplumsal katmanları ile AKB'liği sahiplenmesi, toplum içindeki bir takım kültürel ayrışmaların yarattığı sorunların ya da sosyal sorunların çözümünde de olumlu katkılar sağlayabilmektedir. Kentin sosyoekonomik, sosyokültürel, sosyodemografik yapısındaki sorun olabilecek unsurlar, AKB'nin yaratacağı fırsatlar ile özellikle de kültürel araçların kullanımıyla çözülebilir.

Avrupa Kültür Başkentliği sürecinde kentler, fiziksel altyapının geliştirilmesi, dünya üzerinde kentlerine dair sahip olunan imajın güçlendirilmesi ve kentin uluslararası boyutta tanıtımı yönünde pek çok proje gerçekleştirmişlerdir. Bunun yanı sıra 1990'lı yılların sonlarına kadar, çok az kent faaliyetlerinin sosyal etki potansiyeli için herhangi bir uygulama yapmıştır. Ancak, sosyal amaçlar AKB programında giderek önem kazanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda Avrupa Parlamentosu'nun ve Konsey'in 2007 ile 2009 yılları AKB organizasyonuna ilişkin 24 Ekim 2006 tarihli kararında yer alan kültürel program ölçütlerinde "Şehir ve Vatandaşlar" ile ilgili olarak programda yer alması gerekli konular:

(a) Şehirde ve şehrin etrafında yaşayan vatandaşların katılımını destekleyecek ve hem onların hem de yurtdışından gelen ziyaretçilerin konuya ilgisini arttıracaktır;

(b) Sürdürülebilir olacak ve şehrin uzun süreli kültürel ve sosyal gelişiminin içsel bir parçası olacaktır (Avrupa Parlamentosu ve Konsey, 2007 ile 2009 Yılları AKB Organizasyonuna İlişkin Karar, 2006).

Ayrıca, AKB etkinliği için Avrupa Parlamentosu ve 25 Mayıs 1999'da toplanan Konsey'in planlama ve değerlendirme ölçütlerinde yer alan AKB olarak belirlenmiş şehirlerin programlarında olabilecek unsurlardan bir kaç:

- *Gençleri sanata yönlendirmek için tasarlanmış özel kültürel projelerin düzenlenmesi,*
- *Toplumsal uyumu artırmaya yönelik özel kültürel projelerin düzenlenmesi,*
- *Planlı faaliyetleri daha geniş kitlelere, özellikle çoklu medya ve işitsel – görsel araçlar yoluyla ve çok dilli yaklaşımlarla taşımak,*
- *Ekonomik faaliyetlere, özellikle istihdam sağlama ve turizm bakımından katkıda bulunmak, olarak sıralanabilir (Avrupa Parlamentosu ve Konsey, 2005 ile 2019 Yılları Arasında Avrupa'nın Kültür Başkenti İçin Bir Topluluk Eylemi Düzenlemek Başlıklı Kararı, 1999, 5).*

25 Mayıs 1999'da alınan bir karar ise bunlara ek olarak;

- *Tüm kültürel çalışma süreçlerinde önemli bir unsur olan yaratıcı çalışmayı destekleyip geliştirmesi,*
- *Geniş nüfus kitleleri arasında seferberlik ve katılımı; sonuç olarak da takip eden yıllarda faaliyetin toplumsal etkisini ve devamlılığını temin etmesi, önerilmektedir.*

Her AKB için bu ölçütler gereklilik olarak kabul edilmiş görünmesine rağmen, bu doğrultuda harcanan çabalar her zaman hedeflendiği gibi olamamıştır. Avrupa Kültür Başkentleri'nde sıklıkla gerçekleştirilen uygulamaları; sanata erişim, sosyal problemlerin çözümünde kültürün kullanımı ve kültürel katılımın artırılması ana başlıklarında toplamak mümkündür:

4.2.4.1. Sanata Erişimin Kolaylaştırılması

Kent merkezlerinde erişilebilirlik önemle ele alınması gereken bir konudur. Erişilebilirlik kapsamında kentsel tasarım terminolojisi açısından ele alınması gereken iki önemli konu; geçirgenlik ve okunabilirliktir.

Geçirgenlik: bir mekânda farklı akslar takip edilerek bir alandan başka alana veya olarak erişilebilirlik o alanın geçirgenliğini tarifler. Kentsel alanda geçirgenlik veya araç trafiğinin akışkanlığı ile tanımlanır. Yüksek geçirgenliğe sahip alanlar çok fonksiyonlu kullanımlara olanak tanıyarak o mekânda sosyal yaşamın akıcılığını ve canlılığını artırır. Mekânda hareketin analizi ve yönlendirilmesi konularında gerçekleştirilen kentsel tasarım çalışmaları, geçirgenliği sağlayan önemli girişimler olarak karşımıza çıkar.

Okunabilirlik: Bir kentsel kamusal alanın okunabilirliği onun bireyler tarafından algılanıp algılanmaması ya da bireylere ne ifade ettiği ile ilgilidir. Geleneksel kentlerin okunabilirliği daha kolaydır. Ulaşım ağı yapısı mekânda önemli yönlendiricidir. Mekânda yönlenmeyi sağlayan akslar mekânın algılanmasını, anlaşılmasını ve okunabilirliğini etkiler.

Erişilebilirlik olgusu kapsamında toplumun her kesimine eşit olanaklar sunulması önem kazanmaktadır. (Korkmaz, 2007, 89)

UNESCO Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi'nin 6. Madde'si herkesin kültüre eşit erişim hakkı olması hususunda şunları belirtir:

Herkesin kültürel çeşitliliğe erişmesine doğru: Fikirlerin söz ve görüntüyle özgürce akışını garantiye alırken tüm kültürlerin kendilerini ifade edebilmesine ve kendi kültürlerini hayata geçirebilmesine özen gösterilmelidir. İfade hürriyeti, medyada çoğulculuk, çok-dillilik, sanata ve bilimsel-teknolojik bilgiye, dijital biçimi de kapsayacak şekilde eşit erişim ve tüm kültürler için kendini ifade etmek ve fikirlerini yaymak için gerekli araçlara erişme olanağı, kültürel çeşitliliğin garantileridir. UNESCO Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity. UNESCO 2002 (Printed in France).

AKB'lerde sosyal amaçları gerçekleştirmedeki temel yaklaşım, kültürel proje ve programlara erişimi geliştirmek olmuştur. Yeni olanaklar yaratma, gelişmiş müşteri hizmeti ve kontrollü fiyatlar bu yaklaşımın tipik öğeleridir. Bütün AKB'ler erişim gelişimini bir amaç olarak görmüş ve programlarına başka şekilde katılmayacaklarına inandıkları yerel nüfus kitlelerini genişletme girişiminde bulunmuşlardır.

Erişimle ilgili yapılan çalışmalarda, halkın katılımı etkinlikleri görmekle sınırlı tutulmamıştır. Birçok kent, halkın etkinliklerde doğrudan yer almasını sağlayabilecek projeler geliştirmiştir.

Bu amaçla kentler: (Palmer/Rae Associates, 2004, 120'deki bilgiler kullanılarak yeniden düzenlenmiştir)

1. Temel program faaliyetlerine katılımı desteklemek için indirimli biletler, pasolar ve kamuya hizmet için ayrılan taşıtlar gibi olanaklar sunmuşlardır. Örneğin Avignon, etkinliklere düşük giriş fiyatları, ücretsiz faaliyetler ve müzeler için çıkardığı giriş kartları (pass card) tasarlamıştır; Bruges de yerel halk için kültürel etkinliklere katılabileceği özel paso çıkarmıştır.
2. Özellikle popüler konserler ve sokak etkinlikleri başta olmak üzere ücretsiz izlenebilecek etkinlikler düzenlemişlerdir. Bergen, yerel okullara müzik festivaline katılım için 27.000 bilet ayırtmıştır.

3. Mahallelerde, okullarda ve kamusal alanlarda genellikle yerel halk için faaliyetler tasarlamışlardır. Birçok kent sanata erişimi artırmak için faaliyetlerini kent merkezine yakın olmayan mahalleleri de içeren alışılmadık yerlerde yapmayı denemiştir. Selanik'te kültürel girişimleri desteklemek için fakir mahallelerde kurulan gençlik merkezleri buna örnek verilebilir.

Etkinliklere erişim kapsamında; özel projelerle yaşlı ve engellilerin katılımı da düşünülmüştür. Helsinki, yaşlılar için evlere odaklanan "İİK! Kurumlarda Sanat"ı geliştirmiştir. Bruges, öğrenme güçlüğü olanlar için sanat atölyeleri kurmuştur. Benzer şekilde Salamanca'da yaşlı ve engelli insanlar için özel programlar uygulamıştır. Ayrıca, pek çok kent göçmen gruplara erişimi genişletmek, kente ve kentin kültür yaşamına dâhil olmaları adına girişimler geliştirmişlerdir.

Erişimi geliştirme adına yapılan çalışmalarda önemli bir hedef de çocuklar ve gençler olmuştur. Kentlerin çoğu hazırladıkları sosyal ve toplumsal programlarda çocuk ve gençlerle çalışmaya öncelik vermiştir. Özellikle Reykjavik'in 2000 yılı ve Lüksemburg'un 2007 kültür başkentiğinde, programın neredeyse tamamı bu çerçevede oluşturulmuştur. Bu grubun geleceğin izleyici kitlesi olarak görülmesi ve okullarla çalışmanın daha az bir bütçeyle birçok insanın katılımını geliştirebilecek yapıda olması tercih edilmesinde önemli etken olmuştur.

4.2.4.2. Sosyal Problemleri Çözmenin Bir Yolu Olarak Kültürü Kullanmak

1940'lardan 1960'lara kadar olan süreçte, Avrupa'daki kültür politikasına genel yaklaşım; kültürü elektronik öncesi sanatlar olarak tanımlamaktır. Politikacılar ve karar mercileri arasındaki yaygın tavır ise kültürü "materyal üretimi ve ekonomik faaliyetlerin dünyasından ayrı düşen ve bunlara etkin olarak karşı duran başka bir dünya olarak" görmektir. Bianchini, bu dönemi, Birinci ve İkinci Dünya Savaşının etkileri ile damgalanmış bir dönem olduğunu belirtirken, bu zamanı "Yeniden Yapılanma Çağı" olarak tanımlamaktadır (Bianchini, 1999, 36-37). Kültürel kaynakların ekonomik potansiyelinin ihmal edilişi; "kültür politikalarının ekonomik yönleri yerine sosyal ve politik gündemler olarak görev yapması" 1970'ler ve 1980'lere kadar devam etmiştir (Kong, 2000, 386). Bu yıllar, yeni kentsel sosyal hareketlerle şekillenmiştir. Aynı zamanda bu hareketler, politikacıların orta gelir grubuna daha fazla politik ve kültürel özerklik vermesini ve kültür politikasının cemiyet yapılanmasını geliştirmek için bir araç olarak kullanılmasını teşvik etmiştir (Kong, 2000, 386). Bianchini bu periyodu "Katılım Çağı" olarak tanımlar (Bianchini, 1999, 37) ve kent merkezinin "yurttaşlık kimliği ve halk sosyalleşmesi için bir katalizör" olarak öncelikli bir rol kazanmasıyla (Bianchini, 1993, 10) kültürden kent politikası ve siyasi yönetimin birleşik bir parçası olarak faydalanılmasının bir başlangıcı olarak belirler (Kong, 2000, 387).

Bununla birlikte, 1980'lerin ortalarına kadar, kamu gelişimini artırmak ve sosyal katılımı cesaretlendirmek için bir mekanizma olarak görülen kültür politikasının önemi; git gide kendini kentin ekonomik ve fiziksel yenilenmesinde bir araç olma vurgusu ile yer değiştirmeye başlamıştır (Kong, 2000, 387).

1990'ların sonlarından itibaren kent pazarlamasının bütünsel bir kent markalaştırma yaklaşımına evrimi, kültürün kullanımına ilişkin önemli anlamlar içerir. Postmodern yapılanmanın ve küreselleşmenin getirdiği sosyoekonomik problemler Avrupa ülkelerinde kendini hissettirdikçe de bu durumun etkisini azaltma yönünde kültürel programların kullanımı artmıştır. Kültür, diğer amaçları gerçekleştirmede bir araç olarak görülmeye başlamıştır. Kültürel politika da ister istemez bu amaca yardımcıdır.

Bu doğrultuda AKB'lerde yapılan tipik çalışmalara:

- Gençler için anti sosyal davranışları azaltan ve özgüveni geliştirmeyi amaçlayan atölyeler,
- Sağlık ve sosyal meselelerle ilgili bilgi aktarmak için geliştirilen tiyatral sunumlar,
- İşsiz grupların, işgücüne tekrar katılmalarına yardım etmek için tasarlanmış programlar, örnek verilebilir (Palmer/Rae Associates, 2004, 121).

Stockholm, kentte çalışan insanlar için (otobüs ve taksi şoförleri, polisler ve kütüphane görevlileri gibi) eğitim programı oluşturan birçok kentten birisidir. Bu program hedeflenen grubun yerel kültürü ve tarihi daha iyi anlamaları için tasarlanmıştır. Hedef turistlere rehberlikte yardımcı olabilmelerinin sağlanmasıdır.

Bazı kentlerdeki eğitim programları, işsiz ya da toplum dışına itilmiş marjinal grupları hedeflemiştir. Katılımcıların yetenek, özgüven ve ilişkilerini geliştirmek için sanat ve kültürel programlarının kullanılması ve bu yolla iş bulma olanaklarını geliştirme hedeflenmiştir.

Bruges'de, uzmanlık gerektirmeyen işlerin çoğu resmi olarak gönüllüler tarafından yapılmış olmasına rağmen, uzun süredir işsiz kalanların, tecrübesizlerin ve yeni yerleşmiş işçilerin AKB girişimiyle iş bulmalarına yardım edecek bir program geliştirilmiştir.

Bazı kentler belirli mesajlar iletmek ya da kültürel olmayan konularda hedef kitleyi eğitmek amacıyla kültürel programlar geliştirmiştir. Sosyal katılım, sivil toplum ve demokratik katılım, kültürel çeşitlilik, göç, barınak ve insan kaçakçılığı gibi oldukça güç toplumsal konularla ilgilenmek için projeler oluşturmuştur. Örneğin, Prag, "İnsan hakları, etnik ve ırksal meseleler, azınlık hakları"na odaklanan bir film festivali başlatmıştır (Palmer/Rae Associates, 2004, Sosyal Perspektif bölümündeki bilgilerden derlenmiştir).

4.2.4.3. Kültürel Katılımı Arttırmak

Kent yaşamında kültürel katılımı arttırmak, uzun süren sosyal etkiler için önemlidir. Burada amaç, kendine has kültürel değerleri olan veya kentin genel kültürel yapısı dışına itilmiş gruplar için gelişim fırsatlarını genişletmektir. Bu amaçla;

- Göçmen grupların kendine has kültürel çalışmalarını kültürel noktalar haline getirecek programlar,
- Kişisel ve ortak deneyimlerini yansıtmalarını sağlayacak yeni sanatsal üretimler,
- Kültürel kuruluşların yerel nüfusla nasıl ilişki kuracağını geliştiren girişimler, tasarlanmıştır (Palmer/Rae Associates, 2004, 122).

Birçok kent bütün bu projelerin yanında, kültürel arenaya yeni sesler getirecek gençlerin, profesyonel olmayan sanatçıların ve engellilerin de katılımını içeren projeler geliştirmiştir. Bazı kentler ise yerel azınlık grupların kent kültürü içindeki durumunu güçlendirmek, katılımını sağlamak için kültürel projeleri kullanmayı tercih etmişlerdir. Örneğin, Prag, bugün de devam eden, Roman kültürünü kapsayan uluslararası bir festivali olan “Khamoro 2000”i (Khamoro Roman Festivali) geliştirmiştir. Selanik 2000 yıllık yerleşimi belgeleyen bir müzenin geliştirilmesinde ve Holocaust deneyiminde Yahudi toplumuyla birlikte çalışmış, Ermenilerle ve göçmen gruplarla olan projeler geliştirilmiştir (Palmer/Rae Associates, 2004, Sosyal Perspektif bölümündeki bilgilerden derlenmiştir).

“Kültür ve sanatçıların çok sık enstrümentalize edildiği bir dünyada yaşıyoruz. Bir kültür başkenti olarak sanatçılar için bir konum, sanatçılar ve kent sakinleri arasındaki olası bağlantıları ve insanların kültürün kentin gelişimi için gerekli olduğunu anlaması için olanakları geliştirmek zorundasınız. Çünkü bu insanlara birliktelik hissi aşılamanın, aynı hisleri paylaşımlarının ve ötekilerin de kültürlerinin olduğunu fark etmelerini sağlamanın bir yoludur” diyen Lille 2004 Kültür Başkanı Laurent Dréano Lille (Fransa) görüşlerine şunları eklemektedir: *“Halkla beraber havai fişek gösterisi gibi büyük etkinlikler düzenlemek sadece bir gece sürer ve sonra biter gider. Bu büyük etkinliklerin en önemli yanı, halkın projeye dâhil olma ve inşasında ve gelişiminde katılımcı olma olanağı yaratmasıdır. Biz bunu Lille’deki etkinliklerde yaptık. Biz aynı zamanda sadece Lille’de değil tüm bölgede bireysel projeleri de teşvik ettik ve bu da dâhil olacakları için insanların gözünde kültür başkenti fikrini görünür kıldı. Kültür başkenti projesi tüm kent sakinlerinin projesi haline geldi ve bu onlar için tüm dünyaya gösterebilecekleri bir gurur oldu. Lille sanayi geçmişi olan bir kentti, pek kültürel özelliği olmayan, pek tanınmayan. Lille’de görece hiçbir şey yoktu, şimdi durum artık böyle değil”* (Avrupa’nın Sınırları Oturum Raporu: Çalıştay - Yaratıcı Kentler İçin Katalizör Olarak Avrupa Kültür Başkentleri, Konuşmacı: Laurent Dréano - Lille 2004 AKB Genel Koordinatörü, Kasım 2007).

4.3. Bölüm Değerlendirmesi

AKB olmanın getirdiği olumlu etkilerin ne kadar süreceği ya da ne kadar uzun soluklu olacağına dair kesin sonuçlar vermek zordur. Bu kazanımların sürdürülebilirlik boyutu kentlerin politikalarıyla doğrudan ilgilidir ve kentten kente büyük değişiklikler gösterir. Pek çok kentin AKB sonrası kültür bütçesinde yaptığı kısıtlamalar, projelerin gelişimini ve sürdürülebilirliğini sağlayacak desteği karşılayamaması buna örnek gösterilebilir.

Bir kentin AKB olmasından kaynaklı değişimler ve uzun dönemdeki etkileri görece bir konudur ve tanımlanmasına yönelik zorluklar içerir. Buna Selanik'teki altyapı projelerinin kültür yılında tamamlanamamış olması o dönem için, büyük problemlere ve düşmanca bir medya tepkisine yol açması örnek verilebilir. Ancak altı yıl sonra, halk için yeni tesisler ve kentin belirli kısımlarına, liman gibi yenilenmiş mekânlar sunarak bu altyapı projeleri tamamlanabilmiştir.

Günümüzde kültür, pek çok düşünürce göre kenti tüketmede önemi gittikçe artan bir araç olarak görünmektedir: Harvey (1989) “patlayıcı etki” (block-buster) yaratan etkinliklerin artışının, tüketimin hızlı artışının bir özelliği olduğunu belirtir (Harvey, 1989, 1932'den aktaran Richards ve Wilson, 2004). Böyle bir ortamda kültürel etkinlikler; kent sokaklarına hayat getirerek ve vatandaşlara kendi memleketlerine dair yenilenmiş bir gurur yaratarak, kentlerin imajını geliştirmenin bir aracı olarak ortaya çıkmıştır. Toplum gururunun ve bir etkinliği takip eden hedeflenen imajının bu artışı, “hale etkisi” (Hall,1992), “vitrin etkisi” (Fredline ve Faulkner, 1998) ve ‘iyi his etkisi’ (Allen ve diğerleri, 2002) olarak adlandırılmıştır (Richards ve Wilson, 2004, 1932). AKB olan kentlerde bu tarz etkilerin büyüklüğü hakkında pek çok tartışma yaşanmıştır. Herrijgers (1998) AKB'nin turistlerin kente turist endüstrisiyle getirilmesinin kısa süreli etkisinin olduğunu belirtir. Röportaj yaptığı hemen hemen bütün Hollandalı tur operatörleri, kültürel yıl boyunca AKB'ye tur programlarında yer verdiklerini belirtmişler; ancak bunun etkisi sınırlı kalmıştır. Bunun nedeni tur operatörlerinin etkinlik biter bitmez yeni bir AKB turuna gitmeleridir (Herrigers, 1998, 7'den aktaran Richards, 2001). AKB'den sonra ziyaretçi sayılarında ani düşüşlerin olması klasik bir özellik olmasına rağmen bazı kentler bekledikleri büyümeyi devam ettirmeyi başarmıştır. Ziyaretçi etkisi bölümündeki rakamlara baktığımızda AKB olunan yıldan sonra her kentte bir düşüş görülmüştür. Ancak bu düşüş geçmiş yıllardaki rakamların altına inmemiştir. Ziyaretçi sayıları ya da o kentin imajının algılanışı düşse de özellikle küçük kentler için, AKB unvanının onları “haritanın üzerine” koymasına yardım ettiği düşünülebilir.

Kentler, kentte yaşayan ve yaşadıkları kentle bütünleşememiş, kentin sunduğu olanaklardan yeterince yararlanamayan kesimlere ulaşmayı, onları da kentin bir parçası haline getirmeye genellikle program hedeflerinde yer vermiştir. Geri kalmış bölgeleri de içine alacak şekilde

kültürel etkinliklerin geniş bir coğrafi alana yayılmasına dair örnekler vardır. Ancak AKB sona erdikten sonra bu dengeyi koruyabilecek, sürdürülebilir yapılar oluşturulması başılamamıştır. En çok rastlanan sorun, kültür odaklı yatırımların sosyoekonomik gelişmişliği düşük durumdaki yerel halkın koşullarını geliştirmekte kullanılamamış olmasıdır. Bunun yerine, bu yatırımlar daha önceden metruk ve cazibesi olmayan yerlerin yenilenmesi ve güzelleştirilmesi için kullanılmış ve bu da düşük gelirli kent dış kesimlerine iterken yüksek gelir gruplarının yeniden kent merkezine yerleşmesini sağlamıştır.

Kültürün güçlü bir ekonomik boyutu olması, kent yenilemesi ve imaj değişikliği için önemli bir hızlandırıcı etken olabileceği konusundaki tartışma hala geçerliliğini devam ettirmektedir (Garcia, 2004, 325). Kentlerin yenilenmesi ya da kente yeni bir imaj geliştirmede kültür, ekonomik yanının çok güçlü olması nedeniyle önemsenmektedir. Ancak kültürü bu yolda hızlandırıcı bir etken olarak kullanma sürecinde uzun vadeli ve sürdürülebilirliğin dikkate alınması önemlidir. Çözümlerde kalıcılık, toplumsal yön ve sürdürülebilirlik öncelikli olmalıdır.

5. İSTANBUL VE 2010 AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTLİĞİ

1999 yılında Avrupa Birliği'nin, Avrupa Kültür Başkenti projesini AB'ye aday ülkeleri de kapsayacak şekilde değiştirmesiyle 2010 yılı için Avrupa Kültür Başkenti unvanı alan İstanbul'da bu süreçte pek çok çalışma gerçekleştirilmektedir.

Bu bölümde ilk olarak İstanbul hakkında genel bilgiler aktarıldıktan sonra İstanbul'un mevcut kültür-sanat altyapısı Avrupa'dan bazı örneklerle de karşılaştırılarak incelenmiştir. İstanbul'un AKB seçilme süreci, hedefleri, misyonu ve AKB olmak ile beklediği katkılara değinilen "İstanbul'un 2010 yılı AKB olması" başlıklı bölümün kapsamında bu süreçte hedeflenen projeler; kentsel uygulamalar ve müzeler çerçevesinde ayrıntılarıyla yer almaktadır. İstanbul'un Avrupa Kültür Başkentliği'nin sürdürülebilir perspektifte değerlendirmesi ise son bölümde yer almaktadır.

Kent Hakkında Genel Bilgi

Önemini, gerek coğrafi konumundan gerekse tarihi geçmişinden alan İstanbul; yüzyıllar boyunca siyasal ve ekonomik kararların alındığı merkezlerden biri olmuştur. Antik dönemde en büyük pagan imparatorluğunun başkenti olan, Ortaçağ'da ilk Hristiyan imparatorluğunun kurulma yeri olarak bilinen ve İslam devletinin başkenti olarak Yeniçağ'a giren İstanbul, bu çok renkliliğinin izlerini günümüze kadar taşıyan ve belki de evrenselliğini buradan alan bir kenttir (Türe, 1996, 2).

İstanbul üzerine genel bir izlenime sahip olmak için; kent "sayısal veriler, coğrafi konumu ve tarihsel süreci" üzerinden özet bilgilerin yer aldığı üç alt başlık içinde incelenebilir:

Sayısal verilerle İstanbul

İstanbul, Türkiye'nin en kalabalık, iktisadi ve kültürel açıdan en gelişmiş kentidir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre Türkiye nüfusunun %17,8'i (12.697.164 kişi) İstanbul'da ikamet etmektedir (T.C. İstatistik Kurumu, [29 Ocak 2009]).

İstanbul, Türkiye'nin olduğu kadar dünyanın da en kalabalık metropollerinden biridir. Birleşmiş Milletler'in hazırladığı "2005-2020 Avrupa'nın En Kalabalık 20 Kenti" karşılaştırmalı nüfus değerlendirmelerinde; İstanbul, Moskova ve Paris'ten sonra üçüncü kalabalık kenttir. Nüfus artış oranlarına göre 2020'de ise ilk sırada İstanbul'un yer alacağı öngörülmektedir.

Kent bugün için yedi AB ülkesinin nüfus toplamından daha çok nüfusa sahiptir. AB'nin toplam nüfusu içinde Türkiye ikinci sırada yer almaktadır. Türkiye AB üyesi olduğunda Birliğin nüfusunun %12,6'sını oluşturacağı ve 2020 yılı için yapılan öngörüye göre de en kalabalık AB kentinin İstanbul olacağı sonucu çıkmaktadır (İstanbul Ticaret Odası, [18.04.2009]).

Coğrafi konumu açısından İstanbul

İstanbul 41° 33' - 40° 28' kuzey enlemleri ve 28° 01' - 29° 55' doğu boylamları arasındaki 5712 km²'lik alanda kuruludur. Karadeniz'le Marmara Denizi'ni birleştiren İstanbul Boğazı, Asya ve Avrupa kıtalarını birbirinden ayırır. Böylece İstanbul, dünyanın iki kıtaya yayılmış tek kenti olma özelliğini kazanır (Coğrafi Konum, 2005, 46).

İstanbul'un iki kıtanın birleştiği noktada yer alması, sıcak iklimlere ve okyanuslara açılan bir kapı olması, tarihi İpek yolu'nun Avrupa'ya uzanan kapısı olması gibi nedenlerle tarih boyunca çok önemli bir stratejik öneme sahip olmuştur (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, [18.04.2009]).

Tarihsel süreç içerisinde İstanbul

Tarihsel gelişimi içinde daima dünyanın önde gelen kentlerinden biri olan İstanbul, iki büyük imparatorluğun başkenti olan birkaç merkezden biridir. Gerek Roma / Bizans İmparatorluğu, gerek Osmanlı İmparatorluğu döneminde yüzyıllar boyunca, siyasal ve ekonomik karar merkezi olmuştur. Bu imparatorlukların geniş coğrafyasında yönetim ve denetim işlevleri hep İstanbul'dan yürütülmüştür. Bu merkezci konumda kesinti dönemleri de vardır; ama bunların ardından yeniden toparlanma evreleri gelmiş ve İstanbul, merkez olma konumunu yeniden kazanmıştır (Batur, 24-25).

Kentin tarihi, dört ana başlıkta toplanabilir. Bunlar sırasıyla; İstanbul'un isminin Byzantium olduğu ikinci yerleşim dönemleri, Konstantin tarafından kurulan Bizans İmparatorluğu'ndaki Konstantinopolis dönemi, Osmanlı İmparatorluğu dönemi ve Cumhuriyet sonrası dönemidir. İstanbul, Roma İmparatorluğu'nun (330-395), daha sonra Bizans İmparatorluğu (395-1204, 1261-1453) ve Latin İmparatorluğu'nun (1204-1261), son olarak da Osmanlı İmparatorluğu'nun (1453-1922) başkenti olmuştur. Roma ve Bizans dönemi başkenti olarak Konstantinopolis, Osmanlı döneminde başkent "Stambul", "İslambol", "Konstantiniyye", "Dersaadet" vb olarak anılmıştır. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan sonra kent 1930 yılından itibaren resmi olarak İstanbul diye adlandırılmaktadır (İstanbul'un Dört Çağı, 1996).

5.1. İstanbul'un Kültür ve Sanat Altyapısının Değerlendirilmesi

İstanbul, Yakındoğu'nun batıya uzantısı olan Anadolu Yarımadası ile Avrupa'nın doğuya uzantısı olan Balkan Yarımadası'nın birleştiği yerededir. Her iki yönde de, Boğaz suyu dışında, doğal bir engebe bulunmayışı göç, istila ve ticaret yoluyla bilgi ve kültür aktarımı için İstanbul'a son derece uygun bir konum sağlamaktadır. Bu konum, daha "Neolitik Çağ'ın sonları ile Kalkolitik Çağ içinde İstanbul bölgesinin Anadolu ve Balkan kültürlerini birleştirici" özelliğini belirlemiştir (Batur, 1997, 25).

İmparatorlukların kurulmasıyla merkez durumuna gelen ve kültürlerin iletişim yolu üzerinde bulunan İstanbul, tarihinin erken evrelerinden başlayarak farklı çevrelerden gelen etkilere açık, ama onlarla zenginleşen ve de giderek bu birikimi yeniden üreterek ihraç eden bir odak olmuştur (Batur, 1997, 25). Günümüzde halen çok kültürlü yapısını koruyan İstanbul'un sunduğu kültür ve sanat altyapısının durumu mevcut durum ve Avrupa ölçeğinde karşılaştırılmasıyla değerlendirilebilir.

5.1.1. İstanbul'un Mevcut Kültür ve Sanat Altyapısının Durumu

İstanbul XX. yüzyılın ikinci yarısındaki gelişim sürecinde dramatik bir değişim yaşamıştır. 1950'li yıllarda başlayan ve giderek ivme kazanan büyük ölçekli göç dalgası, kentin bugününü ve sorunlarını belirleyen en büyük etmen olmuştur (İstanbul'un AKB olması için 10 neden, 2008) .

Ulusal kalkınmayı öngören iktisat ve sanayileşme politikalarının da etkisiyle artan nüfus, kozmopolit yapıyı da önemli ölçüde değiştirmiş; Avrupa ve Anadolu yakalarındaki hızlı büyüme, kentin doğal, tarihi ve kültürel değerlerini de olumsuz etkilemiştir. İzleyen yıllarda İstanbul bir yandan ülkenin endüstri ve ticaret merkezi olmuş; bir yandan da alışlagelmiş sosyal dokusunu ve yarattığı büyük uyumu yitirmeye başlamıştır (İstanbul'un AKB olması için 10 neden, 2008).

90'lı yıllarda etkisini hissettirmeye başlayan küreselleşme süreciyle birlikte kentte yeni merkezler ve ulaşım sistemleri geliştirilmiş, büyük ölçüde de yeniden yapılanmıştır. Aynı süreçte çevre bilinci, sivil toplum hareketleri, atıl mekânlara yeni işlev kazandırma, uluslararası organizasyonlar gibi kavramlarla tanışırken, kültürel ve sanatsal etkinlikler de güncel hayattaki ağırlığını arttırmaya başlamıştır.

Ulusal ölçekte ele alındığında, İstanbul yaratıcı kentlerin sahip olduğu, kentsel canlılık, kültürel zenginlik, çeşitlilik, tarihi özelliği olan mekânların varlığı, hareketlilik, sokak kültürü, genç ve nitelikli iş gücü gibi pek çok özelliği bünyesinde barındırması nedeniyle kültür ürünlerinin üretimi ve tüketimi açısından Türkiye'nin merkezi konumundadır.

Ancak, İstanbul Türkiye'nin açıkça kültür başkenti olmasına rağmen, kültürel etkinlikler esas olarak kent nüfusunun küçük bir kısmını oluşturan, kent merkezindeki üst ve orta sınıf halka yöneliktir ve "İstanbul Metropoliten Alanı" içinde belirli alt bölgelerde yoğunlaşma eğilimindedir (İMP, 2006a, 18). Bu doğrultuda İstanbul'da kendiliğinden oluşmuş bir "kültür yığılmasından" bahsetmek mümkündür. Yığılma, metropolün çekirdeğindeki Eminönü, Beyoğlu, Beşiktaş, Şişli ve Kadıköy ilçelerini kapsayan bir alanı ifade etmektedir. Ek 7'de yer alan İstanbul Kültür Harita'sında bu yığılma açıkça görülmektedir.

5.1.2. İstanbul'un Sunduğu Kültürel ve Sanatsal Olanakların Avrupa Ölçeğinde Değerlendirilmesi

İstanbul'un sunduğu kültürel ve sanatsal olanaklar Paris, Londra, Barselona gibi kentlerle nüfusa göre kıyaslandığında, niceliksel olarak geride kaldığı görülmektedir (Tablo 11). Uluslararası düzlemde rekabet edebilirlik açısından değerlendirildiğinde de bu kapasite çok sınırlıdır. Birçok örnek dışında son derece yetersizdir ve yerel düzlemde de ziyaretçi çekmekte yetersiz kalmaktadırlar. 2008 yılı verileriyle en çok ziyaret edilen ilk altı müzenin ziyaretçileri karşılaştırıldığında İstanbul'da ziyaretçi sayısı en yüksek altı müzeyi (Topkapı Sarayı, Türk-İslam Eserleri Müzesi, Ayasofya Müzesi, Arkeoloji Müzesi, Kariye Müzesi, Rumeli Hisarı Müzesi) gezen kişi sayısı yaklaşık 2,5 milyondur (Şekil 12). Bunun büyük bir bölümünü de Topkapı Sarayı Müzesi (1.619.629 ziyaretçi) ve Ayasofya Müzesi (2.157.393 ziyaretçi) oluşturmaktadır (Tablo 12). Sonuç olarak İstanbul'da uluslararası düzlemde ilgi çekecek müzelerin sayısı azdır ve bunlar da yeterince ziyaret edilmemektedir.

Tablo 11: Kentlerin Ziyaretçi Sayıları ve Kültür Sanat Olanakları

	İstanbul	Paris	Londra	Barselona
Nüfus	11.330.000	10.480.000	8.850.000	4.185.000
Yabancı Ziyaretçi Sayısı	3.473.144	25.000.000	11.600.000	4.549.587
Müze Sayısı	57	173	246	55
Tiyatro Salonu Sayısı	78	138	178	45
Sinema Salonu Sayısı	256	86	110	212
En çok ziyaret edilen ilk altı (6) müzenin ziyaretçi sayısı	2.435.014 (2008)	24.400.000	20.837.000	7.924.954

T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, Barselona Tourist Guide, London Guide, Museum in Paris, İnternet Siteleri ve İMP, 2005'de yer alan verilerinden uyarlandı.

Tablo 12: İstanbul'daki Devlet Müzelerinin Ziyaretçi Sayısı (2008)

Müzenin Adı	Ücretli Ziyaretçi	Ücretsiz Ziyaretçi	Acente Kuponlu Ziyaretçi	Toplam Ziyaretçi
Topkapı Sarayı Müzesi	1.004.627	579.420	35.582	1.619.629
Ayasofya Müzesi	1.084.367	329.980	743.046	2.157.393
Arkeoloji Müzesi	116.197	72.573	26.748	215.518
Türk İslam Eserleri Müzesi	65.370	22.882	1.301	89.553
Kariye Müzesi	135.490	22.627	90.133	248.250
Mozaik Müzesi	28.963	7.860	964	37.787
Adam Miskiewich Müzesi	465	0	0	465
Yıldız Sarayı Müzesi	5.601	22.500	147	28.248
Hisarlar Müzesi	10.101	31.737	215	42.053
Fethiye Müzesi	9.013	0	19	9.032
İslam Bilim ve Tek. Tar. Müzesi	751	2.540	0	3.291
TOPLAM	2.460.945	1.092.119	898.155	4.451.219

Abdurrahman Çelik, İstatistiklerle İstanbul Kültür 2008 Değerlendirmesi (İstanbul Kültür Turizm İstanbul Değerlendirmesi, İstanbul Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2009), 214'den uyarlandı.

Şekil 12: İstanbul'daki Müze Ziyaretçi Sayısı (2008)

Abdurrahman Çelik, İstatistiklerle İstanbul Kültür 2008 Değerlendirmesi (İstanbul Kültür Turizm İstanbul Değerlendirmesi, İstanbul Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2009), 214'den uyarlandı.

İstanbul'da milli saraylar ve anıtsal yapılar dışında ziyaretçi çekme potansiyeli olan müze sayısı çok sınırlıdır. Oysa Londra'da The British Museum ve Tate Modern dünya çapında en çok tercih edilen dört müze arasında yer almaktadır. Öte yandan Paris ise dünya çapında düzenlenen ilk 10 serginin 3'üne ev sahipliği yapmaktadır ve sadece bu üç sergiyi gezen yabancı ziyaretçi sayısı 1.570.017 kişidir (Dünya çapında bu ilk 10 serginin toplam ziyaretçi sayısı 5.940.155 kişidir) (Şekil 13). İstanbul için ise çağdaş müzecilik anlayışıyla geliştirilen bazı yeni girişimler gelecek için ümit vaat etmektedir (Şekil 14). Örneğin İstanbul Modern'in açıldığı 14 Aralık 2004 tarihinden itibaren geçen bir yıllık sürede, büyük bir kısmını yerel ziyaretçilerin oluşturduğu 500.000 kişi ziyaret etmiştir. Kentteki sanat ve kültür atmosferinin geliştirilmesine yaptığı olumlu katkı ve yaratıcı ortama ivme kazandırma potansiyeli göz önünde bulundurulduğunda bu müzenin İstanbul'da önemli bir boşluğa yanıt verdiğini söylemek mümkündür. Öte yandan, Sabancı Müzesi tarafından düzenlenen "Picasso İstanbul'da sergisi sadece bir ay içinde 50.000 ziyaretçi çekmiş ve 30 haber ile yabancı basında yer almıştır. Bu İstanbul'un tanıtımı ve küresel sanat ortamına taşınması açısından önemli bir başarıdır. Yeni kurulacak ya da var olan müzelerin kamu tarafından desteklenmesi ve çeşitli yöntemlerle teşvik edilmesi, hem kentlinin sanat ve kültür ile buluşması ve dolayısıyla kentte "yaratıcı" bir iklimin oluşturulması; hem de İstanbul'un ziyaretçi çekme potansiyeline yapacağı olumlu katkılar açısından önemlidir. Kentsel gelişim politikalarını kültür odaklı projeler üzerinden kurgulayan kentlerin başarı öyküleri bu yönde yol göstericidir (Bilbao-Guggenheim Müzesi, Vienna-Museum Quarter, Frankfurt Çağdaş Sanat Müzesi ve Museum Quarter, Bradford-Film Müzesi gibi) (İMP, 2006b, 7).

Şekil 13: En Çok Ziyaret Edilen Müzelerin Ziyaretçi Sayıları (2007)

France Travel, London Community, The New York Times, London National Galery, Musee de Orsay (France), Forbes Travel, Yapı internet sitelerindeki verilerden derlenerek oluşturulmuştur.

Şekil 14: İstanbul'daki Seçilmiş Özel Müzelerin Ziyaretçi Sayısı (2007)

Cumhuriyet Gazetesi ve Haber 34 adlı internet sitesinden alınan verilerle oluşturulmuştur.

İstanbul giderek her alanda uluslararası bir merkez olmaya doğru giderken ihtiyaç duyulan sıçrama fırsatını da Avrupa Kültür Başkentliği adaylığıyla bulmuştur.

Kültürel altyapının gelişimine yönelik birçok önemli girişimin yanında Avrupa Kültür Başkenti sürecinin İstanbul hayatını özlenen yönde dönüştüreceği umulmaktadır. Bir kentin AKB olması kültürle ilgili eylemlerin yapılabilmesi için fırsat niteliğindedir. Bu program, kenti belli bir zaman dilimi içinde seferber eden; kültürel üretimi arttırmaya, kültürü yeniden tartışır, düşünür hale gelmesine araç olan bir programdır.

5.2. İstanbul'un 2010 Yılı AKB Olması

AKB olabilmek için gerekli prosedürlerin 1999 yılındaki AB konsey kararı ile değişimiyle İstanbul, 2010 yılı için Avrupa Kültür Başkenti adayı olarak başvurma şansını yakalamıştır. Bu kararın hemen sonrasında belediyeleri veya hükümetleri tarafından önerilen diğer Avrupa Kültür Başkentleri'nden farklı olarak 13 sivil toplum kuruluşundan oluşan Girişim Grubu, 2000 yılında çalışmalarına başlamıştır. Zaman içinde kentin kültür ve sanat camiası, akademisyenler, yöneticiler ve yeni STK temsilcilerinin katılımıyla genişleyen Girişim Grubu, Başbakanlık, Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Valiliği, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın da desteklerini alarak İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti olarak seçilmesi için ortak bir dosya hazırlamıştır. Dosyanın başlığı "İstanbul: 4 Elementin Kenti" şeklindedir. Bu ismin seçilmesinin ise ayrıca bir önemi vardır. İstanbul, yüz binlerce yıllık tarihinde, üç büyük imparatorluğun başkenti, üç semavi dinin, birçok medeniyetin buluşma noktası ve en önemlisi çağlar boyunca birlikte yaşam kültürünün hayat bulduğu bir kenttir. Dolayısıyla yaşamın sırlarını simgeleyen dört element bu kentin özellikleriyle birleştirilmiş ve projeleri Toprak, Hava, Su ve Ateş elementleriyle temsil etmek uygun görülmüştür.

Hazırlanmış olan bu dosya 13 Aralık 2005'te, Brüksel'de Avrupa Konseyi'nin Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü'ne sunulmuştur. Girişim Grubu, 13 Mart 2006'da AB tarafından, tanınmış kültür sanat adamları arasından seçilen ve yedi kişiden oluşan uluslararası bir jüri önünde başvuru dosyasını savunmuştur. 11 Nisan 2006'da Jüri Başkanı Jeremy Isaacs oybirliği ile İstanbul'un 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti olmasını önerdiklerini açıklamıştır. Bu sonucu kamuoyuna duyuran Başbakan Recep Tayip Erdoğan olmuştur. Bu projeyi "İstanbul'un geri kazanım projesi" olarak niteleyerek, bunun Türkiye'de ilk kez merkezi hükümet, yerel yönetimler ve sivil toplum ortaklığında gerçekleştirilen bir proje olduğunu vurgulamıştır. Daha sonra jürinin bu kararı AB'nin çeşitli organlarının onayına sunulmuştur. AKB kararı 13 Kasım 2006'da Brüksel'de Bakanlar Konseyi olarak toplanan AB üyesi ülkelerin Kültür Bakanları tarafından onaylanarak İstanbul'un AKB olması kesinleşmiştir. İstanbul ile birlikte

Macaristan'ın Pécs ve Almanya'nın Essen kentleri de 2010 yılı için Avrupa Kültür Başkenti olmuştur (Tablo 13).

Tablo 13: İstanbul'un Kültür Başkenti Olma Yolunda Geçirdiği Süreç

2000	Sivil Toplum öncüleri İstanbul AKB Projesini başlattılar.
2001	DİB, KTB, İBB ve Valilik projeyi destekleme kararı aldı.
2003	DİB, AB Komisyonuna resmen başvuruda bulunulacağını bildirdi.
Mart 2005	Başbakanlık Genelgesi ile bütün kamu kurumları ve yerel yönetimler AKB projesini desteklemeye davet edildi. Geniş bir Danışma Kurulu ve daha dar bir Yürütme Kurulu oluşturuldu.
Ekim 2005	Egemen Bağış, DK Başkanlığını üstlendi ve yabancı danışmanlarla anlaşmalar yapıldı.
Aralık 2005	İstanbul Valisi Muammer Güler ve İBB Başkanı Dr. Kadir Topbaş ile birlikte DK ve YK Başkanları Brüksel'i ziyaret ederek başvuru dosyasını sundular.
Mart 2006	Girişim Grubunun uluslararası jüri önünde sözlü savunması gerçekleşti.
Şubat 2006	Jüri, yaptığı değerlendirmede, İstanbul'u oybirliği ile Avrupa Kültür Başkenti olarak önerdi. Macaristan'dan Peç, Almanya'dan da Essen'i bu unvana lâyık buldu.
13 Kasım 2006	Jüri kararı, Brüksel'de toplanan AB Kültür Bakanları tarafından resmen onaylandı ve İstanbul'un AKB olması kesinleşti.

5.2.1. 2010 AKB İstanbul Misyonu

İstanbul'un 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti olması; İstanbul, Türkiye ve Avrupa için olduğu kadar, İstanbullular için de büyük bir fırsattır. Kültür Başkenti olmak için yapılan başvuru, İstanbul'da sivil toplum kuruluşları ile merkezi ve yerel yönetimin kent ölçeğinde ortak bir program geliştirme çabasının ilk örneğini oluşturmuştur.

İstanbul 2010'un ana hedefi, kenti sanat ve kültür yoluyla geliştirmek ve zengin potansiyelini tüm Avrupa ve dünya için esin kaynağı olacak şekilde değerlendirmektir. *İstanbul 2010'un misyonunu oluşturan hedefler; “katılımcı kentsel dönüşüm, sürdürülebilir kültürel miras”, “yaratıcı bir metropol için kültür ve sanat altyapısı”, “İstanbul'un kamusal bir kent olarak gelişimi için birlikte iş yapmak” ve “çok kültürlülük ve uluslararası diyalog” olarak beş temel başlıkta özetlenmektedir (Tablo 14) (İstanbul 2010, [15 Aralık 2008]):*

Tablo 14: İstanbul 2010 hedefleri

Katılımcı kentsel dönüşüm	Sürdürülebilir kültürel miras	Yaratıcı bir metropol için kültür ve sanat altyapısı	İstanbul'un kamusal bir kent olarak gelişimi için birlikte iş yapmak	Çok kültürlülük ve uluslararası diyalog
İstanbul 2010, sanat ve kültür projelerine giderek artan sayıda kentlinin katılımını özendirerek kentsel dönüşüm sürecinin katılımcı bir yapıya kavuşmasını sağlamayı hedeflemektedir.	İstanbul 2010, İstanbul'un zengin kültürel ve doğal varlıklarını yaratıcı bir şekilde koruyarak, kentte yaşayanların, hayat ve kültür pratiklerini bir bütün olarak ele alan ve kentin kültür birikimine, kültürel üretimine katkı sağlayacak şekilde tasarlanan projeleri teşvik edecektir.	İstanbul 2010'da sanatın ve sanatçının itibarını yükseltecek, sanatçının işini daha iyi yapabilecek destek mekanizmaları ve politikaları öneren çalışmalara destek verilecek.	İstanbul 2010 kapsamında, kamu sektörü - yerel yönetim - sivil toplum-eğitim kuruluşları - bağımsız sanat kuruluşları arasında işbirliği ile gerçekleştirilecek projelere öncelik verilecektir.	İstanbul 2010; Kenti, kültürlerarası iletişimin zenginleşmesi ve yaratıcı enerjilere dönüşmesi için doğudan ve batıdan beslenen, farklı dünyalardan gelen sanat ve kültür aktörlerinin buluştuğu çekim merkezine dönüştürmek için bulunmaz bir fırsattır.

Tablo 14 - devam

Katılımcı kentsel dönüşüm	Sürdürülebilir kültürel miras	Yaratıcı bir metropol için kültür ve sanat altyapısı	İstanbul'un kamusal bir kent olarak gelişimi için birlikte iş yapmak	Çok kültürlülük ve uluslararası diyalog
İstanbul 2010, çok ortaklı, yerel ve demokratik katılımı ilke edinmiş kentsel dönüşüm projelerine destek verecek ve önyak olacaktır.	Müze – Anıt yapıları, 2010 boyunca çağdaş sanatçıların işlerini üretip sergileyebilecekleri uluslararası bir buluşma ortamı olarak kullanmayı hedeflemektedir.	İstanbul'da, kütüphanelerden, sanat ve kültür merkezlerine, müzelerden, sergileme ve eğitim imkânlarına kadar, sanat alt yapılarının yaygınlaştırılmasına yönelik projelere destek verilecek.	İstanbul 2010, mahalle ve semt ölçeğinde farklı sosyal grupların sanatsal ve kültürel üretime katılımını sağlayacak projeleri gerçekleştirmeyi hedefler.	İstanbul 2010, uluslararası diyalog ve buluşma projelerini çok-ortaklı, yaygın ve kültürlerarası buluşma ve değişim platformları olarak değerlendirmeyi hedeflemektedir.
İstanbul 2010, İstanbul'un kamusal bir kent olarak dönüşümünü hedefleyen projelere destek verecektir.	İstanbul 2010, atıl durumdaki kamusal alanların mümkün olan en az mimari müdahale ile dönüştürülmesini ve İstanbul'daki büyük sergileme ve etkinlik mekânı ihtiyacının mevcut yapı stoğunun değerlendirilerek giderilmesini hedefler.	İstanbul 2010, İstanbul'da var olan veya yeni kültür - sanat kurumlarının sürdürülebilir, katılımcı prensipler çerçevesinde işletilmelerine önyak olmayı hedeflemektedir.		

5.2.2. Avrupa Kültür Başkentiğinin İstanbul'a Getirmesi Beklenen Katkılar

İstanbul'un 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti olmasının kente getirmesi beklenen "sosyokültürel, fiziksel, imaj, siyasi-ekonomik" alanlarındaki katkıları aşağıdaki gibi sıralanabilir (İstanbul 2010, [15 Ocak 2009]);

Sosyokültürel etki

- Katılımcı bir yaklaşımla oluşturulacak kentsel dönüşüm projelerinin bir yandan kentin çehresini değiştirip, öte yandan kentlinin yaşam kalitesini yükseltmesi,
- İletişimden organizasyona, eğitimden tasarıma pek çok yeni iş sahaları açılabilmesi,
- Kentlilik bilincinin gelişmesi, İstanbulluların kentlerinin sahip olduğu değerleri keşfederken böyle bir kentte yasama şansına sahip oldukları için gurur duyabilmesi,
- İstanbulluların farklı sanat disiplinleriyle kucaklaşıp; İstanbullu gençlerin sanatsal yaratıcılıkla daha yakın bir ilişki kurma olanağı bulabilmesi,
- İstanbullu sanatçıların ve yaratıcıların uluslararası alana açılması,
- Tarihi boyunca farklı kültürleri bir arada yaşatan İstanbul'un, sahip olduğu dünya kültür mirasını tüm zenginliğiyle Avrupa'yla paylaşması,

Fiziksel etki

- İstanbul, kültür varlıklarımızın korunacağı ve  ağdaş müzecilik anlayışıyla sergileneceği yeni müzeler kazanması,
- İstanbul yeni kültür mekânlarına kavuşması, kentin kültür altyapısı güçlendirilmesi,

İmaj etkisi

- Uluslararası projelerin bir yandan Avrupa  lkelerine Türk kültürünü tanıtırken, öte yandan Avrupalı ve Türk sanatçılar arasında esin paylaşımına olanak sağlaması,
- İstanbul'un, 2006 yılından başlayarak, Avrupa ve dünyanın dört bir yanından pek çok kültür sanat insanının yanı sıra pek çok seçkin medya temsilcisini de misafir etmesi; bir dünya kültür başkenti olarak uluslararası alanda  n n  güçlendirmesi,
- İstanbul'un adının, 2006 yılından başlayarak dünya kültür sanat gündeminin merkezine oturması,

Siyasi - Ekonomik

- Avrupa'yla kültürel ilişkilerin gelişmesinin yanı sıra ekonomik ilişkilerin de gelişmesi,
- İstanbul'un Avrupa Kültür Başkentliği'nden en önemli kazanımı, yöneten ve yönetilenlerin İstanbul için birbirlerine dayanarak, güvenerek, bilgi, birikim ve deneyimlerini paylaşarak ortak refahları için el ele çalışıp üretecekleri yepyeni bir yönetim anlayışına kavuşması, hedeflenmektedir.

5.2.3. İstanbul 2010 Hedef Projeler

Bu bölümde İstanbul'un 2010 sürecinde "Yeni Kültür ve Sanat Kurumları, Mevcut Kültür ve Sanat Kurumlarının ve Alanların İyileştirilmesi, Atıl Mekânların Kültür ve Sanat Yaşamına Katılması, Kent Kültürü" kapsamındaki projelerden örnekler yer almaktadır.

İstanbul 2010 Ajansı'nın 2009 Ocak ayında çıkardığı program kitapçığı ve resmi internet sitesinde duyurulan projelerden hazırlanan tablolarda projelerin 2009 yılı itibariyle mevcut durumu hakkında kısa bir bilgilendirme bulunmaktadır.

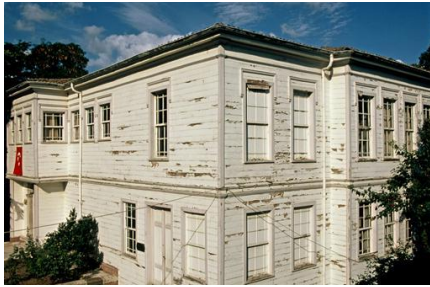
Tablo 15: Yeni Kültür ve Sanat Kurumları

Kurum	Açıklama	2009 İtibariyle Mevcut Durumu
Ayazağa Kültür Merkezi Ayazağa Kültür Merkezi Maket	1995 yılından beri yapımı devam eden bu kompleks, 2500 koltuklu konser salonu, 950 kişi kapasiteli çok amaçlı salonu ve 450 kişi kapasiteli toplantı odaları ve sinemaları ile Türkiye'nin en büyük kültür merkezi olacak. Kompleksin, 2010 yılında tamamlanmış ve İstanbul 2010 etkinlikleri için kullanıma hazır olması hedefleniyor.	Uygulama çalışmaları devam ediyor.
Yenikapı Müzesi	Yenikapı, İstanbul kent tarihine, İstanbul Boğazı ve Marmara Denizi'nin jeolojik oluşumuna ışık tutan veriler sunması, karada yapılan tek su altı kazısı olması gibi karakteristik özellikleriyle tüm dünyanın dikkatinin odaklandığı bir arkeolojik alan olarak kabul ediliyor. Son dönemde ortaya çıkan neolitik katmanlar ve buluntuları, alanın öneminin bir kez daha altını çiziyor. Proje ile Yenikapı kazılarında ortaya jeoarkeolojik bulgular, limanlar, gemiler, eşyalar, fosiller gibi buluntuların sergileneceği bir Kent Arkeolojisi Müzesi'nin kurulması ve müzeyle bütünsellik oluşturacak Arkeolojik Park oluşturulması hedefleniyor. Söz konusu müze, Yenikapı'dan öte Sirkeci, Üsküdar ve Sultanahmet'te yürütülen arkeolojik kazılardan elde edilen bulgulara ve Küçükçekmece'deki Yarımburgaz Mağarası'na yapılacak referanslarla kentin bütünsel tarihini anlamaya katkıda bulunacak. Bu alanlarda çıkan buluntu ve batıkların bir çok açıdan (tür, boyut vb.) çeşitlilik göstermesi ve Yenikapı Kazı Alanı'nın neredeyse İstanbul tarihini kesintisiz anlatmayı mümkün kılacak kadar zengin bir koleksiyon/veri sunması nedeniyle, Yenikapı'da kurulacak tek bir müze yerine birbiriyle ilişkilendirilmiş birden çok müze alternatif mekan düşünülüyor. Yenikapı Kent Arkeolojisi Müzesi ve Arkeolojik Park projesi, planlanan İstanbul Kent Müzesi'nin kent arkeolojisi ayağını ve dolayısıyla çekirdeğini oluşturması amaçlanıyor.	Yenikapı için masterplan yarışma projesi gündemde. Ama bu alanda 2010 yılında geçici bir sergi açılması planlanıyor.

Tablo 15 - devam

Kurum	Açıklama	2009 İtibariyle Mevcut Durumu
Mimar Sinan Müzesi	Mimar Sinan'ın eserlerine ilişkin bilgi ve belgelerin toplanacağı ve tarihsel bağlamına uygun, etkileşimli yöntemle sergilenmesi amaçlanmaktadır. Mimar Sinan Üniversitesi'nin kuracağı müze için bir yandan proje gerçekleştirilirken 2009 yılı itibariyle bir yandan da Vakıflar Müdürlüğü aracılığıyla Sinan'ın eserlerinden birinin bu amaçla tahsisine çalışılmaktadır. Mayıs 2009 itibariyle İstanbul 2010 Ajansı'nın onayından geçmeyen projenin çalışmalarının Haziran 2009'da başlatılıp Aralık 2010'da bitmesi planlanıyor.	Proje aşamasında
İstanbul Kent Müzesi Süreci	İstanbul, tarihi ve kültürel mirası açısından dünyanın önde gelen kentlerinden biri olmasına rağmen hala bir kent müzesine sahip değil. Bu çerçevede, Kültürel Miras ve Müzeler Direktörlüğü, İstanbul Kent Müzesi'ne giden yola ilişkin zeminin hazırlanması için çeşitli projeleri geliştiriyor ve destekliyor. Bu süreçte birkaç çalışma birlikte yürütülecek: • İstanbul Adalar Müzesi: Adalar Vakfı öncülüğünde, Adalılar, yerel ve idari yönetimin desteğiyle bütünsel bir kent müzesi oluşturmayı, bunun çerçevesinde tüm adaları kapsayan etkinlikler gerçekleştirilmesi amaçlanıyor. "Taş Mektep" binasının ana mekân olacağı müzede, kütüphane ve arşiv birimleri de bulunacak. Haziran 2008'de Vakıf tarafından Ada Evi'nin kurulmasıyla başlatılan çalışmalar Şubat 2009'da İstanbul 2010 Ajansı ile protokol imzalanmasıyla Ajans katılımıyla devam etmekte. Çalışmaların Ocak 2010'da bitmesi planlanıyor. • İstanbul 1910 – 2010 Kent, Yapılı Çevre ve Mimarlık Kültürü Sergisi: Proje, İstanbul'un yüzyıllık kent tarihini gözler önüne sermeyi amaçlıyor. 2010'da Santral İstanbul'da açılacak serginin bitiminde, tüm sergi malzemesi ilerde kurulması planlanan İstanbul Kent Müzesi'nin koleksiyonuna aktarılacak üzere 2010 AKB Ajansı'na iletilecek. Mart 2009'da başlayan çalışmaların Nisan 2010'da bitmesi planlanıyor. • ICOM/CAMOC (ICOM/Kent Müzeleri Uluslar arası Komitesi) Konferansı'nın 2009'da İstanbul'da gerçekleşmesi: Bu toplantıyla Kent Müzeleri konusunda dünyada izlenen yöntem ve yaklaşımlar İstanbul Kent Müzesi/Müzeleri ile ilişkilendirilecek, İstanbul Kent Müzesi'nin kurulması yolunda ihtiyaç duyulan önemli veriler için paylaşım ortamı oluşturulacak. Böylece İstanbul Kent Müzesi'nin kurulmasına ilişkin proje, tekrar İstanbul gündemine yerleşerek hayata geçirilmesi yolunda paydaşların bir araya gelmesine zemin hazırlayacak.	Çalışmalar başlatıldı.

Tablo 16: Mevcut Kültür ve Sanat Kurumlarının ve Alanların İyileştirilmesi

Kurum	Açıklama	2009 İtibariyle Mevcut Durum
AKM 	Bu projede Cumhuriyet döneminin en kapsamlı ve simgesel kültür yapısı olan Taksim Meydanı'nda bulunan AKM binasının, günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yenilenmesi ve restore edilmesi amaçlanıyor. 2010 AKB yasası uyarınca Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmesi öngörülen projenin uygulaması 2010 Ajansı'na devredildi. 2010 yılı etkinlikleri programına yetiştirilmek üzere başlatılan çalışmalarla mevcut yapının kütlesi değiştirilmeden içinin ve kullanılan teknik sistemlerin bütünüyle yenilenmesi öngörülmüyor. Ayrıca 2010 kapsamında yeniden yapılandırılmakta ve güncellenmekte olan yapı için mevcut yönetim işlevlerinin daha katılımcı bir modelle yürütülmesi de öngörülmüyor. Türkiye'de ilk defa bir modern mimarlık eserinin restore edilmesi olacak bu proje kapsamında, AKM'nin gün boyu yaşayan, canlı, dinamik bir yapı haline gelmesi hedefleniyor. 2010 yılına bitirilmesi düşünülen çalışmalar için hazırlıklar devam ediyor.	Uygulamaya yönelik çalışmalar henüz başlatılmadı.
Galata Mevlevihanesi Müzesi 	Galata Mevlevihanesi Beyoğlu'nda Tünel tarafında Galip Dede Caddesi'nin başında bulunan bir mevlevihanedir. 1975 yılında müze olarak hizmete açılan Galata Mevlevihanesi, diğer adıyla Kulekapı Mevlevihanesi, İstanbul'un fethinden sonra 1491 yılında Osmanlı'nın yeni başkentinde kurulan ikinci Mevlevi tekkesi olmasının yanı sıra devrinin kültürünü ve sanatını yansıtan en önemli kurumlardan biri. Müze, semahane, derviş hücreleri, Şeyh Galib ve Haled Said Efendi Türbeleri, sebülküttab muvakkithane, kütüphane ve mezarlık alanlarından oluşuyor. Proje çevresinde, Galata Mevlevihanesi Müzesi'nin içerisinde yer alan yapıların restorasyonu gerçekleştirilmesi, koleksiyon restorasyon ve konservasyonu tamamlanarak restorasyonu başlamış Semahane Binası'nda çağdaş müzecilik anlayışıyla yeni, kalıcı ve geçici sergiler düzenlenmesi hedefleniyor.	Uygulama çalışmaları için ihale yapıldı ancak çalışmalar henüz başlatılmadı.

Tablo 16 - devam

Kurum	Açıklama	2009 İtibariyle Mevcut Durum
Ayasofya Müzesi 	Eminönü Semti Sultanahmet Meydan'ında yer alan tarihi yaklaşık bin beş yüz yıl öncesine dayanan Ayasofya Müzesi'nde restorasyon süreci ile birlikte çeşitli çevre düzenleme ve müzecilik çalışmaları da gerçekleştirilmesi hedefleniyor. Yapılacak çalışmalar için 2010 AKB Ajansı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı arasında bir protokol imzalandı. Proje kapsamında, farklı teknoloji ve teşhir yöntemleriyle Ayasofya'nın tarihini anlatacak ve mekândaki hat levhalarının daha yakından incelenmesini mümkün kılacak interaktif elektronik düzenlemeler yapılacak. Bu çalışma kapsamında, Müze'nin ana kubbesinin görüntüsünü kapatan 55 metre yüksekliğindeki 16 yıllık inşaat iskelesi de kaldırılmış olacak. Kubbe yüzeyinde yer alan mozaik ve kalem işi bezemelerin restorasyonu ve konservasyonunun yapılması ile iç narteks tonoz yüzeylerinde yer alan mozaik ve kalem işi bezemelerin konservasyonu ve restorasyonu için iskele kurulması ve bezemelerin konservasyonunun yapılması da amaçlanıyor.	Eylül 2008'de başlatılan çalışmaların 2010 sonrasında tamamlanacağı öngörülüyor.
Resim Heykel Müzesi 	Atatürk'ün talebiyle 1937'de Dolmabahçe Sarayı Veliht Dairesi'nde kurulan ve Türkiye'nin ilk sanat müzesi olan İstanbul Resim Heykel Müzesi, sahip olduğu koleksiyon itibariyle Türkiye sanat tarihinin son yıllara dek kesintisiz olarak yansıtmaya potansiyeline sahip tek kurum olmasına rağmen, mekânsal kısıtlar nedeniyle sahip olduğu koleksiyonun sınırlı bir bölümünü sergileyebiliyor. Proje halihazırda restorasyonu sürmekte olan müzenin (Veliht Dairesi) mekânsal rehabilitasyonuna katkının yanı sıra, koleksiyonun çağdaş müzecilik yaklaşımıyla yeniden düzenlenmesi ve sergilenmesine olanak verecek ek bir binanın sağlanmasını da hedefliyor.	Restorasyon çalışmaları devam etmekte; ancak yeni müze binasıyla ilgili belirsizlik sürmekte.

Tablo 16 - devam

Kurum	Açıklama	2009 İtibariyle Mevcut Durum
Arkeoloji Müzesi 	Eminönü semti Gülhane bölgesinde bulunan İstanbul Arkeoloji Müzeleri fiziki açıdan zengin koleksiyonunu sergileme sıkıntısı çektiğinden görevini tam kapasiteyle yerine getirememektedir. Proje ile Avrupalı küratörlerin destekleri alınarak müzenin yeniden düzenlenmesi, kaynak yoksunluğu nedeniyle kapatılmış olan salonların tekrar açılması, uygun bir mekânda ek salonların inşa edilmesi ve depolarda bekleyen eserlerin gün ışığına çıkması hedeflenmektedir. Başka ifadeyle, Arkeoloji Müzesi teşhirlerinin çağdaş müzecilik yaklaşımıyla, yeni teknik ve yöntemler kullanılarak, kurumun bir imparatorluk müzesi olduğunu ortaya koyacak biçimde yeniden düzenlenmesi ve teşhirlerde bulunan nesnelerin çeşitlendirilmesi ve ayıklanması, öykülerine yer verilmesi, interaktif sistemlerle erişimi kolaylaştırıcı önlemler alınması ve geçici sergi pratiğinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, koleksiyona dâhil olan nesne bilgilerini veritabanına aktarılması da hedeflenmektedir	Sur-i Sultani projesi kapsamında çalışmalar devam ederken TURSAB'ın devreye girmesi nedeniyle proje henüz netleşmemiştir.
Topkapı Saray Müzesi 	Eminönü semti Sultanahmet bölgesinde yer alan Topkapı Sarayı Müzesi için Müzeolojik altyapı, teşhir-tanzim, yönetim mekanizması, ziyaretçi yönetimi, finansal yönetim, eğitim, iletişim ve tanıtım gibi konuları da kapsar şekilde ele alınacak bütünsel iyileştirme ve dönüşümün gerçekleştirilmesi. Mutfakhane, Silah ve Kumaş seksiyonlarına ait depoların çağdaş müzecilik anlayışına uygun olarak rehabilite edilmesi. Koleksiyonların konservasyon ve restorasyon çalışmalarının yapılması, nesne bilgilerinin veritabanına aktarılması ve yeni müzecilik anlayışına uygun tarihsel ve tematik bağlamlar içinde en yeni yöntem ve etkileşimli sistemlerle ziyaretçiye sunulması. Dünya müze güvenliği standartlarına uygun bir biçimde Topkapı Sarayı'nda koruma sistemi kurulması ve güvenliğin sağlanması amaçlanıyor.	2008 yılında başlatılan Müze'nin Mutfaklar Bölümünün restorasyon projesinin Eylül 2009'da, kapalı devre TV sistemi, hırsız alarm sistemi, yangın algılama ve alarm sistemin kurulmasına yönelik çalışmaların da Temmuz 2009'da bitmesi hedefleniyor.

Tablo 16 - devam

Kurum	Açıklama	2009 İtibariyle Mevcut Durum
Süleymaniye Kütüphanesi Süleymaniye Kütüphanesi maketinden bir görünüm	Dünyanın en zengin el yazması koleksiyonlarından birine sahip olan Süleymaniye Kütüphanesi, Kanuni Sultan Süleyman tarafından Mimar Sinan'a yaptırılan ve merkezde bir cami, medreseler, tabhane, darüşşifa, Bimarhane, türbeler, hamam, çarşılar ve sıbyan mektebinden oluşan Süleymaniye Külliyesi içerisinde yer alıyor. Proje kapsamında Süleymaniye Kütüphanesi ve bağlı kütüphaneleri birbiriyle ilişkilendirilerek çağdaş bir yaklaşım ile yeniden ele alınacak, onarımları yapılacak, ziyaretçilere ve araştırmacılara daha iyi hizmet verecek bir düzenleme sağlanacak. Ayrıca Süleymaniye Kütüphanesi'nde yer alan koleksiyonun restorasyon - konservasyonu başta el yazması eserler olmak üzere dijitalizasyonu ve veri girişlerinin yapılması için gerekli çalışmalar yürütülecek. Süleymaniye Külliyesi içinde yer alan ve kütüphanenin kullanımına verilmek üzere Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsisi gerçekleştirilen Darüşşifa Binası, Kütüphanede gerçekleştirilecek bütünsel proje çerçevesinde yeniden ele alınacak, kurumun temel işlevine ve hak ettiği öneme vurgu yapacak şekilde bilimsel tartışmalarının gerçekleştirildiği bir platform haline gelmesi sağlanacak. Böylece, Süleymaniye Kütüphanesi'nin bugüne ve geleceğe aktardığı değerler hak ettiği ilgiye kavuşacak.	Şubat 2009 başlatılması düşünülen çalışmaların bitiş tarihinin 2010 sonrasına kalacağı öngörülüyor.
Süleymaniye Yenileme Projesi	Eminönü'nün daha güvenli, sağlıklı, yaşanabilir, kentle bütünleşmiş bir alan olmasını sağlamak, yıpranan tarihi dokuyu sağlıklı hale getirmek ve kültürel mirasın en önemli sivil mimarlık örneklerinin aslına uygun bir biçimde günümüzde kullanıma sunulması amaçlanıyor.	Ocak 2009'da başlatılması düşünülen çalışmaların 2010 sonrası süreçte devam edeceği öngörülüyor.

Tablo 16 - devam

Kurum	Açıklama	2009 İtibariyle Mevcut Durum
Sur-i Sultani Müzeleri Masterplanı 	Sur-, Sultani olarak tanımlanan ve Topkapı Sarayı ile Gülhane Parkı'nı da içine alan bölgede Topkapı Saray Müzesi Müdürlüğü ve İstanbul 2010 AKB Ajansı Topkapı Sarayı Müzesi'nin dünya standartlarında bir evrensel müze niteliği kazanması ve bunun sürdürülebilir bir proje olarak ele alınması için 23 Haziran 2008 tarihinde imzaladıkları iş birliği protokolü ile Sur-i Sultani'nin, bütününe ilişkin bir yönetim planı ile birlikte ele alınmasına karar verildi. Proje, yalnızca İstanbul için değil tüm dünya için bir "kültür koruması" yaklaşımıyla yeni bir kamusal alan müzeler parkı oluşturmayı hedefliyor. Projede öncelikli olarak Sur-i Sultani'nin bütününe ilişkin stratejik vizyon oluşturulacak. Hazırlanacak masterplan kapsamında Topkapı Sarayı Müzesi geçmişteki sınırları dikkate alınarak bir saray müze olarak yeniden kurgulanması, Gülhane Parkı, tarihsel bağlamına uygun bir şekilde yeniden ele alınarak "yeşil bir kamusal alan" olarak düzenlenmesi, ayrıca Darphane-i Amire yapılarının Sur-i Sultani'nin bütününe ilişkin geliştirilecek stratejik vizyon çerçevesinde yeniden yapılandırılması ve İstanbul Arkeoloji Müzelerinin de hazırlanacak masterplan kapsamında bir İmparatorluk Müzesi olduğu vurgulanacak şekilde yeniden tasarlanması planlanıyor.	Stratejik vizyon çalışması yapıldı. Masterplan ve alt projelerin hayata geçirilmesi planlanıyor.
Yıldız Sarayı Müzesi Masterplanı	Beşiktaş Yıldız Tepesi'nde Türk Osmanlı Saray mimarisinin en son örneğini teşkil eden yapı gruplarından biri olan Yıldız Sarayı'nın müze koleksiyonunda, Sultan II. Abdülhamid'in kişisel eşyaları, kendisine armağan edilen eser niteliğindeki objeler, Sultan'ın yaptığı bazı eserler ve Yıldız Porselen Fabrikası ürünleri yer alıyor. Saray içerisinde, ayrıca İstanbul Şehir Müzesi ve Yıldız Sarayı Tiyatrosu ve Sahne Sanatları Müzesi de bulunuyor. Proje kapsamında, alanın saray olmasından hareketle restorasyon, çevre düzenleme, sergilerin yenilenmesi ve eğitim çalışmaları bütünsel bir yaklaşımla ele alınacak ve müzenin evrensel standartta bir kurum haline gelmesi için gerekli altyapısal ve işlevsel rehabilitasyona gidilmesi amaçlanıyor.	Aralık 2009'da başlatılması düşünülen çalışmaların 2010 sonrası bir dönemde bitirileceği öngörülüyor.

Tablo 17: Atıl Mekânların Kültür ve Sanat Yaşamına Katılması

Mekân	Açıklama	2009 İtibariyle Mevcut Durum
Avrupa Sanat Evi (İstanbul 2010 Yönetim Merkezi)	Agop Köçeyan tarafından 19. yüzyılın ortalarında kışlık ikametgah olarak yaptırılan bina (Atlas Pasajı), restorasyonlardan sonra özgün haline kavuşturulması hedefleniyor. Geçmişten bu yana Avrupa ülkelerinin kültür kurumlarının da yer aldığı, İstanbul kültür hayatının merkezi olan Beyoğlu semti İstiklal caddesindeki bina 2010'dan sonra da kültür merkezi olarak kullanılması planlanıyor.	Binanın restorasyon çalışmaları tamamlandı.
Hasanpaşa Gazhanesi Kültür Merkezi Projesi	Bu proje ile 1993 yılında İstanbul'da doğalgaz dağıtımı başlayınca havagazı üretiminin sona ermesiyle işlevsiz kalan ve günümüzde atıl vaziyette duran İstanbul'un önemli endüstriyel mirası Kadıköy Hasanpaşa Gazhanesi'nin yeniden işlevlendirilmesi hedefleniyor. Bu endüstriyel tesis içindeki işlevini yitiren mekânların, hazırlanan proje ile bir kültür merkezi olarak yeniden programlanması, kentin Anadolu Yakası'nda ihtiyaç duyulan kültürel etkinliklere hizmet vermesi, proje yönetiminin ve işletme modelinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması amaçlanıyor. Marmaray Projesi'nin Anadolu Yakası'ndaki ana transfer istasyonu ile gerçekleştirilmekte olan yeni metro sistemi arasındaki bir noktada yer alan bu merkez yeni kazanacağı işlevle kentin kültürel hayatına önemli katkılarda bulunacak. Bu projede İstanbul 2010 kapsamında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından daha önce hazırlatılan rölövelerin ve avan projenin güncellenerek elden geçirilmesi, mekânların kullanımına yönelik esnek, proje odaklı kuruluş ve ajanslar arası çalışan sürdürülebilir ve katılımcı bir yönetim modelinin araştırılması planlanıyor. 2010'nun kalıcılaştıracağı önemli gelişmelerden biri de projenin uygulama aşamasında kurumsal yapısının da tanımlanmış olması. Böylece Hasanpaşa Gazhanesi kentin kültür altyapısındaki gelişmelere bir örnek olacağı öngörülüyor.	Ocak 2009'da başlatılması düşünülen çalışmaların Aralık 2010'da bitmesi hedefleniyor.

Tablo 17 - devam

Mekân	Açıklama	2009 İtibariyle Mevcut Durum
Rami Kışlası'nda İstanbul Kütüphanesi	İstanbul'un Eyüp İlçesi'nde bulunan geçmişi 250 yıldan fazla olan Rami Kışlası, Osmanlı döneminde olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de orduya hizmet vermiş; 1980'li yılların başında Genelkurmay tarafından dinlenme ve istirahat alanı yapılmak şartı ile İstanbul Belediyesi'ne devredilmiştir. İstanbul 2010 projeleri içinde yer alan Rami Kışlası'nın halk kütüphanesi ve kültür merkezi olarak geliştirilmesi planlanıyor.	Proje aşamasında
Sütlüce Kültür ve Kongre Merkezi	Haliç' Semt'i'nde on beş yıldır İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen tarihi mezbahanın konferans ve performans merkezine dönüştürülme projesinin 2010 yılı öncesinde tamamlanması hedefleniyor. Bazı bölümleri kullanıma açılan 73.000 m2'lik merkez tamamlandığında, konser salonları, sergi alanları, sinema salonları, tiyatro, otopark, dükkanlar ve kongre salonları ile İstanbullulara hizmet verecek.	Kullanıma açılan bazı bölümleri olmakla beraber yapım çalışmaları devam ediyor.
Tersane-i Amire Projesi	Tersane-i Amire projesi, önemli bir kültür varlığı ve endüstri arkeolojisi örneği olan tersanenin dönüşüm modelinin belirlenmesi, İstanbul 2010 bağlamındaki etkinlikler içinde kullanım amaçlarının belirlenmesi, üretim faaliyetlerinin hangi ölçekte ve nasıl bir boyut kazanarak gerçekleşebileceği, mekânların kendilerini sergileyecek ve güncel etkinliklerle bir işletme düzenine kavuşturulması, gerekli adımların atılmasını sağlayacak, gerekli onarım ve mimari uygulamaları gerçekleştirecek bir eylem planı hazırlığı ve uygulaması ile ilgili aktörlerin kapasitesini geliştirmeyi hedefleyen çok taraflı bir alan yönetimi uygulamasıdır. Yönetim/isletme/kullanım biçiminin belirlenmesi için ilk aşamada uluslararası konferans ve sempozyum düzenlenmesi, uluslararası benzer örneklerin ilgili taraflara tanıtılması gibi etkinlikler yanında restorasyon konsepti, amaçların belirlenmesi için atölye çalışmaları, halkla ilişkiler, tasarım proje yönetimi, finansman, organizasyon modeli gibi konularda kent yönetiminin ve AKB proje yönetiminin faaliyetlerinin desteklenmesi amaçlanmaktadır.	Proje aşamasında

Tablo 18: Kent Kültürü

Proje	Açıklama	2009 itibariyle Mevcut Durum
Gepgenç Festival	İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi'nin başlattığı ve 2010 Ajansı ile birlikte yürüttüğü proje; gençlerin enerjilerini, yaratıcılıklarını yansıtmak, toplumsal hayattaki rollerini görünür kılınmasını sağlamak amacıyla ilk olarak 2007-2008 yıllarında yapıldı. Türkiye çapında onlarca gençlik örgütünün ve 15000'e yakın gencin festivale aktif katılımı sağlandı. Özellikle sanat ve kültür aktivitelerini birer araç olarak kullanan gençler kuruluşları ve kurumları, 2009 yılında yerel, 2010 yılında ise ulusal geniş bir gençlik platformunda bir araya getirmeyi planlıyor. Festival kamu kurumları ve yerel yönetimlerin gençlik alanlarındaki kültür ve sanat politikalarının iyileştirilmesini ve "gençleştirilmesini" amaçlıyor. 2009 yılında, 15-18 yaş grubundaki gençleri İstanbul'da çalışan yerel gençlik merkezleri ve gençlik konseylerini gençlerle sürdürdükleri sanat ve kültür aktiviteleri çerçevesinde bir araya getirerek, aralarında kuvvetli bir köprü kurulması hedefleniyor. Gençlik alanında önemli bir farklılık yaratan ve Haziran 2009 tarihinde 4 gün boyunca gerçekleştirilecek olan Gepgenç Festival'de, dans, grafiti, ebru, fotoğraf, hiphop atölyeleri, insan hakları, görsel sanatlar, sanat-çevre gibi eğitim atölyeleri, tiyatro, sokak oyunları, konserler, yerel gençlik merkezleri ile gençlik/ kültür STK'larının buluşması ve bir gençlik forumu düzenlenecek. Festival sonunda festival belgeseli hazırlanıp sonuç kitapçığı yayınlanacak.	Hazırlıkları 2007 yazında başlayan
Engelsiz Kent- Engelsiz Festival	Gelişmiş kentlerin sahip olması gereken en önemli özelliklerinden birinin de kentin engellerine uygun bir hale getirilmesi gerekliliğinden yola çıkan proje 2010 yılına girerken kentte bu amaca yönelik projelerin hayata geçirilmesini, İstanbul'un engellerinden alabildiğince kurtarılmasını ve özellikle engellerinin hazırladıkları projelerle kendilerini ifade etmelerini hedefliyor. Farklı engelli gruplarını bir araya getirecek olan bu proje her engelli grubun becerilerinin birleştirildiği bir platform olacak. Proje kapsamında Down Sendromluların vurmali çalgılar, işitme engellilerin beden perküsyonu, görme engellilerin müzik grubu performanslarının birleştirildiği büyük bir etkinlik planlanıyor. Ülkemizin toplam nüfusunun %12'sinin engelli olmasına rağmen, bu büyük kesimin gereksinimlerinin yeterince dikkate alınmaması sorununa, 2010 engelli vatandaşlarımızın kendilerini ve taleplerini ifade etmeleri için bir platform oluşturarak aynı zamanda yerel ve kamu yönetiminin engellilerin sorunlarına daha yakından bakmasını sağlayarak dikkat çekmeyi hedefliyor.	Çalışmaların Mart 2009'da başlatılması hedefleniyor.

Tablo 18 - devam

Proje	Açıklama	2009 itibariyle Mevcut Durum
Kültür Karıncıları 2010'a yürüyor	Kültür Bilinci Geliştirme Vakfı'nın yürüttüğü proje öğrenme için en uygun yaş grubu olan ilköğretim 6.sınıf öğrencilerinde, "İstanbul 2010 AKB" kavramından hareketle kentlilik bilinci oluşturmayı amaçlıyor. Program, 6. Sınıf öğrencilerine İstanbul'un kültürel ve tarihi dokusunu tanıtmaya ve onlarda kültür bilinci oluşturmaya yönelik, kültürel değerlere uyaran olarak kullanan özgün bir eğitim modeli olarak kurgulandı ve birkaç yıllık uygulamayla test edildi. 2008 yılında başlayan proje 2010 yılında da devam edecek.	Etkinlikler 2008 yılında başlatıldı.
Liseliler 2010'a katılıyor	İstanbul Bilgi Üniversitesi ile ortaklaşa yürütülen bu projede farklı ekonomik ve sosyal koşullardan gelen lise öğrencileri ile 2010 kapsamında birlikte proje üretebilecekleri bir platform oluşturulması hedefleniyor. Üniversite öğrencilerinin proje hazırlama konusunda lise öğrencilerini eğittikleri, yönlendikleri ve en sonunda proje gruplarının birbiriyle yarıştıkları bu proje üniversiteler ile liseler arasında sağlam bir köprü oluşturulması planlanıyor. İstanbul'daki lise öğrencilerinin kentin kültür sanat yaşamına katan ve 2010 sürecini hazırlayan, farklı lise kültür ve ortamlarından gelen öğrencilerin beraber çalışması sonucunda ortaklaşa iş yapmak kültürüne katkıda bulunan bu proje İstanbul'un kültürel dokusunun dönüşümünde aktif rol alacak geleceğin aktörlerinin yetişmesi açısından önemli bir adım olarak görülüyor. Ayrıca İstanbul'daki farklı okul, semt ve kültürel geçmişlerden gelen liseli gençlerin ortak projeler üretmesini sağlayarak, hoşgörü ve ortak çalışma kültürü gelişmesine de katkıda bulunması amaçlanıyor.	Çalışmalar 2008 yılında başlatıldı.

5.3. İstanbul 2010'un Sürdürülebilir Perspektifte Değerlendirilmesi

İstanbul 2010 hazırlık süreci, yapılan çalışmaların sürdürülebilirliği kapsamında; sosyokültürel, finansal, fiziksel ve siyasi boyut açısından değerlendirilmiştir. Değerlendirmede; 2010 Ajans kaynakları, çalışma kapsamında yapılan röportajlar ve ulusal basında yer alan haberler dikkate alınmıştır:

2010 Ajans kaynakları:

İstanbul 2010 ajansı arşivlerinde yer alan projeler, basın bildirileri, ajans kadrosunda bulunan ilgililerle şifahen yapılan görüşmeleri kapsamaktadır.

Röportajlar:

Çalışma kapsamında Aralık 2008 ve Mayıs 2009 tarihleri arasında 2010 ajans ekibinden üç kişiye, akademisyen ve de 2010 danışma kurulunda yer alan ya da almış beş kişiye, sivil toplum kuruluşunda yer alan ve de danışma kurulunda da yer alan 1 kişiye röportaj yapmak için davet mektubu gönderilmiştir. Röportaj içeriği çalışmadaki ana başlıklarla da bağlantılı üç genel başlıkta toplanan üç sorudan oluşmaktadır (Ek 9). Röportajlar sözlü olarak toplam sekiz kişiden alınmış ve çalışmanın ilgili başlıkları altında değerlendirmesi yapılmıştır (Görüşme yapılan ilgililer için bkz. Ek 10).

Ulusal basın haberleri:

Ulusal basın haberleri ağırlıklı olarak Ocak 2009 – Mayıs 2009 tarihleri arasındaki İstanbul 2010 sürecinde yaşanlara dair görüş ve haberleri yansıtan konulardan seçilmiştir. Değerlendirmeler, çalışmanın ilgili başlıklarında yer almaktadır.

İstanbul 2010 hazırlıkları, 2007 tarihinden bugüne hukuksal, kurumsal yapılanma ve AKB olunan yıla yönelik hazırlıklar anlamında bir süreç içermektedir. İstanbul'un 2010 AKB seçilmesinden sonra da pek çok farklı alan için projeler gündeme gelmiştir. Projelerin geliştirilmesi, takibi ve sonuçlandırılmasına yönelik olarak 2007 tarihli yasa (İlgili kanun için bkz. Ek 8 /EKLER bölümü) çerçevesinde kurulan AKB Ajansı kurumsal yapılanması içinde, projeler kapsamında temel alanlar için idari birimler oluşturulmuştur. AKB Ajansı içinde; projeler konusuna göre; Kentsel Uygulamalar, Müzeler ve Kültürel Miras, Kent Kültürü, Görsel Sanatlar, Sahne ve Gösteri Sanatları, Edebiyat, Sinema-Belgesel-Animasyon ve Müzik ve Opera Direktörlükleri tarafından incelemekte ve geliştirilmekte veya oluşturulmaktadır. 2009 Ocak ayı itibariyle Ajans'ın çıkardığı bilgilendirme kitapçığında 131 proje (Ek 11) ilan edilmiştir. Bu projelerin ilgili olduğu 12 alan ve sayıları aşağıda sıralandığı gibidir:

1. Kentsel Uygulamalar (14 proje),
2. Müzeler ve Kültürel Miras (13 proje),
3. Görsel Sanatlar (8 proje),
4. Müzik ve Opera (11 proje),
5. Sahne ve Gösteri Sanatları (14 proje),
6. Sinema (10 proje),
7. Geleneksel Sanatlar (4 proje),
8. Kent Kültürü (28 proje),
9. Edebiyat (11 proje),
10. Çok Yönlü Projeler (3 proje),
11. Dış İlişkiler (4 proje),
12. Restorasyon (11 proje).

Projelerin ölçeği ve sayısı, kendi yapıları gereği uzun yıllara yayılabilme olasılıkları, ülke ve dünya ekonomisinin güncel yapısına paralel riskleri de içerebilmesi olasıdır. İstanbul 2010'a hazırlık süreci kapsamında pek çok proje başlatılmış ya da başlatılmayı beklemektedir. Bu projeler pek çok açıdan irdelenebilir ancak bunlardan en önemlileri yapılan çalışmaların sürdürülebilir bir anlayışta ilerleyip ilerlemediğidir. Yapılan çalışmaların sürdürülebilir bir nitelikte olması pek çok farklı boyutu içermesine bağlıdır. Çalışmanın bu bölümünde İstanbul 2010 programının sürdürülebilirlik değerlendirmesi "Sosyokültürel, Finansal, Fiziksel ve Siyasal Boyut" kapsamlarında ele alınmıştır:

5.3.1. Sosyokültürel Boyut

Çok kültürlü bir toplum olan İstanbul'da, çeşitli kesimden insanların içine dâhil edilebileceği bir yapı oluşturmanın çok zor olduğu ortadadır. İstanbul'un AKB hazırlık sürecindeki sosyal katılım boyutunu ele almadan önce İBB Araştırma Müdürlüğü tarafından 2001 yılında, İstanbul'da yaşayan insanların kentle olan ilişkilerinin ölçülmeye çalışıldığı "İstanbullu Olma Bilinci" adlı çalışmadaki bazı veriler bu konudaki genel durumu yansıtmak açısından önemlidir. Bu verilerden bazıları:

- Yanıt alınan kişilerin yüzde 28'i henüz kentin tarihi ve turistik yerlerini görmemiş. Yüzde 11,5'i Boğaz'a, yüzde 17'si Adalara hiç gitmemiş. Adalar'a gitmeme nedeni ise, ilk olarak fırsat bulamama, daha sonra ekonomik nedenler olarak belirtilmiştir.
- Soru yöneltilen kişilerden yüzde 37'si Atatürk Kültür Merkezi, Cemal Reşit Rey veya Lütfi Kırdar'a bir program için gitmediğini belirtmiştir.
- "Kendinizi İstanbullu hissediyor musunuz?" sorusuna yüzde 44 "evet", yüzde 45 "hayır henüz hissetmiyorum", yüzde 11'i de "Kendimi İstanbullu hissetmek istemiyorum" demiş; yüzde 66,1'i kendilerini geldikleri yöreye göre tanımlamış; yüzde 76'sı ise, çocuklarının kendilerini 'İstanbullu' olarak tanıtmalarını istemediğini vurgulamıştır.
- İstanbul hakkında ne düşünüyorsunuz sorusuna; kalabalık, stres, ulaşım, pislik, yoksulluk, rezillik, eziyet, başa çıkılmaz bir köy ve başa çıkılmaz bir kent gibi cevaplar yanıt verenlerin 3'de 2'sini oluştururken, yüzde 4,5'lik kesim "hiçbir şey" cevabını vermiştir.
- İstanbullu olmanın en önemli özelliği sorulduğunda "kültürlü, kibar ve görgülü olmaktır" yanıtı alınmış.
- Katılımcıların tamamına yakını kendini "yorgun ve stresli" hissettiğini söylemiştir.
- "İstanbul'un en çok nesini seviyorsunuz?" sorusuna verilen cevaplarda ilk sırada 'hiçbir şeyini' yer alırken, bu, yanıtların yüzde 17,5'ini oluşturuyor. Olumlu yanıtlar ise "Boğaz'ını, denizini, tarihi mekânlarını, iş mekânları, piknik alanlarını, büyüklüğünü, renkli hayatı, özgürlüğü" gibi yanıtlar yer alıyor.
- Yanıt alınanların yüzde 49'u memleketine geri dönmek istemediğini, yüzde 19'u da kararsız olduğunu belirtmiş. Üçte biri ise memleketine dönmek istiyor. Katılanların Yüzde 48'i İstanbul'u "kimsenin vazgeçemeyeceği bir kent" olarak tanımlarken, yüzde 52'siyse İstanbul'u "zorunlu olarak yaşanan bir kent" olarak görüyor.

Adalar'a, Boğaz'a, İstanbul'un tarihi ve turistik yerlerine hiç gitmeyen katılımcılar ekonomik faktörleri ve fırsat bulamamayı gerekçe olarak göstermektedir. Ancak, ekonomik faktör bir ölçüde etkili olsa da, en önemli unsur İstanbul'a aidiyet hissetmemektir. Geçmişte en önemli uygarlıkların merkezi olan bir kentin merak edilmemesi kaygı vericidir.

Yapılan bu araştırmaya dayanarak İstanbullu olma bilincinin yeterince yerleşmemiş olduğu, ancak, katılımcıların büyük çoğunluğunun bu konuda kapalı olmadığı, olumlu bir eğilim içinde olduğu söylenebilir. Asıl mesele, kentleşme, kente karşı sorumluluk hissetme, kente entegrasyon sorunudur. Burada önemli olan tarih boyunca çeşitli kültürle ve kimliklere ev sahipliği yapan bu kentte tek bir İstanbullu kimliği oluşturmaya çalışmak değil, kente karşı ortak bir bilinç oluşturmaktır.

Topluluk gelişimi ve kültüre katılımı, kentle entegrasyonunu sağlamaya yönelik amaçlar ve çalışmalar AKB kültürel programlarının önemli bir parçasıdır. AKB olmuş kentlerle benzer şekilde İstanbul'unda süreç başında belirlediği hedeflere ve AKB olmadan beklediği katkılara bakıldığında (bkz. Tablo 14, İstanbul 2010 Hedefleri) katılımcı bir yapının olması, kentlilik bilincinin geliştirilmesi gibi unsurlar göze çarpmaktadır. Ancak farklı kesimden insanların ne derecede bu kültür yılının planlanma sürecine dâhil edilebileceği ve de edilebildiği her zaman tartışmalı bir konu olmuştur. İstanbul 2010 sürecinin içinde yer alan / almış isimlerin bu konudaki izlenim ve görüşleri şu şekilde:

“Kenti sanat ve kültür yoluyla geliştirmek ve zengin potansiyelini tüm Avrupa ve dünya için esin kaynağı olacak şekilde değerlendirmek” ana hedefi ancak iyi planlanmış, yerel halkı içine dahil edebilecek projelerle gerçekleştirilebilir. Diğer taraftan Kültür Başkenti projesinin, yayınlanmış kriterleri var ki kriterlere baktığınızda zaten ne yapılması gerektiği ortada. En önemli ölçütlerden birisi de kentlinin bu projeye, hangi oranda ve ne kadar katıldığıdır (Ertür, 2006, 51).

“2010'un hedefleri arasında sanat izleyici sayısını arttırmak var. Bu gelişim ancak, yönetim meselesiyle olabilir. Sanat faaliyetlerini açmak, insanları sanata erişebilir kılmak, İstanbul'u uluslararası boyutta bilinebilirliği, anlaşılabilirliğine yönelik Avrupa'ya açmak lazım, denildi. Programa baktığımız zaman görsel sanatlar, müzik gibi bölümlerin yürüttüğü projelerde sanatı kentin çeperlerine açmak yaklaşımının olduğunu düşünüyorum. Örneğin, Yenikapı'da bir sanat merkezi açıldı. Gerçi bulunduğu yer çok umut vaat etmiyor ama en azından orda böyle bir hareket başladı. Başarılı bir yer olursa o merkezi daha iyi bir mekâna taşımak söz konusu olabilir. Böyle ufak ufak adımlarla kenti sanatla buluşturma hedefi en yapılabilir

işlerden biri. Örneğin halkın katılımı bir iş, proje yaparak katılmak olabilir ki bunun da STK'larla, sanat birlikleriyle yapılması söz konusu. Bu konuda hala daha çok şey yapılabilir. Bunlar zor şeyler” (Asu Aksoy).

“Bütün mesele halkın lehine olabilecek bir program; bir takım kültür profesyonellerinin çıkarına olabilecek şekilde onlar daha fazla iş yapsınlar, kültür profesyonelleri kendilerine daha fazla iş bulsunlar diye yapılacak bir iş değil. Sonuçta kültür-sanat yoluyla kentlerin kendi gelecekleri konusunda söz sahibi olmasını sağlayacak, bu bağımsızlığı getirebilecek, sanat ve kültür ortamında gelişmeyi sağlayacak bir şeyler yapılırsa ve bu bir dönüşüm getirirse zaten halkın katılımıyla gerçekleşecek olan sürdürülebilir bir gelişim sağlanmış olacaktır. Halkın farkına varmadığı bir şey zaten sürdürülebilir olamaz. Ama şu anki sürece baktığımızda idari yapı klasik politik yolla yürüyor. Bu şekilde bir gelişme sağlamak için değil, sağlamamak üzerine yapılmış bir sürdürülebilirlik var ortada” (Korhan Gümüş).

“İstanbul hiçbir yerle aynı ölçekte değil, çok göç almış bir kent. İstanbul’a gelip de kendini İstanbullu hissetmeyen insanların bu kentin bir parçası hissetmelerini sağlayacak en güçlü yol, o kentte üretilen kültürü kullanabilmeleri” (Suay Aksoy).

“İstanbul için AKB sürecinde yapılan çalışmaların sürdürülebilir diye adlandırılması için kültür politikasının ortaya çıkması gerekiyor ve bu kültür politikasının da başta ilan edildiği, sürekli tanıtım malzemelerinde de anons edildiği gibi katılımcı ve demokratik olması gerekiyor ki şu ana kadar bu böyle olmadı. Yani şu karıştırılmasın, insanlardan ya da kurumlardan proje almakla katılımcı olmak arasında çok büyük fark var. Yüzde yüz ortaya konabilir ki hiçbir şekilde bu program katılımcı değildir” (Mahir Namur).

“Toplumsal farkındalık yaratma konusunda çok kullandığımız bir ifade var: “tarafhtar yaratma meselesi”, bunun içinde yapılan işlerde doğru iletişim politikası yürütülmesi lazım. Yani bir işi yapınca sergi, atölye olsun bitmiş olmuyor, nasıl paylaşıldığı, iletişimin kimlere nasıl yapıldığı, doğru bir program içinde yapılıp yapılmadığı işlerin kendisi kadar önemli” (Serhan Ada).

“Başlangıçta sivil girişim eksik, yetersiz de olsa sivil demokratik bir karakter gösteriyordu. İstanbul’un resmen aday olması ve seçilmesinden sonra giderek çalışmalar resmi bir çalışmaya döndü. Yapının sivil, demokratik özelliği kayboldu; sivil yönü bazı temsiliyetler şeklinde yansıdı. Esas olarak resmi bir organizasyona dönüştü. Şu anda sivil, demokratik kesimlerin, halkın, kültür sanat çevrelerinin katılımı bir problem olarak duruyor. Yani, ciddi bir katılım sorunu var” (Eyüp Muhcu).

AKB tarafından ortaya konulan en önemli misyon, kültürel katılım olarak görülebilir; çünkü bu aynı zamanda uzun süren sosyal etkiler, sürdürülebilirlik politikaları için büyük potansiyelin yattığı yerdir. İstanbul 2010'un da bu anlamda en önemli başarısı, kültür ve sanat yoluyla kentlerin ve kentlilerin yaşam kalitesinin yükselmesinin ve kentsel dönüşüm süreçlerinin katılımcı, yaratıcı yollarla kentlerin iradesine geçmesinin mümkün olduğunu göstermek olacaktır. Ancak 2010 programında yer alan ya da yer almış kişilerin görüşlerine bağlı olarak, İstanbul için sıkıntılı bir süreç söz konusu olduğu söylenebilir ("İstanbul, Avrupa Kültür Başkenti Olmaya Hazır Değil mi?" başlıklı bir internet sitesi tarafından yapılan bir anket çalışması için bkz. Ek 12).

5.3.2. Finansal Boyut

Projelere ana destek genellikle kamu sektöründen gelmektedir. Bunun dışındaki kaynaklara; vakıflar, dernekler, sivil toplum kuruluşlarının destekleri, bilet satışları ve de bağışlardan gelen gelirler eklenebilir.

Avrupa Kültür Başkentleri'nin masrafları genel olarak üç temel kaynaktan karşılanmaktadır:

- Kamu (yerel, bölgesel ve merkezi yönetimler)
- Özel sektör (çeşitli sponsorluklar)
- AB desteği

İstanbul 2010 Kültür Başkentliği için 2007'de çıkarılan kanunda 2008–2009–2010 yılları süresince projelerin bütçelerinin nasıl yönetileceği belirtilmektedir. Buna göre;

1. Proje ile ilgili harcamalar, bu Proje için ulusal bir banka nezdinde açılan özel hesaptan karşılanır.
2. Özel hesabın gelirleri aşağıdaki kaynaklardan oluşur: a) İstanbul İl Özel İdaresinin ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 2008, 2009 ve 2010 bütçelerine her yıl bu amaçla konacak ödenek. b) İstanbul Ticaret Odası ve İstanbul Sanayi Odası tarafından 2008, 2009 ve 2010 yıllarında aktarılabacak tutarlar. c) Yurt içi ve yurt dışından sağlanacak yardım ve bağışlar ile sponsorluk gelirleri. ç) Yapılacak etkinliklerden sağlanacak bilet satış gelirleri ve diğer gelirler. d) İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti logo ve isim hakkının kullanımından sağlanacak gelirler. e) Avrupa Birliği Komisyonunun Projeye tahsis edeceği fonlar. f) Yukarıdaki gelirlerden sağlanan nemalar.
3. İkinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen kuruluşların bütçelerinden ayrılacak ödenekler her yılın Mart, Haziran ve Eylül aylarının başında özel hesaba yatırılır.
4. Özel hesapta toplanan paraların nemalandırılmasına ilişkin usul ve esaslar Yürütme Kurulunca belirlenir. (Başbakanlık, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Hakkında Kanun, 2007, 3)

Başbakan Yardımcısı Hayati Yazıcı, koordinatörlüğünü yürüttüğü İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı'nın faaliyetleri hakkında bir toplantıda ajansın bütçesinin yüzde 70'inin kentsel dönüşüm için harcanacağını, hükümetin bu projeye son derece önem verdiğini ve bu nedenle 5706 sayılı yasayı çıkararak projeye yasal dayanak oluşturduklarını, aktarmıştır (Vatan Gazetesi, [16.02. 2009]). Ancak bu yasa da pek çok yönüyle eleştiri konusu olmuştur. 2010 danışma kurulunda da yer alan TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şube Başkanı Eyüp Muhcu, konuyla ilgili olarak;

“2010 yasası özel bir yasa. Oysa AKB seçilen Avrupa kentleri, bu çalışmalarını böyle özel yasalar çıkararak gerçekleştirmediler. Var olan yasalar ve bunları destekleyen bazı düzenlemelerle bu işi kotarmaya çalıştılar. Bizde ise “süreci hızlandırmak” gerekçesiyle özel bir yasa çıkarıldı. Bu özel yasa aracılığıyla bürokratik engellerin aşılmasının, zamanın iyi değerlendirilmesinin ve bu çalışmayı üstlenenlerin amaçlarını rahatlıkla gerçekleştirebilmesinin yolunun açıldığı söylendi. Oysa yasayı değerlendirdiğimizde, öncelikle “hukukun aşılmak istendiğini” görüyoruz! Çünkü 2010 yasasının getirdiği bir hükümlerle, yapılan çalışmalar Sayıştay denetiminin dışına çıkarılıyor. Aynı zamanda, projeler için yapılacak ihaleler İhale Yasasına tabi değil. Pek çok hukuki düzenleme ve yasa engel olarak görülmüş ve bunları aşmanın bir aracı olarak da 2010 yasası çıkmıştır”, şeklinde değerlendirme yapmıştır.

AKB olmuş kentlerde finansmanın sağlanması ve zamanında aktarılması yönünde çeşitli sıkıntılar yaşansa da İstanbul için çıkarılan kanunda olduğu gibi hazırlık sürecinde başarılı ya da başarısız olsun bütçe aktarımının planlanması yönünde çalışmalar yapılmıştır. Ancak, AKB'lerin karşılaştığı sorunlar arasında en önemlisi etkinlik senesinden sonraki süreçte projeleri devam ettirecek finansal kaynak yetersizliği ile karşılaşmalarıdır. Programa hazırlık sürecinde AB'den gelen fonun AKB yılını takip eden süreçte kesilmesi, en önemlisi devletin devam ettirmekte pek istekli olmaması ve sponsorların çekilmeye başlamasıyla pek çok proje yarım kalmakta ya da sürdürülebilirliğini sağlayamamaktadır. İstanbul'da finansal açıdan bir belirsizliğin olup olmayacağı yönünde görüşme yapılan kişilerden bir öngörü istendiğinde verilen bazı cevaplar şu şekilde:

“Kültürde büyük bütçelere inanmıyorum. Oyunu bozan bir şey büyük para. Üstelik bizim geleneğimizde başka örneklerle karşılaştığımızda büyük paraların harcandığı kültürel ürünler de yok ortada dolayısıyla o geleneğin üzerine devam edeceğimiz bir şey de yok. Bu demek değildir ki ilelebet kaynak ayrılmasın. Şunun için söylüyorum devletin kaynağına dayanarak yapılacak iş ne olursa olsun problemli olmak mecburiyetinde. Asıl kaynağıyla beraber küçük ama etkili ve İstanbul'un her

köşesinden ses getiren işlerin, ürünlerin gerçekleştirilmesi, bunların dağıtılabilmesi, yaygınlaştırılabilmesi çok daha önemli. Çünkü bir defalık yapılmış ve büyük parayla bulunmuş şeyler çok başarılı olmayabilir. Buradan yola çıkarak diyebiliriz ki 2011 yılında bu para zaten olmayacak ama onun için geleceğe dönük kapısı açık olan ama küçük fonlarla yapılan işler belki de sürdürülebiliyor olacak. Önemli olan bunlardan birkaç tanesini geliştirecek ortam olması. Benim her zaman verdiğim bir örnek 10 bin liraya çok başarılı küçük bir iş yaparsınız ve geleceğe iyi örnek olma anlamında ışık tutar. 10 milyon liraya son derece başarısız bir iş yapar batırırsınız. Işıkla, mimariyle, mimar adıyla anılacak bir şey değildir sürdürülebilir olmak; dolayısıyla büyük kaynaklarla da ilgili değildir” (Serhan Ada).

“2009 ve 2010’da başarılı faaliyetler yapılırsa kimse bu gidişi öldürmek istemez; aksine devam etmek ister. 2010’un kalıcılığı demek bu kurumun yani 2010 ajansının kalıcılığı değil metodolojinin kalmasıdır. Yani, metodolojik bir sürdürülebilirlikten söz edilebilir. Finans ise yalnızca bunun bir aracı, alt bileşenidir” (Korhan Gümüş).

“Bu iki yıl içersinde projelere uygulanacak fon akışının, yani sistemin gelecekte devam edeceği ve buna aktarılacak kaynakların neler olacağının şimdiden belirlenmesi gerekir ki bu program sürdürülebilir olarak adlandırılabilsin. Kaynak olmadıktan sonra - bundan direkt kasıt maddi kaynak değil en önemli olanı insan kaynağı- kültür sektöründe istediğiniz kadar yeni şeyler yaratın bunlar yaşayamazlar. Sadece maddi kaynakla yeterli olsa bir müze tasarlayıp açabilirsiniz” (Mahir Namur).

İstanbul 2010’un bütçesi üç yıl için 1 milyar Euro. Bu bütçenin yüzde 70’i altyapı, tamirat, renovasyona, yüzde 10’u kültür projelerine, yüzde 10’u tanıtıma, kalanı idari işlere harcanması planlanıyor. Bütçenin aktarılması, harcandığı yerler konusunda pek çok tartışma yaşanmıştır:

“AKB projesi diye başlayıp ilk aşamasından itibaren bunun bir özerk program olarak yani Avrupa’ya bizim verdiğimiz proje olarak değil de İstanbul’a çeki düzen verme projesi olarak ele alınmasını çok üzülerken karşıladım. Çünkü olay İstanbul’a çeki düzen verme projesine dönüştüğü zaman belediyeler bu projede başvuru ortaklarından birisi olmaları gerekirken baş faydalanıcısı olmaya başladılar. O zaman da kültür alanına ayrılan fonların büyük kısmını belediyeler almaya başladı. Ayrıca; AKB programının bir AKM’yi (Atatürk Kültür Merkezi) kurtarma projesine dönmesine de çok üzüldüğüm. AKM’nin yıkılmasını hiç istemem ama AKM’nin bütün finansmanının 2010 üzerinden sağlanmasının da 2010 projesi için bir kayıp olarak düşünüyorum. AKM’nin kurtarılmasında AKB’nin kullanılması güzel bir şey

ama bir taraftan başka kaynaklara ayrılacak fonları onlar kullandı. Özetle belediyelerin bu işteki paylarının çok büyük olduğunu düşünüyorum. Belediyeler ve AKM dışındaki programın ise cetvel artığı derler yani bütün onlardan kalanlar dağıtılıyor ki bunu da üzülererek karşılıyorum. Biz 2010'a yaklaşık bir yıl önce İstanbul 1910-2010 adlı bir proje verdik. Yani nasıl bir süreç olduğunu en yakından takip ettik. Projenin gerçekleşmesi için bize para ödenmeye başlaması tam 1 yıl sürdü. Bir yıl boyunca bir projenin kabul ya da reddi gelmedi. Bin bir türlü hatalı onaylar verip sonra verdikleri hatalı onayları düzeltmek için aylarca bekletmelerini gördük" (Murat Güvenç).

"Bütçeye ilişkin kamuoyuna çok ciddi tartışmalar yansımakta. Dört üyenin istifası da böyle tartışmalar içerisinde gerçekleşti. Ben Mimarlar Odası adına danışma kurulu içerisinde olmama rağmen bir takım harcamaların nasıl ve ne şekilde yapıldığını bilmiyorum. Danışma kurulu olarak bizler 2010 Yürütme Kurulu'na bütçeyle ilgili dokümanların verilmesi konusunda ilişkilerde bulunmuş olmamıza rağmen bugüne kadar harcamalar ve bir takım projelerle ilgili kararlar konusunda net bir bilgi bize dâhil verilmedi kaldı ki kamuoyu bundan bir haber, kapalı kapılar arkasında bir takım planlamalar oluyor ve bütçeyle ilgili önemli kararlar veriliyor. Bunun getirdiği ciddi sorunlar önümüzdeki zaman içinde daha fazla yansıyacak. Özetle, çok ciddi ve büyük bir bütçe olmasına rağmen sağlıklı şekilde harcanmıyor" (Eyüp Muhcu).

Finansal boyuta ilişkin görüşleri göz önüne alarak genel bir çerçevede bakıldığında sürdürülebilir bir yapının sağlanması adına finansın önemli bir unsur ama başarılı olan ya da olabilecek çalışmaların olmazsa olmaz bir parçası olmadığı çıkarımına varılmaktadır. Ancak, İstanbul 2010 programında fonların aktarılması ve kullanımı yönünde tartışmalı bir süreç yaşandığı da görülmektedir.

5.3.3. Fiziksel Boyut

Bina yapım ve yenileme, kentsel uygulama projelerinde iş programlarının, hukuksal mevzuat, koordinasyon ve diğer konularla bağlantılı olarak yıllara yayılı süreçler içermesi, kentte bitmeyen projelerin oluşmasına neden olabilir. Dünya gündemini sarsan ve Türkiye'de de yansımalarını bulan ekonomik krizin kültür başkentliği için de olumsuz etkisi dikkate alınmalıdır. Dünyada birçok proje yatırımından vazgeçilmektedir. Yatırımların yarım kalma riski bu anlamda önemlidir.

İstanbul 2010 Ajansı Müzeler ve Kültürel Miras Direktörü Suay Aksoy ile yapılan görüşmede Aksoy, projelerin gidişatı ile ilgili olarak;

“Projeler tam olarak 2010 yılına yetişmez. Çoğu ülkede de bu şekilde olmuştur. Önemli olan başlamış olması ve bitirmek için ilgililerin buna kendilerini adanmış olmalarıdır. Sürdürülebilirlik için katılım çok önemli, zaten benimseniyorsa konu sürdürülür. Pazarlama ve sponsorluk olayının çok iyi öğrenilmesi lazım”, şeklinde değerlendirme yapmıştır.

Bir başka nokta da, bu süreçte proje yığılmasının yaşanmasıdır. Mart 2009 itibariyle Artistik Komite Koordinatörlüğü'ne proje başvurusu yapıldığı açıklanan 965 başvurudan sadece 82 adedi Yürütme Kurulu ile Bütçe ve İhale Komisyonu tarafından İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti konseptine ve proje değerlendirme kriterlerine uygun bulunarak kabul edilmiştir. Söz konusu 82 projenin, 43'ü hayata geçirilerek sonuçlanmış, 8 projenin ise uygulaması bugün itibarıyla devam etmektedir. Özetlemek gerekirse, ajansa yapılan proje başvurularının yüzde 8'i kabul edilmiş durumdadır (Pektaş, 2009, 2).

Haziran 2009 tarihinden itibaren ise Ajans proje alımını durdurmuştur. Ajansın yeni Yönetim Kurulu Başkanı Şekip Avdagiç, yaptığı bir açıklamada ajansa yüzlerce projenin başvurduğunu belirterek, projelerle ilgili şunlara değinmiştir: (Bayraktar, [01.06.2009])

“Belediyeler, kurumlar, özel şahıslar yüzlerce proje ile 2010'a yükleniyor. Bunlar hızımızı kesiyor. Bizi alıkoyuyor. Bu sebeple artık proje almayacağız. Bu kararı on gün önce aldık. Şu ana kadar bin 690 proje ajansa müracaat etmişti. Bunların 344'ü reddedilmiş, 197'si de kuruldan geçmişti. Onay alan projelere bugüne kadar 78 milyon TL para aktarıldı. Bin 148 proje ise değerlendirme aşamasında. Şu an ajansın en öncelikli işinin değerlendirme aşamasını tamamlamak. Bu aşama tamamlandığında 540 günlük bir takvim açıklayacağız. Bu takvimde 120 etkinlik yer alacak. Daha sonra kararlaştırılanları da takvime ekleyeceğiz. Bu takvim bizim 2010 rotamız olacak. Ajansın 800 milyon TL'lik bütçesinin 300 milyon liralık kısmı Süleymaniye Kentsel Dönüşüm Projesi'ne ayrılmış durumda. Büyükçekmece'de 30 dönümlük bir arazi üzerine yapılacak olan Depo Müze de en önemli projeler arasında yer alıyor. Depo Müze'nin içerisinde İstanbul'daki tüm müzelerin depolarında yer alan tarihî eserlerin yenilenmesi ve hayata döndürülmesi için atölyeler bulunacak ki bu sayede müzelerdeki teşhir alanları da genişleyecek. Mimar Sinan Üniversitesi'nin Tophane-i Amire'nin yanında 5 bin metrekarelik bir alana müze kurma planı da 2010'un gündeminde. Bu projeye yürütme kurulu olarak sıcak bakıyoruz. Atatürk Kültür Merkezi'nin projeleri de sonlandırılma aşamasında. Ayrıca Ayazağa Kültür Merkezi ile Harbiye'de yapılacak kapalı salon 2010 yılında binlerce ziyaretçiyi ağırlayacak. Uşak halılarının da Fatih ve Süleymaniye camilerine

alınması planlanıyor. Sultanahmet Camii ve Ayasofya Müzesi gibi altı önemli merkez ise Anıtlar Kurulu'nun onay vermesinin ardından son teknoloji ile aydınlatılacak.”

Çalışma kapsamında yapılan röportajlardan konuyla ilgili birkaç görüş ise şu şekilde;
“Herkes İstanbul 2010 AKB'liğine birer proje zinciri olarak bakıyor. Öncelikle çok tepeden bakmak lazım, bu kenti nereye koymak, nasıl konumlandırmak istiyorsunuz. Resmi dokümanlara baktığınız zaman çok büyük vizyonlar görüyorsunuz. Ancak o vizyonlardan sonra ayağı yere basan, öncelikleri olan bazı hedeflerin konması gerekliliğine bir türlü ikna edemiyorsunuz” (Mahir Namur).

“Gerekenin on katı proje olduğu ve proje fazlalığından bir fayda gelmeyeceği kanısındayım. Bundan dolayı da odağın kaybedileceğini düşünüyorum” (Serhan Ada).

İstanbul 2010 sürecinde yer alan projelerin bazıları yıllardır üzerinde çalışılan veya başlamış ve yarım kalmış projeler, bir kısmı ise yeni geliştirilen projelerdir. Hedef projelerden örneklerin yer aldığı bölümde 2009 itibarıyla mevcut durum sütununa bakıldığında yapılması planlanan projelerin büyük kısmının tasarı aşamasında olduğu görülmektedir. Bu projelerin çoğunun 2010 yılına yetişmesi planlanmaktadır. Restorasyon, tefriş ve düzenleme ve yeni bina yapımı gibi kentin kültür altyapısını geliştirecek pek çok proje için uzun dönemli bir süreç gerekmektedir. Yeni başlayan ya da başlatılacak projelerin birçoğunun 2010 sonrasına kalabileceği öngörülmektedir. Bu durumda da projelerin devamını sağlayabilecek mevcut sistemin korunması; projeleri yürüten uzmanlar veya kurumun devamlılığı, politik ve finansal desteğin devamının sağlanabilirliği önemli olmaktadır.

5.3.4. Siyasi Boyut

İstanbul'un AKB unvanı aldığı 2010 yılına yaklaşırken basında ve kamuoyunda süreçle ilgili endişeler ve olumsuz öngörüler artmaya başlamıştır. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Yürütme Kurulu'nun dört üyesinin ortak bir basın duyurusu yayınlarak İstanbul 2010 Yürütme Kurulu Üyeliği'nden istifa ettiklerini açıklamalarıyla -basın duyurusunun altında İstanbul 2010 AKB Ajansı Yürütme Kurulu Başkanı Nuri M. Çolakoğlu ile Yürütme Kurulu Üyeleri Prof.Dr. Metin Sözen, Prof.Dr. İskender Pala, Gürhan Ertür'ün imzaları yer alıyor- eleştirel bakış giderek artmaktadır (Ek 13).

Nisan 2009'da görevden alınan 2010 Ajansı Genel Sekreteri olarak çalışan Eyüp Özgüç istifalar sonrası bir gazeteye (Pektaş, 2009) yaptığı açıklamada;

“Ajansın yönetim kademesinde yaşanan değişikliği projenin bütününden ayrı tutmak gerekir. Kurulmuş olan sağlam kurumsal altyapı göz önüne alındığında projenin kişilere bağlı olmadığı görülecektir. On üç farklı disiplinde alanlarında uzman isimler, ekipleriyle birlikte çalışmalarını neredeyse son aşamaya getirmiş, sabırsızlıkla bu projeleri hem İstanbullular hem de dünyayla paylaşmaya hazırlanmaktadır. Dolayısıyla yönetim kademesinde yaşanan değişikliklerin projenin hedef ve kazanımlarına etkisi yoktur, olmamalıdır. Bunu düşünmek her şeyden önce bu konuda emek harcayan çeşitli kademelerdeki yüzlerce kişi ve kuruluşa yapılmış büyük bir haksızlık olur” şeklinde yorumda bulunuyor (Mayıs 2009 itibari ile “Ajansın Organizasyon Yapısı” için bkz. Ek 14).

İstifalar üzerine çeşitli görüşler ise şöyle:

“İstifalar bu kültür odaklı ilerleme sürecinin 2010 yılından sonra devam edemeyeceğini söylüyor. Bir şeylerin temelden değişmesi gerekiyor ki 2010’un kalıcılığı kurum olarak sürebilsin ama açıkçası ben çok iyimser değilim o konuda. Çünkü bu kurumlar arası iş yapma kültürü bence İstanbul’da yerleşmiş değil. Bıraktım kurumlar arasını aynı disiplinler arasında yer alan kişiler arasında bile ortak iş yapma kültürü yok” (Asu Aksoy).

“İdare problemleri gibi olumsuz olaylar her yerde yaşanıyor. Bu belki biraz da kültür kavramının, müzeciliğin, güzel sanatların özünde, içinde olan bir şey: Ölçülebilir şartnamesi olmadığı için, neyin değerli, neyin değersiz olduğu konusunda birisinin değerlendirmesine bakılacağı için bu gibi sorunlar ortaya çıkabiliyor. Diğer taraftan buradaki kavgaları olayın doğası gereği diye bakıyorum” (Murat Güvenç).

“Keşke olmasaydı, tam da yarı yolda oldu ama baktığımız zaman diğer AKB’lerde de aynen bu olaylar olmuştur. Onlar nasıl işin içinden çıktılarsa biz de çıkacağız. Kaldı ki biz Türkiye’de bir işi son anda yapma konusunda üstat bir ulusuz, yaparız diye de düşünülebilir. Keşke olmasaydı daha pürüzsüz, daha az gerginliksiz olurdu. Burada duymasak gazetede okuyoruz, bunun bir etkisi oluyor bu süreç. Bazen moral düşüklüğü de yaşanabiliyor. Ama aşılr bunlar aşılmayacak bir şey değil” (Suay Aksoy).

“Bu durum şuna benziyor; yeni bir otobüs alıyorsunuz içine özel sektörden, Ankara’dan, STK’lardan, yerel yönetimden yolcular koyuyorsunuz. Otobüsü de hiç denememişsiniz ama uzun yolculuğa çıkıyorsunuz. Yolda su isteyen, kolonya isteyen, ihtiyaç molası isteyen oluyor. Dolayısıyla böyle bir gidişat yaşanmaya başlıyor. Bunlar arasında tartışmalar çıkıyor... Diyeceğim bu, yönetim anlamında yaşanmamış bir deneyim. Bunlar yaşanmadan, tartışmalar, istifalar, sivil toplum

diliyle pozisyon savaşları yaşanmadan birdenbire bu konuda iyi örnekler yaratacağımızı düşünmemek lazım. Benim anlayışıma göre bu yaşanmasa iyi olur muydu olurdu ama kaçınmak da çok kolay değildi. Dolayısıyla önemli olan ne kalacak bir, nasıl dersler alınacak ve de diğer taraftan nasıl bir kamusal tartışmaya yol açacak” (Serhan Ada).

“2010 Türkiye için çok önemli çünkü birbiriyle çok ters politik görüşü olan insanların bu program sayesinde aynı masaya, aynı ofise girmiş olmaları yani bir araya gelme durumu çok önemli. Eğer bu taraflar programı kendilerine çekmeseler de gerçekten uzlaşma platformu olarak kullanma niyetinde olsalar Türkiye için çok büyük bir iyilikte bulunurlar. Ben heyecanla bekledim. Öyle olmasını umuyordum ama olmadı. Dışarıdan baktığımda toplumsal çatışmaların küçük bir örneğinin oluştuğunu görüyorum diyebilirim. İstifalara gelince öncelikle sistemin kurulması önemli. Ana hatlarıyla yöntemler belli zaten. Bu durumda kişiler önemli değil” (Mahir Namur).

“İstifaların bu sürecin ilerleyişini aksatıp aksatmamasıyla hiç alakası yok. Bu da aslında belki bunu olumlayan bir durumdur. İstifadan öncesinde ya da sonrasında süreçte yeni bir şey olacağını düşünmüyorum. Kendi içinde yönetimle ilgili olan bir durum. Kişinin adı değil, işin niteliği önemli. O istifaların olması gayet doğal” (Melih Görgün).

Bu süreçte en çok eleştirilen noktalardan biri de sürecin işleyişinin “şeffaf” bir şekilde olmadığı yönündedir. Çalışma kapsamında görüşme yapılan Mahir Namur’a göre:

“İstanbul’un 2010 sürecinde yürüttüğü çalışmalar kesinlikle şeffaf değil. İnternet sitesinde yayınlanmıyor, hiç kimse neyin seçildiğini, ne yapıldığını bilmiyor, gazeteciler bilmiyor, nedir bu gizlilik diyor. Gizli tutulması gereken bir şey yok içinde. Sanırım, yöneticiler ya vakit bulamıyorlar veya yaptıkları o kadar komplike bir şey ki katılım boyutunu önemsemiyorlar.”

“Şeffaf olmanız için yaptığınız işten çok emin olmanız lazım. En azından insanlar arasında projeler arasında hakkaniyetli bir seçim olduğunun ortada olması lazım yoksa şeffaf olamazsınız. Ben bunun sağlanabildiğine inanmıyorum. Örneğin AB programlarında değerlendirme kriterleri siz projeye başvurmadan bellidir. Bizse şimdi onlarla ne kontrat imzalayacağımızı da bilmiyoruz ki üstelik değerlendirirken bir değerlendirme teknisyeni kendi kriterinde değerlendirir, diğeri başka. Örneğin, A teknisyenine gittiğinizde geçmeyen bir proje B teknisyeninde geçebiliyor. Oysa ki yapılacak çok basit ve danışma kurulunda olduğum dönemde önermiştim de: Puanlama sistemi yaparsınız ve birisine hesap vereceğinizde de bakın bu üç tane kriterden geçtin ve puanlama göstergeleri de bunlardı dersiniz. Ama hiçbir sistem

olmadan, kişilerin kendi vizyonuna göre seçtirirseniz o zamanda şeffaflaştıramazsınız programı. Ben bir proje önerirken niye yapılmış bir şey önereyim ki, ajans bunu yayınlasın ki bende boşuna uğraşmayayım. Bir de bu kentte zaten kısıtlı kültür üretimi, yani kısıtlı proje yapacak insan var onları da bu git gele yormamak lazım.”

Sivil bir girişim olan Çağdaş Gösteri Sanatları Girişimi AKB hazırlık süreci üzerine ‘Bu sahnede biz de varız!’ başlıklı bir açıklama yaptı. “Gelişmelerden kaygı duyuyor; kamuoyunda yaratılan güvensizliğin giderilmesini bekliyoruz” denilen bildiride İstanbul 2010 Ajansı’na yönelik şu talepler sıralanıyor:

- Katılımcı ve demokratik anlayışa sadık kalınması.
- 2010’a dokuz ay kala Yürütme Kurulu’nu istifaya taşıyan sebeplerin kamuoyuna açıklanması.
- Ajans içinde ve ajansla proje sahipleri arasında süren iletişimsizliğin ortadan kaldırılması.
- Proje değerlendirme ve hayata geçirme aşamalarındaki hantallık, tutarsızlık ve belirsizliğin giderilmesi.
- Projeleri değerlendiren kurullara ve proje sahiplerine müdahale edilmemesi. Kurullardan geçmeyen projelere, kişi ve kurumlara ayrıcalık tanınmaması, süreçlerin nesnel, şeffaf ve denetlenebilir kılınması (Erciyes, [26.03.2009])

Kurumlar veya kişiler arası uzlaşmazlıkların, istifaların olması her ne kadar programın yürütülmesini, işleyişini aksatsa da, çeşitli görüşlerinde vardığı ortak nokta istifaların doğal bir süreç olduğu ve kişilerin değil sistemin kalıcılığı, iyi planlanmış olmasının önemli olduğu yönünde. Ancak kimin, hangi kriterlere göre karar vereceği, konuların açık ve net kurallara bağlanmasının en önemli unsur olduğu; yani şeffaflık kavramının bu sorunların birçoğunun cevabı olduğu da vurgulanmakta.

5.4. Bölüm Değerlendirmesi

Tarihsel gelişimi içinde daima dünyanın önde gelen kentlerinden biri olan İstanbul Türkiye'nin en kalabalık, iktisadi ve kültürel açıdan en canlı kentidir. Uluslararası ölçekte düşünüldüğünde ise İstanbul'un kültür ve sanat olanakları açısından Avrupa'daki kentlere göre nicelik ve de nitelik olarak geride kaldığı görülmektedir. Özetle kentin mevcut kültür sanat olanaklarına bakıldığı zaman hem kent geneline fiziksel ve sosyal olarak yayılımı açısından yetersiz hem de uluslararası ortamda rekabet edebilirlik kapasitesinin çok sınırlı ve birçok örnek dışında son derece yetersiz olduğu görülür. Ancak son yıllarda kültür ve sanat ortamında yaşanan bazı özel girişimler (festivaller, özel müzelerin açılması, önemli sergilerin gerçekleşmesi gibi) gelecek için olumlu adımlardır.

Avrupa Kültür Başkentliğini, her kent arzu ettiği hedeflere ulaşmada bir fırsat olarak görmüştür. AKB olabilmek için gerekli prosedürlerin 1999 yılındaki AB konsey kararına bağlı olarak 2010 yılı için Türkiye'nin aday kent koyabilmesi ile İstanbul da ihtiyaç duyduğu sıçramayı sağlayacak bir fırsat olarak Avrupa Kültür Başkentliğine aday olmuş ve seçilmiştir.

İstanbul 2010'da belirlenen ana hedef, kenti sanat ve kültür yoluyla geliştirmek ve zengin potansiyelini tüm Avrupa ve dünya için esin kaynağı olacak şekilde değerlendirmektir. Avrupa Kültür Başkenti olmadan beklenen faydalar ise özetle: Çağdaş müzecilik anlayışıyla sergileneceği ve korunacağı yeni müzeler kazanması; katılımcı bir yaklaşımla oluşturulacak kentsel dönüşüm projelerinin başlatılması; bir yandan kentin çehresini değiştirecek, öte yandan kentlinin yaşam kalitesini yükseltecek yeni kültür mekânlarına kavuşması, kentin kültür altyapısının güçlendirilmesi, kentlilik bilinci gelişmesi; kentin, sahip olduğu dünya kültür mirasını tüm zenginliğiyle Avrupa'yla paylaşması; yöneten ve yönetilenlerin İstanbul için birbirlerine dayanarak, güvenerek, el ele çalışıp üretecekleri yepyeni bir yönetim anlayışına kavuşmaları gibi sıralanmıştır (İstanbul 2010, [15 Aralık 2008]). Genel olarak yola çıkış noktasında sürdürülebilir bir yapı esas alınarak bir yönetim sistemi oluşturulması amaçlanmıştır.

Zengin kültür yapısıyla İstanbul'da, bütün kültürleri kucaklayan bir yapı oluşturma çok zor olduğu ortadadır. Kentleşme, kente karşı sorumluluk hissetme, kentle bütünleşme önemli konulardır. Burada yapılması gereken kentte tek bir İstanbullu kimliği oluşturmak değil, kente karşı ortak bir bilinç oluşturmaktır. Bunun gerçekleşmesinde kültürel katılım en önemli faktördür. Çünkü bu aynı zamanda uzun süren sosyal etkiler, sürdürülebilirlik politikaları için büyük potansiyelin yattığı

yerdir. Ancak İstanbul 2010'da yürütülen çalışmalara bakıldığında ve ilgili kişilerle olan görüşmeler sonucunda hedeflenen yönde bir ilerleyiş olmadığı ve Avrupa Kültür Başkenti olmanın getirmesi düşünülen katkılara yönelik somut bir adım atılmadığı öngörüsü oluşmaktadır.

Geçmişte kültür başkentliği deneyimi olan kentlerin hedefledikleri altyapı çalışmalarını sürecinde karşılaştığı en büyük sorunların; projelere geç başlanması, bu süreçte kişiler ve kurumlar arasında çeşitli anlaşmazlıklar, fonların geç aktarılması olduğu görülmüştür. 2010'a hazırlık süreci içerisinde İstanbul kentinde de benzer sorunlar yaşanmaktadır. Pek çok proje başlatılmayı beklemekte, başlatılan projeler fonların geç aktarılması sonucu yavaş ilerlemekte ve proje alımlarının Mayıs 2009 itibariyle devam ediyor olması, proje yığını arasında işleyişin sağlıklı bir şekilde ilerlemesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca, 2010'un gelmesine dokuz ay kala istifaların yaşanması çalışmaların aksamasına neden olmuş, huzursuz bir ortam yaratmıştır. Ancak istifalarla ilgili genel kanı; isimlerin önemli olmadığı, istenmeyen ama doğal bir süreç olduğu yönünde olmuştur. Diğer taraftan vurgulanan en önemli nokta ise bu sürecin amaçlandığı gibi katılımcı bir yönetim modeliyle, şeffaf bir yapıda olamadığıdır.

Bina yapım ve yenileme, kentsel uygulama projelerinde iş programlarının, hukuksal mevzuat, koordinasyon ve diğer konularla bağlantılı olarak yıllara yayılı süreçler içermesi nedeniyle, Avrupa'daki örneklerle de baktığımızda yatırımların yarım kalma riski bu anlamda önemlidir. Sürdürülebilir bir yapının sağlanması adına finansın önemli bir unsur olduğu açıktır. Ancak sadece maddi kaynağın başarılı olan ya da olabilecek çalışmaların olmazsa olmaz bir parçası olmadığı, başarılı işler yapmak için mutlaka büyük bütçelere ihtiyaç duyulmayacağı ve de başarılı, halkın benimseyeceği işlerin etkinlik senesinden sonraki dönemde de devam edebileceği vurgulanan noktadır. Ayrıca hükümetin de başarılı uygulamaları yarıda kesmeyeceği öngörüsü, görüşme yapılan kişilerin genel olarak ortak kanısıdır. Burada asıl önemli olan nitelikli insan kaynağı ve kurumlar arası iş yapma kültürünün yerleştiği bir yönetim yapısının oluşturulmasıdır.

Geçmiş deneyimler doğrultusunda İstanbul için 2010'a hazırlık sürecinde ve sonrasında çalışmaların uzun dönemli olacağı düşünülmüş bir yapı ve anlayış, uzun döneme yansıyacak bir etki yaratacaktır. Ancak; görüşlere ve kamuoyuna açıklanan bilgilere bağlı olarak; projelere başlamada İstanbul için 2010'un fırsat olarak görülmesine karşın, belirsiz bir sürecin de var olduğu söylenebilir.

6. SONUÇ

Çalışmanın amacı, Avrupa Kültür Başkentliği deneyimi yaşamış kentlerdeki sürdürülebilir kültür odaklı yenileme yaklaşımlarının uzun dönemdeki etkilerini analiz ederek; İstanbul 2010 AKB'liği için yapılanları değerlendirmek ve öneriler geliştirmektir. Çalışmanın kapsamı Avrupa Kültür Başkentliğinin kültür odaklı kentsel yenileme ve sürdürülebilirlik ana başlıkları ve İstanbul 2010 süreci incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. Bu süreçte; "Palmer Raporu, çeşitli akademik makale ve tezler ve Avrupa Kültür Başkenti olmuş ya da olacak kentlere 2008 ve 2009'da yapılan inceleme gezilerinden" yararlanılmıştır. İstanbul 2010 için yapılan çalışmalarda ise İstanbul 2010 Ajansından ilgili direktörlerle, 2010'un danışma kadrosunda yer alan veya almış isimler ile gerçekleştirilen görüşmeler, İstanbul 2010 Ajansı'nın yayınladığı döküman ve bu süreçte yayınlanan çeşitli makalelerden faydalanılmıştır.

Tez boyunca ortaya konulan bilgiler ışığında; günümüzde pek çok kentin tanıtım ve kentsel imaj değerini yükseltme stratejilerini kültür ve sanat üzerinden kurgulamakta olduğunu söylemek mümkündür. Kentler dünya haritasında bir yer edinmek ya da mevcut konumlarını korumak ve çekiciliklerini arttırmak için kültürel değerleri ön plana çıkaran turizm politikaları ve çeşitli kültürel projeler ile dünya pazarında yarışmayı hedeflemektedir. Bu yarışmada öne çıkan unsurlar, iyi korunmuş bir tarihi çevrenin ve anıtsal yapıların yanı sıra, kentin sunduğu kültür ve sanat ortamıdır. Bu açıdan Avrupa Kültür Başkenti programı, kentlerin hem yerel hem de uluslararası kimliğine ve imajına değer katan, ulusal ve uluslararası medyada yer bulan ve dolayısıyla kentleri tanıtan, kente gelen ziyaretçi sayısını arttıran, turizmin yanı sıra pek çok başka sektörü de tetikleyerek kentsel ekonomiyi canlandıran ve istihdam yaratan, kentteki yaşam kalitesine ve toplumsal bütünleşmeye katkıda bulunan, sanatsal üretimin gelişmesine destek olan, farklı eğlence ve eğitim olanakları sunan etkinlikler olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç bölümü, tezin ana konularını kapsayacak şekilde; Avrupa Kültür Başkentlerinde kültür odaklı kentsel yenileme, AKB'nin sürdürülebilirlik boyutu, İstanbul 2010 AKB'liğine ilişkin değerlendirme ve önerileri içermektedir.

Avrupa Kùltür Başkentlerinde Kùltür Odaklı Kentsel Yenileme Yaklaşımı

Kentlerin zaman içerisinde sosyokùltùrel, ekonomik, teknolojik ve fiziksel açılardan değişim geçirmesi kaçınılmaz olmaktadır. Son otuz yılda endùstri ağırlıklı kentlerin hizmet eğilimli ekonomiye dònùřtùrùlme abalari da kùltùrùn kent yenileme aracı olarak kullanılması konusunda artan bir ilgi ile beraber ilerlemiştir.

Geçmişten gùnùmùze Avrupa Kùltür Başkentlerine bakıldığında kùltùrùn kent yenileme aracı olarak kullanıldığı başarılı ya da başarısız pek çok òrnek gòstermek mùmkùndùr. AKB'ler incelendiğinde; hemen hepsinin çeşitli altyapı projelerine programlarında yer verdiği gòrùlmektedir. Kentler, kùltür odaklı yenileme hedeflerinde bir tek fiziksel altyapıların iyileştirilmesi, kente yeni mekânlar kazandırılması değil; halkın da gelişimi ve katılımı yönùnde amaçlar belirlemişlerdir. Ancak hedeflenenin aksine halkın bu sistemin bir parçası olarak kalabilmesi her zaman mùmkùn olmamıştır. Cazibesini kaybetmiş tarihi yerlerin, eski sanayi alanlarının yeniden kullanımına yönelik projelerde olduğu gibi her yeni yükselen kùltür çevresinin gelişimi, orada yaşayan kesimin uzaklaşmasıyla paralellik gòstermiřtir.

Kentlerin yenilenmesinde kùltùrel girişimlerin ònemli bir araç, hızlandırıcı unsur olmasına karşın, kent kùltür politikalarının gelişimi oldukça yavaş ve istikrarsız olmuştur. Bu durum nitelikli kùltùrel faaliyetler ve gerekli altyapının devamı için gerekli olan yatırımların dengeli dağılımını gerektiren uzun dònemli bir stratejinin ortaya konulamamasını beraberinde getirmiştir.

Avrupa Kùltür Başkenti Programının Sùrdùrùlebilirlik Boyutu

“Avrupa Kùltür Başkenti” etkinlikleri başlangıçta sadece kùltùrel amaçlar taşımıştır. Bu etkinlik, Avrupa Birliği üye ùlke halklarının tarih içerisinde gelişimini, ortak değerlerini ve bu sùrete ortaya çıkan kùltùrel çeşitliliğini “kùltùrùn yansıtılması” (Avrupa Komisyonu, 1985) yoluyla Avrupa halklarını bir araya getirmek ve onları yakınlaştırmaya katkıda bulunmak için dùzenlenmiřtir. Programının bu amacında ve programa bakış açısında 1985 yılından bugùne pek çok değişim ve gelişim meydana gelmiştir. Òzellikle 1990'a kadar olan dònemde amaç, genellikle kùltür yılını çeşitli etkinlik ve organizasyonlarla bir festival havasında geçirmek iken; 1990 sonrası sùrete program, kentin kùltür yaşamını yükseltecek, her tùrlù kentsel gelişimi sağlayacak çeşitli altyapı çalışmalarının başlatılması ve tamamlanmasında adeta hızlandırıcı, motive edici bir etki olarak gòrùlmeye başlamıştır. Avrupa Kùltür Başkentliği'nin sùrdùrùlebilir bir yapıda olması gerekliliği de bu noktada doğmaya başlamıştır.

AKB olmanın getirdiği olumlu etkilerin ne kadar süreceği ya da ne kadar uzun döneme yansıyacağına dair kesin sonuçlar vermek zordur. Sürdürülebilirlik boyutu kentlerin politikalarıyla doğrudan ilgilidir ve kentten kente büyük değişimler gösterir. Örneğin, pek çok kentin AKB sonrası kültür bütçesinde yaptığı kısıtlamalar, projelerin gelişimini ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasını zorlaştırmıştır.

Kentler, kentte yaşayan, yaşadıkları kentle bütünleşememiş, kentin sunduğu olanaklardan yeterince yararlanamayan kesimlere ulaşmayı, onları da kentin bir parçası haline getirmeye genellikle program hedeflerinde yer vermiştir. Ancak AKB sona erdikten sonra bu dengeyi koruyabilecek, sürdürülebilir yapılar oluşturulması genellikle başılamamıştır.

Bu bakımdan, kültür politikası kentliyi, otoriteleri, uzman kurumları kapsayacak şekilde yerel halkın kendi görüş ve beklentilerini ifade edebileceği ve karar sürecini inceleyebileceği bir platform yaratmak yönünde olmalıdır. Geçmişte kültür başkenti olmuş kentlerin çoğu, kentin imajının yükselmesi, yenilenmesi gerçekleşse de bunun sürdürülebilirliğini engelleyen sahiplik duygusunun eksikliği sorununu yaşamıştır.

Bianchini (1999), “kentlerde uygulanan kültür politikasının başarılı bir şekilde planlanması ve geliştirilmesi anlayışımızdaki radikal değişikliklerle mümkün olabilecektir” diyor ve şu yorumu yapıyor:

“Karar verici ve kent planlayıcılarının bugün yapması gereken şey, herhalde sanatkârların yaratıcılığıdır. Bu; doğal, sosyal, kültürel, politik ve ekonomik çevreler arasındaki bağlantıları görebilen sentezleyebilen sadece somut değil, soyut altyapıların da önemini kavrayabilen yaratıcılıktır... Soyut altyapıları nasıl kullanacağını bilmek (insanların aidiyet duygusu, günlük çalışma ve eğlenme rutinleri, yerel ritüeller, ambiyans ve atmosfer), başarılı bir politikayı yürütebilmek için hayatidir (Bianchini, 1999, 42-43)”

AKB programın sonuçları her zaman kentlerin hedefledikleriyle aynı doğrultuda olmamaktadır. Başarı ya da başarısızlık ölçütleri ise her kent için kendine özgü bir yapıdadır. Bir kent için başarı faktörü olan bir unsur başka bir kente uygun olmayabilir. Ayrıca her bir bireye göre başarı algılayışı farklı olmaktadır. Başarılı bir Kültür Başkenti olmak ne demektir? Kültür Başkenti olmak başarıyı beraberinde getirir mi? Bu gibi sorulara yanıt olarak; başarı her zaman görecelidir ve amaçlar ve araçlara göre ölçülür şeklinde verilebilir. Örneğin, bir kent fiziksel olarak kültürel bir altyapıya sahip değilse konu o kent için doğru olan amaç ve araçların geliştirilmiş olup olmadığına odaklanır.

İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkentliği Değerlendirmesi

2010 yılında AKB olan İstanbul, yüzyıllar boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve birçok farklı toplumdan insanın bir arada yaşadığı önemli bir kent olmuştur. Bugün İstanbul küreselleşen dünya ekonomisine hızla açılırken, uluslararası yatırımcılar ve en önemlisi turizm ve kültür endüstrileri için bir cazibe merkezi haline gelmeye başlamaktadır. Bu da İstanbul'u bir dönüşüm merkezi, adeta bir şantiyeler sahası haline gelmesi sonucunu doğurmaktadır. "Herkesin ilk tepkisi; 2010 yılında İstanbul'a ne kadar turist gelecek?" şeklinde olmuştur. AKB İstanbul'un tanıtımına katkıda bulunacaktır ama bu projenin özünde İstanbul olacaktır. İstanbul doğru bir şekilde kendi kültür varlıklarına sahip çıkabilecek mi? Kentin ulaşımına, altyapısına, çevre kirliliğine dair kültürel değerlerine sahip çıkabilecek projeleri hayata geçirebilecek mi? Bütün bunların gerçekleşmesi önemlidir (Taşbaşı, 2006, 52). Bu gelişimi sağlayabilecek temel birkaç faktör bulunmaktadır:

- **Sosyal katılım gerekliliği**

İstanbul'da, bütün kültürleri içine alabilecek bir yapı oluşturma çok zor olduğu açıktır. Kentleşme, kente karşı sorumluluk hissetme, kentle bütünleşme, kente karşı ortak bir bilinç oluşturmak önemli konulardır. Bunların gerçekleşmesinde de kültürel katılım en önemli faktördür. Kültürel katılımın sağlanabilmesi aynı zamanda uzun süren sosyal etkiler, sürdürülebilirlik politikaları için büyük potansiyelin yattığı yerdir. Ancak İstanbul 2010'da yürütülen çalışmalara bakıldığında ve ilgili kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda hedeflenen yönde bir ilerleyiş olmadığı ve Avrupa Kültür Başkenti olmanın getirmesi düşünülen katkılara yönelik somut bir adım atılmadığı izlenimi doğmaktadır.

- **Finansman sürdürülebilirliği**

Kültür başkentliği deneyimi olan kentlerin etkinlik yılına hazırlık sürecinde karşılaştığı en büyük sorunların; projelere geç başlanması, bu süreçte kişiler ve kurumlar arasında çeşitli anlaşmazlıklar, fonların geç aktarılması olduğu görülmüştür. 2010'a hazırlık süreci içerisinde olan İstanbul'da da benzer sorunlar yaşanmaktadır. Pek çok proje başlatılmayı beklemekte, başlatılan projeler fonların geç aktarılması sonucu yavaş ilerlemekte ve proje alımlarının Haziran 2009'a kadar devam etmiş olması, "proje yığını" arasında işleyişin sağlıklı ve hızlı bir şekilde ilerlemesini zorlaştırmaktadır.

- **Kültür odaklı kentsel yenileme**

Diğer Avrupa kentlerinde de pek çok örneğinin görüldüğü gibi kent merkezinde kültür eksenli canlandırma, yenileme ve dönüşüm projelerinin kültürel gelişim için araç olarak ele alınması İstanbul 2010 programı çerçevesinde de yürütülen çalışmalarda düşünülmekte veya uygulamaya geçmektedir. Ancak düşünülmesi gereken bu alanlarda yapılacak herhangi bir müdahale sonucunda artabilecek arazi fiyatları, bu bölgede yaşayan halkın ve de yeni firmaların bu alan dışına kaçmalarına sebep olabileceğidir.

- **Yönetim ve örgütlenme**

2010'un gelmesine dokuz ay kala istifaların yaşanması çalışmaların aksamasına neden olmuş, huzursuz bir ortam yaratmıştır. Ancak istifalarla ilgili genel kanı; isimlerin önemli olmadığı, yaşananların istenmeyen ama doğal bir süreç olduğu yönünde olmuştur. Diğer taraftan vurgulanan en önemli nokta ise bu sürecin amaçlandığı gibi katılımcı bir yönetim modeliyle, "şeffaf" bir yapıda olamadığıdır.

İstanbul 2010 İçin Öneriler

Avrupa Kültür Başkenti başarısı için belirlenmiş bir formül ya da reçete yoktur. Yine de geçmiş kültür başkentleri incelendiğinde başarı ve başarısızlığın nedenlerine ilişkin ortak noktalar dikkati çekmektedir. Bunlar göz önüne alınarak İstanbul için sosyal katılım, finansal sürdürülebilirlik ve yönetim boyutu temel başlıklarında önerilerde bulunulabilir. Bunlar;

Sosyal katılım boyutu:

- Yerel katılım boyutu; halkın yapılan girişimleri sahiplenmesi, projelerin sürdürülebilirliği ve hedeflenen her türlü gelişim açısından hem dolaylı hem de doğrudan etkiye sahiptir. Bu açıdan katılım boyutu sadece kurumlardan ya da sivil kuruluşlardan alınan proje çerçevesinde değil programın misyonunda ve hedeflerinde de belirtildiği gibi her süreçte halkı da içine katabilecek şeffaf ve paylaşımcı bir yapıda olmalıdır.
- Yerel ortaklarla (STK, üniversiteler gibi) gelişmiş işbirliğinin oluşturulması ve devamının sağlanması toplumsal boyutta daha başarılı projeler üretilmesi ve uygulanmasında etkili olmaktadır. Sürdürülebilir bir gelişim hedefleniyorsa yerel ortaklarla ortak bir işleyiş benimsenmelidir.
- Kenti kentliye ve de Avrupa'ya daha iyi tanıtmak, kente dair bilinci arttırabilmek için açıkça belirlenmiş, anlaşılır bir iletişim ve pazarlama stratejisi olmalıdır.

Finansal sürdürülebilirlik boyutu:

- Sağlam bir finansal arka plan ve finansmanın devamlılığının garantisi sürdürülebilirlik açısından çok önemlidir. Dolayısıyla hükümet politikalarının bunu destekleyecek yönde olması gerekmektedir.
- Fonların süreç içerisinde aktarılışı yapılan işlerin sağlıklı ilerleyişi açısından projelerin önemli bir ayağını oluşturmaktadır. Bu açıdan düzenli ve planlı bir fon akış sistemi uygulanmalıdır.
- Herhangi bir endişe ya da huzursuzluğa yer vermemek adına fonların dağıtımı ve aktarıldığı yerler konusunda halka açık, şeffaf bir politika izlenmelidir.

Yönetişim boyutu:

- Uzun vadeli bir kültürel politikaya sahip olmak ve uzun vadeli perspektife odaklanmak sürdürülebilir bir gelişim için en önemli başarı anahtarıdır. Bu nedenle öncelik iyi tanımlanmış bir kültürel politika oluşturmak olmalıdır.
- Sınırlı sayıda amaçlar ve hedefler belirlenmelidir. Aksi durumda çoğu kültür başkentinin karşılaştığı durum amaçlar ve hedefler yığını içinde hiçbir amacı ve hedefi gerçekleştirememek olacaktır.
- Kültürel programın politik kaygılardan etkilenmesi AKB kriterlerine aykırı olduğu gibi sanatın ve kültürün evrensel doğasına ve misyonuna aykırıdır. Yansız, şeffaf bir yapı öncelikli olmalı ve kişisel ya da kurumsal çıkarlar yapılan işe yansıtılmamalıdır.
- Güçlü bir liderlik ve iyi organize olmuş bir takım, projelerin belirlenmesi, uygulanması ve sürdürülebilirliği açısından çok önemli olduğundan bu doğrultuda bir yönetim yapısı yürütülmelidir.
- Aktif ve ilgili politik bir liderlik de AKB sürecinde ve sonrasında önemli bir başarı kriteridir. Politikacılar ve hükümet program yılını, her şeyin yapıldığı bittiği bir yıl olarak değil; hedeflendiği gibi bir gelişim için adımın atıldığı uzun bir sürecin başlangıcı olarak görmelidirler.

Sonuç olarak unutulmaması gereken Avrupa Kültür Başkenti programı sihirli bir değnek değildir. Yapılacak etkinliklerle kültürel yapı ya da kültürel alışkanlıklar hemen değişmeyecektir. İstanbul için 2010 fırsat olarak görülmüştür, ancak belirsiz bir sürecin de var olduğu söylenebilir. İstanbul 2010, bir hedef değil; olanaklar için bir araçtır. Kültürel altyapının geliştirilmesine yönelik yapılacak her türlü çaba kısa vadeli değil uzun vadeli olduğu bilinerek hareket edilmelidir. Geçmiş Avrupa Kültür Başkentlerinin yaptığı doğru ya da yanlışlardan ders çıkarılması çok önemlidir. Ancak tavsiyelerin dikkate alınması kadar onların nasıl uygulanacağını bilmek önemlidir. Uluslararası düşünüp yerel hareket etmek her adımda dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Atalık G, ve diğerleri. 1985. **Şehircilik**. İstanbul: İTÜ Matbaası.
- Avrupa Parlamentosu ve Konsey. 2006. [1622/2006/EC Sayılı 2007 ile 2019 yılları için Avrupa kültür Başkenti organizasyonuna ilişkin bir topluluk eylemi oluşturmasına ilişkin Kararı], 24 Ekim.
- _____. 1999. [1419/1999/Sayılı 2005 – 2019 yılları arasında Avrupa'nın Kültür Başkenti etkinliği için bir topluluk eylemi düzenlemesine ilişkin Kararı]. 25 Mayıs.
- _____. 1985. [Avrupa Kültür Şehri etkinliği hakkında konsey içindeki toplantıda, kültürel ilişkilerden sorumlu bakanların ilke Kararı]. 13 Haziran.
- Baedeker, Rob. [12.01.2009]. America's 25 Most Visited Museums. www.forbestraveler.com.
- Başbakanlık. 2007. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Hakkında Kanun. Sayı:26700, Kanun No. 5706, Kabul Tarihi: 02.11.2007. **Resmi Gazete**, 14 Kasım.
- Batur, Afife. 1997. Habitat 2 - **Dünya Kent İstanbul: İstanbul / Bir Dünya Kenti**. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları: 24-25.
- Bayraktar, Arif. [01.06.2009]. 2010 Ajansı Yeni Proje Almayacak. www.zamangazetesi.com.tr/haber
- BBC. [29.10.008]. Belfast 'Best Place to Live'. http://news.bbc.co.uk/1/hi/northern_ireland.
- Berg, L. Van Den, J. Van Der Meer, A. Otgaar. 1999. **The Attractive City**. Report R200-1, EURICUR, Rotterdam. (Aktaran: Richards, Greg, Julie Wilson. 2004. The Impact of Cultural Events on City Image: Rotterdam, Cultural Capital of Europe 2001, Urban Studies, Vol. 41, No. 10, 1931–1951)
- Beyhan, Gülin. 2004. **Kültürel Süreklilik ve Çağdaş Gereksinmeler Bağlamında Sürdürülebilir Turizm ve Kimlik Kavramsal Modeli: Pamukkale Örneği**. Doktora Tezi. İTÜ Mimarlık Fakültesi.
- Bianchini, F. 1993. **Remaking European cities: The Role of Cultural Policies**. (in: F. Bianchini & M. Parkinson (Eds) Cultural Policy and Urban Regeneration: The West European Experience). Manchester: Manchester University Press: 1–19.

- _____. 1999. **Cultural Planning For Urban Sustainability**. (in: L. Nyström and C. FUDGE (Eds) *Culture and Cities: Cultural Processes and Urban Sustainability*). Stockholm: The Swedish Urban Development Council: 34–51.
- Boyle, M., G. Hughes. 1991. **The politics of representation of the 'real': discourses from the left on Glasgow's role as European City of Culture**. *Area*: 217–228.
- _____. 1994. **The Politics of Urban Entrepreneurialism in Glasgow**. *Geoforum*: 453–470.
- Coğrafi Konum. 2005. **İstanbul Dergisi**. 53; 46.
- Coombes, M, S. Raybould. 1992. **Developing Indicators to Assess the Potential for Urban Regeneration**. Department of the Environment Inner Cities Directorate. London.
- Corijn, E., S. Van Praet. 1994. **Antwerp 93 in The Context of European Cultural Capitals: Art Policy As Politics**. Brussel: Vrije Universiteit.
- Culture-led Regeneration**. 1998. Center for Planning Research, School of Town and Regional Planning, University of Dundee, Dundee, UK, *European Planning Studies*: Volume 6, 271 – 281.
- Çelik, Abdurrahman. 2009. **İstanbul Kültür Turizm İstanbul Değerlendirmesi: İstatistiklerle İstanbul Kültür 2008 Değerlendirmesi**. ed. Ahmet Emre Bilgili. İstanbul Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları: 214.
- Çubuk, Mehmet. 1995. **Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu: Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım Kolokyum Sunuş ve Sonuç Bildirileri**. İstanbul: MSÜ Yayınları.
- European Capital of Culture. 12 Mayıs 2008. <http://www.ec.europa.eu/culture>.
- Garcia, Beatriz. 2005. **Deconstructing the City of Culture: The Long-term Cultural Legacies of Glasgow 1990**. *Urban Studies*: Vol. 42, Nos 5/6, 841–868.
- DCMS. 2004. **Bringing Communities Together through Sport and Culture**. London: DCMS Press.
- Deffner, Alex M., Lois Labrianidis. 2005. **Planning Culture and Time in a Mega-event: Thessaloniki as the European City of Culture in 1997**. *International Planning Studies*: Vol. 10, No. 3–4, 241–264
- Erciyes, Cem. İstanbul 2010'da Sanatçılar Seslerini Yükseltiyor. **Radikal Gazetesi**. 26 Mart.
- Erden, Dilek. 2003. **Kentsel Yenileşmede Bir Araç Olarak Dönüşüm Projeleri**. Doktora Tezi. Mimar Sinan Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.
- Ertürk, Nihat. 1996. **Yabancı Sermaye İçin Türkiye'de Yatırım Avantajları ve Uygulamaları ile Turizm Yatırım Olanakları**. İstanbul: Ertürk Yayınları.

- Evans, G. 2003. **Hard-branding the Cultural City. From Prado to Prada.** International Journal of Urban and Regional Research: 417–440.
- Evans, G., P. Shaw. 2004. **The contribution of culture to regeneration in the UK: a review of evidence.** London: Department for Culture, Media and Sport.
- Ertür, Gürhan. 2006. Yuvarlak Masa: Başka Türlü Bir Kent, Başka Türlü Bir Yönetişim - Avrupa'nın orta yeri İstanbul. **İstanbul Dergisi.** s.56: 51.
- Garcia, Beatriz. 2004. Cultural Policy and Urban Regeneration in Western European Cities: Lessons from Experience, Prospects for the Future. **Local Economy.** Vol. 19, No. 4, 312 326.
- Gibson, M, A. Kocabaş. 2002. London Sustainable Regeneration Challenge and Response. **1. Uluslar arası Kentsel Tasarım Buluşması.** İstanbul: MSÜ Yayını.
- Glasgow Şehir Konseyi. [18.11.2008]. History of Glasgow. <http://www.glasgow.gov.uk/en/AboutGlasgow/History/>
- Go'mez, M. 1998. **Reflective images: the case of urban regeneration in Glasgow and Bilbao.** International Journal of Urban and Regional Research: 106–121. (Aktaran: Garcia, Beatriz. 2004. Cultural Policy and Urban Regeneration in Western European Cities: Lessons from Experience, Prospects for the Future. **Local Economy.** Vol. 19, No. 4, 312 326.)
- Haber34. [29.12.2008]. İstanbul Özel Müzeleri Çok Sevdi. www.haber34.com.
- Harvey, D. 1989. **The Condition of Postmodernity.** Oxford: Basil Blackwell. (Aktaran: Richards, Greg, Julie Wilson. 2004. The Impact of Cultural Events on City Image: Rotterdam, Cultural Capital of Europe 2001. **Urban Studies.** Vol. 41, No. 10, 1931–1951.
- Herrijgers, C. 1998. **Tour operators als makers van de stad.** MA Thesis. Tilburg University. (Aktaran: Richards, Greg. **The European Cultural Capital Event: Strategic Weapon in the Cultural Arms Race?**, Published in: Journal of Cultural Policy 6(2), 159-181.
- Hitters, E, Greg Richards. 2002. **Cultural Quarters to Leisure Zones: The Role of Partnership in Developing The Cultural Industries.** Creativity and Innovation Management: 234–247.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi, [18.04.2009], **Coğrafi Konum ve Stratejik Önem,** www.ibb.gov.tr.
- İMP Kültür Endüstrileri – Kültür ve Turizm Grubu. 2006a. **Kültür Endüstrileri Sentez Raporu.** İstanbul.
- _____. 2006b. **İstanbul'un Dünya Turizm Pazarındaki Konumu ve Rekabet Edebilirliğini Etkileyen Parametrelerin Değerlendirilmesi, Hedef ve Stratejiler, Sentez Raporu.** İstanbul.
- İstanbul Ticaret Odası, [12.04.2009], **Avrupa'nın 6. Zengin Kenti İstanbul,** www.ito.org.tr.

İstanbul 2010 Resmi Sitesi. [Ocak 2009]. www.istanbul2010.org

İstanbul'un AKB Olması İçin 10 Neden. 2008. İstanbul: İstanbul 2010 Ajansı.

Kalogirou, N. 2003. **Public Architecture and Culture: The Case of Thessaloniki as European City of Culture for 1997.** Volos: Thessaly University Press. (Aktaran: Deffner, Alex M., Lois Labrianidis. 2005. Planning Culture and Time in a Mega-event: Thessaloniki as the European City of Culture in 1997, International Planning Studies. Vol. 10, No. 3–4, 241–264, August–November 2005.)

Korkmaz, Elif. 2007. **Kentsel Kamusal Mekânda Değer Yaratma Yaklaşımında Katılımcı Bir Model Önerisi.** Doktora Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü.

Labrianidis, L. 1996. **Subcontracting in Greek Manufacturing and The Opening of The Balkan Markets.** Cyprus Journal of Economics: 29–45. (Aktaran: Deffner, Alex M., Lois Labrianidis. 2005. Planning Culture and Time in a Mega-event: Thessaloniki as the European City of Culture in 1997, International Planning Studies Vol. 10, No. 3–4, 241–264, August–November 2005.)

Landry, C., L. Green, F. Matarasso, F. Bianchini. 1996. **The Art of Regeneration: Urban Renewal through Cultural Activity.** Stroud: Comedia.

Levent Baycan, Tüzin. 1999. **Sürdürülebilir Bölgesel Kalkınma: Marmara Havzası İçin Bir Yöntem Denemesi.** Doktora Tezi. İTÜ Mimarlık Fakültesi.

London Se1. [12.01.2009]. Tate Modern Visitor Numbers up 20 Percent. www.london-se1.co.uk.

Luxembourg and Greater Region. [20.10.2008]. European Capital of Culture 2007 Final Report. www.mcesr.public.lu/presse/annee_culturelle_2007

Lux, Bridget. [12.01.2009]. France is Top Tourist Destination. www.france-travel.suite101.com.

Maclaren, A. 1993. **The Shaping of a Capital.** London: Belhaven Press.

Madra, Beral. [06.06.2007]. Küresel Felaketlere Dair Ortak Bir Manifesto. <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=223294>.

McCarthy, John. 1998. **Dublin's Temple Bar-a case Study of Culture-led Regeneration.** Center for Planning Research, School of Town and Regional Planning, University of Dundee, Dundee, UK, European Planning Studies, Volume 6: 271 – 281.

McDonald, F. 1996. **Howlin Rejects Criticism of Temple Bar.** Irish Times. (Aktaran: McCarthy, John. 1998. Dublin's Temple Bar-a case Study of Culture-led Regeneration. Center for Planning Research, School of Town and Regional Planning, University of Dundee, Dundee, UK, European Planning Studies, Volume 6: 271 – 281.)

- _____. 1993. **An Taisce is Dismayed by Temple Bar Plans**. Irish Times. (Aktaran: McCarthy, John. 1998. Dublin's Temple Bar-a case Study of Culture-led Regeneration. Center for Planning Research, School of Town and Regional Planning, University of Dundee, Dundee, UK, European Planning Studies, Volume 6: 271 – 281.)
- Meurs, P., M.Verheijen. 2003. **In Transit: Mobility, City Culture and Urban Development in Rotterdam**. Rotterdam: NAI. (Aktaran: Richards, Greg, Julie Wilson. 2004. The Impact of Cultural Events on City Image: Rotterdam, Cultural Capital of Europe 2001, Urban Studies, Vol. 41, No. 10, 1931–1951)
- Miniatürk'e Yoğun İlgi. 2008. **Cumhuriyet Gazetesi**. 30 Eylül.
- Montgomery, Martin. 1995. **An introduction to Language and Society**. New York: Routledge Press. (McCarthy, John. 1998. Dublin's Temple Bar-a case Study of Culture-led Regeneration. Center for Planning Research, School of Town and Regional Planning, University of Dundee, Dundee, UK, European Planning Studies, Volume 6: 271 – 281.)
- Morgül, Tan. 2006. Avrupa'nın Orta Yeri İstanbul. **İstanbul Dergisi**.
- Musée d'Orsay. [12.01.2009]. Some facts and figures. www.musee-orsay.fr.
- Myerscough, John. 1996. **Luxembourg European City of Culture 1995 - Report on Impact**. (Aktaran: Luxembourg: Ministry of Culture, City of Luxembourg. Luxembourg and Greater Region. [20.10.2008]. European Capital of Culture 2007 Final Report. www.mcesr.public.lu/presse/annee_culturelle_2007)
- Otaner, Zehra Füsün Kumcu. 2004. **Sürdürülebilir Kentsel Geliştirme için Kamusal Alanların Kullanımı ve Türkiye için Bir Çerçeve Önerisi**. Doktora Tezi. İTÜ Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, Şehir Planlaması Programı.
- Özden, Pelin Pınar. 2003. **Yasal ve Yönetmelik Çerçevesiyle Şehir Yenileme Planlaması ve Uygulaması: Türkiye Örneği**. Doktora Tezi. İTÜ Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı, Şehir Planlaması Programı.
- _____. 2005. **Kentsel Yenileme**. İstanbul: İmge Kitabevi.
- Palmer, Robert. 2004. **European Cities and Capitals of Culture: Study Prepared For The European Commission, Part I-II**. <http://www.palmer-rae.com/culturalcapitals.htm>.
- Pektaş, Ali. 2009. **İstifalar Hızımızı Kesemez**. Zaman Gazetesi, 14 Mart.
- Reidy, S. E. 1997. **Cultural Policy in Urban Regeneration: the Examination of Temple Bar, Dublin**. Unpublished research project for the Degree in Town and Regional Planning, University of Dundee. (Aktaran: McCarthy, John. 1998. Dublin's Temple Bar-a case Study of Culture-led Regeneration. Center for Planning Research, School of Town and Regional Planning, University of Dundee, Dundee, UK, European Planning Studies, Volume 6, Issue 3 June 1998 , pages 271 – 281.)

- Richards, G. 1999. **Cultural capital or cultural capitals?**, in: L. Nystro"m & C. Fudge (Eds) *City and Culture: Cultural Processes and Urban Sustainability*. Karlskrona: Swedish Urban Environment Council: 403–414.
- _____. 2000. **World culture and heritage and tourism**. *Tourism Recreation Research*: 9–18.
- Richards, Greg, Julie Wilson. 2004. The Impact of Cultural Events on City Image: Rotterdam, Cultural Capital of Europe 2001. **Urban Studies**. Vol. 41, No. 10, 1931–1951.
- Stevenson, D. 2003. **Cities and Urban Cultures**. Maidenhead: Open University Press.
- Scharpf, Fritz Wilhelm. 1999. **Governing in Europe: Effective and Democratic?** Oxford University Press.
- T.C İstanbul Valiliği. [08.01.2009]. 2008 Yılına Ait Veriler. www.istanbul.gov.tr.
- T.C İstatistik Kurumu, [29.01.2009], Adrese Dayalı Nüfus Sistemi 2008 Sayımı Sonuçları, www.tuik.gov.tr.
- The National Gallery. [12.01.2009]. A Million Visitors for 'Manet to Picasso'. www.nationalgallery.org.uk.
- The New York Times. [12.01.2009]. Uffizi Expansion Is Finally (Well, Maybe) to Begin. www.nytimes.com.
- The Oxford Dictionary. 1994.
- Tiesdell, T., T. OC, T.HEATH. 1996. **Revitalising Historic Urban Quarters**. Oxford: Butterworth-Heinemann. (Aktaran: McCarthy, John. 1998. Dublin's Temple Bar-a case Study of Culture-led Regeneration. Center for Planning Research, School of Town and Regional Planning, University of Dundee, Dundee, UK, *European Planning Studies*, Volume 6: 271 – 281.)
- Wikipedia. [15.12.2008]. List of Cities Proper by Population. http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_cities_proper_by_population
- Yapı Endüstri Merkezi. [29.12.2008]. Ayasofya'ya Rekor İlgi. www.yapi.com.tr.

EKLER

Ek 1. Robert Palmer Kimdir?

Robert Palmer Kimdir?

Robert Palmer uluslararası projelerde ve görevlerde düzenli olarak bağımsız kültürel danışman olarak çalışmaktadır. Kültür sektöründe 20 yıldan fazla bir süre çalışmış olan Palmer, Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi ve 10 farklı Avrupa Kültür Enstitüsü gibi kurumlarda kültür meseleleri hakkında danışmanlık yapmıştır. 2004'te AKB üzerine Avrupa Komisyonu için hazırlanan Palmer Raporunu yürüten ekibi yönetmiştir. 1990'ga Glasgow, 2000'de Brüksel Kültür Başkentliği olmak üzere iki AKB'nin direktörlüğü yapmış olma tecrübesi onu bu iş için benzersiz biri haline getirmektedir. Daha önce Glasgow şehrinin AKB'ye aday gösterilmesinin bir parçası olan, şehrin sanat-odaklı yenilenme sürecinin sorumluluğunu üstlendiği 10 yıldan uzun süren görevinde Glasgow şehri Kültürel Etkinlikler Direktörlüğü yapmıştır. 2000 Brüksel Direktörlüğü esnasında, geniş çaplı ve detaylı bir kültürel projeler programının geliştirilmesi ve yönetilmesi sürecine dahil olmuştur. 2001 yılından beri ondan fazla aday şehir için danışmanlık yapmıştır.

Birçok sanat enstitüsünün ve uluslar arası festivalin, Avrupa sanat jürileri yönetim kurulunda yer almaktadır ve uluslar arası kültürel atölye çalışmalarına ve konferanslara sık sık konuşmacı olarak davet edilmektedir. Çalışmasının ana temaları yaratıcılık, kültür politikası, kültür haritalarının çıkarılması ve planlanması, şehirlerin kültürel gelişimi, festivaller, etkinliklerdir. Avrupa, Kuzey Amerika ve Güney-doğu Asya'da halen yürütmekte olduğu projeler var. Çalışmalarıyla birçok ödüle layık görülmüştür. Şu anda, Fransa Strasbourg'da yer alan Avrupa Konseyi'nin kültür ve doğal ve kültürel miras bölümünün direktörü olarak çalışmaktadır.

Ek 2. Avrupa Kültür Şehri Etkinliği Hakkında 1985 Tarihli Karar

41985x0622- ‘Avrupa Kültür Şehri’ Etkinliği Hakkında 13 Haziran 1985 Tarihli Konsey İçindeki Toplantıda, Kültürel İlişkilerden Sorumlu Bakanların İlke Kararı (85/C 153/02) (41985X0622-Resolution of the Ministers Responsible for Cultural Affaires, meeting within the Council of 13 June 1985 concerning the annual event “European City of Culture” (85/C 153/2)

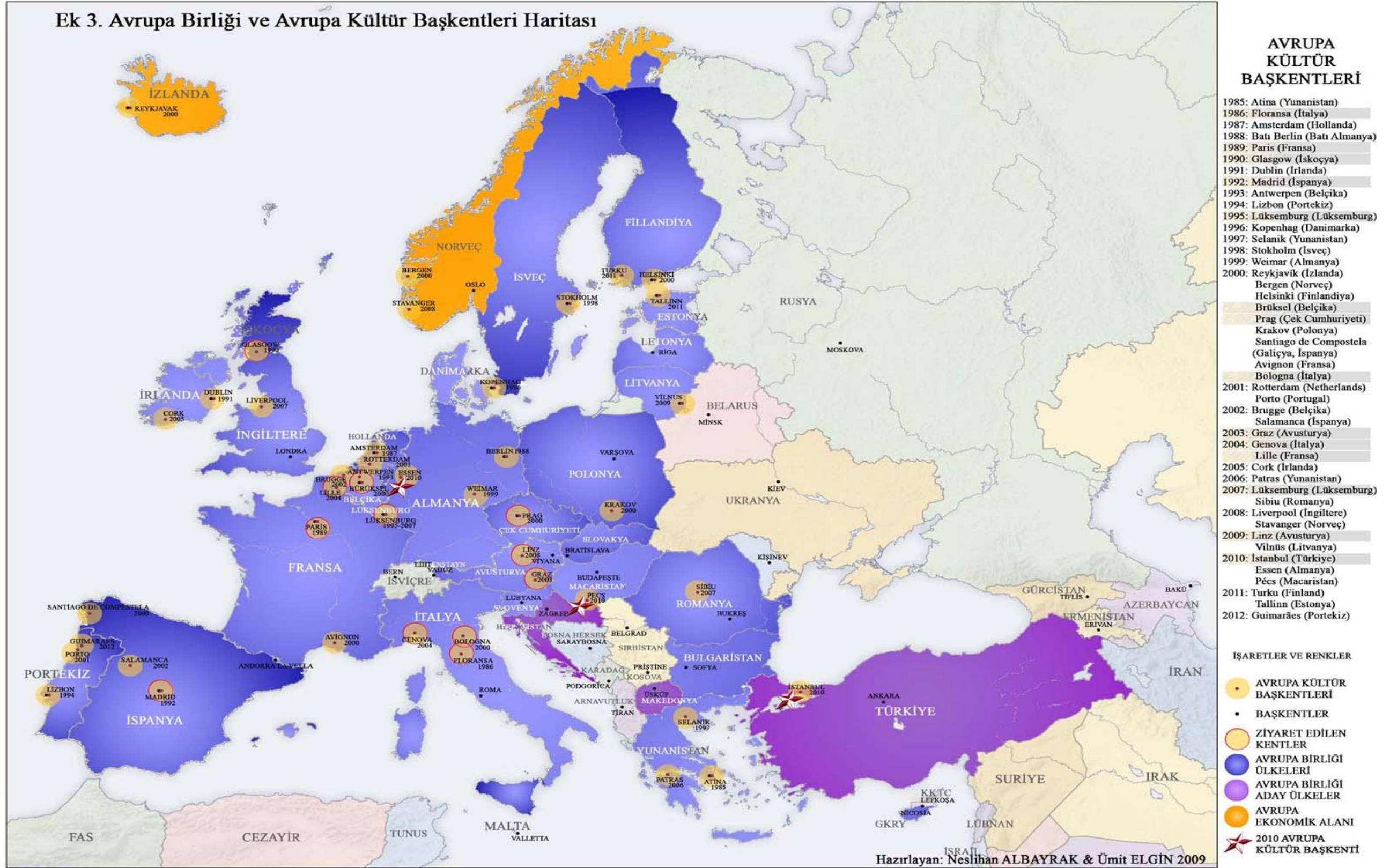
I. Amaç ve Kapsam: ‘Avrupa Kültür Şehri’ olayının tarihi ivedi ve  ađdaŐ gelişimi içinde hem ortak öğeler hem de çeŐitlilikten doğan bir zenginliğe sahip olarak karakterize edilen bir kültürün ifadesi olduğu kültürel ilişkilerden sorumlu bakanlar tarafından ele alınmaktadır. Etkinlik  ye Devletlerin insanlarını bir araya getirmekle yardımcı olmak için oluşturulmuştur, ancak daha geniş Avrupa kültürel hısımlıklar göz önüne alınmalıdır. Etkinlikle ilgili Şehir, bölge veya ülkenin Avrupa kamu özel kültür görünümlerine acık olmalıdır. Aynı zamanda, esasen özel bölgenin sakinlerinin faydası için baksa  ye Devletlerden gelen bir dizi kültürel katkı ile ilgili olan Şehre yođunlaŐabilir. Bu iki kutup arasında, geniş bir vurgu çeŐidi ortaya konulabilir ve ilgili Şehri geliştirmek için ve varsa onu Őe mek için bir sebep sunan özel fırsatı belirtmek amacıyla birbiriyle ilgisi olan temalar açıklanabilir.

II. Secim Kriteri: Genel bir kural olarak sadece bir ‘Avrupa Kültür Şehri’ her takvim yılında Őe ilmelidir. Her yıl bir  ye Devlet etkinliği düzenlemelidir. Şehir Őe imindeki karar, uygun düzenlemelerin yapılması amacıyla en az iki yıl önceden alınmalıdır.  ye Devletler prensipte her birini alfabetik sırayla takip etmelidir. Ancak, ortak kararla olayların kronolojik sırasını deđiŐtirebilirler. Prensipte,  ye Devletlerin bir devresi, başka birisi baŐlamadan tamamlanmalıdır.

III.  rg tlenme ve Finans: Belirtilen ‘Avrupa Kültür Şehri’ içinde yer alan  ye Devletler, içerindeki hangi idari gücün olayı finanse edip düzenlemek için sorumluluk alacağına karar verirler. Etkinliğin  ye Devletler arasında kültürel işbirliği bolumu oluŐturduđunu düŐünerek, bunlar hazırlığıyla ilişkili olmalı ve düzenli olarak ilerleme ile ilgili olarak bilgilendirilmelidir. Uygun olduğunda diğer Avrupa ve Avrupa dışındaki ülkeler de etkinliğin hazırlığı ile ilişkili olabilirler.  ye Devletlerdeki kültürel ilişkilerden sorumlu Bakanlar mümkünse açılıŐ törenine katılmalıdır.  ye Devletler olayı geniş bir Şekilde kamulaŐtırmak için olası bütün adımları atmalıdır.

Öğrenci  evirmen: Őelale Dalyan
Öğrenci Proje Asistanı: Yasar Serkan Yıldırım

Ek 3. Avrupa Birliği ve Avrupa Kültür Başkentleri Haritası

Ek 4. Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in AKB Faaliyeti İçin 1999 ve 2005 Tarihli Yasaları

(32005D0649 – 31999D1419'a değiştirme) Avrupa Parlamentosu ve 13 Nisan 2005 Tarihli Konsey'in 649/2005/EC No.lu Kararı: 2005 – 2019 Yılları Arasında Avrupa Kültür Başkenti Faaliyeti İçin Bir Topluluk Eylemi Oluşturan 1419/1999/EC No'lu Karara Değiştirme. (Decision No 649/2005/EC of The European Parliament and of The Council of 13 April 2005 Amending Decision No 1419/1999/EC Establishing a Community Action For The European Capital of Culture Event For The Years 2005 to 2019)

AVRUPA PARLAMENTOSU VE AVRUPA BİRLİĞİ KONSEYİ

Avrupa Birliği'ni kuran Anlaşma'yı ve bu Anlaşma'nın özellikle 151. Madde'sini göz önünde bulundurarak,

Komisyon'un önerisini göz önünde bulundurarak,

Bölgeler Komitesi'nin görüşünü göz önünde bulundurarak [1],

Anlaşma'nın 251. Maddesi'nde ortaya konulan izlek uyarınca [2],

(1) Avrupa Parlamentosu ve 25 Mayıs 1999 tarihli Konsey'in 2005 – 2019 yılları arasında Avrupa Kültür Başkenti faaliyeti için bir Topluluk eylemi oluşturan 1419/1999/EC no.lu kararın [3], Avrupa kültürlerinin zenginliğini, çeşitliliğini ve ortak özelliklerini öne çıkardığı ve Avrupa vatandaşlarının karşılıklı bilgisini geliştirdiği dikkate alınarak,

(2) 1419/1999/EC no.lu kararın EK I' Üye Devletlerin bu faaliyet için adaylık belirtmekte faydalanabilecekleri kronolojik sırayı beyan etmektedir. Bu Ek'in 25 Mayıs 1999'da Karar yürürlüğe konulduğu sırada Üye Devletlerle sınırlı olduğu dikkate alınarak,

(3) 1419/1999/EC no.lu kararın 6. Maddesi'nin bu kararın, özellikle Avrupa Birliği'nin gelecekteki genişlemesi maksadıyla tekrar gözden geçirilebileceğini belirttiği dikkate alınarak,

(4) 2004'deki genişleme ışığında, yeni Üye Devletlerin de kısa bir süre içinde Avrupa Birliği Kültür Başkenti faaliyeti kapsamında, diğer Üye Devletlerin sırasını değiştirmeksizin adaylık belirtmelerinin önemi ve 2009'dan mevcut Topluluk eyleminin sonuna kadar her yıl Üye Devletlerden iki başkent seçilebileceği dikkate alınarak,

(5) 1419/1999/EC no.lu kararın da bu doğrultuda değiştirilmesi gerekmiş,

ASAĞIDAKİ KARARLARA VARMIŞTIR:

Madde 1

İşbu 1419/1999/EC no.lu karar aşağıdaki şekilde gözden geçirilmiştir:

1. Aşağıdaki beyanat ilave edilecektir:

"(12a) Bu kararın mali sonuçları hesaplanırken, iki "Avrupa Kültür Başkenti" ilan edilmesi için yeterli ve uygun Topluluk fonu olması gerekliliği dikkate alınarak,";

2. Madde 2(1) aşağıdakiyle değiştirilecektir:

"1. Üye Devletlerdeki şehirler Ek 1'de beyan edilen liste uyarınca sırayla Avrupa Kültür Başkenti olarak ilan edilecektir. 2008 sonuna kadar listede adı gecen Üye Devletin bir şehri ilan edilecektir. 2009'dan itibaren, listede adı gecen her Üye Devletin bir şehri ilan edilecektir. Ek 1'de beyan edilen kronolojik sıralama, ilgili Üye Devletler arasında karşılıklı anlaşma ile değiştirilebilir. Tüm Üye Devletler sırayla bir ya da iki şehrinin adaylığını Avrupa Parlamentosu'na, Konsey'e, Komisyon'a ve Bölgeler Komitesi'ne sunacaktır. Bu adaylık, faaliyetin başlangıcına en az dört yıl kala sunulacaktır ve ilgili Üye Devlet'in bir tavsiyesi ile birlikte sunulabilir.";

3. Ek I, bu Karar'ın ekinde görülen metinle değiştirilecektir.

Madde 2

Bu Karar, Avrupa Birliği Resmi Gazetesi'nde ilan edildikten yirmi gün sonra yürürlüğe girecektir 1 Mayıs 2004'den itibaren yürürlükte olacak. Strazburg sona 13 Nisan 2005. Avrupa Parlamentosu adına Başkan J. P. Borrell Fontelles Konsey adına Başkan N. Schmit

[1] OJ C 121, 30.4.2004, s. 15.

[2] 22 Nisan 2004 tarihli Avrupa Parlamentosu hükmü(henüz Resmi Gazete'de yayımlanmamıştır), 21 Ekim 2004 tarihli Konsey Ortak Tutumu (OJ C 25 E, 1.2.2005, s. 41) ve 22 Şubat 2005 tarihli Avrupa Parlamentosu Mevkii (henüz Resmi Gazete'de yayımlanmamıştır).

[3] OJ L 166, 1.7.1999, p. 1.

EK

AVRUPA BİRLİĞİ KÜLTÜR BAŞKENTİ İÇİN ADAYLIK KOYMA YETKİ SIRASI

2005 | İrlanda | |
2006 | Yunanistan | |
2007 | Lüksemburg | |
2008 | Birleşik Krallık | |
2009 | Avusturya | Litvanya |
2010 | Almanya | Macaristan |
2011 | Finlandiya | Estonya |
2012 | Portekiz | Slovenya |
2013 | Fransa | Slovakya |
2014 | İsveç | Letonya |
2015 | Belçika | Çek Cumhuriyeti |
2016 | İspanya | Polonya |
2017 | Danimarka | Kıbrıs |
2018 | Hollanda | Malta |
2019 | İtalya | |

Öğrenci Çevirmen: Mert Ardıl

Öğrenci Proje Asistanı: Gözde Sakar

31999D1419- Avrupa Parlamentosu ve 25 Mayıs 1999'da Toplanan Konsey'in 1419/1999/Sayılı Kararı, 2005 – 2019 Yılları Arasında Avrupa'nın Kültür Başkenti Etkinliği İçin Bir Topluluk Eylemi Düzenlemek. (31999D1419- Decision 1419/1999/EC of The European Parliament and of The Council of 25 May 1999 Establishing a Community Action For The European Capital of Culture Event For The Years 2005 to 2019)

AVRUPA PARLEMENTOSU VE AVRUPA BİRLİĞİ KONSEYİ,

Avrupa Topluluğu'nun kuran antlaşmayı, özellikle de bu antlaşmanın 151. maddesini göz önünde tutarak, Komisyon önerilerini göz önünde tutarak (1),

Bölgeler Komitesi'nin görüşlerini göz önünde tutarak (2),

Anlaşmanın 251. maddesinde öngörülen usule uygun şekilde hareket ederek (3),

- (1) Avrupa'nın, tarihi boyunca oldukça verimli ve çeşitli sanatsal faaliyetlerin merkezi olduğunu; kentsel yaşamın, Avrupa kültürlerinin gelişmesinde ve nüfuz sahibi olmasında oynadığı önemli rolü dikkate alarak;
- (2) Anlaşmanın 151. maddesinin Topluluğa kültürel alanda güçler kazandırdığını; kültürel faaliyetleri ilerletmek için tasarlanmış olan Topluluk faaliyetlerinin, Antlaşma tarafından Topluluğa verilen hedef ve araçlar doğrultusunda, bu yasal zemin üzerinde ele alınması gerektiğini dikkate alarak;
- (3) 13 Haziran 1985'te Konsey dâhilinde bir araya gelen Kültür Bakanlarının "Avrupa Kültür Başkenti" (4) ile ilgili vardığı kararın esas amacının ilgili şehir, bölge ya da ülkenin belli baslı kültürel özelliklerini Topluluğun maddi desteği çerçevesinde Avrupa kamuoyuna göstermesi olduğunu dikkate alarak;
- (4) Avrupa Kültür kentlerinin elde ettiği sonuçlar üzerine yürütülen bir çalışmanın, etkinliğin medyada ses getirme, kültür ve turizmin gelişmesi ve seçilen şehirlerin öneminin o şehirde yaşayanlarca benimsenmesi açısından olumlu bir etki yarattığını göstermesi dikkate alınarak;
- (5) Bu olumlu etkinin her zaman proje bitiminden sonra da devam eden sonuçlar doğurmadığını ve projenin içeriği hakkında karar verme yetkilerinin tanınması sırasında; seçilen şehirlerde karar veren kişilerin, kültürel projenin devingen, orta vadeli bir süreç halinde bütünleştirilmesi gerektiği konusunu hatırlamaları esasını dikkate alarak;
- (6) Bu girişimin, yerel ve bölgesel kimliği güçlendirmek ve Avrupa'nın bütünlüğünü geliştirmek için önemini dikkate alarak;
- (7) 719/96/EC (6) no. karar uyarınca kurulan Kaleydoskop Programına ilksin 7 Nisan 1995(5) kararı ile sonuçlanan tartışmalarda Avrupa Parlamentosu'nun, anlaşmanın 151. Maddesi'ne dayanarak Komisyon'dan 2000 yılı sonrası için özel bir Avrupa Kültür Başkenti programı sunması talebi dikkate alınarak;
- (8) Kültür Kenti faaliyetinin önemi ve etkisi her üye devletin bir şehrinin düzenli aralıklarla seçileceği, sıraya dayalı bir atama sisteminin oluşturulması gerektirir; tahmin edilebilir, tutarlı ve şeffaf bir sıralama sisteminin ancak Üye Devletlerin faaliyetleri düzenleme sırasını belirleyecek tek bir karara bağlanması ile elde edilebileceği dikkate alınarak;
- (9) Konsey'in, Kültür Başkentlerini bu atamaya konu olan Üye Devletlerin sembolik önemi açısından belirlemesi dikkate alınarak;

(10) Avrupa Kültür Kentini destekleyecek her hangi bir Topluluk girişiminin Anlaşmanın önceden belirlediği hedefleri karşılayabilecek düzeyde olması ve Anlaşma tarafından sağlanan kaynakları kullanması dikkate alınarak;

(11) Topluluk geçmişte 1999'da suresi dolmuş olan Kaleydoskop Programı kapsamında Avrupa Kültür Kenti ve Avrupa Kültür Ayı'na katkıda bulunduğu dikkate alınarak;

(12) 22 Eylül 1997'de Konsey, Avrupa kültürel hareketinin (7) geleceğiyle ilgili bir karara vararak, anlaşmanın 208. maddesi doğrultusunda Mayıs 1998'de Komisyon'dan tek bir kültürel program için tasarıları muzakereye sunmasını talep etmesi, buna Avrupa Kultur Baskenti ve maddi destek ayarlamalarının da dahil edilmesi dikkate alınarak;

(13) Komisyon'un, Avrupa Parlamentosu'na ve Konsey'e kültürel isbirliği için tek bir maddi destek ve programlama mekanizması kurulması tasarısı da dahil olmak uzere ilk Avrupa Topluluğu kultur destekleme iskelet programı hakkında sunduğu bildiri dikkate alınarak;

ASAĞIDAKİ KARARLARA VARMISTIR;

Madde 1

"Avrupa Kultur Baskenti" baslıklı bir Topluluk faaliyeti ihdas edilecektir. Hareketin hedefi, Avrupa vatandaşları arasındaki karsılıklı tanısıklığı arttırmak olduğu gibi, Avrupa kulturlerinin zenginliğine ve cesitliliğine ve tasıdıkları ortak ozelliklere dikkat cekmek olacaktır.

Madde 2

1. Ek 1'de beyan edildiği gibi her uye devletten bir sehir sırasıyla Avrupa Kultur Baskenti olarak secilecektir. Ek 1'de beyan edilen tarih sırası, ilgili uye devletler arasında karsılıklı anasmalarla değistirilebilir. Aday ya da adaylar, ilgili uye devlet tarafından, soz konusu faaliyetin baslangıcına en az dort yıl kala Avrupa Parlamentosu'na, Konsey'e, Komisyon'a ve Bolgeler Komitesi'ne bildirilecektir. Bu bildiriye Uye Devletin tavsiyesinin eslik etmesi olasıdır.

2. Komisyon, her yıl bir secim heyeti olusturacak ve bu heyet faaliyetin amac ve ozelliklerine uymayan aday ya da adaylar hakkında rapor sunacaktır. Secim heyeti, kültürel alanda uzman olan yedi bağımsız bireyden olusacaktır. Bu kisilerin ikisi Avrupa Parlamentosu; ikisi Konsey; ikisi Komisyon; biri de Bolgeler Komitesi tarafından tayin edilecektir. Secim heyeti, raporunu Komisyon'a Avrupa Parlamentosu'na ve Kurul'a sunacaktır.

3. Avrupa Parlamentosu bu raporu elde ettikten sonra en gec uc ay icinde aday ya da adaylarla ilgili Komisyon'a fikir beyan etmelidir. Avrupa Parlamentosu'nun fikri ve seçim heyetinin raporu ışığında öneride bulunan Komisyon'un önerisi üzerine hareket eden Konsey, söz konusu şehri resmi olarak atamanın yapıldığı yılın Avrupa Kültür Başkenti ilan edecektir.

Madde 3

Aday gösterme, esas olarak kültürel işbirliğine dayalı Avrupa boyutunda kültürel bir projeyi de kapsayacaktır. Bu proje, Anlaşma'nın 151. maddesinin sunduğu hedef ve faaliyetlerle uyumlu olacaktır. Öneri, aday şehrin su özelliklerine göre belirlenecektir;

- Esinlendiği ya da gozle gorulur katkıda bulunduğu ortak Avrupa sanatsal hareket ve tarzlarını on plana çıkarması,
- Diğer üye devlet şehirlerindeki kültür etkinliklerinde faal kişilere yer veren ve kalıcı kültürel işbirliği sağlayan ve Avrupa Birliği dâhilindeki faaliyetlerini destekleyen çalışmaları teşvik etmesi,
- Tüm kültürel çalışma süreçlerinde önemli bir unsur olan yaratıcı çalışmayı destekleyip geliştirmesi,
- Geniş nüfus kitleleri arasında seferberlik ve katılımı; sonuç olarak da takip eden yıllarda faaliyetin toplumsal etkisini ve devamlılığını temin etmesi,
- Tüm çoklu medya organlarını devreye sokarak Avrupa Birliği vatandaşlarının kabullenme ve çeşitli faaliyetlerin yayılmasının desteklemesi,
- Avrupa kültürleri ile dünyanın farklı kültürleri arasında iletişim sağlayıp, bu ruh içinde diğerlerine karşı açık olup temel kültürel değerler kapsamında onları anlamayı etkinleştirmesi,
- Şehirdeki tarihsel miras, kentsel mimari ve yaşam kalitesini kullanması.

Madde 4

Üye olmayan Avrupa ülkeleri de bu faaliyete katılabilirler. Bu ülkelerden herhangi biri de bir şehri Avrupa Kültür Başkenti olarak aday gösterip adaylığını Avrupa Parlamentosu, Konsey, Komisyon ve Bölgeler Komitesi'nin dikkatine sunabilir. Oybirliğiyle Komisyon'un bir önerisi üzerine hareket eden Konsey, her yıl için aday gösterilen bu şehirlerden birini resmi olarak Avrupa Kültür Başkenti ilan edebilir fakat dört yıllık hazırlık döneminin daha arzu edilir olduğu gerçeğini geri plana atmayacaktır.

Madde 5

Her şehir, ortak kültürel mirastaki yerinin yanı sıra kendi kültürünü ve kültürel mirasını yansıtan bir program düzenleyecektir ve kalıcı işbirliği kurmak gayesiyle diğer Avrupa ülkelerinden de kültürel faaliyetlerle ilgili kişilere yer verilecektir. Yukarıdakilere ek olarak, Ek II deki planlama ve değerlendirme ölçütleri listesi de atanmış şehir tarafından programını hazırlama sırasında mümkün mertebe dikkate alınmalıdır. Prensipde bu program bir yıl sürmelidir ancak atanmış olan şehirler istisna olarak daha kısa bir zaman dilimi seçebilirler. Aynı yıl için atanmış olan şehirlerin programları arasında bağlantı kurulmalıdır.

Madde 6

Komisyon her yıl bir önceki yılın faaliyetlerini değerlendiren bir rapor yayınlayacaktır. Bu rapora en son faaliyetin organizatörlerince yapılmış bir inceleme de dâhil olacaktır. Bu rapor, Avrupa Parlamentosu, Konsey ve Bolgeler Komitesi'ne sunulacaktır. Komisyon ayrıca, faaliyetin pürüzsüzce sürdürülebilmesi için ve özellikle de Birliğin ileride genişleyebilmesi bakımından gerekli gördüğü hallerde seçimin gözden geçirilmesi talebinde bulunabilir. Brüksel, 25 Mayıs 1999 Avrupa Parlamentosu adına Başkan J.M. Gil Robles Konsey adına Başkan H. Eichel

(1) OJ C 362, 28.11.1997, p 12

(2) OJ C 180, 11.06.1998, p 70

(3) 30 Nisan 1988 tarihli Avrupa Parlamentosu Gorusu (OJ C 152, 18,5) . 24 Temmuz 1998 Tarihli Ortak Konsey Pozisyonu ((OJ C 285, 14.9.1998, p. 5) ve 11 Mart 1999 tarihli Avrupa Parlamentosu Kararı

(OJ C 175, 21. 6. 1999). 10 Mayıs 1999 tarihli Konsey Kararı

(4) OJ C 153, 22.6.1985, p. 2.

(5) OJ C 109, 1.5.1995, p. 281.

(6) 719/96/EC no'u Avrupa Parlamentosu ve 29 Mart 1996 tarihli, Avrupa boyutunda sanatsal ve kulturel faaliyetleri destekleme programı (Kaleidoscope) iceren Konsey kararı. (OJ L 99, 20.4.1996, p. 20).

(7) (7) OJ C 305, 7.10.1997, p. 1.

Atanmış şehirlerin programlarında olabilecek unsurlar:

- Şehrin, gelişiminde önemli rol sahibi olduğu ortak sanatsal faaliyetler ve tarzların tevsik etmesi,
- Sanatsal faaliyetlerin (müzik, dans, tiyatro, görsel sanatlar, sinema, v.s.) düzenlenmesi ve sanatın teşvik ve idaresinin geliştirilmesi,
- Şehrin tarihinde ve kültüründe iz bırakmış olan kişiler ve olaylar hakkında Avrupa çapında kamu bilinci oluşturulması,
- Sanatsal yenilik ve yeni kültürel faaliyet ve iletişim biçimleri üretmek amacıyla tasarlanmış özel etkinliklerin düzenlenmesi,
- Taşınır ve taşınmaz sanatsal varlıklara ve şehre özgü sanatsal yapıtlara erişimi geliştirmek ve bunlar hakkında kamu bilinci geliştirmek için ölçütler geliştirilmesi;
- Gençleri sanata yönlendirmek için tasarlanmış özel kültürel projelerin düzenlenmesi,
- Toplumsal uyumu artırmaya yönelik özel kültürel projelerin düzenlenmesi,
- Planlı faaliyetleri daha geniş kitlelere, özellikle çoklu medya ve işitsel – görsel araçlar yoluyla ve çok dilli yaklaşımlarla taşımak,
- Ekonomik faaliyetlere, özellikle istihdam sağlama ve turizm bakımından katkıda bulunmak,
- Gerekli ödeneğin sağlanmasıyla, sürdürülebilir bir temelde kültürel mirasın idaresi ve yerel halk ile ziyaretçilerin isteklerinin uzlaştırılması bağlamında önem arz edecek yüksek kaliteli ve yenilikçi bir kültür turizmi oluşturma ihtiyacı,
- Mimari miras ve yeni kentsel gelişim stratejileri arasındaki bağları sağlamlaştırmak için tasarlanmış projeler düzenlenmesi,
- Avrupa kültürleri ile dünyanın diğer yerlerindeki kültürler arasındaki iletişimi güçlendirmek için tasarlanmış birleşik girişimler organizasyonları.

NOT: 32005D0649 (OJ L 117, 4.5.2005 P-20-21) tarafından değiştirilmiştir.
Birleştirilmiş Metin:01999D1419-20040501

Öğrenci Çevirmen: Mert Ardıl

Öğrenci Proje Asistanı: Gözde Sakar

Ek 5. Avrupa Kültür Başkentleri'nin Kentsel Özellikleri (2004'e kadar)

	AKB Yılı	AKB Olmuş Kentler	Bulunduğu Ülke	Ülke Konumu (Güney Avrupa, Batı Avrupa, Kuzey Avrupa vb.)	AKB Nüfusu		Kent alanı yüzölçümü (km2)	AKB Kent Niteliği* Başkent, Sanayi Kenti, Tarihi Kent, Liman Kenti, vb)
					AKB Öncesi (Nüfus Sayım Bilgisi)	Güncel Nüfus (En son sayıma göre)		
1	1985	Atina	Yunanistan	Güney Doğu Avrupa	885.737 (1981 - N.S)	745.514 (2001 - N.S)	39	Bölgesel Başkent - Liman Kenti - Tarihi Kent - Önemli Turist Bölgesi
2	1986	Floransa	İtalya	Orta Avrupa	448.331 (1981 - N.S)	368.791 (2004 - T.H)	102	Bölgesel Başkent - Tarihi Kent - Önemli Turist Bölgesi
3	1987	Amsterdam	Hollanda	Batı Avrupa	676.439 (1984 - T.H)	739.104 (2004 - T.H)	167	Ulusal Başkent - Liman Kenti- Tarihi Kent - Eğitim ve Öğretim Merkezi - Önemli Turist Bölgesi
4	1988	Batı Berlin (1949-1990)	Batı Almanya	Orta Avrupa		2.100.000 (1989 - T.H)	483	Bölgesel Başkent - Tarihi Kent - Eğitim ve Öğretim Merkezi
5	1989	Paris	Fransa	Batı Avrupa	2.166.449 (1982 - N.S)	2.142.800 (2004 - T.H)	105	Ulusal Başkent - Tarihi Kent - Eğitim ve Öğretim Merkezi - Önemli Turist Bölgesi
6	1990	Glasgow	İskoçya	Batı Avrupa	754.586 (1981 - N.S)	580.690 (2006 - N.S)	175.5	Sanayi Sonrası Kent
7	1991	Dublin	İrlanda	Kuzey Avrupa	920.956 (1986 - N.S)	1.044.726 (2006 - N.S)	114	Ulusal Başkent - Liman Kenti - Tarihi Kent - Eğitim ve Öğretim Merkezi - Önemli Turist Bölgesi
8	1992	Madrid	İspanya	Batı Avrupa	3.010.492 (1991 - N.S)	3.128.600 (2006 - T.H)	607	Ulusal Başkent - Tarihi Kent - Önemli Turist Bölgesi
9	1993	Anvers	Belçika	Batı Avrupa	470.349 (1990 - T.H)	461.496 (2006 - T.H)	204.52	Bölgesel Başkent - Liman Kenti - Tarihi Kent
10	1994	Lizbon	Portekiz	Batı Avrupa	663.394 (1991 -N.S)	556.797 (2001 - N.S)	84.8	Ulusal Başkent - Liman Kenti - Tarihi Kent - Önemli Turist Bölgesi
11	1995	Lüksemburg	Lüksemburg	Batı Avrupa	76.687 (2001 - N.S)	75.552 (2004 - T.H)	51.46	Ulusal Başkent - Tarihi Kent
12	1996	Kopenhag	Danimarka	Kuzey Avrupa	?	509.861 (2006 - T.H)	88.25	Ulusal Başkent - Bölgesel Başkent - Tarihi Kent - Liman Şehri - Önemli Turist Bölgesi - Eğitim ve Öğretim Merkezi
13	1997	Selanik	Yunanistan	Güney Avrupa	383.967 (1991 - N.S)	363.987 (2001 - N.S)	18 (17.8)	Bölgesel Başkent - Tarihi Kent - Liman Kenti
14	1998	Stokholm	İsveç	Kuzey Avrupa	674.452 (1991 - T.H)	782.885 (2000 - T.H)	188	Ulusal Başkent - Tarihi Kent - Eğitim ve Öğretim Merkezi
15	1999	Weimar	Almanya	Batı Avrupa	62.324 (1998 - T.H)	64.481 (2007 - T.H)	84.26	Tarihi Kent
16	2000	Reykjavik	İzlanda	Kuzey Avrupa	107.764 (1998 - T.H)	115.611 (2007 - T.H)	274.5	Ulusal Başkent
17	2000	Bergen	Norveç	Kuzey Avrupa	187.382 (1990 - N.S)	247.746 (2008 - T.H)	465	Bölgesel Başkent - Tarihi Kent - Liman Kenti
18	2000	Helsinki	Finlandiya	Kuzey Avrupa	551.123 (1999 - T.H)	564.521 (2007 - T.H)	187	Bölgesel Başkent - Tarihi Kent - Eğitim ve Öğretim Merkezi
19	2000	Brüksel	Belçika	Batı Avrupa	950.597 (1997 - T.H)	1.039.942 (2006 - T.H)	162	Ulusal Başkent - Bölgesel Başkent
20	2000	Prag	Çek Cumhuriyeti	Orta Avrupa	1.193.300 (1999 - T.H)	1.165.581 (2004 - T.H)	496	Ulusal Başkent - Tarihi Kent - Önemli Turist Bölgesi
21	2000	Krakov	Polonya	Orta Avrupa	738.150 (1999 - T.H)	757.427 (2003 - T.H)	327	Bölgesel Başkent - Tarihi Kent - Eğitim ve Öğretim Merkezi
22	2000	Santiago de Compestela	Galiçya, İspanya	Batı Avrupa	87.807 (1991 - N.S)	93.458 (2006 - T.H)	223	Bölgesel Başkent - Tarihi Kent - Eğitim ve Öğretim Merkezi
23	2000	Avignon	Fransa	Batı Avrupa	88.312 (1999 - N.S)	89.400 (2004 - T.H)	64.78	Tarihi Kent
24	2000	Bologna	İtalya	Güney Avrupa	411.803 (1991 - N.S)	374.624 (2004 - T.H)	140.73	Bölgesel Başkent - Tarihi Kent - Eğitim ve Öğretim Merkezi
25	2001	Rotterdam	Hollanda	Batı Avrupa	590.436 (1998 - N.S)	598.923 (2004 - T.H)	319	Bölgesel Başkent - Liman Kenti - Endüstriyel Geçmiş - Sanayi Sonrası Kent
26	2001	Porto	Portekiz	Güney Avrupa	302.472 (1991 - N.S)	262.928 (2001 - N.S)	41.3	Tarihi Kent - Liman Kenti - Sanayi Sonrası Kent - Eğitim ve Öğretim Merkezi
27	2002	Brugge	Belçika	Batı Avrupa	115.700 (1997 - T.H)	117.220 (2006 - T.H)	138.40	Bölgesel Başkent - Tarihi Kent - Liman Kenti
28	2002	Salamanca	İspanya	Güney Avrupa	158.457 (1998 - T.H)	160.331 (2005 - N.S)	38.6	Tarihi Kent - Eğitim ve Öğretim Merkezi
29	2003	Graz	Avusturya	Orta Avrupa	237.810 (1991 - N.S)	250.099 (2006 - T.H)	127.56	Bölgesel Başkent - Tarihi Kent - Eğitim ve Öğretim Merkezi
30	2004	Cenova	İtalya	Güney Avrupa	701.032 (1991 - N.S)	604.964 (2004 - T.H)	243	Tarihi Kent - Liman Kenti - Bölgesel Başkent
31	2004	Lille	Fransa	Batı Avrupa	191.164 (1999 - N.S)	222.400 (2004 - T.H)	39.51	Bölgesel Başkent - Tarihi Kent

*"AKB Kent Niteliği Bölümü" Palmer Rapuru'nda ve bazı resmi AKB sitelerinde yer alan kentlerin vurgulamak istedikleri yönleri alınarak düzenlenmiştir.

Ek 6. 1985–2007 Arası Avrupa Kültür Başkentlerinde Yürütülen Altyapı Çalışmaları

1985–2007 Arası Avrupa Kültür Başkentlerinde Yürütülen Altyapı Çalışmaları			
Kentler	Restorasyon-Yenileme Projeleri	Dönüşüm Projeleri	Yeni Yapılar
Atina 1985	- Kyrenia Tersanesi'nin yenilenmesi - Atina'daki bazı tiyatroların restorasyonu - Ulusal Arkeoloji Müzesi'nin beş odasının yenilenmesi ve modernleştirilmesi		- Limandaki yeni sergi salonu (O.L.P)
Floransa 1986	- Piazza Della Signoria'nın restorasyonu ve arkeolojik buluntuların müzeye nakli		- Uffizi Galerisi'nin Vasari kanadındaki sergi mekanının tamamlanması - Gümüş Müzesi (Silver Museum)'de duvar dokumaları bölümünün açılması - Bargello'da bir sergi mekanının yaratılması
Glasgow 1990	- McLellan Galerileri'nin yenilenmesi - C.R. Mackintosh tasarımı İskoçya Sokağı Okulu Müzesi (Scotland Street School Museum) restorasyonu (Müze olarak kullanılıyor) - Kent merkezindeki kamusal alan güzelleştirilmesi		- Yeni avangard kültürel etkinlik mekânlarının açılması (The Tranway: eski tranvay deposu ve atölyesi; The Arches: çağdaş görsel sanatlar ve sahne sanatları mekânı) - Kraliyet Konser Salonu'nun İnşası
Dublin 1991	- Temple Bar bölgesinin gelişimi		- İrlanda Modern Sanat Müzesi - Dublin Yazarlar Müzesi

Kentler	Restorasyon-Yenileme Projeleri	Dönüşüm Projeleri	Yeni Yapılar
Antwerp 1993	- Ana bir trafik alanının (zonu) oluşturulması - Bankaların, dükkanların ve önemli baz alınan merkezlerin (Grand Bazaar, KB Kulesi vb) restorasyonu - Çağdaş Sanat Müzesi'nin genişletilmesi - Merkez Tren İstasyonu'nun restorasyonu - Bourla Tiyatrosu'nun restorasyonu - Our Lady Katedrali'nin restorasyonu	- St. Augustinus Katedrali'nin konser mekânına dönüşümü	
Lizbon 1994	- Bir gösteri merkezi olan Coliseum'un yenilenmesi - Eski Sanatlar (Ancient Art) Müzesi, Çini Müzesi, Antropoloji Müzesi, Chiado Müzesi ve Arkeoloji Müzesi'nde yenileme ve restorasyon çalışmaları - Tivoli Sineması'nın yenilenmesi		- Yeni Tiyatro ve Müzik Müzeleri ve görsel sanatlarla ilgili etkinlik mekanlarının açılması (CCB, Culturgest gibi)
Lüksemburg 1995	- Dükler Sarayı'nın yeniden açılması - Wenzel kültür güzergahı ve Kale Müzesi	- Neumünster Manastırı'nın kültür ve sanat merkezine dönüşümü - 1882 yılında inşa edilen kentin merkezindeki Casino binasının Casino Lüksemburg Çağdaş Sanat Forumu'na dönüştürülmesi	- Zelstad Geçici Oditoryumu'nun müzik programları için kente yerleştirilmesi - Modern Sanat Müzesi

Kentler	Restorasyon-Yenileme Projeleri	Dönüşüm Projeleri	Yeni Yapılar
Kopenhag 1996	- Frederiksborg Şatosu'ndaki barok bahçelerin restorasyonu - Belediye meydanının düzenlenmesi	- Holmen Tersane Bölgesi'nin dönüşümü: 4 okul, Ulusal Film Merkezi, Mimarlık Merkezi ve Ulusal Kütüphane (Black Diamond) - 19. yüzyıldan kalma bir hayvan pazarının sergi mekanına dönüştürülmesi - Eski elektrik santrali Turbinelhallen'in yeni bir gösteri merkezine dönüştürülmesi - 13. yüzyıldan kalan bir manastırın kültür merkezine dönüşümü	- Ballerup'ta yeni bir yerleşim biriminin tasarlanması ve inşası - Vega Konser Salonu (rock ve caz müzik için) ve Opera Merkezi - Kent merkezine yeni bir park yapılması - 16 ekolojik merkezin açılması - Arken Modern Sanat Müzesi
Selanik 1997	- Beş tiyatronun yenilenmesi - Liman bölgesindeki beş antreponun yenilenmesi ve kültürel amaçlı (müzik, tiyatro, sergiler) kullanımı - Kent merkezinin kıyı şeridinde doğru genişletilmesi, ana caddelerin, meydanların yenilenmesi, yayalaştırma, parklar ve mezarlarla ilgili çalışmalar - Tren garı ve havaalanında yenileme çalışmaları	- Kent merkezinin her iki yanına uzanan sahil şeridinin (Eski Liman Yönetimi ve Donanma Kampı) dönüşümü - Dendropotamou Sokağı ve Megas Alexandros Kışlası dönüşümü - Terpsithea Mahallesi ve Akriton Sokağı'ndaki bütün depolarının dönüşümü - Pavlos Melas Kışlası – Bizans Kalesi arasındaki bölgenin dönüşümü	- Halkbilim (folklor), Antik Tarih Öncesi Medeniyetler, Musevi Tarihi, Su ve Çağdaş Sanat ile ilgili bir dizi yeni müzenin açılması - Sekiz yeni tiyatro yapılması - Mevcut kültür kurumlarına yeni mekanların tahsis edilmesi - 15 civarında belediye kültür merkezinin tamamlanması

Kentler	Restorasyon-Yenileme Projeleri	Dönüşüm Projeleri	Yeni Yapılar
Stokholm 1998	- Heykel Evi'nin yenilenmesi (Bina Alfred Nobel'e ait ilk fabrikaydı)	- Kıyıda yer alan bir ambarın sergi mekânına dönüştürülmesi	- Tensta Konsthall - Stokholm Modern Sanat Müzesi
Weimar 1999	- Weimar klasik miras alanları, istasyon, üniversite, hastane, çeşitli müze, Alman Ulusal Tiyatrosu		- Kongre Sarayı, Gençlik Merkezi, caddeler ve meydanlar, kent arşivi, park gibi yapıları içeren inşaat çalışmaları
Avignon 2000	- Barthelasse Adası'nın gelişimi - Papalar Sarayı'nın bazı bölümlerinin restorasyonu		- Yvon Lambert Çağdaş Sanat Müzesi
Bergen 2000	- Uluslararası Bergen Tiyatrosu'nun yenilenmesi		- Bergen Sanat Müzesi için 6000 metrekarelik yeni bir binanın yapılması - Kıyı Kültür Merkezi (Coastal Culture Centre, 5000 metrekare)
Bologna 2000	- Sala Borsa Kütüphanesi - Santa Cristina Manastırı - Kral Enzo Sarayı - Sanguinetti Sarayı	- Eski tütün fabrikasının Salara Görsel Sanatlar Merkezi'ne dönüşümü	

Kentler	Restorasyon-Yenileme Projeleri	Dönüşüm Projeleri	Yeni Yapılar
Brüksel 2000	- Kentin 'Sanat Tepesi' (Mont des Arts) bölgesinin yeniden planlanması - Albertine Bahçesi'nin restorasyonu - Büyük Saray'ın içinde ve çevresinde kentsel iyileştirme çalışmaları - Güzel Sanatlar Sarayı'nın (Palais des Beaux-Arts) yenilenmesi	- Vanderborght binasının yenilenerek Brüksel 2000 Merkezi'ne ve uzun vadede Sanat Merkezi'ne dönüştürülmesi	- Place Royale altındaki arkeolojik sitin açılması - Müzik Enstrümanları Müzesi'nin on yıllık bir ertelemeden sonra açılması
Krakov 2000	- Kültürel Bilgi Merkezi'nin yenilenmesi - Villa Decius Saray ve Park Kompleksi'nin yenilenmesi - Kent surlarının bir bölümünün yenilenmesi - İnşaat Mühendisliği Müzesi'nin yenilenmesi		
Helsinki 2000	- Helsinki'nin odunla ısınan son halk saunası olan Kotiharju Saunası'nın yenilenmesi - Parkların ışıklandırılması - Helsinki 2000'de kentin 450. yılı kutlandığından kentin bazı alanlarının bu vesile ile de restore edilmesi		- Kente giden yollar boyunca görsel sanat projelerinin sergileneceği mekânların oluşturulması

Kentler	Restorasyon-Yenileme Projeleri	Dönüşüm Projeleri	Yeni Yapılar
Prag 2000	- Astronomi Kulesi; Clementium'un Barok Salonu; Müler Villası ve Hvezsa Yaz Evinin önemli yenileme projeleri arasında yer alması - Vitkov Anıtı ve çevresindeki parkın kullanımında yenilemeye gidilmesi		- Prague Automuseum projesi (fikir 1957'ye dayanıyor) - Popüler Müzik Müzesi ve arşivinin 2000'de açılması - Mala Strana bahçelerinin yeniden inşa edilmesi
Reykjavik 2000		- Eski Ulusal Kütüphane ve Arşiv binasının, bugün İzlanda kültürü ve tarihiyle ilgili çok sayıda sergiye ev sahipliği yapan 'Kültür Evi' olarak yeniden düzenlenmesi	- Reykjavik Sanat Müzesinin yenilenen 'Liman Evi'nde yeni bir müze olarak açılması - Reykjavik Kent Kütüphanesi'nin, Reykjavik Müzesi'nin, Reykjavik Fotoğrafçılık Müzesi'nin ve Reykjavik Belediye Arşivleri'ni içeren binanın Nisan 2000'de açılması
Santiago de Compostela 2000	- Kentteki yeşil alanların yenilenmesi		- Turist araçları için otopark alanları yaratılması

Kentler	Restorasyon-Yenileme Projeleri	Dönüşüm Projeleri	Yeni Yapılar
Porto 2001	- Soares dos Reis Ulusal Müzesi'nin rest. (Temmuz 2001'de yeniden açıldı) - Carlos Alberto Ulusal Tiyatrosu'nun restorasyonu - Almeida Garrett de Vitoria Kütüphanesi'nin restorasyonu - Coliseum'un yenilenmesi (Ekim 2000'de yeniden açıldı) - Ulusal Porto Orkestrası'na ev sahipliği yapan S. Bento da Vitoria Manastırı'nın yenilenmesi - Kent merkezindeki 'Baixa Portuense' bölgesinin yeniden gelişimi - Yeni yollar ve otopark alanlarıyla kent içinde hareketliliğin ve erişimin iyileştirilmesi (yaklaşık 35 yol ve meydan yeniden geliştirildi)	- Eski kent hapishanesinin yeniden geliştirilerek Portekiz Fotoğrafçılık Merkezi'ne dönüştürülmesi (Kasım 2001'de açıldı) ve Animasyon Evi'nin yaratılması - Kent Parkı dahil olmak üzere kamusal alanın ve yeşil alanların dönüşümü	- Rem Koolhaas tarafından tasarlanan, 24.000 metrekarelik yeni bir müzik mekanı (konser salonları, stüdyolar ve diğer donatılar) olan Casa da Musica'nın yapımı (Ancak kültür yılının simgesi olmasına rağmen 2005'de açılması öngörüldü)

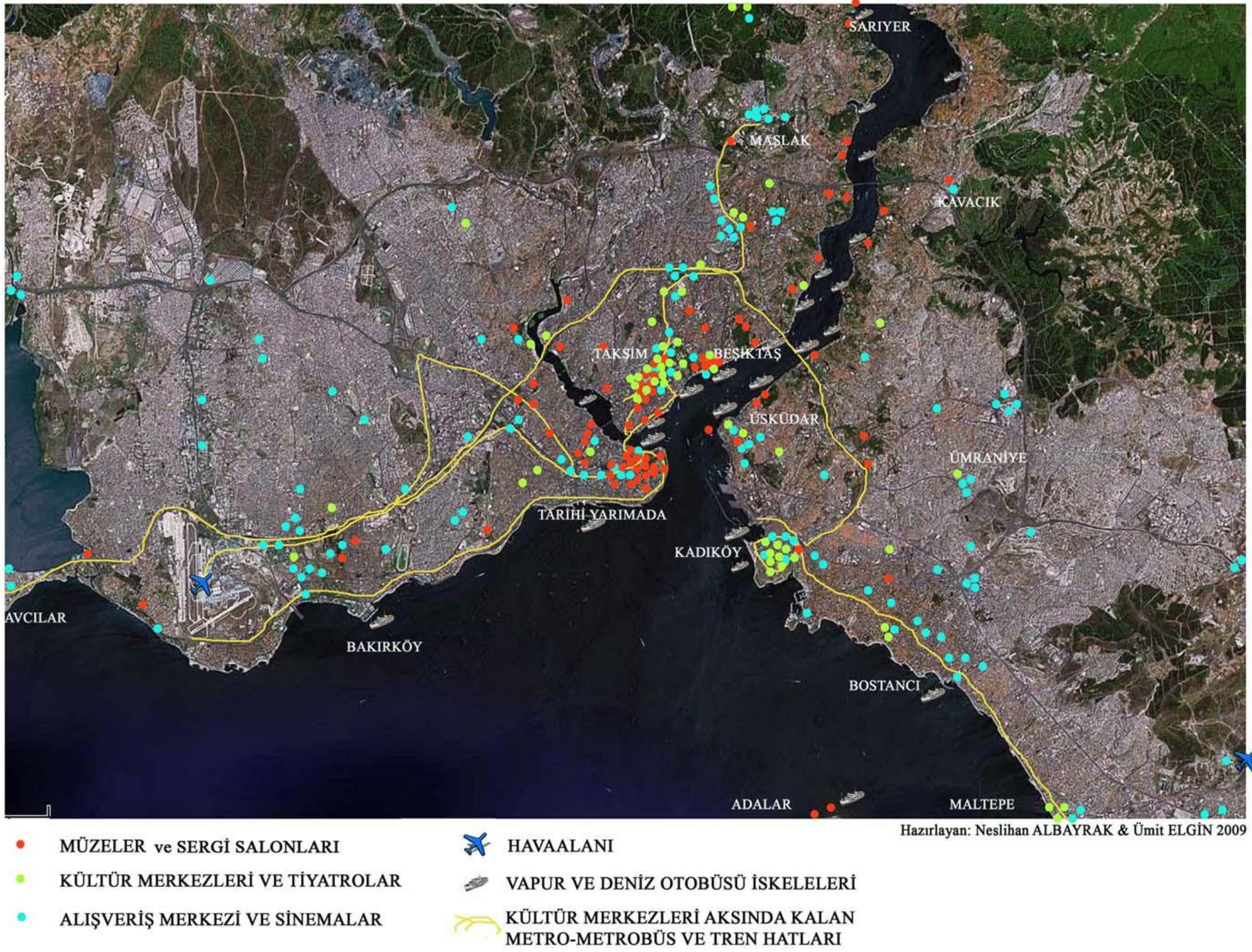
Kentler	Restorasyon-Yenileme Projeleri	Dönüşüm Projeleri	Yeni Yapılar
Rotterdam 2001	- Las Palmas Kültür Merkezi'nin yenilenmesi - Tramvay ve metro sisteminin geliştirilmesi - Kent içindeki ve dışındaki trafik yollarının yapımı - Su projesi yenilemeleri ve kanallarının etrafında sanat projeleri - De Boompjes kıyı şeridi için sergiler ve tasarımlar		- Yeni Luxor Tiyatrosu'nun inşası - Doolen Konser ve Konferans Merkezi ek binası - Parazit deneysel konut projesi
Bruges 2002	- Our Lady Kilisesi'nin tepesi, Kent Tiyatrosu, Kent Kontrol Noktası (Gatehouse) Belediye Binası, Müzik Akademisi, Burg'daki konsey ofisleri, Ortaçağ'a ait hastane koğuşları ve kentteki bir çok miras alanının restorasyonu		- Concertgebouw Konser Salonu - Merkez meydan olan Burg'da Toyo Ito tarafından modern bir pavyon yapılması - Coupure'nin üzerine, eski kent civarındaki patikayı tamamlamak için yeni bir yaya köprüsü yapılması - 'Kanaaleiland' turist bölgesinin otopark, yeni bir köprü, konaklama yeri ve diğer donatılarla birlikte yeniden tasarlanması

Kentler	Restorasyon-Yenileme Projeleri	Dönüşüm Projeleri	Yeni Yapılar
Salamanca 2002	- Teatro Liceo'nun yenilenmesi	- Sala de exposiciones Santo Domingo eski manastırının bir kısmının sergi mekanına dönüştürülmesi	- 'Centro de Artes Escénicas'ın inşası - Sanchez Paraiso çok amaçlı oditoryumu (konserler ve spor faaliyetleri için) - Centro de Arte de Salamanca Çağdaş Sanat Müzesi
Graz 2003	- Graz tren istasyonunun ana salonunun Peter Kogler tarafından yeniden tasarlanması		- Kunsthau: Peter Cook ve Colin Fournier tarafından tasarlanan Çağdaş Sanat Müzesi'nin açılması - Mimar Vito Acconci tarafından tasarlanan deniz kabuğu şeklinde ve bir bar/restoran ile açık hava amfi tiyatrosu içeren Mur Nehri'ndeki Ada'nın açılması - Edebiyat Evi (Literaturhaus) - Çocuk Müzesi (Kindermuseum) - Yeni konferans ve toplantı merkezi (Stadthalle) - Yeni konser salonu (Helmut List Halle)

Kentler	Restorasyon-Yenileme Projeleri	Dönüşüm Projeleri	Yeni Yapılar
Genova 2004	- Garibaldi Caddesi'nde bir tarihi müze ağının yaratılması ve caddedeki müzelerin restorasyonu - Villa Serra'nın restorasyonunun da dahil olduğu Nevri Parkı Müzesi projesinin uygulamaya geçmesi - Polli Sarayları'nın restorasyonu		- Tersane bölgesinde (Darsena); Deniz ve Gemicilik Müzesi'nin yapımı, Bazı cadde ve meydanların (Garibaldi, Gramsci, Cairoli caddeleri gibi) yeniden inşasını da içeren bir ağın yaratılması
Lille 2004	- Lille'deki kiliselerin, Comtesse Misafirhanesi'nin, Rihour ve Rameau Sarayları'nın restorasyonu - Lille Operası'nın tamamen yenilenmesi - Kentteki geçit ve kaldırımların yenilenmesi	- Eski posta sınıflandırma ofisi olan Tri Postal binasının iki büyük sergi mekanı, küçük sergi alanları, bir café ve bir danışma ofisini içeren çok amaçlı bir etkinlik mekanına dönüştürülmesi	- "Çılgınlık Evleri" (Maisons Folie), Deule Parkı ve Tri Postal binası dahil olmak üzere yeni yerleştirmeler ve kamusal alanlar oluşturulması
Cork 2005	- Kültür donatılarının geliştirilmesi - Kent merkezinin yeniden tasarlanması		- Cork Müzik Okulu (Cork School of Music)

Kentler	Restorasyon-Yenileme Projeleri	Dönüşüm Projeleri	Yeni Yapılar
Patras 2006	- Yolların iyileştirilmesi - Sahilin düzenlenmesi - Sokakların, meydanların ve yaya alanlarının yeniden tasarlanması		- 3000 kişilik yeni bir açık hava tiyatrosu - Peleponnesus'u Yunanistan'ın merkezine bağlayacak bir köprünün yapımı
Lüksemburg 2007	- CFL Rotunda: (Lüksemburg Tren İstasyonu'ndaki Rotundan'ın (daire biçimli kubbeli bina/oda) restorasyonu		- Grand-Duc Jean Modern Sanat Müzesi MUDAM - Filarmonik Konser Salonu - Ulusal Edebiyat Merkezi - Ulusal Doğa Tarihi Müzesi - Kulturfabrik Kültür Merkezi - Grande-Duchesse Joséphine-Charlotte Konser Salonu
Sibiu 2007			- Kent merkezinde 'Maison Lüksemburg'un açılması

Ek 7. İstanbul Kültür Merkezleri ve Ulaşım Ağı Haritası

Ek 8. İstanbul 2010 Hakkında Kanun

14 Kasım 2007
ÇARŞAMBA

Resmî Gazete

Sayı : 26700

KANUN

İSTANBUL 2010 AVRUPA KÜLTÜR BAŞKENTİ HAKKINDA KANUN

Kanun No. 5706

Kabul Tarihi : 2/11/2007

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; İstanbul'u 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti olarak hazırlamak, 2010 yılında yapılacak etkinlikleri planlamak ve yönetmek, kamu ve sivil kurum ve kuruluşların bu amaçla yapacakları çalışmalarda koordinasyonu sağlamak üzere İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansının kurulması ile görev ve yetkilerini düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Kanun, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansının kuruluşuna, görev ve yetkilerinin belirlenmesine, kamu kurum ve kuruluşlarının İstanbul'un 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti olarak hazırlanması hususundaki sorumluluklarına ilişkin hükümleri ve diğer düzenlemeleri kapsar.

Tanımlar

MADDE 3 – (1) Bu Kanunda geçen;

- a) İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti: Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi tarafından 2010 yılı Avrupa Kültür Başkenti ilan edilen İstanbul'u,
- b) Ajans: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansını,
- c) Koordinasyon Kurulu: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Koordinasyon Kurulunu,
- ç) Danışma Kurulu: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Danışma Kurulunu,
- d) Yürütme Kurulu: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Yürütme Kurulunu,
- e) Proje: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Projesini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Ajans ve Görevleri

Avrupa Kültür Başkenti Ajansı

MADDE 4 – (1) Bu Kanunda yer alan düzenlemeler dışında özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliği haiz ve merkezi İstanbul'da olan İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı kurulmuştur.

(2) Ajans; Koordinasyon Kurulu, Danışma Kurulu, Yürütme Kurulu ve Genel Sekreterlikten oluşur.

Koordinasyon Kurulu

MADDE 5 – (1) Koordinasyon Kurulu, Başbakanın görevlendirdiği Bakanın başkanlığında Avrupa Birliği müzakerelerini yürüten Bakan, Tanıtma Fonundan sorumlu Bakan, İçişleri Bakanı, Maliye Bakanı, Kültür ve Turizm Bakanı ile İstanbul Valisi, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı, Danışma Kurulu Başkanı ve Yürütme Kurulu Başkanından oluşur.

(2) Koordinasyon Kurulu, 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti olarak İstanbul'da yapılacak etkinliklerin çerçevesini, mahiyetini ve önceliklerini belirler, hazırlıkları izler, kamu ve sivil kurum ve kuruluşların eşgüdüm içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.

(3) Kurul, yılda en az bir defa olmak üzere ihtiyaç duyulan zamanlarda toplanır.

Danışma Kurulu

MADDE 6 – (1) Danışma Kurulu;

a) Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, İstanbul Valiliği ile İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı temsilcilerinden,

b) İstanbul İl Genel Meclisi ve İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisinin kendi üyeleri arasından belirleyecekleri üçer üyeden,

c) İstanbul ilçe kaymakamlarının kendi aralarından seçecekleri beş temsilci ve iktidar partisine üye belediye başkanlarının kendi aralarında seçecekleri dört, muhalefet partilerine üye belediye başkanlarının kendi aralarında seçecekleri bir temsilciden,

ç) İstanbul Ticaret Odası, İstanbul Sanayi Odası, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği ve İstanbul Mimarlar Odası tarafından belirlenecek birer temsilci; kültür, sanat veya turizm alanındaki faaliyetleri ile tanınan ve etkinliklerde katkısı olabilecek ulusal ve uluslararası

kuruluşlar ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları temsilcileri ve İstanbul'un tarihi, kültürü, mimarisi veya sanatı konusunda çalışmaları ile tanınmış kişilerden Koordinasyon Kurulu tarafından belirlenecek yirmibeş temsilciden,

d) Merkezi İstanbul'da bulunan üniversitelerin önerecekleri birer aday arasından Koordinasyon Kurulunca; üçü Devlet, ikisi vakıf üniversitesi mensubu öğretim üyelerinden belirlenecek beş temsilciden, oluşur.

(2) Danışma Kurulu Başkanı, toplantı gündemi ile ilgili gerekli gördüğü uzmanları toplantıya davet edebilir.

(3) Danışma Kurulu Başkanı Başbakanlık tarafından belirlenir. Birinci fıkranın (a) bendinde belirtilen kamu kurumu temsilcilerinin asgari Genel Müdür, Vali Yardımcısı ve Genel Sekreter Yardımcısı seviyesinde olması ve sivil toplum örgütü temsilcilerinin kamu hizmetlerinden yasaklı olmaması gerekir.

(4) Temsilciler, seçim veya görevlendirme yazılarının Yürütme Kuruluna teslimi ile göreve başlar.

(5) Danışma Kurulu, iki ayda en az bir defa olmak üzere ihtiyaç duyulan zamanlarda toplanır. Toplantı nisabı üye tam sayısının yarıdan bir fazlası, karar yeter sayısı ise toplantıya katılanların salt çoğunluğudur. Gerekli görülen hallerde Başkan, Danışma Kurulunu olağanüstü toplantıya çağırabilir. Birbirini takip eden iki toplantıya veya bir yıl içinde toplam üç toplantıya mazeretsiz olarak katılmayan temsilci istifa etmiş sayılır ve temsil ettiği örgütün veya kurumun Danışma Kurulu üyeliği düşer.

Danışma Kurulunun görevleri

MADDE 7 – (1) Danışma Kurulu, Projenin Avrupa Birliği'nin konuyla ilgili kararları doğrultusunda gerçekleştirilmesi amacıyla çalışmalar yapar, gerekli gördüğü ilke kararlarını alır, Projenin yıllık programı ile gerekli görülen diğer konularda görüşlerini bildirir, Yürütme Kurulunun çalışmalarını izler, tavsiyelerde bulunur.

Yürütme Kurulu

MADDE 8 – (1) Yürütme Kurulu, İstanbul'un 2010 yılı Avrupa Kültür Başkentliğine hazırlık çalışmalarından, etkinliklerin planlanmasından ve yürütülmesinden ve bütçenin uygulanmasından birinci derece sorumludur. Tüzel kişiliği Yürütme Kurulu temsil eder.

(2) Yürütme Kurulu; Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Valiliği, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul Sanayi Odasının birer temsilcisi ve Danışma Kurulunun, geçici 2 nci maddede belirtilen Girişim Grubunda yer alan sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri arasından seçeceği iki üye ile Danışma Kurulunun diğer üyeleri arasından seçeceği iki üyeden oluşur.

(3) Yürütme Kurulu Başkanı, Koordinasyon Kurulu Başkanı tarafından seçilir. Yürütme Kurulu, kendi içinden en az biri kamu kurum ve kuruluşu temsilcilerinden olmak üzere üç başkan yardımcısı seçer. Kamu kurum ve kuruluşu temsilcileri arasından seçilen başkan yardımcılarında birisi Başkanvekili olarak belirlenir ve Başkanın hazır bulunmadığı toplantılarda Yürütme Kuruluna başkanlık eder.

(4) Yürütme Kurulu, haftada en az bir defa olmak üzere ihtiyaç duyulan zamanlarda toplanır, kararlar üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alınır. Genel Sekreter Yürütme Kurulu toplantılarına katılır.

Yürütme Kurulunun görevleri

MADDE 9 – (1) Yürütme Kurulu, Proje ile ilgili bütün faaliyetlerin planlanmasından ve uygulamaların takibinden sorumludur.

(2) Yürütme Kurulu aşağıdaki görevleri yürütür:

a) Proje çerçevesinde yer alacak tüm kültürel ve sosyal içerikli sergi, konser, gösteri, konferans, şehircilik ve turizm çalışmalarını planlamak, iletişim ve tanıtım stratejilerini tespit etmek ve bunlarla ilgili çalışmaları takip etmek.

b) Kentsel dönüşüm projelerinin oluşturulmasına ilişkin olarak ilgili kurumlara önerilerde bulunmak.

c) Kamu kurum ve kuruluşları, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve çalışmalara gönüllü katılacak gerçek kişiler ile özel hukuka tabi tüzel kişiler arasında koordinasyonu sağlamak.

ç) Genel Sekreter ve kültür-sanat, iletişim, taşınmaz ve mekanların idaresi, idari ve mali işlerinin yürütülmesinden sorumlu diğer yöneticileri belirlemek.

d) Genel Sekreterlik bünyesinde kurulacak komisyon, komite ve proje ekiplerini belirlemek.

e) Genel Sekreterliğin çalışmalarını izlemek ve personel istihdamına ilişkin önerilerini onaylamak.

f) 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki taşınmaz kültür varlıklarının bakım, onarım ve restorasyonuna ilişkin projeler önermek.

g) Projenin tanıtım faaliyetlerini yurt içinde koordine etmek, yurt dışında yürütmek.

ğ) Proje ile ilgili olarak dış ilişkileri yürütmek, aynı yıl içinde Avrupa Kültür Başkenti olarak belirlenen diğer şehirlerin programları arasında bağlantı kurmak.

- h) Bütçe ve kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak.
 - ı) Projenin yıllık program, bütçe, faaliyet raporu ve kesin hesabını hazırlamak, Koordinasyon Kuruluna sunmak.
 - i) Kamuoyunu hazırlık çalışmaları, kaynaklar ve projelerle ilgili bilgilendirmek.
 - j) Başış kabul etmek.
 - k) Proje ile ilgili özel hukuk hükümlerine göre yerli ve yabancı, tam zamanlı veya yarı zamanlı personel çalıştırılmasına karar vermek, personelin mali haklarını belirlemek.
 - l) Taşınmazların kullanımına karar vermek.
 - m) Belirleyeceği usullere uygun olarak Proje ile ilgili her türlü mal ve hizmet alım, satım ve kiralama işlerini yapmak veya yaptırmak.
 - n) Bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili her türlü yazışmalar yapmak, Proje ile ilgili kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılacak iş ve işlemleri belirlemek, bunların yapılmasını koordine etmek.
 - o) Etkinliklerin yapılacağı mekanları önermek, yeni kültür ve sanat mekanları oluşturulması konusunda ilgili kurumlara önerilerde bulunmak.
 - ö) Koordinasyon Kurulunun verdiği görevleri yapmak ve Danışma Kurulundan gelen görüşleri değerlendirmek.
- (3) Yürütme Kurulu, ihtiyaç halinde alt komisyon ve ekipler kurabilir, Genel Sekreterlik, komisyon ve ekiplerin çalışma usul ve esaslarını belirler, merkezi Brüksel'de bulunan Avrupa Birliği Komisyonu ilgili dairesi ile eşgüdüm halinde çalışılmasını sağlayacak önlemleri alır, görev bölüşümü yapar.

Genel Sekreterlik

MADDE 10 – (1) Yürütme Kurulu tarafından belirlenecek görevleri yürütmek üzere bir Genel Sekreter tayin edilir.

(2) Genel Sekreter, İstanbul'un 2010 yılı Avrupa Kültür Başkentliği ile ilgili bütün faaliyetlerin Yürütme Kurulu tarafından belirlenecek esaslar çerçevesinde programlanmasından, yürütülmesinden ve koordinasyonundan sorumludur.

(3) Genel Sekretere yürüteceği faaliyetlerde yardımcı olmak üzere kültür-sanat, iletişim, taşınmaz ve mekanların idaresi, idari ve mali işlerden sorumlu yöneticiler tayin edilebilir. Bu yöneticiler, Genel Sekreterin önerisi üzerine Yürütme Kurulunca belirlenir, Genel Sekretere bağlı olarak ve onun sevk ve idaresi altında çalışırlar ve Genel Sekretere karşı sorumludurlar.

(4) Bu birimlerin altında proje grupları oluşturulabilir.

(5) Genel Sekreterliğin çalışma usul ve esasları Yürütme Kurulu tarafından belirlenir.

Kültür merkezi ve kütüphane

MADDE 11 – (1) Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinden, Kültür ve Turizm Bakanlığı Döner Sermayesinden, 5/12/1951 tarihli ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 44 üncü maddesinin ikinci fıkrasındaki özel hesaptan, İstanbul İl Özel İdaresi bütçesinden, İstanbul Büyükşehir Belediyesi bütçesinden, Başbakanlık Tanıtma Fonundan ve Koordinasyon Kurulu tarafından kararlaştırılacak miktarda bu Kanunun 12nci maddesi uyarınca açılan özel hesaptan aktarılacak ödenekler, her yıl Ocak ayı sonuna kadar Kültür ve Turizm Bakanlığı adına bir ulusal bankada açılacak özel hesaba bu Kanun kapsamında harcanmak üzere yatırılır. Bakanlık bu hesaptan aşağıdaki işleri yaptırır:

a) İstanbul ili Beyoğlu ilçesi Gümüşsuyu mahallesi 750 ada 104 parseldeki Atatürk Kültür Merkezinin bulunduğu bu parsel ile İstanbul Büyükşehir Belediyesine ait 105 numaralı parsel ve eklenebilecek diğer belediye ve Hazine arazilerinden oluşacak alanda yeni Atatürk Kültür Merkezi binalarının ve müstemilatının Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu kararı ve görüşleri doğrultusunda projesi ve inşaatının yapım işleri.

b) İstanbul ili Eyüp ilçesi 268 ada 17 parseldeki Rami Kışlası olarak kullanılan alanda, İstanbul Kütüphanesi ve Kültür Merkezi binalarının ve müstemilatının röleve, restorasyon ve her türlü projesi ile inşaatının yapım işleri.

c) İstanbul ili Şişli ilçesi Ayazağa mahallesi 3 pafta 2 ada 38 parselde mevcut kültür merkezi inşaatının her türlü proje ve yapım işleri.

(2) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Maliye Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Diğer Hükümler

Bütçe, gelir ve harcamalar

MADDE 12 – (1) Proje ile ilgili harcamalar, bu Proje için ulusal bir banka nezdinde açılan özel hesaptan karşılanır.

(2) Özel hesabın gelirleri aşağıdaki kaynaklardan oluşur:

- a) İstanbul İl Özel İdaresinin ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 2008, 2009 ve 2010 bütçelerine her yıl bu amaçla konacak ödenek.
- b) İstanbul Ticaret Odası ve İstanbul Sanayi Odası tarafından 2008, 2009 ve 2010 yıllarında aktarılacak tutarlar.
- c) Yurt içi ve yurt dışından sağlanacak yardım ve bağışlar ile sponsorluk gelirleri.
- ç) Yapılacak etkinliklerden sağlanacak bilet satış gelirleri ve diğer gelirler.
- d) İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti logo ve isim hakkının kullanımından sağlanacak gelirler.
- e) Avrupa Birliği Komisyonunun Projeye tahsis edeceği fonlar.
- f) Yukarıdaki gelirlerden sağlanan nemalar.

(3) İkinci fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen kuruluşların bütçelerinden ayrılacak ödenekler her yılın Mart, Haziran ve Eylül aylarının başında özel hesaba yatırılır.

(4) Özel hesapta toplanan paraların nemalandırılmasına ilişkin usul ve esaslar Yürütme Kurulunca belirlenir.

Alım, satım ve ihale işleri

MADDE 13 – (1) Yürütme Kurulu, kendi içinden biri İstanbul Valiliği, biri İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı, biri Kültür ve Turizm Bakanlığı ve ikisi sivil toplum kuruluşları temsilcilerinden olmak üzere beş kişilik bir Bütçe ve İhale Komisyonu seçer. Bütçe ve İhale Komisyonu kendi arasından başkanını seçer. Komisyon;

- a) İhtiyaç duyulan her türlü mal ve hizmetleri satın almak, yapmak ve yaptırmak,
 - b) Yıllık bütçeyi hazırlamak,
 - c) Proje ile ilgili tüm harcamaları yapmak,
 - ç) Gelir getirici faaliyetlerle ilgili kararları almakla,
- görevlidir.

(2) Yürütme Kurulu her yıl 15 Eylül'de Projenin program ve bütçesini Koordinasyon Kuruluna sunar. Koordinasyon Kurulu bütçeyi aynen ya da değiştirerek 30 Eylül'e, kadar onaylar.

(3) Yürütme Kurulu Başkanı Projenin harcama yetkilisidir.

(4) Yürütme Kurulu Projenin mali yönetimi ve özel hesapta yer alan kaynakların kullanım ve harcama esaslarını ehliyet, rekabet, şeffaflık ve hesap verilebilirlik çerçevesinde belirler ve uygular.

(5) Alım-satım ve ihale işlemlerine ilişkin usul ve esaslar Bakanlar Kurulu kararı ile çıkarılacak yönetmelikle tespit edilir.

Taşınmaz kültür varlıkları onarımına katkı payından kullanım

MADDE 14 – (1) Proje amaçlarında kullanılacak, kamu veya özel hukuka tabi gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyetindeki 2863 sayılı Kanun kapsamındaki taşınmazların korunması, bakımı, onarımı ve proje amacına uygun düzenlenmesi için 2863 sayılı Kanunun 12 nci maddesi ve bu maddeye istinaden çıkarılan yönetmelik hükümlerine göre, Yürütme Kurulunca İstanbul Valiliğine kamulaştırma hariç projeler sunulabilir.

(2) Valilik tarafından, Yürütme Kurulunca sunulan projeler için belediyelere uygulanan oran sınırlamalarına tabi olmaksızın kaynak aktarılır.

Taşınır, taşınmaz kullanımı ve hizmet zorunluluğu

MADDE 15 – (1) Hazinesinin özel mülkiyetindeki taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerden herhangi bir kamu hizmeti için tahsisli olmayanlar, Yürütme Kurulunun isteği üzerine ve hizmet süresince kullanılmak üzere Maliye Bakanlığınca Ajansa tahsis edilir. Bu taşınmazlar ile mülkiyeti diğer kamu idarelerine ait ve bir kamu idaresine tahsisli olan taşınmazlar ise adına tahsis yapılan kamu idaresinin uygun görmesi halinde, ilgisine göre Maliye Bakanlığınca veya maliki kamu idaresince tahsisi kaldırılarak bu Kanun amaçlarında ve ihtiyaç duyulan süre ile sınırlı olarak kullanılmak üzere Ajansa tahsis edilir.

(2) Ajansa tahsis edilen bu taşınmazlara olan ihtiyacın ortadan kalktığına Yürütme Kurulunca taşınmaz maliki idareye bildirilmesi üzerine, tahsisi yapan idare tarafından tahsis kaldırılır veya geçici kullanım protokolü iptal edilir.

(3) Taşınmazların Ajansın kullanımında bulunduğu süre için yapılan harcamalar ilgili kurumdan talep edilmez.

(4) Yargı organları ve askeri kuruluşlar dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınır mal ve taşıt araçlarından ihtiyaç duyulanlar geçici süre ile kullanılmak üzere Ajansın kullanımına verilebilir.

(5) Kamu kurum ve kuruluşları Proje hazırlığı ve etkinlikleri süresince Yürütme Kurulu taleplerini öncelikle karşılar.

İsim ve logo kullanımı

MADDE 16 – (1) Proje ile ilgili haber nitelikli yayınlar hariç, her türlü görüntülü veya sesli yayın, reklam, pazar ve pazarlama hizmetleri ile İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti isminin ve logosunun reklam, ticaret, propaganda ve benzeri amaçlarla kullanılması Yürütme Kurulunun iznine tabidir.

Sorumluluk

MADDE 17 – (1) Ajans personeli bu Kanun kapsamında yaptıkları işlemlerde Türk Ceza Kanununun uygulanması bakımından kamu görevlisi sayılır.

Denetim

MADDE 18 – (1) Bu Kanun kapsamında yapılacak iş ve işlemler ile bu iş ve işlemlerle ilgili harcamaların denetimi 2/4/1987 tarihli ve 3346 sayılı Kanun hükümlerine tabidir. Ayrıca söz konusu iş ve işlemler ile bu iş ve işlemlerle ilgili harcamalar her yıl Başbakanlık Müfettişi, Maliye Müfettişi, İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Müfettişinden oluşan komisyon tarafından denetlenir.

Uygulanmayacak hükümler

MADDE 19 – (1) Bu Kanun kapsamına giren mal ve hizmet alımları ile yapım işleri, satım, kira ve her türlü işlemlerde 8/9/1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri uygulanmaz.

Tasfiye

MADDE 20 – (1) Yürütme Kurulu, Projenin sona ereceği 31/12/2010 tarihinden itibaren altı ay içinde tasfiye işlemlerini tamamlar.

(2) Toplanan ödenek, gelir ve bağışlardan artan meblağ, tasfiyeyi müteakip iki eşit parçaya bölünüp, kültür ve sanat etkinlikleri için kullanılmak üzere İstanbul İl Özel İdaresi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi bütçelerine gelir olarak kaydedilir.

Uygulanma süresi

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanun, 20nci maddede öngörülen tasfiye işlemleri tamamlandıktan sonra yürürlükten kalkar.

(2) Bu Kanunun 11 inci maddesinde belirtilen özel hesap, Maliye Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar uyarınca tasfiye edilir.

Girişim Grubu ve 2008 yılı bütçesi

GEÇİCİ MADDE 2 – (1) 23/11/2005 tarihli ve 2005/9706 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yürürlüğe konulan İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Girişim Grubunun Kurulmasına Dair Karar ile oluşturulan Girişim Grubunun mevcut bütçesi hak ve alacaklarıyla beraber Ajansa devrolunur.

(2) Yürütme Kurulu, kuruluşunun tamamlanmasından itibaren altmış gün içinde, Projenin 2008 yılı program ve bütçesini Koordinasyon Kuruluna sunar. Koordinasyon Kurulu on beş gün içinde bütçeyi aynen ya da değiştirerek onaylar.

Yürürlük

MADDE 21 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 22 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

13/11/2007

EK 9. Çalışma Kapsamında Yapılan Görüşmelerde Yöneltilen Sorular

1. Avrupa Kültür Başkentliğine bakış açınız nedir?
2. 2010'un sürdürülebilirliği konusunda ne kadar iyimser misiniz?
 - a- Finansal sürdürülebilirlik açısından
 - b- Toplumda farkındalık yaratması açısından
3. İstanbul 2010 hazırlık sürecinde yapılan çalışmaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ek 10. Çalışma Kapsamında Görüşme Yapılan İlgililer

	ADI SOYADI	Mesleği ve Bağlantılı Olduğu Kurum ve Kuruluşlar
1	Dr.Asu Aksoy	İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sahne ve Gösteri Sanatları ve Kültür Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi İstanbul 2010 Ajansı Kentsel Uygulamalar Bölümü eski danışmanı
2	Eyüp Muhcu	Mimar TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şube Başkanı İstanbul 2010 Danışma Kurulu Üyesi
3	Korhan Gümüş	Mimar İstanbul 2010 Ajansı Kentsel Uygulamalar Direktörü
4	Mahir Namur	Yeditepe Üniversitesi Sanat Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Avrupa Kültür Derneği kurucu üyesi ve başkanı İstanbul 2010 Ajansı Kentsel Uygulamalar Bölümü eski danışmanı
5	Prof.Dr.Melih Görgün	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü Öğretim Üyesi UNESCO üyesi Avrupa Kültür Derneği Kurucu üyesi ve başkan yardımcısı
6	Prof.Dr.Murat Güvenç	İstanbul Bilgi Üniversitesi Mimari Tasarım Yüksek Lisans Programı Öğretim Üyesi İstanbul 2010'a Bilgi Üniversitesi adına bir proje yürütüyor
7	Dr.Serhan Ada	İstanbul Bilgi Üniversitesi Sahne ve Gösteri Sanatları Yönetimi Bölüm Başkanı, aynı üniversitede Tasarım Kültürü ve Yönetimi (sertifika) programının da direktörü. İstanbul 2010 Ajansı'nda Çok yönlü projeler yönetmeni
8	Suay Aksoy	İstanbul 2010 Ajansı Kültürel Miras ve Müzeler Direktörü

Ek 11. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti 2009 Programı Hedef Projeler

Kentsel Uygulamalar

Toprak dönemi

- AKM Mimari Geliştirme Projesi
- Theodosius Limanı (Arkeo-polis) ve Yenikapı Transfer Noktası Projesi
- Unesco DKML (Dünya Kültür Mirası Listesi) İçin İzleme ve Destekleme Projesi
- 2010 Kent İçi Temas Noktaları
- Hasanpaşa Gazhanesi Kültür Merkezi Projesi
- Küçükaly - Maltepe Arkeolojik Alanı Yönetim ve Tasarım Projesi
- İstanbul'un Çokkültürlü Mirası Projesi
- İmkân Mekân İstanbul Atölyeleri

Hava dönemi

- Via Egnatia-“Avrupa Otobanı” Projesi
- İstanbul Spirit “Design Made in İstanbul”
- “Design Talks”
- Haliç Kültür Köprüsü Projesi

Ateş dönemi

- Kartal – Pendik Bölgesi, Zaha Hadid Kentsel Tasarım Projesi
- Özel konumdaki geçici kentler – 2010 Avrupa Kültür Başkentleri Arasında Diyalog

Kültürel Miras ve Müzeler

Toprak dönemi

- Sur-i Sultani Müzeleri Stratejik Planı
- Ayasofya Müzesi
- Müze yönetim ve işletim modeli
- İstanbul Kent Müzesi Süreci: İstanbul Adalar Müzesi, İstanbul 1910-2010 Kent, Yapılı Çevre ve Mimarlık Kültürü Sergisi, ICOM/CAMOC (ICOM/Kent Müzeleri Uluslararası Komitesi) Konferansı'nın 2009'da İstanbul'da Gerçekleşmesi
- Müzeciler Arası İletişim Ağı
- Yenikapı Kent Arkeolojisi Müzesi ve Arkeolojik Park
- Galata Mevlevihanesi Müzesi
- Kentle Buluşma, Müzeyle Tanışma
- İstanbul Resim ve Heykel Müzesi
- Süleymaniye Kütüphanesi
- Müze Sergi Projeleri

Su dönemi

- Müzeler İçin Bütünleşik Acil Durum Yönetimi Programı

Ateş dönemi

- Yıldız Sarayı Müzesi Master Planı

Görsel Sanatlar

Toprak dönemi

- Taşınabilir Sanat 2008-2009 Sergi Paketleri: İsimşehir / Hakkımda ne biliyorsun? / Videoist2010: Video trafiğinde yeni duraklar... / Geçici rahatsızlık/çocuklar için çağdaş sanat sergisi / Amber beden işlemsel sanatlar festivali 08 seçkisi / taşınabilir sınırlar: Anadolu'dan çağdaş sanat
- İstanbul'da Yaşıyor ve Çalışıyor
- Depo
- Sanat Kültür Forumlarının Desteklenmesi

Hava dönemi

- Yerel ve Uluslararası Sanat Fuarlarına Katılımın Desteklenmesi: 16-19 Ekim 2009 Contemporary İstanbul / 1-9 Kasım 2009 TÜYAP/Artist / 10-14 Haziran Art Basel / 24-27 Eylül 2009 Artforum Berlin

Su dönemi

- Uluslararası Sanatçı Değişimleri: 1. Klişeleri Kırarak / Breaking The Stereotypes / 2. Sanatçılar Buluşuyor / Komşular Arası 01: Cihangir-Mitte

Ateş dönemi

- Amber Sanat ve Teknoloji Platformu

Müzik ve Opera

Toprak dönemi

- Müziğin Dokunduğu Yaşamlar

Hava dönemi

- 2010'a Gider İken
- Müzik Durakları
- İstanbul Müziğine Ses Verenler
- Edirne'den Ardahan'a Bu Toprağın Sesleri
- İstanbul'un Semtleri Şarkılarla Yaşıyor

Su dönemi

- Osmanlı Sarayında Müzik
- Tarih ve Müzik Kucaklaşıyor
- Ulusal Gençlik Senfoni Orkestrası / Demokrasi Laboratuvarı

Sahne ve Gösteri Sanatları

Toprak dönemi

- Yeni Metin, Yeni Tiyatro
- Geleceğe Perde Açan Gelenek: İstanbul Tiyatrolar Haritasının Çıkartılması
- Şimdi ve Burada
- İstanbul
- Geleneksel Türk Tiyatrosu Araştırma Merkezi
- Misafir

Hava dönemi

- Türkiye Üniversiteleri Tiyatro Şenliği
- Tiyatro Eğitimi Sempozyumu
- 12. Uluslararası İstanbul Kukla Festivali
- Denizler/Seas İstanbul

Su dönemi

- Haydarpaşa Garı'nda Bahar
- Çocukların Dünyası
- İstanbul Sokakta Eğleniyor

Sinema

Toprak dönemi

- Canlandırılanlar Yetenek Kampı
- İlk Avrupalılar
- Kültürel Farklılığın Renkleri
- İçinden İstanbul Geçen Filmler

Hava dönemi

- İstanbul'un Orta Yeri Sinema

Su dönemi

- Günden Geceye İstanbul

Ateş dönemi

- İstanbul'un Sırları
- Edge of Passion / Tutkunun Sınırı
- İdil Biret: Piyanodaki Mucize Parmaklar
- Bana İstanbul'u Anlat

Geleneksel Sanatlar

Hava dönemi

- Osmanlı Serpuşları
- Geleneksel Türk Kitap Sanatları-Bugünün Ustaları
- Türk Petrol Vakfı Koleksiyonu

Ateş dönemi

- 99 Kur'an

Kent Kùltürü

Toprak dönemi

- İstanbul Kadın - Kadın İstanbul
- İstanbul 2010 Gönüllüleri
- Quick Guide İstanbul
- Turizm Kioskları Örnek Projesi ve Uygulama
- Sfendon Projesi
- Edirnekapı - Ayvansaray, Yeni Kùltür Turizmi Alanı
- Tarihi Yarımada Turizm Taşımacılığı (1. Etap Cankurtaran Projesi)
- Çocuk – Müze – Öğretmen
- Evimiz İstanbul
- Öğretmen Seminerleri
- Öğrenci Etkinlikleri ve Sergileri
- 2010'un Liseli Savunucuları

Hava dönemi

- Gepgenç Festival
- Liseliler 2010'a Katılıyor
- Ahırkapı - Çatladıkapi Hıdrellez Şenlikleri
- Yaşayan Kütüphane
- İstanbul Turizm Festivali
- İstanbul 2010 Kùltür Gezileri
- Okulum Sinema
- Spor Projeleri
- Sokaklarda Bayram, Bayramda Çocuklar
- Engelsiz Kent - Engelsiz Festival
- Yeraltı İstanbul'u
- Okulların Kùltür-Sanat Altyapılarının Geliştirilmesi
- Çevre Projeleri
- Özel Okullara Yönelik Projeler

Su dönemi

- Kùltür Karıncaları 2010'a Yürüyor

Ateş dönemi

- Kùltür Başkenti Olmanın Turizm Gelişmesine Etkileri Konulu Konferans

Edebiyat

Toprak dönemi

- İstanbulum
- Semt Tarihleri Atölyesi ve Yarışması
- İstanbul Edebiyat Haritası

Hava dönemi

- İstanbul Yazarını Arıyor
- İstanbul Okuyor
- İstanbul Dinliyor
- İstanbul Tartışıyor
- İstanbul Taşrası Kùltürle Buluşuyor
- İstanbul Şiir Festivali

Ateş dönemi

- Medeniyetler Buluşması: Kudüs-İstanbul-Saraybosna

Çok Yönlü Projeler

Toprak dönemi

- İstanbul Kültür Envanteri

Hava dönemi

- Altın Yollar (Golden Routes)
- Extra Europa Turkey

Dış İlişkiler

Hava dönemi

- 2010, 2010'a Bakıyor
- “Yaratıcı Kentler” Sempozyumu

Su dönemi

- Avrupa Kültür Başkentleri Toplantısı

Ateş dönemi

- Sempozyum: “Avrupa ve Türkiye’de Kültür Politikaları”

Restorasyon

Toprak dönemi

- Nazperver Kalfa Sibyan Mektebi Restorasyonu
- Murat Molla Kütüphanesi Restorasyonu
- Topkapı Sarayı Müzesi Mutfaklar Bölümü’nün Bakım-Onarım ve Restorasyonu Projesi
- Fatih Kadınlar Pazarı ve Yakın Çevresi Cephe Rehabilitasyon Kentsel Uygulama Projesi
- Eminönü Üst Laleli Bölgesi Cadde ve Sokak İyileştirilmesi Projesi
- Ayasofya Ana Kubbe ve İç Narteks Bezemeli Yüzeylerinin Restorasyonu
- Topkapı Sarayı Müzesi’nde Kapalı Devre TV Sistemi, Hırsız Alarm Sistemi, Yangın Algılama ve Alarm Sistemi Kurulması
- İstanbul Tarihi Camilerinin Orijinaline Uygun Uşak Halıları ile Donatılması
- Süleymaniye Kentsel Yenileme Projesi

Hava dönemi

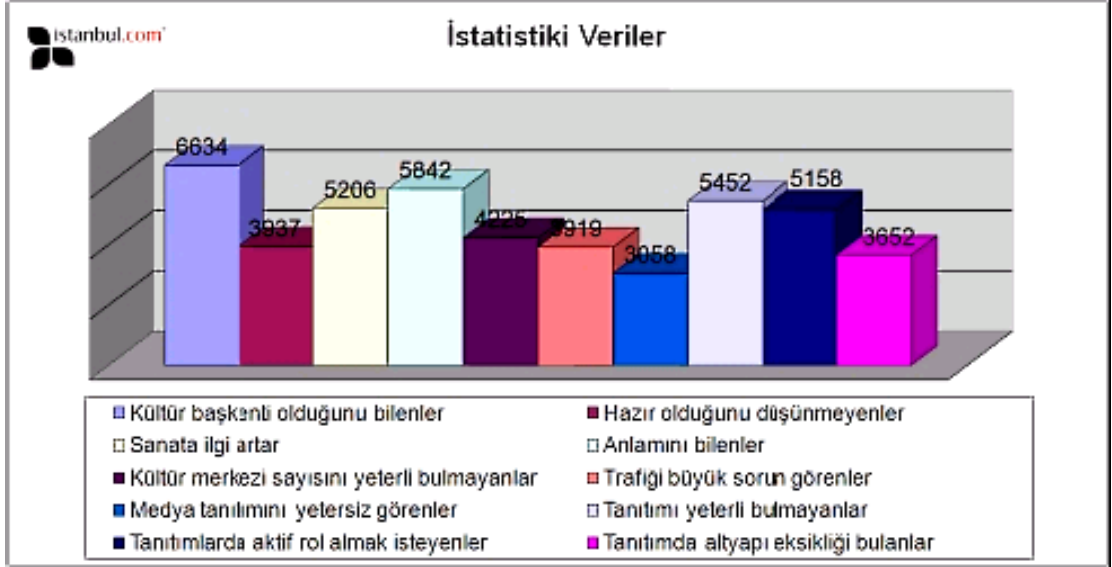
- Tarihi Yarımada’da Sivil Mimarlık Örneği Tescilli 20 Ahşap Yapının Onarımı

Ateş dönemi

- Kule Kapısı Projelendirme ve Uygulama İşi

Ek 12. İstanbul, Avrupa Kültür Başkenti Olmaya Hazır Değil mi?

www.istanbul.com, İstanbul'un 2010 Kültür Başkentliği'ne ev sahipliği yapmasına kısa bir zaman kala "İstanbul Avrupa Kültür Başkenti olmaya hazır mı?" başlığı altında bir anket başlattı ve bir hafta içinde, 6.878 kişinin konuyla ilgili değerlendirmelerini aldı. Site, başlattığı bu çalışmayla bir platform yaratarak, İstanbul'un 2010 İstanbul Avrupa Kültür Başkentliği sürecinde gerekli tüm çalışmaların ve hazırlıkların ciddiyetle ele alınması için gerekli mesajların doğru yerlere ulaştırılmasını amaçlıyor. Anket çalışmasını yurt içinden ve yurt dışından 400.000 kişiye ulaştırmayı hedefleyen www.istanbul.com'un yaptığı anketin ilk sonuçlarına göre ise, 6.878 kişinin %57'si İstanbul'u Avrupa'nın Kültür Başkenti olmaya hazır bulmuyor.

Toplam 6.878 kişinin katıldığı ankette, katılımcıların %96'sı İstanbul'un Avrupa Kültür Başkenti olacağından haberdar. Ancak 3.937 kişi İstanbul'u Kültür Başkenti olmaya hazır bulmuyor. 5.206 kişi, İstanbul'un Kültür Başkenti olmasıyla sanata olan ilginin artacağını düşünüyor. 5.842 kişi ise Kültür Başkenti olmanın anlam ve önemini biliyor. Katılımcıların 4.225'i, İstanbul'daki kültür merkezi, tiyatro, sinema ve galeri gibi mekânları sayıca yetersiz buluyor. 3.919 kişi İstanbul'un daimi sorununun trafik olduğuna dikkat çekerek, trafik probleminin kültür ve sanat faaliyetlerine ulaşmada zorluk çıkaracağını düşünüyor. 3.058 kişi, medyanın Avrupa Kültür Başkenti sürecindeki çalışmalarının yetersiz olduğu konusunda hemfikir, katılımcıların 5.425'i ise İstanbul hakkında yapılan tanıtımları yeterli bulmuyor. Kentin tanıtımındaki eksik yönün ne olduğu sorusuna, 3.652 kişi "altyapının yetersizliği" olarak cevap veriyor. Katılımcıların 5.158'i, bu tanıtımlarda aktif rol oynamak istediklerini belirtiyor.

Ek 13. İstanbul 2010 Ajansındaki 6 Mart 2009 Tarihli İstifaların Basın Açıklaması

İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı Yürütme Kurulu'nun dört üyesi ortak bir basın duyurusu yayınlayarak İstanbul 2010 Yürütme Kurulu Üyeliği'nden istifa ettiklerini açıkladılar. Basın duyurusunun altında Prof.Dr. Metin Sözen, Prof.Dr. İskender Pala, Nuri M. Çolakoğlu ve Gürhan Ertür'ün imzaları yer alıyor:

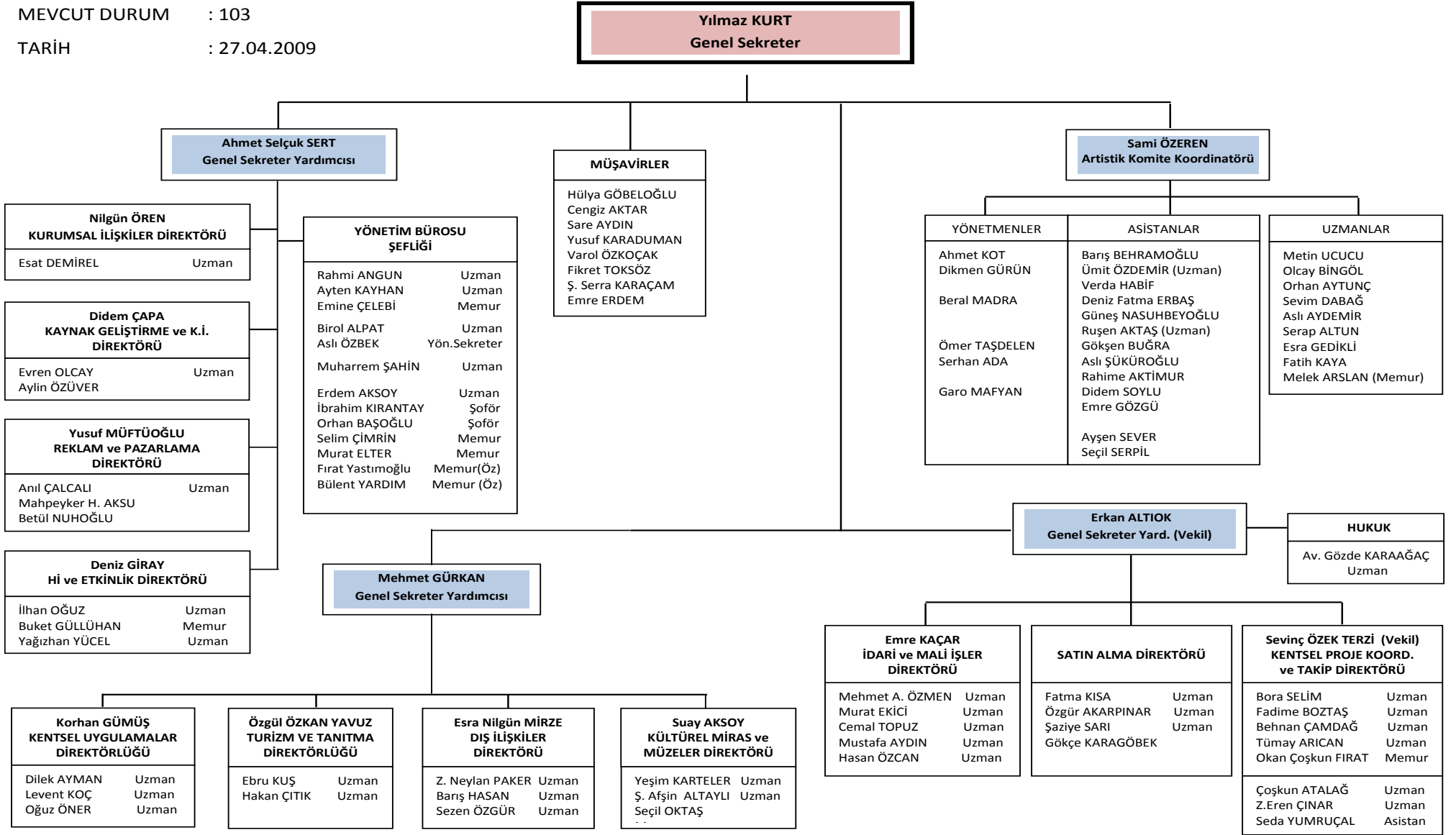
"İstanbul'u 2010 yılında Avrupa'nın Kültür Başkenti yapmak için uzun zamandır gayretle çalıştığımız 2010 AKB Yürütme Kurulu Üyeliği'nden kendi irademizle istifa ettik. İstanbul ve Türkiye için büyük bir fırsat olarak gördüğümüz bu projede güzel şeyler yapmak istedik; bazılarını yaptık, bazılarını yürürlüğe koyduk, bazılarını tasarladık, bazılarının ilişkilerini kurduk. Vardığımız noktayı da sizlere Kasım 2008'de basılı olarak sunduk. Lakin karşılaştığımız olumsuzlukları giderme konusunda gayret göstermemize rağmen birtakım engellere de takıldık. İstanbul'un, 2010 yılında hak ettiği başarıyla kültür başkenti olabilmesi ve bu projenin her bakımdan mükemmel yürümesi yolunda biz de ayrı bir engel olmak istemediğimiz için şimdi kenara çekiliyoruz. İstifamız kişi yahut kurumlara karşı yapılmış bir hareket olmayıp tamamen projenin selameti amacını gütmektedir.

Bizler, ülkemizin kültür sanatla ilgili önemli kişilerinin yer aldığı Danışma Kurulu tarafından seçildik. Teveccüh ve iyi niyetlerine teşekkür ederiz. Danışma Kurulu tarafından seçilecek yeni üyelere, arzu ettikleri takdirde destek olmaya devam edeceğiz. Çalışmalarını huzur ve güvenle yürütebilmeleri adına da -kişilik haklarımız saklı kalmak koşuluyla- bizim çalıştığımız dönemle ilgili susma hakkımızı kullanacağız. 2010 Avrupa Kültür Başkentliği sürecinin başarıya ulaşmasını yürekten destekliyoruz. Kamuya saygıyla duyururuz."

Ek 14. İstanbul 2010 Ajansı Organizasyon Şeması

MEVCUT DURUM : 103

TARİH : 27.04.2009

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Doğum tarihi: 18.09.1981

Doğum yeri : Malatya

Eğitim

Yüksek Lisans	2005-2009	Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat ve Tasarım Ana Sanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı
Lisans	1999-2003	İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümü

Denevım

Yazı İşleri	2006-2008	Bilişim sektörü için aylık yayınlanan bir derginin röportaj, haber yazımı ve içerik oluşumu. Ayrıca bu süreçte Ulusoy Travel ve Collection dergilerine kültür-sanat alanında çok sayıda röportaj ve araştırma yazılarının hazırlanması.
Gönüllü	2008	Nisan 2008 – Eylül 2008 arası İstanbul 2010 Ajansı Kentsel Uygulamalar Bölümü gönüllü çalışma.
Gönüllü	2008	Nisan 2008 – Mayıs 2008 arası Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Müzesi proje uygulama sürecinde tasarım ve uygulamaya destek çalışması.